

RASEINIŲ RAJONO VIETOS VEIKLOS GRUPĖ „RASEINIŲ KRAŠTO BENDRIJA“

VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA

RASEINIŲ RAJONO VIETOS VEIKLOS GRUPĖS „RASEINIŲ KRAŠTO BENDRIJOS“
TERITORIJOS 2015–2023 M. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA

Raseinių rajonas

2015 m.

TURINYS		Psl.
I DALIS. KAS MES: ESAMA SITUACIJA IR MŪSŲ SIEKIAI		
1.	VVG vertybės, VVG teritorijos vizija iki 2023 m. ir VVG misija	3–5
2.	VVG teritorijos socialinės, ekonominės bei aplinkos situacijos ir gyventojų poreikių analizė	6–33
3.	VVG teritorijos stiprybės, silpnybės, galimybės ir grėsmės (SSGG)	34–35
4.	VVG teritorijos plėtros poreikių nustatymas prioritetine tvarka	36
II DALIS. KOKIE MŪSŲ PRIORITETAI IR TIKSLAI?		
5.	VPS prioritetai, priemonės ir veiklos sritys	37
6.	VPS prioritetų, priemonių ir veiklos sričių sąsaja su ESIF teminiais tikslais ir EŽŪFKP prioritetais bei tikslinėmis sritimis	38
7.	VPS sąsaja su VVG teritorijos strateginiais dokumentais ir Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategija (ESBJRS)	39–43
III DALIS. KAIP PASIEKSIME UŽSIBRĖŽTUS TIKSLUS?		
8.	LEADER metodo principų bei horizontaliųjų principų ir prioritetų įgyvendinimas	44–79
9.	VPS priemonių ir veiklos sričių aprašymas	80–90
10.	VPS įgyvendinimo veiksmų planas	91–97
11.	VPS finansinis planas	98–99
12.	VPS įgyvendinimo rodikliai	99–101
13.	VPS įgyvendinimo vidaus stebėseną ir valdymas	102–105
IV DALIS. PRIEDAI		
1 priedas. VVG teritorijos situacijos analizei naudojama 2011 m. statistinė informacija apie VVG teritorijos gyventojus: VVG teritorijos gyventojai ir jų pasiskirstymas pagal amžių, lytį, gyvenamąją vietovę, užimtumą, socialinę padėtį		106–110
2 priedas. VVG teritorijos situacijos analizei naudojama 2014 m. statistinė informacija apie VVG teritorijos gyventojus: VVG teritorijos gyventojai ir jų pasiskirstymas pagal amžių, lytį, gyvenamąją vietovę, užimtumą, socialinę padėtį		111–115
3 priedas. VVG teritorijos socialinės, ekonominės bei aplinkos situacijos analizės duomenys		116–198

I DALIS. KAS MES: ESAMA SITUACIJA IR MŪSŲ SIEKIAI

1. VVG vertybės, VVG teritorijos vizija iki 2023 m. ir VVG misija

1.1.

Informacija apie VVG

Prieš gerą dešimtmetį daugelyje Raseinių rajono kaimiškų vietovių žmonės, išsiilgę bendros veiklos, turiningo laisvalaikio, pavargę nuo bedarbystės, atsirandančios socialinės atskirties, suprato, kad savo kaimų gyvenimus gali keisti patys. Žmonės pradėjo solidarizuotis, visoje rajono teritorijoje ėmė kurtis kaimų bendruomenės, tačiau dėl įvairių socialinių ir materialinių priežasčių bendruomenės negalėjo tinkamai atlikti savo funkcijų. Išryškėjo kaimų lyderiai, kurie savo kaimų problemas ir poreikius ėmėsi spręsti kartu su rajono valdžios atstovais, ieškoti įvairių sprendimų būdų, bendradarbiaudami su kitomis organizacijomis. Tuo metu nedaug ką žinodami apie ES finansuojamą LEADER programą, daug studijavo, lankėsi įvairiuose mokymuose, domėjosi savo bei kitų šalių patirtimi. Labai nedrąsiai, bet kupini idėjų ir minčių, siekdami subalansuotai vystyti kaimo plėtrą, Raseinių rajono savivaldybėje pilietinės visuomenės iniciatyva 2004 m. liepos 5 d. buvo pasirašytas steigimo protokolas, kurį pasirašė 16 steigėjų:

Eil. Nr.	Steigėjai
1	<p>Verslo atstovai:</p> <p>Diana Majeuskaja, IĮ „Paalsys“ direktorė;</p> <p>Kęstutis Skamarakas, AB „Mirkliai“ generalinis direktorius;</p> <p>Aušra Songailienė, Raseinių radijo ir televizijos korespondentė;</p> <p>Inga Dunauskaitė, Kaulakių kultūros namų meno vadovė.</p>
2.	<p>Valdžios atstovai:</p> <p>Ieva Bartusevičienė, Raseinių rajono savivaldybės administracijos Turto valdymo skyriaus vyresnioji specialistė;</p> <p>Vytautas Oržekauskas, Raseinių rajono savivaldybės administracijos vyriausias specialistas ekologijai;</p> <p>Gražina Pečkaitienė, Raseinių rajono savivaldybės administracijos vyresnioji specialistė kultūrai, paminklo saugai ir turizmui;</p> <p>Janina Tverkuvienė, Raseinių rajono savivaldybės administracijos Ekonomikos ir ūkio skyriaus vyresnioji specialistė.</p>
3.	<p>Visuomeninių organizacijų atstovai:</p> <p>Linus Bielskis, Visuomeninė organizacija kaimų bendruomenė „Butkiškės“ pirmininkas;</p> <p>Vincas Blinstrubas, Visuomeninės organizacijos „Norgėlų kaimo bendruomenė“ pirmininkas;</p>

Zenonas Dubinskas, Visuomeninės organizacijos kaimo bendruomenė „Paliepiei“ pirmininkas;

Arūnas Kazlauskas, Visuomeninės organizacijos kaimo bendruomenė „Gynėvė“ pirmininkas;

Dalia Raudonienė, Ramonų kaimo bendruomenė pirmininkė;

Loreta Sirvidienė, Kaimų bendruomenė „Berteškiai“ pirmininkė;

Daiva Šeškauskaitė, Sargelių bendruomenės centras pirmininkė;

Skaidrutė Žuvelaitienė, Žemės ūkio rūmai žemdirbių savivaldos organizatorė Raseinių rajone.

2004 m. rugpjūčio 13 d. užregistruota ir įkurta Raseinių rajono vietos veiklos grupė „Raseinių krašto bendrija“ (toliau – VVG). Ji apjungė vientisą Raseinių r. sav. kaimo gyvenamosios vietovės teritoriją ir gyventojus, suvienijo valdžios, verslo ir nevyriausybinių sektorių atstovus spartesnei kaimo plėtrai įgyvendinti.

Raseinių VVG valdymą reglamentuoja įstatai. Vietos veiklos grupės valdyme išskiriamos 3 valdymo pakopos: Raseinių VVG visuotinis narių susirinkimas, vienasmenis valdymo organas – Raseinių VVG pirmininkas, kolegialus valdymo organas – valdyba (3 priedo 1 pav.).

2004 – 2015 m. VVG labai sustiprėjo kaip organizacija. Bendros ir uždegančios veiklos dešimtmetis sustiprino administracinius gebėjimus, valdant finansus, rengiant projektus ir organizuojant jų įgyvendinimą, plečiant ir palaikant vidaus ir tarptautinius partnerystės ryšius. Šiandien VVG turi didelę įtaką, sprendžiant rajono kaimo plėtros klausimus, ugdant kaimo žmonių aktyvumą, telkiant juos bendrų tikslų įgyvendinimui. Pasitikėjimas VVG išaugino jai priklausančių narių skaičių nuo 16 iki 69. Pagal atstovaujamus sektorius VVG nariai pasiskirsto taip: 60 narių (86,96 proc.) atstovauja pilietinę visuomenę, 7 nariai (10,14 proc.) – verslą ir 2 nariai (2,90 proc.) – vietos valdžią (3 priedo 1 lentelė).

Šiuo metu Raseinių VVG valdybą sudaro 11 narių, iš jų: 3 nariai atstovauja verslo, 3 nariai – vietos valdžios ir 5 nariai – pilietinės visuomenės interesus. Vietos valdžios ir verslo atstovai sudaro po 27,27 proc. narių, pilietinės visuomenės atstovai – 45,46 proc. Tarp jų vyrų – 7 (63,64 proc.), moterų – 4 (36,36 proc.) (3 priedo 2 lentelė).

VVG užtikrins viso VPS įgyvendinimo laikotarpio metu VVG atitiktį pareiškėjo tinkamumo sąlygoms:

- kad keisis VPS įgyvendinimo metu, t. y. ne rečiau kaip kas 3 metus pasikeis mažiausiai 1/3 narių, tačiau ne mažiau kaip po 1 atstovą iš kiekvieno sektoriaus – pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios;

- kad būtų išklause arba išpareigotų per 6 mėn. nuo išrinkimo į kolegialų VVG valdymo organą dienos išklausti mokymo kursus, tiesiogiai susijusius su BIVP metodo taikymu (reikalavimas taikomas mažiausiai 1/3 kolegialaus VVG valdymo organo narių). Tinkamais pripažįstami mokymo kursai, kurių kodai yra 596131007, 596131008 ir 396131007;

- tinkamą viešųjų ir privačių interesų derinimą, t. y. Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymo nustatyta tvarka deklaruos privačius interesus ir sutiks teikti minėtas deklaracijas bei jų pakeitimus VVG ir Nacionalinei mokėjimo agentūrai prie Žemės ūkio ministerijos;

- ir kt. taisyklėse nurodytus reikalavimus.

	<p>VVG buveinė yra įsikūrusi Raseiniuose, Maironio g. 38, joje nuo 2009 m. kovo 2 dienos dirba keturi etatiniai darbuotojai: projekto vadovas Vincas Blinstrubas, projekto finansininkė – Ginta Balsienė, 2 projekto administratorės: Irena Dapkvienė, Vilma Račkauskienė.</p> <p>Suformuota administracinė struktūra ir valdymo narių gebėjimai įgalino sėkmingai spręsti VVG iškeltus uždavinius. Prioritetas atiteko kaimo žmonėms ir skatino kaimo gyventojų iniciatyvumą „iš apačios į viršų“. VVG sėkmingai įgyvendino 2008–2014 m. vietos plėtros strategiją. VVG organizuotų įvairių mokymų pagalba, sustiprino kaimo žmonių pasitikėjimą savimi, jų kompetencijas. Taip pat išmokė atpažinti aktualiausias problemas, rasti tinkamus būdus joms išspręsti, rašyti ir administruoti sudėtingus projektus, suteikė galimybę jiems patiems realizuoti savo idėjas, kurios pasitarnautų kaimo plėtrai. Šiandien didelio kaimo žmonių būrio atlikti darbai kalba patys už save. Pasiekta tai, kas prieš 10 metų atrodė sunkiai pasiekama.</p>
1.2.	<p>VVG vertybės</p> <p>VVG savo veikloje vadovaujasi šiomis vertybėmis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atsakomybė; • Kompetencija; • Atvirumu; • Bendradarbiavimu; • Lygiateisiškumu; • Tolerancija.
1.3.	<p>VVG teritorijos vizija iki 2023 m.</p> <p>Raseinių VVG teritorija – ekonomiškai stiprėjantis kraštas su išvystytais inovatyviais verslais, išplėtotą vietovės infrastruktūra, pritaikyta kultūros, turizmo ir vietos gyventojų poreikiams, aktyviomis bendruomenėmis, kurios sugeba spręsti socialines ir ekonomines gyventojų problemas.</p>
1.4.	<p>VVG misija</p> <p>VVG misija – bendrai veiklai telkti pilietinės visuomenės, valdžios ir verslo atstovus, siekiant įvairinti kaimo ekonomiką ir gerinti vietos gyventojų gyvenimo kokybę:</p> <ul style="list-style-type: none"> – aktyvinti kaimo gyventojų, ypač jaunimo, ir kitų tikslinių grupių dalyvavimą vietos problemų iškėlimo ir sprendimo procesuose; – plėtoti kaimo lyderių, bendruomenių narių, jaunimo kūrybingumą, inicijuojant kaimo plėtros pokyčius gyvenimo kokybės gerinimui; – skatinti kaimo žmones, ypač jaunimą, kurti privačius inovatyvius verslus, didinant užimtumą ir mažinant bedarbiystę; – sudaryti sąlygas socialinės atskirties žmonėms realizuoti savo gebėjimus ir aktyviai įsijungti į aktyvų visuomenės gyvenimą; – užtikrinti LEADER metodo principų bei horizontaliųjų principų ir prioritetų įgyvendinimą, siekiant į VVG veiklą įtraukti kuo didesnę visuomenės dalį; – organizuoti strategijos įgyvendinimą ir vykdyti jos įgyvendinimo stebėseną; – profesionaliai atlikti VVG priskirtas funkcijas, didinti VVG narių kompetencijas; – pritraukti iš įvairių šaltinių lėšas visapusiškai VVG veiklai.

2. VVG teritorijos socialinės, ekonominės bei aplinkos situacijos ir gyventojų poreikių analizė¹

2.1. Pagrindiniai VVG teritorijos duomenys, teritorijos išskirtinumas ir identitetas

Raseinių rajono savivaldybė yra Lietuvos vakarinėje dalyje arba pietrytinėje etnografinio Žemaitijos regiono dalyje, beveik pačiame Lietuvos centre, Kauno apskrities šiaurės vakarinėje dalyje. Didžiausia Raseinių rajono upė – viena gražiausių Lietuvos upių Dubysa. Dubysa yra ypač mėgstama gamtos mylėtojų, kaimo turizmo ir baidarių sporto mėgėjų. Rajone yra Dubysos ir Tytuvėnų regioninių parkų dalys. Per teritoriją taip pat teka Šešuvis, Šaltuona, Mituva. Tyvuliuoja 2 ežerai – Meiliškio ir Paežerio bei tvenkiniai. Miškingumas nedidelis, nes dauguma žemių sukultūrintos. Raseinių r. sav. ribojasi su Kauno apskrities Kėdainių, Šiaulių apskrities Radviliškio ir Kelmės, Tauragės apskrities Tauragės ir Jurbarko rajonais (2 pav.) (R1). Raseinių rajonas susietas su šalimi ir užsieniu gerais transporto ryšiais. Raseinių rajone yra geras kelių tinklas. Raseinių rajonas įeina į automagistralės A1 Vilnius–Kaunas–Klaipėda įtakos zoną, rajono teritoriją kerta krašto keliai Jurbarkas–Panevėžys, senasis Žemaičių plentas, Ariogala–Kelmė per Šiluvą. Raseinių rajoną kerta geležinkelio magistralė Šiauliai–Sovetskai (Tilžė) (R2).

Bendras Raseinių r. sav. teritorijos plotas 2014 m. sausio 1 d. buvo 1 573 km², kuris 2011–2014 m. nekito. Tarp Kauno apskrities savivaldybių – tai viena iš savivaldybių, turinti didžiausius žemės plotus (3 pav.) (R3). Iš 8 apskrities savivaldybių tik Kėdainių r. sav. žemės fondas didesnis 7 proc. už Raseinių r. sav. Rajono plotas užima 2,4 proc. Lietuvos bei 19,5 proc. Kauno apskrities teritorijos.

Raseinių rajono teritorijoje iš 157,3 tūkst. ha 101,7 tūkst. ha užima žemės ūkio naudmenų plotai, 36,1 tūkst. ha – miškai, keliai – 3 tūkst. ha, vandenys – 3,8 tūkst. ha, 8,6 tūkst. ha – kitos paskirties plotai.

Vietos plėtros strategija rengiama VVG teritorijai ir jos gyventojams. Į VVG teritoriją patenka viensėdžių, kaimo, miestelių ar miestų, kuriose gyventojų skaičius neviršija 6 tūkst. gyventojų, išskyrus savivaldybių centrus, teritorijos.

Atsižvelgiant į taisyklių reikalavimus, į VVG teritoriją patenka visa Raseinių r. sav. administracinė teritorija, išskyrus Raseinių miesto užimamą teritoriją. VVG teritorija užima 1 564,49 km² arba 98,9 proc. visos Raseinių r. sav. teritorijos. Raseinių r. sav. 2014 m. pradžioje gyveno 35 489 gyventojai. Gyventojų tankis metų pradžioje (gyventojų skaičius, gyvenantis 1 km²) buvo mažiausias tarp Kauno apskrities r. savivaldybių – 22,6 asmenys 1 km². Tai 2 kartus mažesnis už Lietuvos, 3,2 – už Kauno apskrities, 2,6 karto – už Kauno r. sav. lygį. Esant pastoviam savivaldybės teritorijos plotui ir mažėjant savivaldybėje gyventojų skaičiui, gyventojų tankis Raseinių r. sav. nuo 23,9 gyventojų (2011 m.) sumažėjo iki 22,6 gyventojų 1 km² (2014 m.) (3 priedo 3 lentelė) (R4). Kaip jau buvo minėta, VVG teritorija 2014 m. užėmė 98,9 proc. visos Raseinių r. sav. teritorijos ir joje gyveno 69,3 proc. rajono savivaldybės gyventojų, todėl gyventojų tankis VVG teritorijoje tik 15,7 gyventojų 1 km² ir jis buvo 30,5 proc. mažesnis už rajono sav. lygį (3 priedo 4 lentelė).

¹ VVG, atlikdama VVG teritorijos socialinės, ekonominės bei aplinkosauginės situacijos analizę surinko duomenis iš oficialaus Lietuvos statistikos departamento tinklalapio www.stat.gov.lt. Duomenis gavo elektroniniu paštu iš Raseinių rajono savivaldybės, jų seniūnijų, VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro ir kitų institucijų jiems pateikdama užpildyti VVG parengtas lenteles. Šiuos visus duomenis VVG pateikė VPS 1 priede, 2 priede ir 3 priede bei nurodė duomenų šaltinius, taip pat nurodė, kokie duomenys yra su savivaldybės centru ir kokie duomenys be savivaldybės centro. Šiuos visus identiškus duomenis VVG saugo VVG buveinėje.

Rajono savivaldybės centras – Raseinių miestas. Tai vienas seniausių Lietuvos miestų. Istoriniuose šaltiniuose Raseiniai minimi nuo 1253 m. XV–XVIII a. miestas buvo Žemaičių seniūnijos administracinis centras. Raseinių rajono savivaldybės teritorijoje yra 2 miestai – Raseiniai ir Ariogala, 8 miesteliai: Betygala, Girkalnis, Lyduvėnai, Nemakščiai, Šiluva, Viduklė, Žaiginys ir Kalnųjai. Rajono administracinė struktūra susideda iš 12 seniūnijų, iš kurių 11 patenka į VVG teritorijos sudėtį. Į VVG teritoriją patenka kaimiškosios Ariogalos, Betygalos, Girkalnio, Kalnų, Nemakščių, Pajokų, Paliepių, Viduklės, Raseinių, Šiluvos ir 1 Ariogalos miesto seniūnija (4 pav.). Seniūnijos skiriasi geografinė padėtimi, teritorijos dydžiu ir gyventojų skaičiumi. Didžiausius teritorijos plotus turi Ariogalos, Šiluvos, Viduklės ir Betygalos seniūnijos. Tose seniūnijose gyvena ir didžiausias gyventojų skaičius. Ariogalos seniūnijoje 2014 m. pradžioje gyveno 3 684, Viduklės seniūnijoje 3 597 gyventojai. Tuo tarpu Kalnų seniūnijoje gyvena tik 1 027, Pajokų seniūnijoje – 1 625 gyventojai. Ženkliai skiriasi gyventojų tankis ir seniūnijose. Jis svyruoja nuo 11,91 iki 22,4 gyventojų km² (3 priedo 5 lentelė).

VVG teritorijoje 2014 m. pradžioje 3,2 proc. gyventojų gyveno vienkiamiuose ir viensėdžiuose, kaimuose iki 200 gyventojų – 34,5 proc. ir didžioji dalis gyventojų gyveno kaimuose ir miesteliuose nuo 201–1000 gyventojų – 44,6 proc. Pagal turimus duomenis 2014 m. miesteliuose nuo 1 001 iki 2 999 gyventojų moterų gyveno 54 proc., vyrų – 46 proc., miestuose nuo 3 000–6 000 gyventojų moterų gyveno – 53,4 proc., vyrų – 46,6 proc. 2011 – 2014 m. gyventojų skaičiaus mažėjimas vyko visų tipų gyvenamosiose vietovėse. 2011–2014 m. pradžioje vienkiamiuose ir viensėdžiuose gyventojų skaičius sumažėjo nuo 899 iki 843, arba 6,2 proc., kaimuose iki 200 gyventojų jų sumažėjo nuo 9238 iki 9168, arba 0,8 proc., kaimuose ir miesteliuose nuo 201–1 000 gyventojų skaičius sumažėjo nuo 12619 iki 11840, arba 6,2 proc., miesteliuose nuo 1 001 iki 2 999 gyventojų skaičius sumažėjo nuo 1768 iki 1660, arba 6,1 proc., miestuose nuo 3 000 iki 6 000 gyventojų skaičius sumažėjo 3282 iki 3038, arba 7,4 proc. (1, 2 priedas, 3 priedo 6 lentelė) (R5). Netolygus gyventojų skaičiaus išsidėstymas VVG teritorijoje, skirtingas gyventojų tankumas apsunkina tolygiai gerinti vietos gyventojų ekonomines ir socialines sąlygas.

VVG teritorijos išskirtinumą atskleidžia įspūdingi draustiniai ir kultūros paveldas, ypač Dubysos ir dalis Tytuvėnų regioninio parko, vaizdingas Dubysos slėnis gerai tinka pramoginiams tikslams ir pažintiniam turizmui, upė gali būti naudojama vandens turizmui.

Raseinių rajone yra svarbus dvasinis centras – Šiluva vadinamas Lietuvos Lurdu. Šiluva, įsikūrusi 19 km nuo Raseinių, šilais apaugusioje vietovėje, pirmą kartą rašytiniuose šaltiniuose minima XV a. Dabartinis miestelis – istorijos paminklas, garsus visoje Lietuvoje Šilinių atlidais.

Netoli Šiluvos, Lyduvėnų miestelyje 2 vaizdingus Dubysos krantus jungia efektingas – vienas ilgiausių ir aukščiausių geležinkelio tiltų.

Raseinių rajono savivaldybės teritoriją kerta tarptautinės reikšmės transporto koridoriai: A1 automagistralė Vilnius–Kaunas–Klaipėda ir A12 automagistralė Ryga–Šiauliai–Tauragė–Kaliningradas.

Miškingumu nepasižymintis kraštas medžioklės verslą iškeitė į žvejybą – daugelyje vietų įrengti dideli ir šiuo metu eksploatuojami žuvininkystės tvenkiniai. Raseinių r. sav. teritorijoje nėra stambių industrinių objektų, didžiąją teritorijos dalį užima dirbamos žemės ir ganyklos ir vyrauja kaimo verslai. Gyventojų struktūrinė sudėtis pagal gyvenamąją vietovę atskleidžia Raseinių r. sav. išskirtinumą, turintį agrarinės ir kaimo plėtros ypatumus. 2014 m. pradžioje Raseinių r. sav. gyveno 35 489 gyventojai, iš jų: miesto teritorijoje – 39 proc., kaimo teritorijoje – 61 proc. gyventojų. Kauno apskrityje miesto teritorijoje gyveno 70,1 proc. apskrities gyventojų, kaime – 29,9 proc. Lietuvos centre esančiai savivaldybei veiklos dinamiškumą teikia transporto srutai.

Atsižvelgiant į tai, kad Raseinių r. sav. išvystytas magistralinių ir vietinės reikšmės kelių, geležinkelio linijų tinklas, turtingas ištekliais kraštovaizdis, patogi geografinė padėtis, gilios kaimo tradicijos yra potencialios galimybės žemės ūkio, kaimo turizmo ir kitų verslų sėkmingam vystymui.

2.2. VVG teritorijos gyventojų poreikių analizė

VVG rengdama VPS taikė įvairius tyrimo metodus, atliko išsamią VVG teritorijos socialinės, ekonominės bei aplinkos situacijos ir gyventojų poreikių analizę. VVG taikė statistinius metodus: surinko ir atliko objektyvių statistikos duomenų analizę, taikant loginį, palyginimo, grafinio vaizdavimo ir kitus metodus, buvo sisteminta ir apibendrinta rajono savivaldybės ir VVG teritorijos ekonominė, socialinė, aplinkosauginė būklė, jos lyginamasis svoris šalies, Kauno apskrities mastu. Šių metodų pagalba buvo lyginami mažiausiai 2 objektai jų tarpusavio santykio įvertinimo tikslu.

VVG teritorijos gyventojų poreikiams matuoti VVG naudojo tyrimų metodus: kiekybinius ir kokybinius. Iš kokybinių tyrimų metodų buvo taikomas grupinės diskusijos metodas. VVG organizavo grupines diskusijas su bendruomeninėmis organizacijomis, kitomis NVO, kitais pilietinės visuomenės atstovais, jaunimo, verslo ir vietos valdžios atstovais. Šio tyrimo metu buvo surinkta vietos gyventojų grupių nuomonė, esamos situacijos vertinimas, aktualiausios problemos, poreikiai bei pasiūlymai joms spręsti (duomenys VVG būstinėje).

Iš kiekybinių tyrimų metodų buvo naudojamas apklausos metodas. Norėdama išsiaiškinti vietos gyventojų nuomonę, VVG parengė anketas ir apklausė vietos gyventojus ir nevyriausybinės organizacijas.

Viešosios nuomonės tyrime dalyvavo 74 vietos gyventojai, kurie įvertino VVG teritorijos ekonominę, socialinę, aplinkosauginę situaciją, pareiškė savo nuomonę, įvardino pagrindines problemas, poreikius bei teikė siūlymus joms spręsti (anketinės apklausos analizės duomenys VVG būstinėje).

VVG, norėdama išsiaiškinti NVO verslumo galimybes ir perspektyvas, atliko NVO apklausą, kurioje dalyvavo 73 respondentai (anketinės apklausos analizės duomenys VVG būstinėje).

Be minėtų tyrimo metodų VVG rengiant VPS naudojo ir kitus būdus, t. y. susitikimus, diskusijas, mokymus, konferencijas ir kt. Iš viso VPS rengime dalyvavo 844 VVG teritorijos gyventojai.

VVG, atlikdama VVG teritorijos gyventojų poreikių analizę, naudodama poreikių prioritetų nustatymo sistemą, nustatė pagrindinius VVG teritorijos plėtros poreikius (prioriteto tvarka):

Eil. Nr.	VVG teritorijos plėtros poreikių nustatymas (prioritetine tvarka)
1.	Ekonominės plėtros skatinimas, kuriant verslą, darbo vietas, vykdant bendradarbiavimą ir rinkų paiešką, mažinant skurdo riziką kaimo vietovėse.
2.	Didinti vietos gyventojų užimtumą, skatinant NVO ekonominę veiklą VVG teritorijoje, tvarkant mažąją viešąją infrastruktūrą.
3.	Kelti vietos gyventojų kvalifikaciją, vykdant mokymus, patirties sklaidą.
4.	Skatinti NVO veiklą, stiprinant jų materialinę bazę, išsaugant krašto identitetą, kultūrą ir tradicijas.

2.3. VVG teritorijos socialinė situacija

Gyventojų kitimas priklauso nuo daugybės vidaus ir išorinių veiksnių. Didelę įtaką turi ir subjektyvūs veiksniai: istorinės tradicijos, susiformavęs požiūris į vertybes, trauka gimtajam kraštui ir kt.

Žmogiškieji ištekliai yra svarbus veiksnys regionų plėtroje. Jie didele dalimi apsprendžia visuomeninę ir socialinę regiono pažangą bei potencialą. Žmogiškųjų išteklių valdymas tiesiogiai įtakoja žmogiškojo kapitalo formavimą, kuris yra bet kokios ūkinės veiklos sudėtinė dalis, užtikrinanti atskirų regionų ir jų ūkinių subjektų veiksmingumą ir našumą.

Žmogiškųjų išteklių formavimas yra ypač aktualus pakitusioje ekonominėje ir socialinėje erdvėje besivystantiems po reformos regionams. Jiems nebūdinga natūrali ilgametė žmogiškųjų išteklių plėtra, nėra nusistovėjusios patvarios istorinės plėtros vertybės ir tradicijos. Tokiuose regionuose lieka daug erdvės pokyčiams, kuriuos panaudojus galima nukreipti ir į gyventojų kūrybinio potencialo ugdymą ir panaudojimą bei į sėkmingą regiono plėtrą. Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą, įvyko gyventojų galimybė laisvai pasirinkti gyvenamąją ir darbo vietą, sparčiai keitėsi vertybių skalė. Lietuva nebuvo pasiruošusi tokiems pokyčiams ir nesugebėjo laiku pertvarkyti socialinių santykių šalies viduje, kad sustabdytų masinę emigraciją. Gyventojų skaičiaus pokyčiai – tai rodiklis, kuris atspindi gyventojų pasitenkinimą vietos ekonomine ir socialine politika.

2014 m. pradžioje Lietuvoje gyveno 2 943 472 gyventojai, iš jų: 67,1 proc. gyveno miesto, 32,9 proc. – kaimo teritorijoje. Moterys sudarė 53,9 bendro gyventojų skaičiaus, vyrai – 46,1 proc. 2011 – 2014 m. Lietuvos gyventojų skaičius sumažėjo 3,6 proc., Kauno apskrities – 3,8 proc. Raseinių r. sav. – 5,7 proc. (3 priedo 7 lentelė). Imant ilgesnį laikotarpį, pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis gyventojų skaičiaus mažėjimo tempai buvo ženkliai didesni. Nuo 2005 m. gyventojų skaičius Lietuvoje sumažėjo 411,7 tūkst. arba 12,3 proc. 2005 – 2013 m. šalyje miesto gyventojų sumažėjo 11,6 proc., kaimo – 13,6 proc. (šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles>).

2014 m. Kauno apskrityje miesto teritorijoje gyveno 70,1 proc. apskrities gyventojų, kaime – 29,9 proc. 2014 m. pradžioje Raseinių r. sav. gyveno 35 489 gyventojai, iš jų: miesto teritorijoje – 39 proc., kaimo teritorijoje – 61 proc. gyventojų. Moterys sudarė 53,4 proc. bendro gyventojų skaičiaus, vyrai – 46,6 proc. (3 priedo 7 lentelė). 2010 – 2014 m. gyventojų skaičius Raseinių r. sav. sumažėjo nuo 38 852 iki 35 489 gyventojų arba 8,7 proc. (5 pav.) (R6). Metinis mažėjimas (2,2 proc.) kelia grėsmę savivaldybės perspektyvinei plėtrai.

Raseinių r. sav. yra Lietuvos vakarinėje dalyje arba pietrytinėje etnografinio Žemaitijos regiono dalyje, beveik pačiame Lietuvos centre, todėl gyventojų tautinė sudėtis formavosi lietuvių pagrindu. 2011 m. Raseinių r. sav. gyventojų struktūroje pagal tautybę lietuviai sudarė 98,6 proc. ir tik 1,3 proc. gyventojų sudarė kitų tautybių asmenys: rusai – 0,5 proc., lenkai – 0,1 proc., baltarusiai – 0,1 proc. ir kt. (3 priedo 8 lentelė).

Pagal vietos plėtros strategijų rengimo taisyklių reikalavimus į VVG teritoriją patenka viensėdžių, kaimo, miestelių ar miestų, kuriose gyventojų skaičius neviršija 6 tūkst. gyventojų, išskyrus savivaldybių centrus, teritorijos ir jų gyventojai. Raseinių r. sav. į VVG sudėtį patenka Ariogalos miesto ir kaimo gyventojai. 2014 m. pradžioje VVG teritorijoje gyveno 24 599 asmenys, 12 891 moteris (52,4 proc.) ir 11 708 vyrai (46,6 proc.) 2011-2014 m. gyventojų skaičius VVG teritorijoje sumažėjo nuo 26 427 iki 24 599, arba 6,9 proc., tame tarpe vyrų nuo 12 532 iki 11 708 arba 6,6 proc., moterų nuo 13 895 iki 12 891 arba 7,2 proc. (3 priedo 9 lentelė). Demografinė sudėtis ir jos pokyčiai nagrinėjami, atsižvelgiant į tyrimo tikslus. Sprendžiant verslo plėtros uždavinius, atsižvelgiama į darbo jėgos išteklius. Darbingo amžiaus gyventojai 2014 m. pradžioje sudarė 59,5 proc. (21 105 gyventojai) visų Raseinių savivaldybės gyventojų ir buvo vienas iš žemiausio

lyginamojo svorio tarp Kauno apskrities savivaldybių. Vidutiniškai šalyje jis buvo 61,8 proc. bei Kauno apskrityje – 61,2 proc. (3 priedo 10 lentelė) (R7). 2011 m. pradžioje VVG teritorijoje gyveno 3 917 0–14 metų amžiaus gyventojų ir jie sudarė 14,8 proc. visų VVG teritorijos gyventojų. 2014 m. jų skaičius sumažėjo 13,8 proc. ir jų lyginamasis svoris – iki 13,7 proc. VVG teritorijoje 5,7 proc. mažėjo gyventojų 15–64 m. amžiaus grupėje ir 5,7 proc. – gyventojų skaičius virš 65 metų (3 priedo 11 lentelė).

Demografinė sudėtis pagal lytis patvirtina vidutinės tikėtinos gyvenimo trukmės dėsningumus. Tarp gyventojų 0–15 m. amžiaus visuose teritoriniuose lygmenyse vyrų yra didesnis skaičius, Raseinių r. sav. darbingo amžiaus vyrų buvo 5,4 proc. daugiau nei moterų, tačiau tarp pensinio amžiaus gyventojų moterų buvo 2,05 karto daugiau nei vyrų (3 priedo 12 lentelė). Planuojant žmogiškųjų išteklių reprodukciją, socialinę infrastruktūrą – ugdymo įstaigas, kultūros ir sporto objektus ir kt. – reikalinga detalesnė demografinė sudėtis ir jos pokyčiai.

Lietuvoje 2011 – 2014 m. pradžioje vaikų iki 6 m. padidėjo 2,3 proc. ir jie sudarė 6,6 proc. bendro gyventojų skaičiaus. Raseinių r. sav. jų skaičius sumažėjo 4,4 proc. ir jų lyginamasis svoris buvo 5,8 proc. arba 0,8 proc. mažesnis nei Lietuvos mastu. 7–13 m. amžiaus grupėje vaikų skaičius 2011 – 2014 m. Lietuvoje sumažėjo 11,7 proc, savivaldybėje – 18 proc. Gyventojų skaičius ir Lietuvoje, ir savivaldybėje mažėjo visose kitose demografinėse grupėse. Lietuvoje 14–29 m. amžiaus grupėje sumažėjo 7,2 proc., savivaldybėje – 6,1 proc., 30–39 m. amžiaus grupėje Lietuvoje sumažėjo 8,5 proc., savivaldybėje – 16,4 proc. Savivaldybėje metinis pačios produktyviausios socialinės grupės mažėjimas 5,5 proc. kelia grėsmę optimaliai žmogiškųjų išteklių kaitai savivaldybėje (1, 2 priedas, 3 priedo 13 lentelė) (R8).

Gyventojų kaita, demografiniai pokyčiai apsprendžiami dviejų veiksnių: natūralios gyventojų kaitos ir migracijos. Gimstamumą viršijantis mirtingumas lemia neigiamą natūralią gyventojų kaitą (toliau – NGK). Natūrali gyventojų kaita 2012 – 2013 m. šalies, Kauno apskrities, Raseinių r. sav. ir VVG teritorijose buvo neigiama. 2013 m. dėl natūralios kaitos Lietuva neteko 11 626, Kauno apskritis – 2 253, Raseinių r. sav. – 257 ir VVG teritorija – 210 gyventojų (3 priedo 14 lentelė).

Kiekviena teritorija skiriasi gyventojų skaičiumi, todėl fiziniai gyventojų skaičiaus pokyčiai negali būti lyginami. Lyginimui naudojamas bendras gimusių ir mirusių žmonių skaičius, tenkantis 1 000 gyventojų. Pagal bendrą gimstamumą 1 000 gyventojų Raseinių r. sav. atsilieka nuo šalies lygio 12,9 proc., Kauno apskrities – 10,2 proc. Taip pat gimstamumas yra vienas iš žemesnių Kauno apskrityje. 2011-2013 m. jis nekito ir tūkstančiui gyventojų teko 8,8 gimę vaikai. (R9). Bendras mirtingumas, tenkantis 1 000 gyventojų, savivaldybėje yra 16 asmenų ir aukštesnis už šalies ir apskrities lygį, kuris 2011-2013 m. padidėjo nuo 15,9 iki 16,0 (3 priedo 15 lentelė) (R10).

NNGK 2013 m. neigiamas saldo, tenkantis 1 000 gyventojų, Raseinių rajono savivaldybėje siekė 7,2 (2011 m. buvo 7,1). Šalyje ir apskrityje NNGK 1 000 gyventojų buvo beveik 2 kartus mažesnė nei Raseinių rajono savivaldybėje, tačiau vis vien neigiamas ir atitinkamai siekė – 3,9 bei – 3,8. Raseinių rajone 2013 m. mirė 257 žmonėmis daugiau nei gimė (3 priedo 16 lentelė ir 6 pav.) (R11).

Kitas gyvenimo kaitą įtakojantis veiksnys yra migracija. Ji gali būti vidinė, kada gyventojų kaita vyksta Lietuvos teritorijoje ir tarptautinė. Svarbus savivaldybę apibūdinantis rodiklis yra migracijos saldo, kuris parodo skirtumą tarp išvykstančių ir atvykstančių gyventojų skaičiaus. Raseinių r. sav. ir vidaus, ir tarptautinė migracija turėjo neigiamą saldo. 2013 m. savivaldybėje neto vidaus migracija buvo minus 205 asmenys, bendrasis neto vidaus migracijos rodiklis (1 tūkst. gyventojų) buvo – 5,7 gyventojų (3 priedo 17 lentelė).

Kaip jau buvo minėta, neigiamas saldo buvo ir tarptautinėje migracijoje. Didžiausia neto tarptautinė migracija savivaldybėje buvo 2011 m., kai iš rajono emigravo 559 gyventojai, imigravo 149. Neto migracija – 410 gyventojų. 2011 – 2014 m. neto migracija sumažėjo nuo 410 iki 118 (3 priedo 18 lentelė).

Vidaus ir tarptautinės migracijos saldo 2009 – 2013 m. laikotarpiu Raseinių rajono savivaldybėje kaip ir šalyje išliko neigiama. Didžiausias migracijos mastas ir rajono savivaldybėje sumažėjo 2,8 karto, Kauno apskrityje migracija mažėjo 5,3 karto, o šalyje – apie 4,6 karto. Kauno apskrityje tik Kauno rajono savivaldybėje 2009 – 2013 m. laikotarpiu ketverius metus buvo fiksuojama teigiama ir tik vienerius metus (2010 m.) neigiama (3 priedo 19 lentelė). Raseinių rajono savivaldybėje 2010 – 2013 m. mažėjo nuo – 866 (2010 m.) iki – 310 (2013 m.), o 2014 m. iki 289. 2011-2014 m. ji sumažėjo nuo 518 iki 289, arba 55,8 proc. (3 priedo 19 lentelė) (R12).

Nors emigracija pati savaime nėra neigiamas reiškinys, tačiau Lietuvos atveju dideli emigracijos mastai kelia šaliai nemažai iššūkių: kinta šalies demografinė struktūra (visuomenė sensta), ima trūkti darbo jėgos, nuteka protai. Individo lygmenyje galima įžvelgti tiek teigiamų, tiek ir neigiamų emigracijos pasekmių. Emigrantai uždirba daugiau, tačiau ne visada išnaudoja savo potencialą, įgyja naujos patirties, tačiau gyvena toli nuo namų, svetimoje aplinkoje vyksta susvetimėjimo procesas Lietuvos atžvilgiu. Paprastai emigruoja jaunesni, veržlesni, turintys konkrečių siekių gyventojai. Raseinių r. sav. didesnė gyventojų neigiama kaita ir jos mažinimas tampa pirmaeilium uždaviniu, siekiant pažangios raidos rajone. Savivaldybėje dėl neigiamos gyventojų kaitos sparčiai sensta bendruomenė. Demografinės senatvės koeficientas – pagyvenusiu (60 metų ir vyresnio amžiaus) žmonių skaičius, tenkantis 100 vaikų iki 15 metų amžiaus. Demografinės senatvės koeficientas nuo 107 vyresnio amžiaus žmonių 2006 m. padidėjo iki 153 2014 m. arba 42,9 proc., 2011 – 2014 m. padidėjo 9,2 proc. Savivaldybės demografinės senatvės koeficientas yra 21,4 proc. aukštesnis už šalies ir 16,8 – už apskrities lygį (3 priedo 20 lentelė) (R13). Bendruomenės kūrybinį potencialą apsprendžia gyventojų išsilavinimas. Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatai rodo, kad Raseinių r. sav. gyventojų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, procentinė dalis yra 1,9 karto mažesnė už šalies ir 2,1 karto – už Kauno apskrities lygį. Gyventojų, turinčių aukštesnį ir specialųjį vidurinį, vidurinį išsilavinimą, procentinė dalis prilygsta Lietuvos ir apskrities būklei. Savivaldybėje žymesnį lyginamąjį svorį užima gyventojai, turintys pagrindinį ir pradinį išsilavinimą. Pastarųjų savivaldybėje buvo 20,3 proc., apskrityje – 14,2 proc. ir šalyje – 14,9 proc. (3 priedo 21 lentelė). Vyrų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, lyginamasis svoris mažesnis. Šalyje jie sudarė 18,3 proc., apskrityje – 20,8 proc. ir savivaldybėje – tik 8,9 proc. Savivaldybėje didesnį lyginamąjį svorį sudarė vyrai, turintys pagrindinį ir pradinį išsilavinimą (3 priedo 22 lentelė). Moterų išsilavinimo lygis savivaldybėje buvo aukštesnis už vyrų, tačiau atsiliko nuo šalies ir apskrities pasiekimų. Moterys, turinčios aukštąjį išsilavinimą, šalyje sudarė 23,7 proc., apskrityje – 26,2 proc., Raseinių r. sav. tik – 13,2 proc. Savivaldybėje ženkliai didesnį lyginamąjį svorį užėmė moterys, turinčios pagrindinį ir pradinį išsilavinimą (3 priedo 23 lentelė). Kaimo gyventojų, kurie sudaro pagrindinę VVG teritorijos gyventojų dalį, išsilavinimo lygis žemesnis visuose teritoriniuose lygmenyse. Kaimo gyventojai, turintys aukštąjį išsilavinimą šalyje sudarė 11,6 proc. (šalies vidurkis 21,2 proc.), apskrityje – 15,9 proc. ir savivaldybėje – tik 8,4 proc. Kaimo gyventojai, turintys pagrindinį ir pradinį išsilavinimą, dominavo ir šalyje, ir apskrityje, ir savivaldybėje (3 priedo 24 lentelė). Apibendrinantį išsilavinimo lygį parodo integruotas rodiklis, kiek 1 tūkst. 10 metų ir vyresnių gyventojų teko turinčių išsilavinimą. Pagal šį rodiklį Raseinių r. sav. atsilieka pagal gyventojų skaičių, turinčių aukštąjį išsilavinimą. Šalyje 1 tūkst. gyventojų jų teko 212, apskrityje – 237 ir savivaldybėje – 113 gyventojų. Savivaldybėje turinčių pradinį išsilavinimą buvo 35,6 proc. daugiau už šalies ir 42,2 proc. daugiau už apskrities lygį (3 priedo 25 lentelė) (R14).

Mažėjantis gyventojų skaičius, žemesnis nei aplinkinėse vietovėse vietos gyventojų išsilavinimas, negatyviai kintanti demografinė gyventojų sudėtis, kelia iššūkį aprūpinti darbo rinką reikiamos kvalifikacijos, gebėjimų ir motyvacijos turinčiais darbuotojais. 2009 – 2013 m. didžiausias vidutinis metinis užimtųjų skaičius šalyje buvo 2009 m., o 2010 m. sumažėjo ir buvo mažiausias analizuojamu laikotarpiu. Raseinių r. sav. vidutinis metinis užimtųjų skaičius mažėja nuo 2009 m. 2009 – 2013 m. jis sumažėjo 11,5 proc. 2013 m. įvyko lūžis ir lyginant su 2012 m. jis padidėjo 3 proc. Nuo 2010 m. užimtųjų skaičius šalyje kasmet ėmė didėti augančia kreive. Kauno

apskirtyje užimtųjų skaičius nuo 2010 m., kuomet buvo mažiausias, augo ir 2013 m. buvo 2,5 proc. didesnis nei analizuojamo laikotarpio pradžioje, t. y. Raseinių rajono savivaldybėje užimtųjų skaičius 2009 m. – 2013 m., sumažėjo 11,5 proc. Nuo 2009 m. iki 2012 m. užimtųjų skaičius rajone mažėjo ir tik 2013 m. padidėjo 3 proc. (3 priedo 26 lentelė).

Sprendžiant darbo rinkos problemas, bandoma išnaudoti potencines galimybes įtraukti į darbo rinką bedarbius. Raseinių rajono savivaldybėje, Kauno apskrityje ir šalyje bedarbių skaičius, lyginant 2009 m. ir 2010 m., išaugo apie 50 proc. Nuo 2011 m. bedarbių skaičius palaipsniui pradėjo mažėti. Lietuvoje bedarbių skaičius 2009 – 2013 m. sumažėjo 0,9 proc. Kauno apskrityje, lyginant 2009 m. ir 2013 m., bedarbių skaičiaus rodikliai 4 savivaldybėse buvo panašūs, Kauno miesto savivaldybėje sumažėjo 3,2 proc., o 3 savivaldybėse bedarbių 2013 m. buvo daugiau nei 2009 m. Raseinių rajono savivaldybėje bedarbių skaičius 2009 m. ir 2013 m. buvo beveik vienodas, tačiau 2010 m. šis skaičius, kaip ir šalyje bei apskrityje, buvo išaugęs apie 50 proc. ir nuo 2011 m. mažėdamas 2013 metais pasiekė 2009 m. lygį (3 priedo 27 lentelė) (minėtų duomenų VVG teritorijos mastu nėra Lietuvos statistikos departamento, Lietuvos darbo biržos oficialiuose šaltiniuose bei jų interneto tinklapiuose, kadangi VVG teritorijos mastu apskaita nevedama).

Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis (nedarbo lygis), kaip ir bedarbių skaičius, 2009 – 2014 m. šalyje didžiausias buvo 2010 m. ir nuo 2011 m. mažėjo. Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis Raseinių rajono savivaldybėje 2014 m. buvo 3,3 proc. mažesnis nei 2011 m. ir siekė 9,6 proc. Apskrityje lenkė tik Jonavos r. sav., kurioje registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis siekė 12,1 proc. Kauno apskrityje registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis 2011 – 2014 m. sumažėjo 30,3 proc. (nuo 12,2 proc. iki 8,5 proc.). 2014 m. Lietuvoje registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis siekė 9,5 proc. ir buvo 27,5 proc. mažesnis nei 2011 m. (3 priedo 28 lentelė, 7 pav.) (R15). Vyrų bedarbių procentas nuo darbingo žmonių skaičiaus visose teritorijose 2011 – 2014 m. buvo didesnis nei moterų. 2011 m. savivaldybėje vyrai bedarbiai sudarė 17,6 proc., moterys – 12,6 proc., jaunimo bedarbystė – tik 9,3 proc. 2014 m. pradžioje vyrų bedarbystė sudarė 11,6 proc., moterų – 9,1 proc. ir jaunimo – 4,2 proc. (3 priedo 29 lentelė).

Registruotų bedarbių pagal gyvenamąją vietovę skaičius Raseinių r. sav. buvo skirtingas. 2011 m. miesto teritorijoje buvo įregistruoti 1 264 bedarbiai, iš jų: 772 vyrai (61 proc.) ir 492 moterys (39 proc.). 2014 m. jų skaičius sumažėjo iki 695 arba 55 proc. 2011 m. kaimo teritorijoje (VVG teritorijoje) buvo įregistruota 2 151 bedarbis, 2014 m. jų sumažėjo iki 1 509 arba 29,9 proc. Bedarbių lyginamojo svorio mažėjimas kaimo teritorijoje buvo mažesnis. 2014 m. Viduklės seniūnijoje buvo 248 bedarbiai (išskyrus gaunančius senatvės pensiją, nedirbančius dėl negalios), Ariogalos seniūnijoje – 214, Šiluvos seniūnijoje – 168. Kitose seniūnijose bedarbių skaičius mažesnis (3 priedo 30 lentelė).

2013 m. Raseinių rajono savivaldybėje buvo registruota 2 365 laisvos darbo vietos ir šis skaičius buvo didžiausias 2009 – 2013 m. laikotarpiu (mažiausia registruotų laisvų darbo vietų buvo 2009 m. (1 301)). Visu 2009 – 2013 m. laikotarpiu registruotų laisvų darbo vietų skaičius rajone augo. Įdarbintų asmenų skaičius 2009 – 2011 m. didėjo, o 2012 m. ir 2013 m. pradėjo mažėti. 2013 m. buvo įdarbinti 2 198 asmenys, iš kurių 1 961 – neterminuotam darbui. 2009 – 2013 m. Raseinių rajono savivaldybėje mažėjo įdarbinimas terminuotam darbui ir augo neterminuotam. 2009 – 2013 m. laikotarpiu bedarbių, vykdančių veiklą pagal verslo liudijimą, skaičius savivaldybėje kito netolygiai. Mažiausias skaičius asmenų, vykdančių veiklą pagal verslo liudijimą, buvo 2010 m. (173), didžiausias – 2013 m. (254).

Į aktyvias darbo rinkos politikos priemones Raseinių rajono savivaldybėje 2009 – 2013 m. laikotarpiu nusiųsti 4 153 asmenys arba vidutiniškai 830 asmenų kasmet. Didžiausias skaičius asmenų, siųstų į aktyvias darbo rinkos politikos priemones, rajone buvo 2010 m. (1 108), nuo 2011

m. šis skaičius mažėjo. Įgyvendinamos priemonės davė teigiamą rezultatą. 2009 – 2013 m. įdarbintų asmenų skaičius padidėjo nuo 1 416 iki 2 198 gyventojų, nors nuo 2011 m. iki 2014 m. sumažėjo 333 asmenimis. Didžioji jų dalis buvo įdarbinti pastoviam darbui (3 priedo 31 lentelė) (R16).

Darbo biržos duomenimis 2014 m. pradžioje didžiausią dalį bedarbių savivaldybėje sudarė paslaugų srities specialistai (26,1 proc.), toliau išsidėsto darbuotojai dirbę pramonėje (19,7 proc.), žemės ūkyje, medžioklėje ir miškininkystėje (10,9 proc.) bei statyboje (10,3 proc.). Penktadalį bedarbių rajone sudarė niekur nedirbę bedarbiai, 12,7 proc. teko bedarbiams, kurie vertėsi kita veikla. Daugiausia bedarbių rajone, žvelgiant į amžiaus grupes, sudarė asmenys nuo 45 iki 59 metų (45,9 proc.) (šaltinis: www.ldb.lt).

Gyventojų užimtumas ir bedarbystė įtakojami verslo, socialinių paslaugų plėtros ir gyventojų ekonominio aktyvumo. Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatai rodo, kad Raseinių r. sav. 2011 m. užimti gyventojai sudarė 37,6 proc. – tai žemiausias užimtumas Kauno apskrityje. Žemesnis tik Prienų r. sav. – 36,7 proc. Raseinių r. sav. ekonomiškai neaktyvūs gyventojai sudarė 51 proc., bedarbiai – 11,4 proc. (3 priedo 32 lentelė) (R17). Savivaldybėje 2011 m. 1 tūkst. 15 metų ir vyresnių gyventojų teko 376 užimti, 114 bedarbių ir 510 ekonomiškai neaktyvių gyventojų. Užimtų gyventojų skaičius, tenkantis 1 000 gyventojų, buvo 17,7 proc. mažesnis už šalies ir 19 proc. už Kauno apskrities užimtų gyventojų lyginamąjį svorį (3 priedo 33 lentelė). Žemas gyventojų užimtumas lėmė vietos gyventojų pragyvenimo šaltinius. Iš 1 tūkst. gyventojų tik 276 gyventojai nurodė, kad pagrindinis jų pragyvenimo šaltinis yra darbo užmokestis. Šalyje tokių buvo 359 arba 30 proc. daugiau nei Raseinių r. sav. Didžiausia gyventojų dalis (296) buvo šeimos ir (ar) kitų asmenų išlaikytiniai (3 priedo 34 lentelė). Žemas gyventojų užimtumas gali būti rezervu papildomam darbo jėgos išteklių įtraukimui į darbo rinką. Motyvuojant gyventojus aktyviau dalyvauti darbo rinkoje, būtina užtikrinti darbo užmokestį, kuris sudarytų sąlygas optimaliam pragyvenimui. Raseinių r. sav. 2011 – 2014 m. vidutinis bruto darbo užmokestis padidėjo 16,6 proc., neto darbo užmokestis – 16,6 proc, tačiau jis yra 21,1 proc. žemesnis už Jonavos r. sav., 17,8 proc. žemesnis už Kėdainių r. sav. neto darbo užmokestį (3 priedo 35 lentelė) (R18). Dalinai žemesnį darbo užmokesčio lygį galima pagrįsti tuo, kad Raseinių r. sav. turi labiau išvystytą agrarinę kryptį, savivaldybėje mažiau stambių pramonės įmonių. Norint sustabdyti gyventojų emigraciją ir aprūpinti ūkį kvalifikuota darbo jėga, būtina užtikrinti materialinį dirbančiųjų suinteresuotumą.

Socialinės atskirties savivaldybėje mažinimui įgyvendinama socialinių paslaugų sistema. Atsižvelgiant į gyventojų socialinių paslaugų poreikius, Raseinių rajono savivaldybėje socialinių paslaugų teikimą koordinuoja, plėtoja bei yra atsakinga institucija – VšĮ Raseinių socialinių paslaugų centras. Centras bendrąsias ir specialiąsias socialines paslaugas organizuoja ir teikia visose rajono seniūnijose. Seniūnijose dirba socialiniai darbuotojai, lankomosios priežiūros specialistai ir socialinio darbuotojo padėjėjai. Specialistai informuoja, konsultuoja seniūnijoje gyvenančius ir besikreipiančius asmenis dėl socialinių paslaugų ir socialinės paramos, tarpininkauja ir atstovauja senų, neįgalių ir socialinės rizikos asmenų interesams institucijoje, įstaigose, sprendžiant įvairias teises, socialines, ūkines, buitines problemas, tvarkant dokumentus, mokant mokesčius, registruojant pas gydytojus, organizuojant ūkinius darbus bei teikia kitas būtinas paslaugas.

Socialinės paslaugos reikalingos socialinės rizikos šeimoms, jose augantiems vaikams. Socialinės rizikos šeimos dažnai piktnaudžiauja alkoholiu, dėl socialinių įgūdžių stokos jos nemoka ir negali tinkamai prižiūrėti savo vaikų.

2011 – 2014 m. socialinės rizikos šeimų skaičius bei jose augančių vaikų skaičius Raseinių rajono savivaldybėje ir VVG teritorijoje mažėjo. Socialinės rizikos šeimų skaičius minėtu laikotarpiu Raseinių rajono savivaldybėje sumažėjo 4 proc., VVG teritorijoje – 8 proc. Socialinės

rizikos šeimose augančių vaikų skaičius Raseinių rajono savivaldybėje sumažėjo 20,4 proc., VVG teritorijoje – 24,7 proc. (1, 2 priedas, 3 priedo 36 lentelė) (R19).

Kiekvienoje seniūnijoje socialiniai darbuotojai dirba su socialinės rizikos šeimomis. Specialistai socialiniam darbui moko, pataria, skatina bei padeda kuo efektyviau spręsti iškilusias problemas, įtraukiant pačius socialinės rizikos šeimos narius ir kitus galinčius padėti asmenis, teikia kitas bendrąsias socialines paslaugas seniūnijų gyventojams. Socialinės rizikos šeimos dažnai keičia gyvenamąją vietą, tai apsunkina jų lankymą, darbo su šeima organizavimą. Pasitaiko atvejų, kai valstybės gaunama parama panaudojama ne šeimos interesams.

Raseinių r. sav. veikia tik 2 vaikų dienos centrai, šiuo metu jų trūksta. Siekiant spręsti problemą, susijusią su paslaugų teikimu kaimiškose vietovėse gyvenantiems vaikams, nuo 2012 m. VŠĮ Raseinių socialinių paslaugų centro Vaikų dienos užimtumo centras pradėjo vykdyti veiklą Užkalnių kaimo bendruomenės namuose. Į užsiėmimus Užkalnių kaime susirenka iki 12 vaikų.

VVG tyrimų metu nustatyta, kad trūksta vaikų užimtumo dienos centrų kaimiškose vietovėse, kuriuos galėtų lankyti vaikai, augantys socialinės rizikos šeimose. Centruose būtų sprendžiamos problemos, susijusios su vaikų priežiūra ir ugdymu, popamokiniu užimtumu, tokiu būdu vaikams išliktų galimybė augti biologinėje jo šeimoje, o ne būti apgyvendintiems institucijoje. Siekiant spręsti problemą, susijusią su paslaugų teikimu kaimiškose vietovėse gyvenantiems socialinės rizikos vaikams, būtų naudinga bendruomenių namuose įkurti vaikų dienos centrus.

Planuojant ir vykdant neįgaliųjų integraciją į visuomenę, gyventojams, kuriems nustatytas nedarbingumo procentas ar specialieji poreikiai, reikalingos įvairios socialinės paslaugos. Stebint paskutinių trejų metų tendencijas, pastebimas ryškus neįgaliųjų skaičiaus mažėjimas. Suaugusiųjų neįgaliųjų skaičius 2011 – 2014 m. Raseinių rajono savivaldybėje sumažėjo 27,3 proc. (R20). Tai sąlygoja valstybės vykdoma politika dėl netekto darbingumo bei specialiųjų poreikių nustatymo, tačiau 2011 – 2014 m. pensinio amžiaus neįgalių asmenų skaičius padidėjo 18 proc., vaikų su negalia – 13 proc. (3 priedo 37 lentelė).

Savivaldybėje veikė 2 neįgaliųjų dienos užimtumo centrai – VŠĮ Raseinių neįgaliųjų dienos užimtumo centras ir VŠĮ Raseinių dienos centras „Vilties takas“. Įvairias socialines paslaugas teikė 9 nevyriausybinės organizacijos, kurių veikla remiama iš Lietuvos Respublikos bei rajono savivaldybės biudžetų. Vykdoma gyvenamosios aplinkos neįgaliesiems pritaikymo programa, tačiau teikiamos socialinės paslaugos ne visiškai tenkina savivaldybės gyventojų socialinių paslaugų poreikius (2014 m. neįgaliajam pritaikytas tik 1 būstas).

2011 – 2014 m. mažėjo sergančių priklausomybės ligomis skaičius tiek Raseinių rajono savivaldybėje, tiek ir VVG teritorijoje. Raseinių rajono savivaldybėje per minėtą laikotarpį sumažėjo 26 proc., VVG teritorijoje – 29 proc. (3 priedo 38 lentelė) (R21).

2011– 2014 m. mažėjo vienišų, socialinės rūpybos ar globos reikalaujančių asmenų skaičius Raseinių rajono savivaldybėje ir VVG teritorijoje. Raseinių rajono savivaldybėje per minėtą laikotarpį sumažėjo 15,5 proc., VVG teritorijoje – 16,4 proc. (3 priedo 39 lentelė) (R22). Ne visiems vienišiesiems būtina stacionari globa. Socialinių paslaugų centras pradėjo teikti dienos socialinės globos asmens namuose paslaugas, kurios nuolat yra plečiamos.

Pagal Raseinių r. sav. duomenis, skurdą patiriančių asmenų skaičius 2013-2014 metais sumažėjo nuo 5626 iki 4880, arba 13,3 proc. (šaltinis: Raseiniu r. sav. 2015-04-29 raštas Nr. 5.19R5-1616). 2011 – 2014 m. socialinių pašalpų gavėjų skaičius Raseinių r. sav. sumažėjo 29,1 proc., VVG teritorijoje – 20,5 proc., išlaidos socialinėms pašalpoms Raseinių r. sav. sumažėjo 2526,61 Eur., VVG teritorijoje – 1380,01 Eur. (3 priedo 40 lentelė) (R23)).

Raseinių r. sav. geografinė padėtis ir sukurta infrastruktūra sudaro palankias prielaidas ekonominei ir socialinei plėtrai. Per paskutinius metus pastebima daug teigiamų poslinkių: sumažėjusi neigiama migracija, padidėjęs užimtųjų skaičius, mažėjantis bedarbių skaičius ir kt. Tačiau gyventojų netenkina vienas mažiausių tarp Kauno apskrities savivaldybių darbo užmokestis, didesnis nei apskrityje nedarbo lygis, ilgalaikė ir didžiausia apskrityje neigiama vietos gyventojų migracija, kelianti grėsmę vietovės produktyviai veiklai. Savivaldybė turi ir savo išskirtinumą. Kaimo vietovėje, kuri sudaro VVG teritorijos ir gyventojų pagrindą, gyvena 61 proc. savivaldybės gyventojų. Žemės ūkio šaka savivaldybėje nepasižymi dideliu produktyvumu ir negali užtikrinti aukštesnio pragyvenimo lygio. Norint sustabdyti migraciją ir pritraukti į rajoną aukštesnės kvalifikacijos žmones, vietos gyventojai siūlo plėsti verslus ir kurti darbo vietas, gerinti gyvenimo sąlygas (šaltinis: VPS 2.2 dalis). Gyventojai ta nauda įsitikino stebėdami efektingos ūkinės naudos pasekmes veikiančioje VVG teritorijoje žuvininkystės produkcijos perdirbimo įmonėje UAB „Norvelita“, kurioje dirbo 657 darbuotojai. Vietos gyventojai pirmumą suteikė (šaltinis: VPS 2.2 dalis) pagrindiniams poreikiams ir prioriteto tvarka pagal svarbą suteikė pirmą vietą „Ekonominės plėtros skatinimas, kuriant verslą, darbo vietas, vykdant bendradarbiavimą ir rinkų paiešką, mažinant skurdo riziką kaimo vietovėse“, antrą vietą „Didinti vietos gyventojų užimtumą, skatinant jų socialinę, ekonominę veiklą VVG teritorijoje, tvarkant mažąją viešąją infrastruktūrą“, trečią vietą „Kelti vietos gyventojų kvalifikaciją, vykdant mokymus, patirties sklaidą“. Minėtų poreikių įgyvendinimui VPS yra numatyta vizija, prioritetai, priemonės ir veiklos sritys. VPS vizijoje siekiama, kad „Raseinių VVG teritorija – ekonomiškai stiprėjantis kraštas su išvystytais inovatyviais verslais, išplėta vietovės infrastruktūra, pritaikyta kultūros, turizmo ir vietos gyventojų poreikiams, aktyviomis bendruomenėmis, kurios sugeba spręsti socialines ir ekonomines gyventojų problemas“, kuri atitinka nustatytus vietos gyventojų poreikius ir šių poreikių įgyvendinimui VPS numatytas pirmas prioritetas „Ekonominės plėtros skatinimas, kuriant ir plėtojant verslus, darbo vietas ir didinant socialinę įtrauktį“ ir antras prioritetas „Skatinti vietos gyventojų bendruomeniškumą, ugdant jų gebėjimus, puoselėjant krašto tradicijas, gerinant mažąją infrastruktūrą“, jų priemonės ir veiklos sritys, kurios leis patenkinti vietos gyventojų poreikius.

2.4.	VVG teritorijos ekonominė situacija
------	-------------------------------------

Šalies, regiono ekonominę būklę ir vystymosi kryptis ir tempus apibendrintai parodo du ekonominiai rodikliai, kurie apsprendžia ir darbo našumo, ir pragyvenimo lygio būklę. Tai bendrasis vidaus produktas (toliau – BVP) – apibendrinantis rodiklis, parodantis šalies ūkio subjektų ekonominės veiklos grynąjį rezultatą šalies mastu ar atskirame regione ir bendroji pridėtinė vertė (toliau – BPV) – atskiros ekonominės veiklos rūšies ar institucinio sektoriaus veiklos rezultatų grynoji vertė. Lietuvos BPV šalies mastu 2009 – 2013 metais padidėjo 1,4 karto. Žemės ūkyje, miškininkystėje ir žuvininkystėje sukuriamas BVP gerokai lenkė visos šalies ūkio augimą. Per tą patį laikotarpį ji padidėjo 1,8 karto ir jos dalis nuo šalies BPV sudarė 3,8 proc. (3 priedo 41 lentelė).

Sėkmingas ūkio augimas žymia dalimi priklauso nuo tiesioginių užsienio ir materialinių investicijų. Tam, kad būtų galima lyginti jų apimtis skirtingose vietovėse, skaičiuojamos tiesioginės užsienio investicijos 1 gyventojui. Raseinių r. sav. tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios 1 gyventojui 2009 – 2013 m. kito labai nežymiai ir 2012 m. buvo 696 Eur, 2011-2013 m. padidėjo nuo 509 iki 696 Eur. Apskirtyje ženkliai lenkia tik 3 rajono savivaldybės, tačiau nuo šalies vidurkio atsiliekama 6,2, apskrities – 3,2 karto (3 priedo 42 lentelė) (R24).

Materialinės investicijos (toliau – MI) – tai investicijos ilgalaikiam materialiajam turtui sukurti, įsigyti arba jo vertei padidinti. Materialinių investicijų apimtys 2009 – 2013 m. laikotarpiu savivaldybėje, apskrityje ir šalyje kito netolygiai. Mažiausios materialinės investicijos darytos 2010 m., o didžiausios savivaldybėje – 2013 m., apskrityje ir šalyje – 2012 m. Savivaldybėje, lyginant 2009 m. ir 2013 m., MI padidėjo 27,1 proc., apskrityje – 23,2 proc., šalyje – 14 proc. 2012 m. (3 priedo 43 lentelė).

2011 – 2014 m. pasinaudojant ES struktūrinių fondų parama pagal Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programą, Sanglaudos skatinimo veiksmų programą, Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programą ir kt., buvo pritrauktos investicijos į Raseinių rajono savivaldybę bei VVG teritoriją. 2011 m. įgyvendinti 6 projektai, kurių bendra vertė 1 742 136,10 Eur, 2014 m. 8 projektai, kurių vertė 1 145 726,50 Eur. Daugiausia projektų, atsižvelgiant į vietos gyventojų poreikius, įgyvendinta VVG teritorijoje. Tai Raseinių rajono Ariogalos lopšelio–darželio pastato rekonstravimas ir energetikos sistemos modernizavimas, Raseinių rajono Ariogalos gimnazijos bendrabučio (meno mokyklos) pastato rekonstrukcija, Viduklės miestelio tvenkinių išvalymas ir kt. (3 priedo 44 lentelė) (R25).

Ūkio augimas lėmė ir pokyčius darbo rinkoje. Lietuvoje ir Kauno apskrityje 2010 – 2014 m. didėjo užimtų gyventojų skaičius. Šalyje jis padidėjo 5,7 proc., apskrityje – 8,9 proc. 2014 m. šalyje 66,1 proc. gyventojų buvo užimti paslaugų sektoriuje, 17,2 – pramonėje, 7,5 proc. – statyboje ir 9,2 proc. – žemės ūkyje, miškininkystėje ir žuvininkystėje. Kauno apskrityje užimtų darbuotojų didesnis lyginamasis svoris (67,2 proc.) teko paslaugų sektoriui, žemės ūkyje, miškininkystėje ir žuvininkystėje buvo užimti tik 6,6 proc. darbuotojų (3 priedo 45 lentelė).

Darbo rinkos struktūra apsprendžia vietovės išsivystymo lygį. Kylant darbo našumui ir įdiegus naujas technologijas, žmonių skaičius tiesioginėje gamyboje mažėja ir didėja aptarnavimo sektoriuje. Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatai rodo, kad 2011 m. Raseinių r. sav. 14,7 proc. gyventojų buvo užimti žemės ūkyje, miškininkystėje ir žuvininkystėje. Tai 60 proc. daugiau nei šalyje ir 2,2 karto daugiau nei Kauno apskrityje. Savivaldybėje 22,7 proc. gyventojų buvo užimti pramonės šakoje, 16,5 proc. – didmeninėje ir mažmeninėje prekyboje, variklių transporto priemonių ir motociklų remonte ir kitose ūkinės veiklos srityse (3 priedo 46 lentelė).

2013 m. Raseinių rajono savivaldybėje buvo registruota 2 365 laisvos darbo vietos ir šis skaičius buvo didžiausias 2009 – 2013 m. laikotarpiu (mažiausia registruotų laisvų darbo vietų

buvo 2009 m. (1 301)). Visu 2009 – 2013 m. laikotarpiu registruotų laisvų darbo vietų skaičius rajone augo. Įdarbintų asmenų skaičius 2009 – 2011 m. didėjo, o 2012 m. ir 2013 m. pradėjo mažėti. 2013 m. buvo įdarbinti 2 198 asmenys, iš kurių 1 961 – neterminuotam darbui. 2009 – 2013 m. Raseinių rajono savivaldybėje mažėjo įdarbinimas terminuotam darbui ir augo neterminuotam (3 priedo 31 lentelė). VVG teritorijos nedarbo lygis ir jo tendencijos pateikiami 2.3. dalyje.

Ūkinė veikla vykdoma ūkio subjektuose. 2014 m. pradžioje Raseinių rajono savivaldybėje buvo registruoti 1 373 ir veikė 669 ūkio subjektai. 2010 – 2014 m. pradžioje savivaldybėje registruotų ūkio subjektų skaičius didėjo (13,1 proc.), augo ir veikiančių ūkio subjektų skaičius (10,6 proc.). 2014 m. pradžioje savivaldybėje veikė 669 ūkio subjektai. Jie sudarė 48,7 proc. visų registruotų ūkio subjektų. 2011 – 2014 m. savivaldybėje veikiančių ūkio subjektų skaičius padidėjo 6,2 proc., apskrityje – 3,8 proc., šalyje – 4,4 proc. (3 priedo 47 lentelė) (R26). Reikalinga papildoma ir gili analizė nustatyti priežastims, kodėl veiklą vykdo tik apie 50 proc. užregistruotų ūkio subjektų. 2014 m. registruotų ir veikiančių ūkio subjektų skaičius savivaldybėje 1 000 gyventojų nuo registruotų užėmė 48,8 proc., Kauno apskrityje – 44,8 proc. ir šalyje – 43,1 proc. (8 pav.). Veikiančių ūkio subjektų sudėtyje didžiausia dalis teko uždarsioms akcinėms bendrovėms. Jų 2014 m. pradžioje buvo 286 ir jos sudarė 42,7 proc. veikiančių ūkio subjektų skaičiaus. Nemaža dalis ūkio subjektuose teko biudžetinėms savivaldybės ir valstybės įstaigoms (3 priedo 48 lentelė). Ūkio subjektams tenka svarbi ekonominės plėtros ir gyventojų socialinių poreikių tenkinimo užduotis, tačiau biudžetinių subjektų išlaikymas vykdomas iš biudžete sukauptų lėšų. Vietovės ekonomikos ir pridėtinės vertės kūrimo pagrindą sudaro mažos ir vidutinės įmonės.

2011–2014 m. mažų ir vidutinių įmonių skaičius padidėjo nuo 435 iki 454, arba 4,4 proc. 2014 m. pradžioje Raseinių rajono savivaldybėje veikė 454 mažos ir vidutinės įmonės (toliau – MVĮ), kurios sudarė 67,9 proc. veikusių ūkio subjektų. Apskrityje mažos ir vidutinės įmonės sudarė 75 proc., šalyje – 74,8 proc. visų veikusių ūkio subjektų. 2014 m. pradžioje Raseinių r. sav. buvo įregistruotos 954 mažos ir vidutinės įmonės, o veikla buvo vykdoma tik 454 įmonėse. 173 įmonės vykdė didmeninės ir mažmeninės prekybos, variklių transporto priemonių ir motociklų remonto paslaugas, 57 buvo vykdoma apdirbamoji gamyba. Žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriuje veiklą vykdė 45 įmonės. Didesnis įmonių skaičius teikė statybos, apgyvendinimo ir maitinimo ir kt. paslaugas (3 priedo 49 lentelė) (R27). Dauguma savivaldybės mažų ir vidutinių įmonių pagal ūkio subjekto teisinę formą 2014 m. sausio 1 d. buvo uždariosios akcinės bendrovės ar individualios įmonės statusą turinčios įmonės, kuriose dirbo iki 4 (54,6 proc.) ir 5–9 (18,9 proc.) darbuotojų. Savivaldybėje MVĮ nuo visų veikiančių įmonių sudarė 99,8 proc. (3 priedo 50 lentelė). Vietovės verslumo lygį parodo MVĮ skaičius, tenkantis 1 000 gyventojų. Savivaldybėje 1 000 gyventojų teko 12,97 įmonių. Tai 43,5 proc. mažiau nei šalyje bei Kauno apskrityje (3 priedo 51 lentelė).

Kaimo turizmas. Raseinių rajono savivaldybė pakankamai vaizdinga bei rekreacijos ir turizmo vystymui palanki savivaldybė. Savivaldybė pasižymi unikalia gamtine aplinka. Puikias galimybes turizmo vystymui Raseinių rajono savivaldybėje sudaro savivaldybėje esančios saugomos teritorijos: Dubysos regioninis parkas, Tytuvėnų regioninis parkas, Blinstrubiškio miško biosferos poligonas ir 6 valstybiniai draustiniai (Pašešuvio kraštovaizdžio, Jukainių geomorfologinis, Balčios hidrografinis, Ariogalos botaninis, Dubysos ichtiologinis, Praviršulio tyrelio botaninis–zoologinis). Raseinių turizmo informacijos centro duomenimis Raseinių rajone apgyvendinimo paslaugas teikia 2 viešbučiai (UAB „Rasa“ ir UAB „Nikola“), motelis (UAB „Naftrus“), svečių namai (UAB „Isada“), kavinė „Vėjukai“ (UAB „Konrida“) ir kaimo turizmo sodybos. 2011 – 2014 m. apgyvendinimo įstaigų skaičius padidėjo nuo 4 iki 5 įstaigų, tačiau apgyvendintų turistų skaičius apgyvendinimo įstaigose padidėjo net 12 kartų. Neatsižvelgiant į pasiektus rezultatus, Raseinių r. sav. pagal apgyvendintų turistų skaičių apgyvendinimo įstaigose 4,5 karto atsilieka nuo Prienų r. sav., 4,4 – nuo Kėdainių r. sav. ir kitų apskrities savivaldybių (3 priedo 52 lentelė) (R28).

Kaimo turizmo sodybų skaičius Kauno apskrityje 2009 – 2013 m. padidėjo 3 proc., vietų skaičius kaimo turizmo sodybose – 29,2 proc. (3 priedo 53 lentelė). Raseinių r. sav. 2014 m. pradžioje veiką vykdė 10 kaimo turizmo sodybų.

Raseinių rajono savivaldybės prioritetas – piligriminis turizmas, kuris šiame krašte yra labai populiarus. Rajone esanti Šiluva išsiskiria dėmesio vertu piligriminio turizmo potencialu, papildančiu bei stiprinančiu rajono turizmo konkurencingumą. Šiandien Šiluva – vienas svarbiausių maldininkų traukos centrų Lietuvoje, traukia ne tik Lietuvos, bet ir kitų pasaulio kraštų krikščionis.

Šiluvoje plėtojama reikalinga infrastruktūra: atlikta Šiluvos mstl. Jurgaičio gatvės dalies ir aikštės prie bazilikos rekonstrukcija, įrengta didelė autobusų bei automobilių stovėjimo aikštelė, restauruota Švč. M. Marijos Gimimo bazilika ir Apsireiškimo koplyčia, pastatytas Piligrimų informacijos centras, kuriame atidarytas Šiluvos muziejus, įrengtas 2 km piligrimų takas. Piligrimų kelias driekiasi VVG teritorijoje. Jo įrengimas, sutvarkyta infrastruktūra sudaro palankias sąlygas apgyvendinimo, maitinimo ir kitų verslų plėtrai VVG teritorijoje.

Kurti bendruomeninį ir (arba) socialinį verslą, kurio graža būtų matuojama ne tik pasiekiamu pelnu, bet ir augančiu bendruomenės pasitenkinimu, masina ne vieną Raseinių rajono kaimo bendruomenę, tačiau kol kas į bendrai kuriamą verslą, kuris išsaknytų bendruomenėje ir jai tarnautų, žiūrima atsargiai. Bendruomenės bijo tiesioginės atsakomybės, motyvuodamos žinių trūkumu verslumo, vadybos ir rinkodaros klausimais, komandinio darbo patirties stygiumi bei pasitikėjimu savo jėgomis ir sėkme. Bendruomenių atstovus trikdo tai, kad iki šiol nėra kertinių kriterijų ir bendro sutarimo, kokia veikla Lietuvoje užtikrintai vadinama socialiniu verslu. Didėjanti kaimų ir miestų atskirtis, ant skurdo ribos balansuojančios socialinės atskirties grupės, augantis jaunimo nedarbas ir emigracija, senstantys kaimai, brangiai kainuojanti ilgai nedirbusių asmenų reintegracija į darbo rinką, nepastovus nevyriausybinų organizacijų finansavimas – tai tik saujelė bendruomenininkus kankinančių skaudulių, kuriuos galėtų sėkmingai išgydyti socialinis verslas.

Iš 64 Raseinių rajono savivaldybėje registruotų kaimo bendruomenių 4 ryžosi pradėti bendruomeninį verslą. Šie projektai buvo įgyvendinti: 2012 m. – 1 projektas, 2014 m. – 2 projektai, 2015 m. – 1 projektas (šaltinis: VVG duomenys).

Viena tarp 4 verslių nevyriausybinų organizacijų mažiausia rajone – kaimų bendruomenė „Biliūnai“. Kūrybingi ir aktyvūs bendruomenės nariai, atsižvelgdami, į tai, kad šalia esantis Biliūnų dvaras bei jo teritorija sunkiai prieinama lankytojams, bet kaime nuolat lankosi daug, net užsienio turistų, pasinaudodami savo identitetu – kaštonais, surado originalią ir patrauklią idėją, kaip iškilų savo krašto istoriją pristatyti visuomenei. Parengė visiems metų laikams ir įvairaus amžiaus ir poreikių lankytojams pritaikytas dvi edukacines programas (<http://www.raseiniaiaturizmas.lt/lt/ekskursijos/edukacines-programos>): „Kaštonai kūnui ir sielai“ bei „Programa jaunavedžiams“.

Kaimų bendruomenė „Viduklė“, pasinaudojusi valstybės parama, skirta kaimo bendruomenių veiklai remti, įsigijo visą reikalingą įrangą bitininkystės verslui vykdyti. Šaltuoju metų sezonu lieja žvakes, o šiltuoju metų sezonu skaičiuoja biteles ir suka jų suneštą medų.

Kaimų bendruomenė „Betygala“, įgyvendinusi projektą „Betygalos bendruomenės administracinio pastato ir patalpų restauravimas“, finansuotą per Raseinių VVG vietos plėtros 2008 – 2014 metų strategiją, išore ir vidumi atnaujino senos medinės architektūros pastatą. Pasistatė duonos kepimo krosnį, įsirengė arbatžolių džiovavimo patalpas. Pagal pomėgius ir gabumus sutelkę bendruomenės narius, visuomenei pristatė 2 edukacines programas.

Betygalos bendruomenės nariai, bendradarbiaudami su Betygalos Maironio gimnazijos mokiniais, atitinkamu laiku renka arbatžoles. Po to jas džiovina, smulkina, fasuoja. Edukacinių programų „Arbatos kelias“ dalyviai įvairių užduočių metu supažindinami su Betygalos piliakalnių

papėdėse, Dubysos upės lankose augančiomis arbatžolių rūšimis, jų gydomosiomis savybėmis. Arbatžoles fasuotuose maišeliuose parduodamos turistams, svečiams.

Grūdo kelionę nuo žemės iki stalo, su senovinės kaimiškos duonos kepimo paslaptimis, betygaliečiai lankytojus supažindina edukacinėje programoje „Duonos kelias“, kartu kepant duoną ir bandeles.

Sargelių bendruomenės centras per Raseinių VVG vietos plėtros 2008 – 2014 metų strategiją, įgyvendinęs projektą „Sargelių bendruomenės centro pastato patalpų remontas bei materialinės bazės gerinimas, pritaikant amatų kiemui“, įkūrė amatų centrą, kuriame vykdoma net 10 edukacinių programų (R29).

Savivaldybėje, kaip ir visoje Lietuvoje, ūkinė veikla buvo vykdoma pagal įvairias verslo formas. Pagal Valstybinės mokesčių inspekcijos statistinę informaciją (šaltinis: www.vmi.lt/) apie asmenų skaičių savivaldybėse, kurie užsiėmė individualia veikla, įsigyjus verslo liudijimą, Raseinių r. sav. 2011 – 2014 m. padidėjo nuo 845 iki 932 asmenų arba 10,3 proc. Šią ūkinės veiklos formą pasirinko asmenys, nes savivaldybė taikė mokestinę lengvatą. 2014 m. ją pasinaudojo 67,9 proc. asmenų, dirbusių įsigijus verslo liudijimą ir lengvatų suma siekė 75,8 proc. mokėtinos sumos (3 priedo 54 lentelė) (minėtų duomenų VVG teritorijos mastu nėra, nes Valstybinė mokesčių inspekcija VVG teritorijos mastu neapskaito, apskaita vedama tik Raseinių r. savivaldybės mastu). Kita ūkinės veiklos forma – tai gyventojų individuali veikla pagal pažymą. 2014 m. pagal individualios veiklos pažymą 28 asmenys dirbo švietimo srityje, 23 – taksistais, 15 – draudimo agentais, 15 – vykdė statybos darbus, 12 – vykdė reklamos darbus, o likusieji, kurių mažuma, kitose veiklose). Individualią veiklą vykdančių pagal pažymą asmenų skaičius 2011–2014 m. padidėjo 53,1 proc. Duomenys apie Raseinių r. sav. gyventojų, vykdančių individualią veiklą pagal pažymą, pagrindines vykdomas veiklas 2011–2014 m. pateikiami 3 priedo 54.1. lentelėje.

Mažos ir vidutinės įmonės ir kitos verslo formos daugiausia veiklą vykdo VVG teritorijoje, nes ji užima didžiąją savivaldybės teritorijos dalį ir joje gyvena didžiausias gyventojų skaičius. Veikiančių įmonių skaičius kaimiškosiose seniūnijose pateikiamas 3 priedo 55 lentelėje. Pagal veikiančių įmonių skaičius daugiausia 2014 m. veikė Nemakščių seniūnijoje – 28 įmonės, Girkalnio seniūnijoje – 20, Betygalos seniūnijoje – 12. Daugiausiai darbo vietų sukurta Raseinių seniūnijoje – 1 263, Ariogalos miesto seniūnijoje – 519 ir kt. (3 priedo 55 lentelėje pateikiami duomenys apie veikiančias įmones VVG teritorijoje 2014 m. Už ankstesnius metus minėtų duomenų nėra, kadangi nei Lietuvos statistikos departamentas, nei Raseinių r. sav., nei jos seniūnijos VVG teritorijos mastu minėtų duomenų apskaitos neveda).

Stipriausiai Raseinių rajone savivaldybėje išvystyta tekstilės pramonė. Kitos pagal svarbumą Raseinių rajone yra maisto, medžio apdirbimo, statybos pramonė. Didžiausios pramonės įmonės savivaldybėje: tekstilės – UAB „Danspin“ (tekstilės verpalų, siūlų gamyba), AB „Šatrija“ (drabužių siuvimas), UAB „Camira Fabrics“ (audimas, siuvimas ir sukirpimas, verpalų gamyba), UAB „Litspin“ (tekstilės verpalų, siūlų gamyba), UAB „Teksrena“ (vilnionių ir pusvilnionių verpalų gamyba); maisto – UAB „Norvelita“ (žuvies perdirbimas), UAB „NS Trading“ (žuvies perdirbimas); medžio apdirbimo ir medienos gaminių – R. Danilavičiaus IĮ (medienos apdirbimas, medienos gaminių gamyba), UAB „Medieva“ (medienos apdirbimas, ruošinių gamyba), UAB „Julisa“ (apvalios medienos apdirbimas ir padėklų gamyba); statybos – UAB „Raseinių statyba“ (statybos, remonto, rekonstravimo darbai), UAB „Bilderis“ (statybos, remonto darbai).

2014 m. sausio 1 d. duomenimis didžiausi darbdaviai Raseinių rajone buvo: UAB „Norvelita“, dirbo 657 darbuotojai, UAB „Danspin“ – 312 darbuotojų, AB „Šatrija“ – 218 darbuotojų, UAB „Camira Fabrics“ – 209 darbuotojai, UAB „Bilderis“ – 117 darbuotojų, UAB „Raseinių statyba“ – 109 darbuotojai, UAB „Rivaka“ – 94 darbuotojai (šaltinis: <http://www.raseiniai.lt/>, Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginis planas).

Raseinių r. sav., skatindama verslo kūrimą ir plėtrą, teikia finansinę paramą naujos įmonės steigimo išlaidų daliniam padengimui, verslininkų kvalifikacijos kėlimo ar perkvalifikavimo išlaidų

daliniam padengimui, dalyvavimo regioninėje, respublikinėje ir tarptautinėje parodoje, kurioje pristatoma Raseinių rajono savivaldybė arba tokios parodos rengimo išlaidų padengimui, verslo planų, paraiškų finansinei paramai iš kitų fondų ir programų gauti rengimo ir įgyvendinimo išlaidų daliniam padengimui ir kt.

Žemės ir maisto ūkis sukuria beveik 8 proc. šalies BVP, darbo vietas kas 9 dirbančiajam. Šios ūkio šakos remia ir palaiko mūsų kaimo bendruomenes ir miestus, patiekia ant šalies gyventojų stalo aukštos kokybės saugų ir įvairų maistą. Kaip jau buvo minėta, Raseinių r. sav. turi agrarinę kryptį, 2014 m. kaime gyvena 61 proc. savivaldybės gyventojų. Jo socialinė ir ekonominė plėtra žymia dalimi priklauso nuo pokyčių kaimo teritorijoje. 2014 m. bendras žemės plotas savivaldybėje siekė 157 337 ha, iš kurių žemės ūkio naudmenos sudarė 101 728 ha. Savivaldybėje žemės ūkio naudmenos sudarė 64,7 proc. nuo bendro teritorijos ploto ir buvo santykinai didesnės nei šalyje (53 proc.), apskrityje (56 proc.) ir daugelyje apskrities savivaldybių (išskyrus Kėdainių rajono savivaldybę). Žemės ūkio naudmenos įvertintos 42,4 žemės našumo balų. Raseinių rajono savivaldybėje didžiąją dalį žemės ūkio naudmenų užima ariama žemė. 2014 m. pradžioje savivaldybėje ariama žemė sudarė 93,3 proc., sodai – 1,1 proc., pievos ir natūralios ganyklos – 5,6 proc. žemės ūkio naudmenų. Žemės ūkio naudmenų struktūra parodo intensyvų jų panaudojimą (3 priedo 56 lentelė).

2014 m. lapkričio 1 d. ūkininkų ūkių registre buvo įregistruoti 3 043 Raseinių rajono savivaldybėje esantys ūkiai. Ūkių skaičius savivaldybėje buvo vieni didžiausių tarp apskrities savivaldybių ir sudarė 18,6 proc. Kauno apskrities ūkių. Vidutinis ūkio dydis Raseinių rajono savivaldybėje (13,93 ha) viršijo apskrities (9,52 ha), šalies (9,62 ha) bei visų apskrities savivaldybių vidutinio ūkio dydį (9 pav.).

Žemės ūkio subjektų kaita būdinga Lietuvai, Kauno apskričiai ir Raseinių r. sav. 2009 – 2014 m. Lietuvoje ūkininkų ūkių skaičius padidėjo 8,4 proc., Kauno apskrityje – 6,7 proc., Raseinių r. sav. ūkininkų ūkių skaičius sumažėjo 5,1 proc., juridinių valdų valdytojų skaičius padidėjo 2,1 karto. 2011-2014 m. juridinių valdų valdytojų skaičius padidėjo nuo 40 iki 59, arba 47,5 proc. (3 priedo 57 lentelė) (R30). Savivaldybėje ūkininko ūkio stambėjimas pasiektas, įgyvendinant žemės ūkio valdų konsolidavimo programą.

Didžiausią ūkių dalį savivaldybėje sudaro ūkiai, kurių dydis iki 5 ha ž. ū. naudmenų. Ta pati tendencija būdinga ir Lietuvos, ir Kauno apskrities mastu. Antrą vietą pagal disponuojamus ž. ū. naudmenų plotus užima ūkiai turintys nuo 5 iki 20 ha valdas. 2009 – 2014 m. savivaldybėje mažėjo smulkių ūkių skaičius ir 40 proc. padidėjo ūkių skaičius, kurių valdų dydis nuo 50 iki 100 ha, tačiau nuo 2011 m. iki 2014 m. pastebimas nežymus mažėjimas (3 priedo 58 lentelė).

Žemės plotų konsolidavimas savivaldybėje davė teigiamus rezultatus, stambinant ūkius ir sudarant prielaidas ūkio efektyvumo didinimui. Lietuvos statistikos departamento duomenimis 2013 m. Raseinių rajono savivaldybėje pagaminta bendra žemės ūkio produkcija siekė 76 147 tūkst. Eur. Savivaldybėje pagaminta 16,4 proc. Kauno apskrities bendros žemės ūkio produkcijos. 2009 – 2013 m. bendroji žemės ūkio produkcijos gamyba rajone išaugo 75,2 proc., apskrityje – 59,5 proc., šalyje – 54,2 proc. Augalininkystės produkcijos dalis Raseinių rajono savivaldybėje 2013 m. sudarė 65,8 proc., gyvulininkystės – 34,2 proc. pagamintos produkcijos. Augalininkystės produkcijos gamyba savivaldybėje 2009 – 2013 m. išaugo 99,1 proc., gyvulininkystės – 42,4 proc. Apskrityje ir šalyje augalininkystės produkcijos lyginant su gyvulininkyste pagaminama mažiau nei Raseinių rajono savivaldybėje (10 pav.). 2013 m. Raseinių rajono savivaldybėje grūdiniai augalai užėmė (47 563 ha) daugiau nei pusę (60,9 proc.) visų pasėlių ploto. 2013 m. pradžioje savivaldybėje buvo auginami 24 337 galvijai.

Grūdinių augalų derlingumas Raseinių rajono savivaldybėje 2009 – 2013 m. laikotarpiu buvo vienas mažiausių tarp apskrities savivaldybių (mažiausias derlingumas fiksuojamas Kaišiadorių rajono savivaldybėje). 2013 m. savivaldybėje grūdinių augalų derlingumas siekė 3 770 kg iš 1 ha. Apskirtyje grūdinių augalų derlingumas buvo 12,5 proc. aukštesnis (4 240 kg iš 1 ha) nei savivaldybėje. Šalyje grūdinių augalų derlingumas 2013 m. siekė 3 630 kg iš 1 ha. (šaltinis: <http://www.raseiniai.lt/>, Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginis planas).

2013 m. pradžioje savivaldybėje buvo auginami 24 337 galvijai, tai sudarė 3,3 proc. apskrities galvijų. Raseinių rajono savivaldybėje auginamas galvijų skaičius, lyginant 2009 m. ir 2013 m., sumažėjo 0,6 proc., apskirtyje – 5,7 proc., šalyje – 5,4 proc. (šaltinis: <http://www.raseiniai.lt/>, Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginis planas).

Analizuojamu laikotarpiu auginamų kiaulių savivaldybėje sumažėjo 8,8 proc. 2013 m. pradžioje savivaldybėje buvo auginama 16 481 kiaulė, kurios sudarė 16,9 proc. apskrities kiaulių. Apskirtyje, lyginant 2009 m. ir 2013 m., kiaulių skaičius sumažėjo 22,5 proc., šalyje – 10 proc. Savivaldybėje vystomos ir kitos ūkio šakos: paukštininkystė, triušininkystė ir kt. Kaip rodo bendrosios produkcijos struktūra, tai patvirtina ir ūkių skaičius pagal išvystytas pagrindines ūkio šakas (šaltinis: <http://www.raseiniai.lt/>, Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginis planas). 2010 – 2014 m. ūkių, kuriuose augalininkystė buvo pagrindinė žemės ūkio šaka, skaičius padidėjo 14,9 proc., gyvulininkystės specializuotų ūkių skaičius sumažėjo ir sparčiai didėjo miškininkystės ūkių (6 kartus) ir ūkių skaičius, kurių pagrindinė veikla buvo alternatyvi žemės ūkiui. Jų skaičius padidėjo 40,6 karto (3 priedo 59 lentelė).

Raseinių r. sav. žemės ūkio skyriaus duomenimis Raseinių r. sav. 2011 – 2014 m. mažėjo ekologiškai ūkininkaujančiųjų skaičius bei plotai. 2011 m. ekologiškai ūkininkavo 115 asmenų, bendras deklaruotas plotas 7 958,54 ha, 2012 m. – 109 ekologiniai ūkiai, plotas 8 022,16 ha, 2013 m. – 99 ekologiniai ūkiai, plotas 8 234,35 ha, 2014 m. – 90 ekologinių ūkių, plotas 7 958,54 ha. Žemės ūkio produktų perdirbimu ir realizavimu šiuo metu užsiima 7 ūkiai, kurie daugiausiai specializuojasi daržovių, vaisių auginimu ir perdirbimu (šaltinis: Raseinių r. sav. duomenys ir saugomi VVG būstinėje).

Sparčiai keičiantis ūkio struktūrai kaime, kito ir dirbančiųjų sandara. Kauno apskrityje mažėjo žemės ūkio valdų narių skaičius ir didėjo ūkininkų ūkių narių skaičius. Savivaldybėje mažėjo ir žemės ūkio valdų narių skaičius, ir ūkininkų ūkių narių skaičius. 2010 – 2014 m. žemės ūkio valdų narių skaičius sumažėjo 32,9 proc. ir ūkininkų ūkių narių skaičius – 8,2 proc. (3 priedo 60 lentelė). Kaip buvo minėta, tam turėjo įtakos žemės plotų konsolidavimas ir ūkių stambėjimas. Ši žemės ūkio raidos kryptis sudaro prielaidas ūkio efektyvumo didinimui.

Vietovės išskirtinumas sudarė galimybes optimaliems darbo jėgos išteklių pokyčiams savivaldybės žemės ūkio sektoriuje. 2012 – 2014 m. įvyko neįdomūs demografiniai pokyčiai ūkininkų struktūroje. 5,7 proc. sumažėjo ūkininkų iki 40 m., ūkininkų nuo 40 iki 55 m. skaičius padidėjo 8,8 proc. ir ūkininkų virš 65 metų – 2,52 proc. (3 priedo 61 lentelė).

Ūkininkų skaičiaus kaita turėjo įtakos ir jų išsilavinimo lygiui. Visuose teritoriniuose lygmenyse mažėjo ūkininkų, turinčių aukštąjį universitetinį, neuniversitetinį, aukštesnįjį išsilavinimą, skaičius. Savivaldybėje ūkininkų skaičius su aukštuoju universitetiniu išsilavinimu sumažėjo 5,8 proc., neuniversitetiniu – 17,2 proc., aukštesniu – 17,2 proc. ir profesiniu – 15,9 proc. Tik 5,3 proc. padidėjo ūkininkų, turinčių minimalų profesinį išsilavinimą, skaičius (3 priedo 62 lentelė) (R31). Žemės ūkio šakos aprūpinimas aukštesnį išsilavinimą turinčiais darbuotojais tampa globaline šalies problema, kuri turėtų būti sprendžiama, tobulinant žemės ūkio profesinio ir kitų išsilavinimo pakopų specialistų rengimo sistemą.

Raseinių rajono savivaldybės teritorijoje išvystytas paslaugų sektorius: susisiekimas, komunalinis ūkis.

Raseinių rajono savivaldybėje didžiausias keleivių vežėjas autobusais yra UAB „Raseinių autobusų parkas“, kuris aptarnauja 51 maršrutą, iš jų: 32 – vietinio (miesto ir priemiesčio) reguliaraus susisiekimo, 17 – specialiojo moksleivių pavėžėjimo ir 2 – tarp miestinius.

Vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugas teikia UAB „Raseinių vandenys“. 2013 m. bendrovė teikė paslaugas Raseinių ir Ariogalos miestuose bei 67 rajono gyvenvietėse. Raseinių rajono vartotojams geriamasis vanduo tiekiamas iš požeminių vandens šaltinių. 2013 m. UAB „Raseinių vandenys“ 61,7 proc. vandens realizavo gyventojams ir 38,3 proc. kitiems vartotojams. Per 2013 m. iš gręžinių buvo išgauta 957 tūkst. m³ vandens, pardavimas siekė 783,6 tūkst. m³. Vandens netektys sudarė 18,1 proc. UAB „Raseinių vandenys“ 2013 m. iš gyventojų paėmė 269,3 tūkst. m³, kitų vartotojų – 258 tūkst. m³ nuotekų. Bendras nuotekų kiekis siekė 527,3 tūkst. m³. (šaltinis: <http://www.raseiniai.lt/>, Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginis planas).

Raseinių rajono savivaldybėje centralizuotai šilumą tiekia UAB „Raseinių šilumos tinklai“. 2013 m. UAB „Raseinių šilumos tinklai“ pagamino 48 930,4 MWh šilumos energijos. Beveik 70,0 proc. šilumos energijos pagaminta Raseinių katilinėje, apie 19,0 proc. Ariogalos katilinėje, apie 5,0 proc. Viduklės katilinėje, likusi dalis – mažosiose katilinėse. Bendrovė aptarnauja Raseinių ir Ariogalos miestų bei Viduklės miestelio gyventojus ir įmones. Šilumos tinklų ilgiai Raseiniuose siekia 13,8 km, Ariogaloje – 5,1 km, Viduklėje – 1,7 km. (šaltinis: <http://www.raseiniai.lt/>, Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginis planas).

Tiriamu laikotarpiu pastebimas ryškiausias Raseinių r. pagerėjimas ekonomikos srityje – didėjantis veikiančių ūkio subjektų skaičius bei materialinių investicijų kiekis 1 gyventojui. Savivaldybėje sėkmingai vystoma tekstilės pramonė. Kitos pagal svarbą Raseinių rajone yra maisto, medžio apdirbimo, statybos pramonės įmonės. VVG teritorijoje ir savivaldybėje svarbus vaidmuo tenka maisto produktų gamybai, kurią sėkmingai vykdo UAB „Norvelita“ (žuvies perdirbimas). Didelę svarbą savivaldybėje turi žemės ūkio šaka. Kaimo gyventojams ji ir darbo vietų kūrėja, ir pragyvenimo šaltinis. Savivaldybėje žemės ūkių skaičius – vienas didžiausių apskrityje. Vidutinis vieno ūkio dydis didesnis nei šalyje, apskrityje ir visose apskrities savivaldybėse. Savivaldybės žemės įvertintos 42,2 dirvožemio našumo balo, tačiau javų derlingumas 2014 m. tik 39,7 šimtų kg iš 1 ha – žemiausias Kauno apskrityje. Žemas produktyvumas įtakoja produkcijos gamintojų konkurencingumo mažėjimą, nesugebėjimą prisitaikyti prie besikeičiančių rinkos sąlygų. Gyventojų netenkina (šaltinis: VPS 2.2 dalis) ekonominė būklė VVG teritorijoje. Jie nori (šaltinis: VPS 2.2 dalis), kad būtų vykdomos investicijos ir didinamas gamybos efektyvumas, didėtų našumas ir darbo užmokestis. Jie pageidauja (šaltinis: VPS 2.2 dalis) įvairinti ekonomines veiklas, ypač atokesnėse seniūnijose, ir mažinti ekonominę ir socialinę priklausomybę nuo žemės ūkio šakos. Vietos gyventojai pirmumą suteikė (šaltinis: VPS 2.2 dalis) pagrindiniams poreikiams ir prioriteto tvarka suteikė pirmą vietą „Ekonominės plėtros skatinimas, kuriant verslą, darbo vietas, vykdant bendradarbiavimą ir rinkų paiešką, mažinant skurdo riziką kaimo vietovėse“, antrą vietą „Didinti vietos gyventojų užimtumą, skatinant jų socialinę, ekonominę veiklą VVG teritorijoje, tvarkant mažąją viešąją infrastruktūrą“. Minėtų poreikių įgyvendinimui VPS yra numatyta vizija, prioritetai, priemonės ir veiklos sritys. VPS vizijoje siekiama, kad „Raseinių VVG teritorija – ekonomiškai stiprėjantis kraštas su išvystytais inovatyviais verslais, išplėta vietovės infrastruktūra, pritaikyta kultūros, turizmo ir vietos gyventojų poreikiams, aktyviomis bendruomenėmis, kurios sugeba spręsti socialines ir ekonomines gyventojų problemas“, kuri atitinka nustatytus vietos gyventojų poreikius ir šių poreikių įgyvendinimui VPS numatytas pirmas prioritetas „Ekonominės plėtros

skatinimas, kuriant ir plėtojant verslus, darbo vietas ir didinant socialinę įtrauktį“, jo priemonės ir veiklos sritys, kurios leis patenkinti vietos gyventojų poreikius.

2.5. VVG teritorijos socialinė infrastruktūra ir kultūros ištekliai

Raseinių rajono kaimiškojoje teritorijoje aktyviausiai veikia nevyriausybinės organizacijos – kaimo bendruomenės. Jų veiklos pagrindinis finansavimo šaltinis yra projektinės lėšos. Rengiant VPS buvo atlikta anketinė apklausa ir surinkti duomenys apie įgyvendintus NVO projektus (šaltinis: VVG duomenys, saugomi VVG būstinėje). Apklauskos anketas užpildė ir informaciją pateikė 63 nevyriausybinės organizacijos. Apibendrinant galima daryti išvadas, kad VVG teritorijoje daugiausiai NVO įsikūrė 2002 – 2007 m. – 55 organizacijos, 2008 – 2011 m. laikotarpiu – 1 organizacija, o 2012 – 2014 m. laikotarpiu – 7 organizacijos. 2002 – 2014 m. 63 NVO įgyvendino 359 projektus, kur 1 bendruomenei tenka 5,698 projekto. Per šį laikotarpį įgyvendintų projektų vertė siekia 3130283,54 eurų, vidutiniškai 1 NVO tenka 49687,04 eurų įgyvendintų projektų vertės. Daugiausiai projektų pateikė ir sėkmingai įvykdė Gervinės kaimo bendruomenė – 27, projektų vertė 115086,59 eurų kaimų bendruomenė „Berteškiai“ – 24 projektai, jų vertė – 72988,00 eurų, Nemakščių bendruomenės santalka – 19 projektų, jų vertė 35174,35 eurų. 6 NVO neįgyvendino nei vieno projekto. 2007 m. visos NVO buvo įgyvendinusios projektų už 498234,77 eurų, 2011 m. – už 1091071,01 eurų, o 2014 m. – už 1540977,76 eurų (3 priedo 63 lentelė). Lyginant šiuos duomenis, galima daryti išvadą, kad ženklus įgyvendintų projektų vertės didėjimas yra pasiektas tik VVG „Vietos plėtros 2008 – 2014 metų strategija“ lėšomis. Kiekvienių metų pradžioje Raseinių rajono kaimo bendruomenės parengia praėjusių metų veiklos suvestines. 2005 m. bendruomenėms priklausė 2 227 nariai, 2006 m. – 2 756 nariai, 2007 m. – 3 040 narių, 2009 m. – 3 122 nariai. Pagal 61 kaimo bendruomenės pateiktus 2015 m. sausio 1 d. duomenis rajono kaimo bendruomenėms priklauso 5 670 narių (nuo 18 metų), vidutiniškai po 92 narius kiekvienoje kaimo bendruomenėje. Iš 5 670 narių 3 447 yra moterys ir 2 223 vyrai (šaltinis: Raseinių rajono kaimų bendruomenių sąjungos duomenys, saugomi VVG būstinėje). Didžiausios šiuo metu: Norgėlių kaimų bendruomenė – 285 nariai, kaimų bendruomenė „Viduklė“ – 239 nariai, Mažosios Viduklės kaimų bendruomenė – 220 narių, Žaiginio bendruomenė „Bitupis“ – 211 narių, Ramonų kaimų bendruomenė – 174 nariai, Nemakščių bendruomenės santalka – 169 nariai, Šiluvos bendruomenė „Aušrinė“ – 167 nariai. Iš 61 rajono kaimo bendruomenės virš 200 narių turi 4 kaimo bendruomenės, nuo 100 iki 200 narių turi 18 kaimo bendruomenių, nuo 50 iki 100 narių yra 31 rajono kaimo bendruomenėse, iki 50 narių priklauso 8 kaimo bendruomenėms. Rajono kaimo bendruomenių pirmininkų amžiaus vidurkis yra 52 metai, vyriausiam iš jų šiais metais sukaks 71–eri metai, o jauniausiam šiais metais bus 33–eri metai. Raseinių rajono kaimo bendruomenių narių skaičiaus didėjimas patvirtina teiginį, kad kaimo gyventojams yra reikšminga bendruomeninė veikla, įvairių projektų, ypač finansuojamų VPS lėšomis, įgyvendinimas.

Savivaldybėje veiklą vykdo jaunimo ir su jaunimu dirbančios organizacijos, jų skaičius ir narių skaičius pateiktas 3 priedo 64 lentelėje. Prie aktualių rajono jaunimo problemų sprendimo aktyviai prisideda ir neformalios jaunimo grupės, kurių rajone yra apie 24.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigų skaičius per 2011 – 2014 m. išliko toks pat, t. y. 7 mokyklos. Vietų skaičius, tenkantis 100 vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas, Raseinių r. sav. sumažėjo 12,4 proc. (3 priedo 65 lentelė). Kitose Kauno apskrities savivaldybėse ikimokyklinio ugdymo įstaigų skaičius 2011 – 2014 m. kito nežymiai arba išliko toks pats, tačiau Kauno m. sav. jų skaičius padidėjo nuo 86 (2011 m.) iki 93 (2014 m.).

2011 – 2014 m. bendrojo ugdymo mokyklų skaičius Raseinių r. sav. palyginti su kitomis apskrities savivaldybėmis kito nežymiai, t. y. sumažėjo 1 mokykla. Ryškus mokyklų skaičiaus mažėjimas per minėtą laikotarpį buvo Kauno r. sav., Kėdainių r. sav., Prienų r. sav.

Bendrojo ugdymo mokyklų mokinių skaičius nagrinėjamu laikotarpiu Raseinių r. sav. sumažėjo 16,9 proc. Mažėjantis mokinių skaičius daro didelę įtaką išsilavinimą gavusių mokinių skaičiui.

Vadovaujantis pakoreguotu Raseinių rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2012 – 2015 m. bendroju planu, 2013 – 2014 metais įvyko esminiai mokyklų tinklo pokyčiai. Raseinių r. sav. padidėjo gimnazijų skaičius nuo 3 gimnazijų 2011 m. iki 6 gimnazijų 2014 m., VVG teritorijoje nuo 2 gimnazijų 2011 m. iki 4 2014 m., tuo pačiu ir besimokančių mokinių skaičius: Raseinių r. sav. nuo 1 602 mokinių 2011 m. iki 2 742 mokinių 2014 m., VVG teritorijoje nuo 1 205 2011 m. iki 1 479 mokinių 2014 m. (3 priedo 66 lentelė) (R32). Tuo pačiu sumažėjo vidurinių mokyklų skaičius.

Ženkliai sumažėjo mokyklų skyrių, vykdančių pradinio ugdymo programas: nuo 6 iki 2. 2014 metais liko tik 2 mokyklų skyriai VVG teritorijoje – Gruzdiskės ir Kalnujų gyvenvietėse. Lopšelių–darželių skaičius 2011 – 2014 m. išliko vienodas Raseinių r. sav. ir VVG teritorijoje. Pagrindinių mokyklų skaičius sumažėjo VVG teritorijoje – nuo 7 2011 m. iki 5 2014 m., moksleivių skaičius sumažėjo 33 proc.

Kauno apskrities savivaldybėse profesinio mokymo įstaigų skaičius 2011 – 2014 m. išliko vienodas, kiekvienoje savivaldybėje po 1, Kauno m. sav. didžiausias jų skaičius – 8 (3 priedo 67 lentelė). Birštono ir Prienų r. sav. profesinio mokymo įstaigų neturi. Raseinių rajono savivaldybėje veikia 1 profesinio mokymo mokykla – VšĮ Raseinių technologijos ir verslo mokykla. Mokykloje rengiami šių specialybių specialistai: smulkiojo verslo paslaugų teikėjas, padavėjas ir barmenas, virėjas, tarptautinių vežimų vairuotojas ekspeditorius, stalius, automobilių mechanikas, apskaitininkas – kasininkas. Šios specialybės įgauna paklausą ir mokykla sulaukia vis daugiau moksleivių. Per 2011 – 2014 m. parengtų specialistų Raseinių r. sav. išaugo 2 kartus.

Raseinių rajone neveikia nė viena aukštesnioji mokykla, kolegija ar universitetas, tačiau 2014 m. Kauno apskrityje, Kauno m. sav. veikė 5 kolegijos ir 4 universitetai. Siekiant užtikrinti socialinių paslaugų prieinamumą socialiai pažeidžiamoms gyventojų grupėms, socialinės paslaugos turi būti teikiamos kuo arčiau jų gyvenamosios vietos ir tolygiai paskirstytos visoje teritorijoje.

Raseinių rajono savivaldybėje didelė dalis socialinių paslaugų įstaigų yra įsikūrusios Raseinių mieste, t. y. 6 socialinių paslaugų įstaigos ir yra prieinamos Raseinių miesto gyventojams. VVG teritorijoje veikia tik 1 socialinių paslaugų įstaiga (3 priedo 68 lentelė). Šiluvos seniūnijoje veikia Šiluvos sutrikusios psichikos žmonių globos bendrija, įrengusi neįgaliųjų užimtumo kambarį ir teikianti bendrąsias socialines bei asmens higienos paslaugas. Kiekvienoje seniūnijoje dirba VšĮ Raseinių socialinio paslaugų centro specialistai socialiniam darbui, organizuojantys socialines paslaugas bei teikiantys socialines paslaugas probleminėms šeimoms. Kai kurios nevyriausybinės organizacijos turi koordinatorius seniūnijose.

Seniūnijų gyventojai į socialinių paslaugų įstaigas atvežami specialiuoju transportu. Specialiojo transporto paslaugos, kurias teikia 4 specialios paskirties automobiliai, sudaro galimybę tam tikrai daliai neįgaliųjų ir kitų socialiai pažeistų gyventojų atvykti į socialinių paslaugų įstaigų organizuojamas priemones. Tačiau tinkamam socialinių paslaugų prieinamumui būtina socialines paslaugas decentralizuoti. Todėl socialinių paslaugų teikimui ateityje būtina panaudoti kaimų bendruomenių ar kitas socialinių paslaugų teikimui tinkamas patalpas. Šiuo metu bendruomeninės socialinės paslaugos nėra išvystytos.

2014 m. Statistikos departamento duomenimis didžiausias bibliotekų skaičius Kauno apskrityje yra Kėdainių r. sav. – 37 ir Kauno r. sav. – 32 (3 priedo 69 lentelė). Raseinių r. sav. per 2011 – 2014 m. sumažėjo 1 biblioteka.

2014 m. kultūros centrų skaičius Kauno apskrityje didžiausias Kauno r. sav. – 26. 2012 m. atlikus reorganizaciją Raseinių r. sav. kaip juridinis asmuo išliko tik 1 kultūros centras.

Muziejų skaičius 2014 m. nėra gausus Kauno apskrityje, po 1–2 centrus savivaldybėje, didžiausias skaičius Kauno r. sav. – 10, Raseinių r. sav. veikė 1 muziejus.

Raseinių rajono savivaldybėje 2014 m. pradžioje buvo 25 bibliotekos: 1 viešoji biblioteka, 1 miesto filialas ir 23 kaimo filialai (3 priedo 70 lentelė). Visas rajono bibliotekas administruoja Raseinių Marcelijaus Martinaičio viešoji biblioteka. Pastaraisiais metais vartotojų skaičius rajono bibliotekose mažėjo, taip pat vartotojų mažėjo apskrities ir šalies bibliotekose. 2014 m. Raseinių r. sav. bibliotekos turėjo 8 178 vartotojus, VVG teritorijos filialai – 5 223. Vartotojų skaičius lyginant su 2011 m. sumažėjo 11 proc. Raseinių r. sav. ir VVG teritorijoje. Registruotų vartotojų ir apsilankymų skaičiaus bibliotekose mažėjimą didžiaja dalimi įtakoja gyventojų skaičiaus rajone ženklaus sumažėjimas. Neatmetame galimybės, kad registruotų vartotojų sumažėjo ir dėl vieningos LIBIS sistemos įvedimo, kai kiekvienas vartotojas turi įsigyti mokamą skaitytojo pažymėjimą (daromos akcijos, kada dalinami ir nemokamai). Gausios ir socialiai remtinės šeimos dažniausiai įsigyja vieną bilietą ir tas asmuo pristato knygas kitiems. Taip pat gerėjančios pragyvenimo sąlygos leidžia potencialiems vartotojams namų aplinkoje turėti internetą ir juo naudotis, todėl ir ši paslauga nebėra tokia aktuali, kokia buvo ankstesniais metais.

2014 m. Raseinių rajono savivaldybėje veikė 1 kultūros centras – Raseinių rajono kultūros centras. Kultūros centro darbuotojai dirba rajono gyvenvietėse, tenkina vietos bendruomenės kultūros poreikius, puoselėja krašto tradicijas ir regiono etninę kultūrą bei teikia įvairias kitas kultūros paslaugas. Rajone kultūros centro veikloms vykdyti naudojama 15 pastatų, kurių didžioji dalis yra nešildoma arba šildoma renginių metu.

Raseinių rajono savivaldybėje yra 1 muziejaus statusą turintis muziejus – Raseinių krašto istorijos muziejus. Muziejuje lankytojams siūlomos ekspozicijos, rengiamos edukacinės programos, skirtos tiek suaugusiems, tiek vaikams. Muziejus taip pat rengia parodas, renginius, minėjimus, koncertus. Muziejinę veiklą rajone vykdo 4 Raseinių krašto istorijos muziejaus padaliniai – Simono Stanevičiaus sodyba–muziejus, Betygalos muziejus, Poeto Mačiulio – Maironio (1862 – 1932) gimtinė Pasandravio istorinis draustinis, Šiluvos piligrimų centro muziejus. Raseinių krašto istorijos muziejuje su padaliniais, kurie veikia Raseinių r. sav. ir VVG teritorijoje, 2011 – 2014 m. 2 kartus išaugo renginių skaičius ir renginių dalyvių skaičius (3 priedo 71 lentelė).

Be Raseinių krašto istorijos muziejaus rajone veikia visuomeniniai ir privatūs muziejai. Dalyje rajono mokyklų įkurti mokyklų istorijos ar kraštotyros muziejai.

2014 m. Raseinių r. sav. veikė 1 ligoninė, 2 sveikatos centrai, 5 ambulatorijos ir 11 kaimo medicinos punktų, 13 dantų priežiūros įstaigų, VVG teritorijoje – 1 ligoninė, 5 ambulatorijos ir 11 kaimo medicinos punktų, 1 dantų priežiūros įstaiga. Per 2011 – 2014 m. sumažėjo kaimo medicinos punktų skaičius: Raseinių r. sav. – 7, VVG teritorijoje – 6 (3 priedo 72 lentelė).

Raseinių rajono policijos komisariatas yra struktūrinis Šiaulių apskrities vyriausiojo policijos komisariato padalinys, įgyvendinantis policijos uždavinius Raseinių rajono savivaldybės teritorijoje. Šiaulių apskrities vyriausiojo policijos komisariato Raseinių rajono policijos komisariatas įsikūręs Raseinių miesto centre. Policijos komisariato struktūrą sudaro kriminalinės policijos, viešosios policijos ir administravimo padaliniai. Raseinių r. sav. Raseinių rajono policijos komisariate 2011-2014 m. laikotarpiu darbuotojų sumažėjo nuo 104 iki 99, t.y. sumažėjo 4,8 proc. Policijos rėmėjų skaičius 2011-2014 m. padidėjo nuo 22 iki 35, t.y. 59 proc. (šaltinis: Raseiniu r. sav. 2015-04-29 raštas Nr. 5.19R5-1616).

Šiaulių apskrities vyriausiojo policijos komisariato Raseinių rajono policijos komisariatas bendradarbiauja su Raseinių rajono savivaldybe, kuri finansuoja policijos komisariato parengtas prevencines programas. Policijos komisariato pareigūnams užtikrinti viešąją tvarką ir žmonių saugumą padeda policijos rėmėjai bei šauliai. Pareigūnai prižiūrime teritorijoje formuoja saugią aplinką, populiarina policijos pareigūno profesiją ir siekia didinti jos prestižą, skatina gyventojus tapti policijos rėmėjais, burtis į saugios kaimynystės grupes, vykdo kitas, su baudimu ar sankcijų taikymu nesusijusias funkcijas.

2011 – 2014 m. užregistruotų nusikalstamų veikų skaičius visose Kauno apskrities savivaldybėse didėjo, išskyrus Jonavos r. sav. 2014 m. didžiausias užregistruotų nusikalstamų veikų skaičius buvo Kauno m. sav. ir Kauno r. sav.

Ištirtų nusikalstamų veikų dalis, palyginus 2011 m. su 2014 m., žymiai pagerėjo visose apskrities savivaldybėse. Aukščiausia ištirtų nusikalstamų veikų dalis buvo Birštono r. sav. – 84 proc. (3 priedo 73 lentelė).

Raseinių r. sav. 2011 – 2014 m. užregistruotų nusikalstamų veikų skaičius padidėjo 56 proc., ištirtų nusikalstamų veikų dalis padidėjo nuo 42 proc. 2011 m. iki 68 proc. 2014 m.

Raseinių rajoną aptarnauja Kauno apskrities priešgaisrinės gelbėjimo valdybos Raseinių priešgaisrinė gelbėjimo tarnyba ir Biudžetinė įstaiga Raseinių rajono savivaldybės priešgaisrinė tarnyba bei 6 ugniagesių komandos: Ariogalos, Betygalos, Girkalnio, Kalnujų, Šiluvos, Viduklės. VVG teritorijoje veikia minėtos 6 ugniagesių komandos.

2011 – 2014 m. išaugo gaisrų skaičius visose Kauno apskrities savivaldybėse, išskyrus Kauno m. sav. 2014 m. Kauno r. sav. buvo vienas didžiausių gaisrų skaičius – 873, tuo tarpu Birštono sav. vienas mažiausių – 19. Raseinių r. sav. per nagrinėjamą laikotarpį gaisrų skaičius padidėjo 18 proc. (3 priedo 74 lentelė).

Raseinių kūno kultūros ir sporto centras – vaikų, jaunimo neformalaus ugdymo ir suaugusiųjų sporto savivaldybės įstaiga, sudaranti sąlygas sportuoti, koordinuojanti kūno kultūros ir sporto veiklą rajone ir VVG teritorijoje. Centre galima lankyti 8 sporto šakų užsiėmimus: badmintoną, futbolą, krepšinį, imtynes, lengvąją atletiką, tinklinį, šaudymą, šaškes. Raseinių kūno kultūros ir sporto centro treneriai veda treniruotes mokyklų sporto bazėse, kurios yra VVG teritorijoje. 2014 m. centro auklėtinių skaičius Raseinių r. sav. siekė 469, VVG teritorijoje – 148.

2011 – 2014 m. sporto klubų skaičius Raseinių r. sav. ir VVG teritorijoje padidėjo po 1 organizaciją. 2014 m. Raseinių r. sav. buvo 26 sporto klubai, kuriuos jungė 1 432 nariai, VVG teritorijoje – 10 sporto klubų, jungė 571 narys (3 priedo 75 lentelė).

Raseinių rajono savivaldybėje mėgėjų meno kolektyvų, studijų, būrelių 2011 – 2014 m. skaičius išaugo šešis kartus. Meno mėgėjų kolektyvų, studijų, būrelių dalyvių skaičius per minėtą laikotarpį padidėjo 4 kartus, suorganizuotų renginių skaičius – 16 kartų, dalyvavusių renginiuose žiūrovų skaičius – 9 kartus (3 priedo 76 lentelė) (R33).

Raseinių rajone veikia Raseinių meno mokykla. Mokykloje vykdomos pradinio ir pagrindinio ugdymo programos: muzikinio ugdymo programos, choreografijos ugdymo programos, teatro(draminio) ugdymo programos, dailės ugdymo programos. Mokyklos veiklos tikslas – per kompetencijų įgijimą teikti kokybišką, atitinkantį ugdytinių meninio pažinimo, lavinimosi ir saviraiškos poreikius ugdymą, sudaryti sąlygas įgyti menines, bendrakultūrinės kompetencijas per muziką, dailę, šokį ir teatrą. Mokykloje veikia šie skyriai: fortepijono, styginių instrumentų, akordeono, dainavimo, pučiamųjų instrumentų, liaudies instrumentų, muzikos teorijos, choreografijos, teatro ir dailės. Mokykla turi 4 filialus: Ariogalos, Girkalnio, Šiluvos ir Viduklės.

VVG teritorijoje nėra kino ir teatro.

Raseinių rajono savivaldybėje sukaupta daug kultūros paveldo vertybių. Remiantis Kultūros vertybių registro (šaltinis <http://kvr.kpd.lt>) 2015 m. duomenimis, savivaldybėje yra 475 kultūros paveldo objektai, iš jų: 189 kilnojamieji ir 286 nekilnojamieji. Žinomiausios nekilnojamos kultūros vertybės rajone yra religinės paskirties statiniai, aukščiausias Lietuvoje Lyduvėnų geležinkelio tiltas, buvusios dvarų sodybos, piliakalniai.

Didelio lankytojų skaičiaus sulaukia Šiluva – Tytuvėnų regioninio parko dalis, Raseinių krašto ir visos Lietuvos istorinio ir kultūrinio paveldo perlas. Šiluvos Švč. Mergelės Marijos Gimimo bazilika – vėlyvojo baroko sakralinės paskirties statinys ir kt.

Istorijos kultūros vertybės:

1. Archeologo, etnografo, dailininko T. Daugirdo kapas Ariogaloje, civilinėse kapinėse;
2. Buv. Raseinių arešto namų kompleksas (1937–1940 ir 1941–1944), Raseiniuose, Muziejaus g. 3;
3. Poeto Jono Mačiulio–Maironio gimtinė ir tėviškė, Pajojukų sen., Pasandravio ir Bernotų kaimai;
4. Tautosakininko S. Stanevičiaus gimtinė, sodyba–muziejus Kanopėnuose, Viduklės sen.;
5. Tautosakininko Davainio Silvestravičiaus ir kompozitoriaus Tallat–Kelpšos gimtinės Kalnujuose.

Architektūros paminklai:

- Šiluvos bazilika (1760 – 1775), koplyčia (1924 m.) ir pradžios mokykla (XIX a.);
- Raseinių bažnyčia (XIX a.) ir Dominikonų vienuolyno pastatai (XVII a.);
- Biliūnų dvaras (XVIII a.) ir parkas (Girkalnio sen.);
- XIX amžiaus Ugionių bažnyčia ir koplyčia (liaudies klasicizmas, akmens mūras, Betygalos sen., Ugionių k.);
- Restauruojamos Skaraitiškės (Šiluvos sen.), Burbiškių (Betygalos sen.), Palūksčio ir Ariogalos – Čėkuvos (Ariogalos sen.) dvarų sodybos.

VVG, suprasdama kultūros paveldo vertybių svarbą, kelia kaip vieną iš uždavinių jį išsaugoti ir pritaikyti vietos gyventojų poreikių tenkinimui.

Tautinis paveldas – tiek tradiciniai amatai, tiek kulinarinis paveldas, yra svarbi šalies etninės kultūros dalis. Tradicinių amatų vystymas skatina kaimo vietovės unikalumą, patrauklumą, kuria tam tikrą įvaizdį bei pritraukia į vietovę vis daugiau gyventojų, lankytojų, naujakurių, investuotojų, verslo subjektų, taip pat skatina naujų kultūrinių, ekonominių veiklų atsiradimą ir plėtrą.

2012 m. VVG atliko galimybių studiją „Kaimo bendruomenių vaidmuo tradicinių amatų išsaugojimui ir plėtrai“. Studija parodė, kad kai kurios kaimo bendruomenės puoselėja kaimiškas tradicijas, tačiau senieji amatai, jei tai nėra verslas, nyksta. Kaimo žmonės labai praktiški – jei iš to negauna naudos, nedaro. Tuo, ką senieji išsaugojo, didžiuojasi, tačiau jaunimas nenoriai perima patirtį. Amatininkai mažai parengia ir teikia projektų ES paramai gauti, daugumai užsiimančių amatais kaimo gyventojų trūksta verslumo, vadybos žinių, jų gamyba yra mažos apimties ir dauguma produkcijos net nepatenka į rinką. Pagal kaimo bendruomenių anketinėje apklausoje pateiktus duomenis galima konstatuoti, kad didžioji dalis Raseinių rajone gyvenančių amatininkų mėgiamam amatui skiria tik laisvalaikį ir pagamintų dirbinių neparduoda. Sukurti mezginiai, pagaminti sūriai, duona būna skirti vietiniams renginiams – parodoms, vaišinimui.

Raseinių r. sav. yra sertifikuoti 5 fizinių asmenų 76 tautinio paveldo produktai: mieliniai pyragai, figūriniai meduoliai, minkšti meduoliai, dešros, nugarinė, kumpiai, lašiniai, puošybos detalės, galvos apdangalai ir kt. (3 priedo 77 lentelė).

Tradicinių amatų plėtra sumažina socialinius ir ekonominius skirtumus tarp miesto ir kaimo, pagerina vietos gyventojų gyvenimo kokybę, kuri padidina kaimo vietovių patrauklumą ir pristabdo neigiamus demografinius procesus. Tradicinių amatų plėtojimas turi būti labai apgalvotas tiek amatų sudėties, tiek ir ekonominio gyvybingumo požiūriu.

Raseinių rajono savivaldybės kultūros įstaigos visose Raseinių r. sav. seniūnijose vykdo tradicinius renginius, kurios apima ir VVG teritoriją. Lyginant 2011 metus su 2014 metais, padidėjo tradicinių renginių skaičius ir 3 kartus išaugo juose dalyvaujančių rajono gyventojų skaičius (3 priedo 78 lentelė).

Igyvendintos strategijos laikotarpiu VVG įvairiomis temomis rengtuose mokymuose dalyvavę kaimo bendruomenių atstovai ypač sustiprino savo žinias bei sėkmingai pritaikė jas kultūrinės veiklos organizavimo srityse savo bendruomenėse. Užaugo NVO aktyvistų pasitikėjimas savo jėgomis, organizuojant įvairius renginius, plenerus, parodas, reprezentuojant bendruomenių

veiklą išleistuose leidiniuose, publikuojant straipsnius spaudoje. NVO bendradarbiauja su Raseinių rajono kultūros įstaigų kaimo filialais (Raseinių rajono kultūros centro, Raseinių krašto istorijos muziejaus, Raseinių Marcelijaus Martinaičio viešosios bibliotekos). Kultūrinis gyvenimas atgijo visoje VVG teritorijoje, net tose kaimiškuose vietovėse, kuriose nėra veikiančių kultūros centrų, bibliotekų, dirbančių meno vadovų. Tradicinių bendruomenių organizuojamų renginių Biliūnuose, Dumšiškiuose, Lenkeliuose, Šarkiuose, Steponkaimyje, Saugailiuose laukia ne tik vietos gyventojai, bet ir viso Raseinių rajono gyventojai. Lyginant 2011 m. su 2014 m. vykdytų kultūrinių renginių ir juose dalyvavusių dalyvių skaičių, pastebimas didelis kultūrinio gyvenimo augimas. 2011 m. kaimiškose vietovėse buvo organizuoti 174 tradiciniai renginiai, 2014 m. – 213, t. y. 10,1 proc. daugiau. 2014 m. kultūrinių renginių lankomumas padidėjo 19,8 proc. 2011 m. renginiuose dalyvavo 10 802 dalyviai, 2014 m. – 16 148 dalyviai (3 priedo 79 lentelė).

Žmogaus brandą įtakoja ekonominiai ir socialiniai veiksniai. Visuomenės brandumą parodo jos gebėjimai dalyvauti minėtų problemų sprendime. Lietuvoje vyksta aktyvus visuomeninis judėjimas. Kuriasi įvairios nevyriausybinės organizacijos, kurios įtraukia vietos gyventojus į visuomeninį gyvenimą ir dalyvavimą vietos problemų sprendime. Raseinių r. sav. ypač aktyvi kaimo bendruomenių veikla. Jos ugdo bendruomeniškumą, didina socialinę įtrauktį ir padeda gerinti kultūrinę, socialinių paslaugų veiklą savo vietovėje. Vietos gyventojus džiugina sustiprėjusi visuomeninių organizacijų materialinė bazė, padidėjęs dėmesys žmogui. Kaip jau buvo minėta, VVG teritorija susideda iš vienkimių ir įvairaus dydžio gyvenviečių. Gyventojai pastebi (šaltinis: VPS 2.2 dalis) kultūrinių ir kitų paslaugų skirtumus įvairiose vietovėse ir pageidauja, kad visi teritorijos gyventojai turėtų lygias galimybes naudotis įvairiomis paslaugomis. Gyventojai įvertinę (šaltinis: VPS 2.2 dalis) esamą socialinės infrastruktūros būklę pasisako, kad senstanti visuomenė, mažėjantis vaikų skaičius VVG teritorijoje kelia naujus iššūkius nusistovėjusiai švietimo sistemai, vyresnio amžiaus žmonių priežiūrai. Visi pertvarkymo atvejai paliečia tam tikrą socialinę grupę. Gyventojai norėtų (šaltinis: VPS 2.2 dalis), kad pokyčiai būtų derinami su jais ir būtų ieškoma optimalaus sprendimo. Vietos gyventojai pirmumą suteikė (šaltinis: VPS 2.2 dalis) pagrindiniams poreikiams ir prioriteto tvarka pagal svarbą suteikė antrą vietą „Didinti vietos gyventojų užimtumą, skatinant jų socialinę, ekonominę veiklą VVG teritorijoje, tvarkant mažąją viešąją infrastruktūrą“, ketvirtą vietą „Skatinti NVO veiklą, stiprinant jų materialinę bazę, išsaugant krašto identitetą, kultūrą ir tradicijas“. Minėtų poreikių įgyvendinimui VPS yra numatyta vizija, prioritetai, priemonės ir veiklos sritys. VPS vizijoje siekiama, kad „Raseinių VVG teritorija – ekonomiškai stiprėjantis kraštas su išvystytais inovatyviais verslais, išplėta vietovės infrastruktūra, pritaikyta kultūros, turizmo ir vietos gyventojų poreikiams, aktyviomis bendruomenėmis, kurios sugeba spręsti socialines ir ekonomines gyventojų problemas“, kuri atitinka nustatytus vietos gyventojų poreikius ir jų įgyvendinimui VPS numatytas pirmas prioritetas „Ekonominės plėtros skatinimas, kuriant ir plėtojant verslus, darbo vietas ir didinant socialinę įtrauktį“ ir antras prioritetas „Skatinti vietos gyventojų bendruomeniškumą, ugdant jų gebėjimus, puoselėjant krašto tradicijas, gerinant mažąją infrastruktūrą“, jų priemonės ir veiklos sritys, kurios leis patenkinti vietos gyventojų poreikius.

2.6.	VVG teritorijos gamtos išteklių analizė
------	---

2014 m. sausio 1 d. duomenimis, bendras žemės plotas savivaldybėje siekė 157 337 ha, iš kurių žemės ūkio naudmenos sudarė 101 728 ha. Savivaldybėje žemės ūkio naudmenos siekė 64,7 proc. nuo bendro ploto ir buvo didesnės nei šalyje (53 proc.), apskrityje (56 proc.) ir daugelyje apskrities savivaldybių, išskyrus Kėdainių rajono savivaldybę. Raseinių rajono savivaldybėje didžiąją dalį žemės ūkio naudmenų užima ariama žemė. 2014 m. pradžioje savivaldybėje ariama žemė sudarė 93,3 proc., sodai – 1,1 proc., pievos ir natūralios ganyklos – 5,6 proc. žemės ūkio naudmenų (3 priedo 80 lentelė). Derlingos žemės ir didelis ariamos žemės lyginamasis svoris parodo intensyvių žemdirbystei skirtų plotų panaudojimą. Raseinių rajono sav. nusausta žemė užima 99 806,20 ha. Miškai užima 22,95 proc. teritorijos ploto, vandenys – 2,43 proc.

2011 – 2014 m. žemės ūkio naudmenų plotai, kuriuose ekologiškai ūkininkaujama, šalyje ir Kauno apskrityje didėjo, tuo tarpu Raseinių r. sav. sumažėjo 6,2 proc. Raseinių r. sav. 2011 m. ekologiškai ūkininkavo 115 asmenų, bendras deklaruotas plotas sudarė 8 482,65 ha, 2012 m. – 109 ekologiniai ūkiai, plotas – 8 022,16 ha, 2013 m. – 99 ekologiniai ūkiai, plotas – 8 234,35 ha, 2014 m. – 90 ekologinių ūkių, plotas – 7 958,54 ha. (3 priedo 81 lentelė). Ekologiškai ūkininkaujančių asmenų skaičius per minėtą laikotarpį Raseinių r. sav. sumažėjo 21,7 proc. (šaltinis: Raseiniu r. sav. 2015-04-29 raštas Nr. 5.19R5-1616).

Rajono kraštovaizdį galima apibūdinti kaip išskirtinį Lietuvoje. Raseinių rajono savivaldybės gamtinis arealas pasižymi subtiliu kontrastu tarp plačių, mažai apaugusių želdynais erdvių – lygumų – ir žaismingo reljefo, jaukaus mastelio upelių ir ypač Dubysos upės slėnių, apaugusių miškais ir gojeliais, inkrustuotų piliakalniais. Rajono teritorija su vaizdinga gamta tinkama rekreacijos ir turizmo vystymui.

Rajone yra Dubysos ir Tytuvėnų regioninių parkų dalys. Per teritoriją taip pat teka Šešuvis, Šaltuona, Mituva. Tyvuliuoja 2 ežerai – Meiliškio ir Paežerio bei tvenkiniai. Didžiausia Raseinių rajono upė – viena gražiausių Lietuvos upių Dubysa. Dubysa yra ypač mėgstama gamtos mylėtojų, kaimo turizmo ir baidarių sporto mėgėjų. Intensyvi turistinė veikla vykdoma parko rekreacinėse zonose esančiose poilsiavietėse ir stovyklavietėse. Dubysos regioniniame parke rekreacinės teritorijos užima apie 956 ha. Turistams siūloma Dubysos vandens turizmo trasa ir dviračių maršrutai: Betygala–Ugioniai bei „Padubysio žiedas“.

Raseinių rajono savivaldybės teritorijos miškingumas nedidelis, nes dauguma žemių sukultūrintos, miškingumas 2014 m. siekė 23 proc. ir buvo mažesnis nei Kauno apskrities (29,5 proc.) ir šalies (32,6 proc.) miškingumas (3 priedo 80 lentelė). Miškai savivaldybėje labai įvairūs medynų sudėtimi, todėl vertingi biologinės įvairovės požiūriu. Miškuose daugiausia beržynų, šiek tiek pasitaiko nedidelių skroblų, guobų, skirpstų ir liepų sąžalynų, o beveik pusę visų medynų sudaro eglynai. Pušynai didelių ištisinių plotų neužima. Valstybinius miškus valdo Raseinių miškų urėdija. Didžiausi savivaldybės miškai – Lapkalnio–Paliepių, Blinstrubiškių, Zvėgių–Graužų miškai.

Raseinių rajono savivaldybėje saugomos teritorijos: Dubysos regioninis parkas, Tytuvėnų regioninis parkas, Blinstrubiškio miško biosferos poligonas ir 6 valstybiniai draustiniai (Pašešuvio kraštovaizdžio, Jukainių geomorfologinis, Balčios hidrografinis, Ariogalos botaninis, Dubysos ichtiologinis, Praviršulio tyrelio botaninis–zoologinis). Saugomų teritorijų gausa, išskirtinė gamta sudaro galimybes turizmo vystymui (šaltinis: [www. http://dubysosrp.am.lt](http://dubysosrp.am.lt)).

Dubysos regioninio parko teritorija priklauso Rytų Žemaičių plynaukštės rajonui. Parko išskirtinumas – įspūdingas plačiadugnis ir stačiašlaitis Dubysos senslėnis, išraižytas intakų, slėnių ir raguvų. Per Dubysos regioninį parką eina šiaurinė skroblo paplitimo riba.

Dubysos regioninio parko flora yra nepaprastai gausi ir įvairi (šaltinis: [www. http://dubysosrp.am.lt](http://dubysosrp.am.lt)). Atlikus tik preliminarius tyrimus, konstatuotos net 805 aukštesniųjų augalų rūšys. Šiuo metu parko teritorijoje užregistruotos 642 savaiminės kilmės augalų rūšys, 71 svetimžemė augalų rūšis bei 92 samanų rūšys.

Dubysos regioninio parko teritorijoje rastos 36 į Lietuvos Raudonąją knygą įrašytos induočių augalų rūšys. Saugomos rūšys sudaro beveik 5 proc. visos vietinės regioninio parko augmenijos (šaltinis: [www. http://dubysosrp.am.lt](http://dubysosrp.am.lt)).

Nors Dubysos regioninio parko teritorijoje vyksta nenutrūkstama žemės ūkio veikla, intensyviai lankomos rekreacinės teritorijos, bet parko gamta išliko gana natūrali ir įvairi, o žmonių veiklos ir gamtos sąveikoje atsirado unikalūs gamtiniai ir kultūriniai objektai (šaltinis: [www. http://dubysosrp.am.lt](http://dubysosrp.am.lt)).

„Natura 2000“ – tai Europos Sąjungos saugomų teritorijų tinklas, padengiantis didžiąją Europos saugomų teritorijų dalį. Šis tinklas jungia trapiusias ir vertingiausias natūralias ES buveines bei rūšis, kurios ypatingai svarbios visos Europos biologinei įvairovei (šaltinis: [www. http://dubysosrp.am.lt](http://dubysosrp.am.lt)).

Lietuvoje yra didelė biologinė įvairovė, nes joje aptinkama 24–25 tūkst. augalų ir gyvūnų rūšių. Tačiau daugiau kaip 200 augalų rūšių, 200 gyvūnų rūšių ir beveik 100 grybų tipų yra reti arba beveik išnykę ir įrašyti Lietuvos raudonąją knygą, kuri pagal tarptautinę praktiką nustato rūšių apsaugos taisykles (šaltinis: [www. http://dubysosrp.am.lt](http://dubysosrp.am.lt)).

Europos Bendrijos svarbos gyvūnų rūšys. Dubysos regioniniame parke sutinkamos 2 žinduolių rūšys – ūdra ir upinis bebras, 3 žuvų rūšys – Baltijos lašiša, kartuolė ir mažoji nėgė, 1 bestuburių rūšis – didysis auksinukas, saugomos pagal Europos Sąjungos Buveinių direktyvą (Europos Sąjungos natūralių buveinių ir laukinės faunos ir floros apsaugos direktyvos II ir IV priedo rūšys) (šaltinis: [www. http://dubysosrp.am.lt](http://dubysosrp.am.lt)).

Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšys. Į parko teritorijoje sutinkamų paukščių rūšių, įrašytų į Paukščių direktyvos I priedą, sąrašą patenka baltasis gandras, nendrinė lingė, pievinė lingė, jerubė, gervė, griežlė, upinė žuvėdra, tulžys, juodoji meleta, pilkoji meleta, vidutinysis margasis genys, lygutė, raiboji devynbalsė, mažoji musinukė, paprastoji medšarkė (šaltinis: [www. http://dubysosrp.am.lt](http://dubysosrp.am.lt)).

Paukščių apsaugai svarbi teritorija (PAST). Dubysos upės slėnis yra priskirtas Europos ekologiniam tinklui „Natura 2000“ (kodas LTRASB001) kaip Paukščių apsaugai svarbi teritorija (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. rugpjūčio 25 d. nutarimas Nr. 819 „Dėl Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų arba jų dalių, kuriose yra paukščių apsaugai svarbių teritorijų, sąrašo patvirtinimo ir paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų nustatymo“). Saugomos rūšys – griežlė ir tulžys. Ši teritorija regioniniame parke užima 1 117 ha (šaltinis: [www. http://dubysosrp.am.lt](http://dubysosrp.am.lt)).

Buveinių apsaugai svarbios teritorijos (BAST). Dubysos upė žemiau Lyduvėnų (kodas LTRAS0002) yra įtraukta į vietovių, atitinkančių gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąrašą, skirtą pateikti Europos Komisijai (LR Aplinkos ministro 2009 m. balandžio 22 d. įsakymas Nr. D1-210 „Dėl vietovių, atitinkančių gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąrašo, skirto pateikti Europos Komisijai, patvirtinimo“). Saugomos rūšys – Baltijos lašiša, kartuolė, ūdra. Šios teritorijos plotas regioniniame parke yra 1 052 ha (šaltinis: [www. http://dubysosrp.am.lt](http://dubysosrp.am.lt)).

Dubysos regioniniame parke, (šaltinis: [www. http://dubysosrp.am.lt](http://dubysosrp.am.lt)) 2008 m. išskirtos 3 naujos potencialios Buveinių apsaugai svarbios teritorijos (toliau – BAST):

- Spandotų pievos (kodas LTRAS0003). Saugoma buveinė – stepinės pievos. Potencialios BAST plotas – 75 ha;

- Dubysos šlaitas ties Maslauskiskiais (kodas LTRAS 0006). Saugomos buveinės – šaltiniai su besiformuojančiais tufais, skroblynas. Potencialios BAST plotas – 19 ha, Ugionių pievos (kodas LTRAS0004). Saugomos buveinės – stepinės pievos, karbonatinių smėlynų pievos, šienaujama mezofitų pievos. Potencialios BAST plotas – 16 ha.

Lietuvos statistikos departamento duomenimis 2011 – 2012 m. laikotarpiu Raseinių r. sav. paimto vandens kiekis sumažėjo 2 proc. (3 priedo 82 lentelė).

2014 m. sudarė 4 976,30 tūkst. m³ arba 0,2 proc. visos Kauno apskrities paimto vandens tūkst. m³. 2014 m. sunaudota 4 822,30 tūkst. m³ vandens, ūkio, buitės ir gamybos nuotekų išleidimas į paviršinius vandenis sudarė 2015 tūkst. m³.

Raseinių rajono vartotojams geriamasis vanduo tiekiamas iš požeminių vandens šaltinių. Raseinių rajono savivaldybės teritorijoje vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugas teikia UAB „Raseinių vandenys“. 2013 m. bendrovė teikė paslaugas Raseinių ir Ariogalos miestuose bei 67 rajono gyvenvietėse.

UAB „Raseinių vandenys“ 2011 m. gavo 23 vietos gyventojų skundus dėl vandens kokybės, 2013 m. – 39 skundus. Įmonė, vykdydama geriamojo vandens programinę priežiūrą, 2013 m. atliko vandens kokybės tyrimus. Pagal UAB „Raseinių vandenys“ pateiktą veiklos ataskaitą 2013 m. buvo iširta 341 geriamojo vandens mėginys. Nustatyta, kad Lietuvos higienos normos HN 24:2003 reikalavimų neatitiko šie indikatoriai: amonis, geležis, manganas, sulfatas, Sel. Mikrobiologiniai tyrimai atitiko higienos normos reikalavimus. Dviejose rajono vandenvietėse stebimas nežymus fluoridų padidėjimas. Geriamojo vandens saugai užtikrinti 2013 m. liepos 3 d. Nemakščių II vandenvietėje buvo išgręžtas naujas gręžinys, kuris pradėtas eksploatuoti. Nemakščių ir Bartiškės gyvenviečių gyventojams teikiamas geros kokybės vanduo (šaltinis: <http://www.raseiniai.lt>).

Pritraukus Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramą 2009 – 2013 m., gerinant vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kokybę, Raseinių rajono savivaldybėje buvo įgyvendinti vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros investiciniai projektai: „Raseinių dumblo apdorojimo įrenginių statyba“, „Vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros renovavimas ir plėtra Raseinių rajone“, „Vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtra Raseinių rajone (Šiluvoje, Betygaloje, Kudoniuose, Girkalnyje, Dvareliškiuose, Girkalnio k., Viduklėje, Alaviniškiuose)“, „Vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros renovavimas ir plėtra Raseinių rajone (Norgėluose, Andrušaičiuose, Šarkiuose, Kazbaraičiuose, Raseiniuose)“ (šaltinis: <http://www.raseiniai.lt/>, Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginis planas).

Vertinant atsinaujinančių išteklių energijos techninį ir ekonominį potencialą, esantį Raseinių rajono savivaldybės teritorijoje, yra nagrinėjami tokie ištekliai: vėjo energija, saulės energija, geoterminė energija, hidroenergija, energija iš biomasės (kietieji, skystieji ir dujiniai degieji produktai).

Suminis, pagal aprašytas prielaidas įvertintas Raseinių rajono teritorijoje esančių AIE ekonominis potencialas siekia apie 32 ktne be sekliosios geotermijos panaudojimo potencialo. Šis skaičius parodo AIE kiekį, kuris galėtų būti įsisavintas, pasinaudojant tik savivaldybės teritorijoje esančiais ištekliais.

Atsinaujinantiems energijos šaltiniams priskiriami: saulės energija, fotoelektra, vėjas (vėjo energija), geoterminė energija, hidroenergija, biodegalai (biokuras), energija iš biodujų, energija, gaunama deginant medžio atliekas, šiaudus, municipalines šiukšles. Raseinių r. sav. iš atsinaujinančių energijos šaltinių yra saulės energija, vėjo (vėjo energija), hidroenergijos.

Saulės energija gali būti panaudojama šilumos arba elektros energijos gamybai. Šilumos energija, pagaminama saulės kolektoriuose, dažniausiai yra sunaudojama gamybos vietoje tenkinant savus poreikius. Raseinių r. sav. bendras saulės energijos potencialas yra labai didelis, tačiau teritoriniu aspektu šio potencialo įsisavinimas yra apribotas: savivaldybės žemės vertė urbanistinės plėtros požiūriu yra aukšta, todėl saulės energijos transformavimo į šilumos ar elektros įrenginių įrengimas ant žemės yra mažai patrauklus. Siekiant išnaudoti turimą saulės energijos potencialą, saulės jėgainės turėtų būti keliamos ant pastatų stogų.

Vertinant techninį potencialą Raseinių rajono teritorijoje, priimama, kad saulės energijos panaudojimo sistemos galėtų būti įrengiamos 50–90 proc. į vertinimą įtrauktų daugiabučių ir individualių gyvenamųjų namų (šaltinis: <http://www.raseiniai.lt/>, Raseinių rajono savivaldybės atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planas, 2014 m.)

Raseinių r. sav. ir VVG teritorijoje 2013 m. veikė 38 saulės korektoriai, 2014 m. jų nebuvo (3 priedo 83 lentelė).

Vėjo energijos panaudojimas elektros energijos gamybai yra populiarus elektros energijos gamybos būdas teritorijose, kur yra sąlyginai didelis vėjo greitis. Vėjo jėginių naudojimas yra efektyvesnis vakarinėje Lietuvos dalyje, nes ten vyrauja didesni vėjo greičiai.

Remiantis Baltijos šalių vėjo atlaso duomenimis (šaltinis: <http://www.raseiniai.lt/>, Raseinių rajono savivaldybės atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planas, 2014 m.), vidutinis vėjo greitis Raseinių rajone 10 m aukštyje siekia 3,96 m/s, o 50 m aukštyje – 5,34 m/s. Raseinių rajone jėginių efektyvumas gali būti ties efektyvaus naudojimo riba. Nagrinėjant Raseinių rajono savivaldybę teritoriniu aspektu (identifikuojant vietas, kur teoriškai galėtų būti įrengiami vėjo jėginių parkai), svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad vėjo jėginių parkų įrengimą riboja saugomų teritorijų tinklas („Natura 2000“ ir kitos valstybės bei savivaldybės saugomos teritorijos), kultūros paveldo ir kraštovaizdžio požiūriu vertingos teritorijos (ypač svarbus yra galimas vizualinis poveikis). Dėl minėtų priežasčių 2011 – 2014 m. vėjo jėginių nėra gausu Raseinių r. sav.

Hidroenergija – patvenkto ir (arba) tekančio vandens energija, naudojama elektros energijai gaminti. Raseinių rajone yra 2 ežerai ir 48 tvenkiniai. Raseinių rajonas priklauso Nemuno baseinui (daugiausia Jūros ir Dubysos pabaseiniui). Vidutinis Dubysos baseino nuotėkio metinis hidromodulis yra 7 l/s iš km², vidutinis debitas Dubysos žiotyse yra 14,2 m³/s. Jūros baseino vidutinis metinis nuotėkio hidromodulis yra 9,6 l/s, vidutinis debitas žiotyse yra 38 m³/s. Atsinaujinančio energijos šaltinio – hidroenergijos objektų 2011 m. Raseinių r. sav., o tuo pačiu ir VVG teritorijoje, buvo 1, 2014 m. – 2 (šaltinis: <http://www.raseiniai.lt/>, Raseinių rajono savivaldybės atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planas, 2014 m.).

Rajonas pasižymi gausiais gamtos ištekliais, teritorija su vaizdinga gamta tinkama rekreacijos ir turizmo vystymui. Vietos gyventojai patenkinti savo gyvenamąja vieta. Gamtos ištekliai vietos gyventojams leidžia užsiimti žemės ūkio produktų gamyba, perdirbimu, teikti turizmo paslaugas ir plėtoti kitus verslus. Vietos gyventojų netenkina (šaltinis: VPS 2.2 dalis) žemės ūkio produkcijos gamybos efektyvumas, įtakojantis jų pajamas, neišnaudotas turistinių paslaugų potencialas, alternatyvių žemės ūkiui verslų stoka VVG teritorijoje. Vietos gyventojai pirmumą suteikė (šaltinis: VPS 2.2 dalis) pagrindiniam poreikiui ir prioriteto tvarka pagal svarbą suteikė pirmą vietą „Ekonominės plėtros skatinimas, kuriant verslą, darbo vietas, vykdant bendradarbiavimą ir rinkų paiešką, mažinant skurdo riziką kaimo vietovėse“.

Minėto poreikio įgyvendinimui VPS yra numatyta vizija, prioritetai, priemonės ir veiklos sritys. VPS vizijoje siekiama, kad „Raseinių VVG teritorija – ekonomiškai stiprėjantis kraštas su išvystytais inovatyviais verslais, išplėtotą vietovės infrastruktūra, pritaikyta kultūros, turizmo ir vietos gyventojų poreikiams, aktyviomis bendruomenėmis, kurios sugeba spręsti socialines ir ekonomines gyventojų problemas“, kuri atitinka nustatytus vietos gyventojų poreikius ir jų įgyvendinimui VPS numatytas pirmas prioritetus „Ekonominės plėtros skatinimas, kuriant ir plėtojant verslus, darbo vietas ir didinant socialinę įtrauktį“ jo priemonės ir veiklos sritys, kurios leis patenkinti vietos gyventojų poreikius.

2.7.	Papildoma informacija
------	-----------------------

3. VVG teritorijos SSGG		
3.1.	Stiprybės	Stiprybę pagrindžiančio rodiklio Nr.
3.1.1.	Gera geografinė padėtis, rajonas yra beveik pačiame Lietuvos centre, išplėtotas magistralinių kelių ir geležinkelių tinklas, palankios sąlygos ekonominei, socialinei plėtrai.	R1, R2
3.1.2.	Savivaldybėje įgyvendinamos aktyvios darbo rinkos politikos priemonės.	R16
3.1.3.	VVG teritorijoje gerėja socialinė būklė.	R19, R 20, R21, R22, R23
3.1.4.	Sėkmingai pritrauktos investicijos į rajono savivaldybę bei VVG teritoriją iš įvairių fondų.	R25
3.1.5.	VVG teritorijoje pradėti organizuoti socialiniai verslai.	R29
3.1.6.	Sėkmingai vykdoma ūkinių subjektų veikla.	R26, R27, R30
3.1.7.	Vietos gyventojams sudarytos ugdymo, kultūros poreikių tenkinimo sąlygos.	R32, R33
3.2.	Silpnybės	Silpnybę pagrindžiančio rodiklio Nr.
3.2.1.	Neigiama natūrali gyventojų kaita ir darbo jėgos migracija neigiamai įtakoja darbo jėgos išteklių formavimą.	R6, R7,R8, R9, R10, R11, R12
3.2.2.	Dideli VVG administracinių vietovių teritoriniai skirtumai sudaro problemas, sprendžiant gyventojų socialinius, ekonominius poreikius.	R4, R5
3.2.3.	Nepakankamas vietos gyventojų išsilavinimo lygis įtakoja darbo jėgos kvalifikacinius pokyčius.	R14, R31
3.2.4.	Struktūrinis nedarbo lygis įtakoja ekonomiškai neaktyvių gyventojų skaičių.	R15,R17
3.2.5.	Gyventojų gaunamos pajamos neužtikrina optimalaus pragyvenimo lygio.	R18
3.2.6.	Nepakankamos investicijos stabdo verslo plėtrą.	R24
3.3.	Galimybės	
3.3.1.	Panaudojant ES paramą, skatinti smulkaus ir vidutinio verslo plėtrą VVG teritorijoje, kuriant naujas darbo vietas, gerinant infrastruktūrą.	

3.3.2.	Kylant aukštiesiems darbuotojų kvalifikaciniais reikalavimams Lietuvoje, skatinti gyventojų kvalifikacijos kėlimą VVG teritorijoje.
3.3.3.	Atsižvelgiant į NVO aktyvią veiklą ir jos veiklos skatinimą Lietuvoje, panaudoti NVO gebėjimus socialinio verslo VVG teritorijoje plėtrai.
3.3.4.	Panaudojant užsienio patirtį diegiant inovacijas, didinti veikiančių įmonių efektyvumą ir konkurencingumą VVG teritorijoje.
3.3.5.	Socialinių paslaugų plėtra ir kokybės gerinimas VVG teritorijoje, atsižvelgiant į vykstančius demografinius pokyčius Lietuvoje.
3.3.6.	Modernėjant visuomenei Lietuvoje, skatinti VVG teritorijos kultūrinio potencialo tobulėjimą.
3.4.	Grėsmės
3.4.1.	Kvalifikuotos darbo jėgos emigracija Lietuvoje, mažina VVG teritorijos ekonominį potencialą ir plėtrą.
3.4.2.	Socialinių poreikių didėjimas Lietuvoje dėl nepalankių demografinių pokyčių, didins išlaikymo našta dirbantiems VVG teritorijoje.
3.4.3.	Darbo rinkos poreikių neatitinkantis specialistų parengimas Lietuvoje, įtakos VVG teritorijos kvalifikuotos darbo jėgos mažėjimą ir ekonominės plėtros galimybes.
3.4.4.	Didėjanti konkurencija su kitais šalies regionais kelia grėsmę VVG teritorijos verslo plėtrai.
3.4.5.	Vykstančios tendencijos Lietuvoje kultūros srityje, mažina VVG teritorijos kultūrinį savitumą ir išskirtinumą

4. VVG teritorijos plėtros poreikių nustatymas prioritetine tvarka

Eil. Nr.	VVG teritorijos plėtros poreikių nustatymas (prioritetine tvarka)	Poreikių pagrindžiantys VVG teritorijos SSGG teiginiai (Nr.)	Sąsaja su KPP 2014–2020 m. nustatytais nacionaliniais kaimo plėtros poreikiais	Poreikio tenkinimas / netenkinimas iš VPS lėšų
4.1.	Ekonominės plėtros skatinimas, kuriant verslą, darbo vietas, vykdant bendradarbiavimą ir rinkų paiešką, mažinant skurdo riziką kaimo vietovėse.	3.1.1., 3.1.6., 3.2.1., 3.2.2.,3.2.5., 3.2.6., 3.3.1., 3.3.4., 3.4.1.,3.4.4.	8, 9, 10	Taip
4.2.	Didinti vietos gyventojų užimtumą, skatinant NVO ekonominę veiklą VVG teritorijoje, tvarkant mažąją viešąją infrastruktūrą.	3.1.2., 3.1.5., 3.2.4., 3.3.3., 3.3.5., 3.4.2.	18, 19, 9	Taip
4.3.	Kelti vietos gyventojų kvalifikaciją, vykdant mokymus, patirties sklaidą.	3.1.7., 3.2.3., 3.3.2., 3.4.3.	21	Taip
4.4.	Skatinti NVO veiklą, stiprinant jų materialinę bazę, išsaugant krašto identitetą, kultūrą ir tradicijas.	3.1.7.,3.2.2., 3.3.6.,3.4.5.	19	Taip

II DALIS. KOKIE MŪŠŲ PRIORITETAI IR TIKSLAI?

5.VPS prioritetai, priemonės ir veiklos sritys			
5.1.	VPS prioritetai, priemonės ir jų veiklos sritys (jei veiklos sritys numatytos):		Sąsaja su VVG teritorijos poreikiais
5.1.1.	I prioritetas: EKONOMINĖS PLĖTROS SKATINIMAS, KURIANT IR PLĖTOJANT VERSLUS, DARBO VIETAS IR DIDINANT SOCIALINĘ ĮTRAUKTĮ		
		Kodai:	
5.1.1.1.	Priemonė: Ūkio ir verslo plėtra	LEADER-19.2-6	4.1., 4.2.
5.1.1.1.1.	<i>- veiklos sritis: Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti (reglamentuoja KPP)</i>	LEADER-19.2-6.2	4.1., 4.2.
5.1.1.1.2.	<i>- veiklos sritis: Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse plėtoti (reglamentuoja KPP)</i>	LEADER-19.2-6.4	4.1., 4.2.
5.1.1.2.	Priemonė: Bendradarbiavimas	LEADER-19.2-16	4.1., 4.2.
5.1.1.2.1.	<i>- veiklos sritis: Bendradarbiavimas įgyvendinant vietos lygio populiarinimo veiklą, skirtą trumpoms tiekimo grandinėms bei vietos rinkoms plėtoti (reglamentuoja KPP)</i>	LEADER-19.2-16.4	4.1., 4.2.
5.1.1.3.	Priemonė: NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra (kai socialinio verslo iniciatorius – NVO)	LEADER-19.2-SAVA-1	4.1., 4.2.
5.1.2.	II prioritetas: SKATINTI VIETOS GYVENTOJŲ BENDRUOMENIŠKUMĄ, UGDANT JŲ GEBĖJIMUS, PUOSELĖJANT KRAŠTO TRADICIJAS, GERINANT MAŽĄJĄ INFRASTRUKTŪRĄ.		
		Kodai:	
5.1.2.1.	Priemonė: Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse	LEADER-19.2-7	4.2.
5.1.2.1.1.	<i>- veiklos sritis: Parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą (reglamentuoja KPP)</i>	LEADER-19.2-7.2	4.2.
5.1.2.2.	Priemonė: Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas (kai mokymai susiję su VPS priemonėmis)	LEADER-19.2-SAVA-3	4.3.
5.1.2.3.	Priemonė: Kultūros savitumo išsaugojimas, tradicijų tęstinumas	LEADER-19.2-SAVA-4	4.4.
5.1.2.3.1.	<i>- veiklos sritis: NVO iniciatyvų skatinimas, kultūros tradicijų, amatų saugojimas ir sklaida, materialinės bazės stiprinimas</i>	LEADER-19.2-SAVA-4.1	4.4.

6.VPS prioritetų, priemonių ir veiklos sričių sąsaja su ESIF teminiais tikslais ir EŽŪFKP prioritetais bei tikslineis sritimis									
VPS turinys	ESIF teminiai tikslai								
	1	10	3	3	5-6	4	8	9	2
	EŽŪFKP prioritetai ir tikslinės sritys								
	1A	1C	2B	3A	4A	5C	6A	6B	6C
I VPS prioritetas: EKONOMINĖS PLĖTROS SKATINIMAS, KURIANT IR PLĖTOJANT VERSLUS, DARBO VIETAS IR DIDINANT SOCIALINĘ ĮTRAUKTĮ									
VPS priemonė : NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra (kai socialinio verslo iniciatorius – NVO)								x	
VPS priemonė: Ūkio ir verslo plėtra									
VPS priemonės veiklos sritis : Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti (reglamentuoja KPP)							x		
VPS priemonės veiklos sritis : Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse plėtoti (reglamentuoja KPP)							x		
VPS priemonė: Bendradarbiavimas									
VPS priemonės veiklos sritis: Bendradarbiavimas įgyvendinant vietos lygio populiarinimo veiklą, skirtą trumpoms tiekimo grandinėms bei vietos rinkoms plėtoti (reglamentuoja KPP)				x					
II VPS prioritetas: SKATINTI VIETOS GYVENTOJŲ BENDRUOMENIŠKUMĄ, UGDANT JŲ GEBĖJIMUS, PUOSELĖJANT KRAŠTO TRADICIJAS, GERINANT MAŽĄJĄ INFRASTRUKTŪRĄ									
VPS priemonė: Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas (kai mokymai susiję su VPS priemonėmis)		x							
VPS priemonė: Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse									
VPS priemonės veiklos sritis: Parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą (reglamentuoja KPP)								x	
VPS priemonė: Kultūros savitumo išsaugojimas, tradicijų tęstinumas									
VPS priemonės veiklos sritis: NVO iniciatyvų skatinimas, kultūros tradicijų, amatų saugojimas ir sklaida, materialinės bazės stiprinimas								x	

7.VPS sąsaja su VVG teritorijos strateginiais dokumentais ir ESBJRS

Strateginio dokumento pavadinimas		VPS sąsajos pagrindimas	
7.1.	VVG teritorijos savivaldybės plėtros strateginis planas	<p>Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginiame plane numatyta, kad kraštas bus modernus Rytų ir Vidurio Europos piligrimystės centras, patogus ir saugus gyventi, viliojantis svečiuotis, patrauklus investuoti. Tai strateginio planavimo dokumentas, kuriuo nustatoma bendroji savivaldybės plėtros strategija ir priemonės jai įgyvendinti. Planas nustato plėtros prioritetus, tikslus, priemones šiai strategijai įgyvendinti bei įgyvendinimo etapus. VPS turi sąsają su Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginiu planu, jį atitinka bei papildo, kadangi ji skirta VVG teritorijai, t. y. visai Raseinių rajono teritorijai, išskyrus Raseinių miestą. VPS numatyta, kad VVG teritorija bus ekonomiškai stiprėjantis kraštas su išvystytais inovatyviais verslais, išplėta vietovės infrastruktūra, pritaikyta kultūros, turizmo ir vietos gyventojų poreikiams, aktyviomis bendruomenėmis, kurios sugeba spręsti socialines ir ekonomines gyventojų problemas. Šiai vizijai pasiekti VPS yra numatyti prioritetai, priemonės, kurios papildo minėto strateginio plano prioritetų, priemonių tikslus, uždavinius bei siekiamus rezultatus:</p>	
		<p>VPS sąsaja su Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginiu planu prioritetų, priemonių lygiu:</p>	
		<p>Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginis planas</p>	<p>Vietos plėtros strategija</p>
		<p>Prioritetas 2. Gyvenimo kokybė ir saugumas.</p> <p>Priemonė 2.2.2.1. Organizuoti profesionalaus ir mėgėjiško meno parodas, instrumentinės ir vokalinės muzikos koncertus, populiarinti mėgėjiškų kolektyvų pasirodymus, rengti plenerus, siejant su piligrimystės tematika.</p> <p>Priemonė 2.3.2.2. Skatinti ir remti bendruomenės institucijų, NVO, dirbančių socialiniame sektoriuje, veiklą, pagal rėmimo tvarkos aprašuose nustatytus</p>	<p>I Prioritetas. Ekonominės plėtros skatinimas, kuriant ir plėtojant verslus, darbo vietas ir didinant socialinę įtrauktį.</p> <p>1.1. Priemonė. Ūkio ir verslo plėtra.</p> <p>1.2. Priemonė. Bendradarbiavimas.</p> <p>1.3. Priemonė. NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra (kai socialinio verslo iniciatorius – NVO).</p> <p>II prioritetas. Skatinti vietos gyventojų</p>

		<p>prioritetus.</p> <p>Priemonė 2.6.1.1. Remti vietos veiklos grupės ir žuvininkystės regiono vietos veiklos grupės strategijų įgyvendinimą.</p> <p>Priemonė 2.6.1.2. Remti bendruomenių organizacijų ir kitų NVO veiklą rajone.</p> <p>Priemonė 2.6.2.1. Miestelių ir kaimų bendruomeninės infrastruktūros ir gyvenamosios aplinkos gerinimas (Kaulakių k. Pagojukų sen., Nemakščiai, Ariogalos miesto, Viduklės miestelio ir kt. pagal poreikį).</p> <p>Prioritetas 3. Piligriminio turizmo, verslo ir pramonės plėtrai palankios aplinkos formavimas.</p> <p>Priemonė 3.1.1.1. Sutvarkyti ir įrengti rekreacines teritorijas, viešąsias erdves, kempingus (Raseinių m. parką; viešąsias zonas prie Prabaudos tvenkinio (Raseinių m.), prie Dubysos upės (Ariogalos m.); paplūdimius Daugodų k., Ariogalos m., prie Dubysos upės, prie Sujainių tvenkinio, buvusį karjerą Zbaro k. ir kt. pagal poreikį).</p> <p>Priemonė 3.1.3.3. Remti vietos amatų atgaivinimą ir populiarinimą bei jų panaudojimą turizmo plėtrai.</p>	<p>bendruomeniškumą, ugdant jų gebėjimus, puoselėjant krašto tradicijas, gerinant mažąją infrastruktūrą.</p> <p>2.1. Priemonė. Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse.</p> <p>2.2. Priemonė. Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas (kai mokymai susiję su VPS priemonėmis).</p> <p>2.3. Priemonė. Kultūros savitumo išsaugojimas, tradicijų tęstinumas.</p>	
		<p>Įgyvendinta VPS ir pasiekti rezultatai prisidės prie Raseinių rajono plėtros.</p>		
7.2.	VVG teritorijoje patvirtintas regiono plėtros planas	<p>VVG, vadovaudamasi taisyklių reikalavimais, vietos plėtros strategiją Regionų plėtros tarybai pateikė raštu. (Raseinių rajono vietos veiklos grupės „Raseinių krašto bendrija“ 2015-09-28 raštas Kauno regiono plėtros tarybai Nr. SD-161).</p> <p>2015 m. spalio 20 d. vyko Regiono plėtros tarybos posėdis, kuriame VVG nariai pristatė Raseinių rajono vietos</p>		

veiklos grupės „Raseinių krašto bendrija“ vietos plėtros strategiją, posėdžio metu jai buvo pritarta (Regioninės plėtros departamento prie Vidaus reikalų ministerijos Kauno apskrities skyriaus 2015-10-13 raštas Nr. 51/2D-90 „Dėl Kauno regiono plėtros tarybos posėdžio“).

Vietos plėtros strategija atitinka ir papildo Kauno regiono plėtros planą iki 2020 metų, kuris patvirtintas Kauno regiono plėtros tarybos 2010 m. gegužės 25 d. sprendimu Nr.1, pakeistas Kauno regiono plėtros tarybos 2014 m. rugsėjo 23 d. sprendimu Nr. 51/2S-30. Kauno regiono plėtros planas – tai Kauno miesto bei rajono, Kėdainių, Kaišiadorių, Prienų, Raseinių, Jonavos rajonų ir Birštono savivaldybių plėtros perspektyvos modelis bei priemonių šiam modeliui įgyvendinti sisteminė visuma, kuria siekiama integruoti aukštesnio lygio ir žemesnio lygio strateginius dokumentus, t.y. numatyti kaip įgyvendinti nacionalinius strateginius dokumentus regione, tuo pačiu telkiant savivaldybių bendrą susitarimą šiais klausimais ir darant įtaką būsimiems nacionaliniams strateginiams dokumentams bei suorientuoti regiono pramonės, statybos, transporto, informacinių technologijų, žemės, miškų ūkio, sveikatos apsaugos, švietimo, socialinės sferos ir kitų sektorių organizacijas, vadovus bei specialistus, kuriomis kryptimis tikslinga ir naudinga plėsti veikiančias ir steigti naujas įmones, įgyvendinti įvairius veiklos plėtojimo ar modernizavimo projektus. Regiono plėtros plane numatyta vizija, kad Kauno regionas – modernus Lietuvos bei Rytų ir Vidurio Europos ekonomikos regionas, mokslo, aukštųjų ir informacinių technologijų, kultūros bei turizmo traukos centras su puikiai išvystyta tarptautinio susisiekimo ir logistikos infrastruktūra, jame gyvena nuolat besimokanti, versli, sveika ir saugi bendruomenė. Planas nustato plėtros prioritetus, tikslus, priemones šiai strategijai įgyvendinti bei įgyvendinimo etapus. VPS siekiama skatinti verslumą ir užimtumą, bendruomeniškumą, sudaryti vietos gyventojams kokybiškas gyvenimo sąlygas. Kauno regiono plėtros plane iki 2020 metų kaip ir VPS numatoma sumažinti nedarbo lygį, infrastruktūros sutvarkymą, vietos gyventojams paslaugų gerinimą ir kt. VPS numatyti prioritetai, priemonės papildo minėto strateginio plano prioritetų, priemonių tikslus, uždavinius bei siekiamus rezultatus:

VPS sąsaja su Kauno regiono plėtros planu iki 2020 metų prioritetų, priemonių lygiu:	
Kauno regiono plėtros planas iki 2020 metų	Vietos plėtros strategija
<p>1 Prioritetas. Pažangi ekonomika, apimanti verslo, moderniosios pramonės, inovacijų, turizmo ir transporto infrastruktūros plėtrą.</p> <p>1.2.1.1. priemonė. Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros programos įgyvendinimas ir periodinis jos atnaujinimas.</p>	<p>I Prioritetas. Ekonominės plėtros skatinimas, kuriant ir plėtojant verslus, darbo vietas ir didinant socialinę įtrauktį.</p> <p>1.1. Priemonė. Ūkio ir verslo plėtra.</p>

		<p>2 Prioritetas. Gyvenimo kokybė, apimanti žmogiškuosius išteklius ir viešąsias paslaugas ir viešąją infrastruktūrą.</p> <p>2.5.2.2. priemonė. Naujų inovatyvių vietos gyventojų bendruomenės iniciatyvų, nukreiptų į gyvenimo aplinkos ir kokybės gerinimą, skatinimas.</p> <p>2. 6.1.4. priemonė. Kultūros paveldo išsaugojimas kaimo vietovėse.</p> <p>2.6.2.2. priemonė. Paslaugų verslų ir kitų ne žemės ūkio verslų plėtra kaimo vietovėse.</p> <p>2.6.2.3. priemonė. Produkcijos iš atsinaujinančių išteklių gamybos plėtra ir panaudojimas, alternatyvios energetikos gamybos ir vartojimo skatinimas kaimo vietovėse.</p>	<p>1.2. Priemonė. Bendradarbiavimas.</p> <p>1.3. Priemonė. NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra (kai socialinio verslo iniciatorius – NVO).</p> <p>II prioritetas. Skatinti vietos gyventojų bendruomeniškumą, ugdant jų gebėjimus, puoselėjant krašto tradicijas, gerinant mažąją infrastruktūrą.</p> <p>2.1.Priemonė. Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse.</p> <p>2.2. Priemonė. Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas (kai mokymai susiję su VPS priemonėmis).</p> <p>2.3. Priemonė. Kultūros savitumo išsaugojimas, tradicijų tęstinumas.</p>	
		<p>Įgyvendinta VPS ir pasiekti rezultatai prisidės prie Kauno regiono plėtros.</p>		
7.3.	Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategija (ESBJRS)	<p>ES Baltijos jūros regiono strategija yra Baltijos jūros regiono valstybių (Švedijos, Danijos, Estijos, Suomijos, Vokietijos, Latvijos, Lietuvos ir Lenkijos) strateginio planavimo dokumentas (toliau- ESBJRS), kurio tikslas – stiprinti Baltijos jūros regiono valstybių bendradarbiavimą. Strategija turi tris pagrindinius tikslus – apsaugoti jūrą, sujungti regioną ir padidinti gerovę – ir prioritetines sritis.</p> <p>ESBJRS numatyta trys prioritetinės sritys: siekiant stiprinti tvarų žemės ūkį, miškininkystę ir žuvininkystę (koordinuotą su Suomija ir Švedija, Lietuva yra atsakinga už bendradarbiavimą bei veiksmų plano sudarymą stiprinant bendrą kaimo plėtros procesą); siekiant pagerinti vidaus ir išorės transporto sąsajas (suderintas su Švedija); siekiant sumažinti tarpvalstybinį nusikalstamumą ir jo daromą žalą (suderintą su Suomija).</p> <p>VVG parengta VPS atitinka tikslą - „Padidinti gerovę“ ir įgyvendinant VPS priemones bus netiesiogiai prisidedama prie Lietuvos įgyvendinamo Baltijos jūros regiono strategijos veiksmų plano, kur Lietuvai yra patikėta: 1) stiprinti tvarų žemės ūkį, miškininkystę ir žuvininkystę (koordinuojama kartu su Suomija ir Švedija, Lietuva atsakinga</p>		

		<p>už bendro veiksmo „Sustiprinti bendrą kaimo plėtros programų poveikį“ koordinavimą).</p> <p>VPS pagrindinis tikslas – skatinti socialinę įtrauktį, skurdo mažinimą ir ekonominę plėtrą kaimo vietovėse, užtikrinant tvarią kaimo plėtrą ir joje numatyti prioritetai, priemonės šiam tikslui. VPS siejasi su ESBJRS tikslais ir prioritetinėmis sritimis, kadangi tiek ESBJRS, tiek VPS siekia darnaus vystymosi VVG teritorijos vietovėse, gerinant VVG teritorijos gyventojų gyvenimo kokybę, didinant jų užimtumą, kuriant ir plėtojant VVG teritorijos verslų plėtrą, mažinant bedarbystę, kuriant naujas darbo vietas. VPS numatyti prioritetai, priemonės atitinka lają veiksmų plano prioritetinę sritį.</p>
7.4.	Viensektorės žuvininkystės VVG VPS (taikoma, kai tokia VPS yra patvirtinta VVG teritorijoje)	VVG teritorijoje yra įsikūrusi žuvininkystės VVG, tačiau patvirtintos žuvininkystės VVG VPS, skirtos 2014–2020 m. finansavimo laikotarpiui, nėra

III DALIS. KAIP PASIEKSIME UŽSIBRĖŽTUS TIKSLUS?

LEADER metodo principų bei horizontaliųjų principų ir prioritetų įgyvendinimas

LEADER metodo principai

8.1. Teritorinis principas:

8.1.1. principo laikymasis rengiant VPS:

2014 m. sausio 1 d. duomenimis VVG teritorija užima 1564,49 km² arba 98,9 proc. visos Raseinių r. sav. teritorijos. Į VVG teritoriją, kuriai rengiama VPS, patenka visa rajono savivaldybės administracinė teritorija, išskyrus Raseinių miesto plotą. VVG teritorija apima Ariogalos miesto seniūniją ir 10 kaimiškųjų seniūnijų: Ariogalos, Betygalos, Girkalnio, Kalnujų, Nemakščių, Pagojukų, Paliepių, Raseinių, Šiluvos, Viduklės. Šiose teritorijose yra 376 vienkiemiai ir viensėdžiai, 359 kaimai, turintys iki 200 gyventojų, 102 kaimai ir miesteliai, kuriuose gyvena nuo 201–1 000 gyventojų. VVG nuolat bendradarbiauja ir bendrauja su kaimo žmonėmis, įgyvendinant 2008 – 2014 m. vietos plėtros strategiją, vietos projektai buvo įgyvendinti 50 kaimiškų vietovių, t. y. visose 10 kaimiškų seniūnijų ir Ariogalos mieste. Visose seniūnijose vyko 70 informacinių renginių, iš jų: 25 informaciniai renginiai buvo organizuoti skirtingose vietovėse. Bendruomenių aktyvistai, bendradarbiaudami su VVG administracija bei valdžios atstovais, įgyvendinę projektus išsprendė opiausias jų gyvenamosios teritorijos problemas, tačiau beveik kiekviename gyvenamojoje teritorijoje liko daug neišspręstų problemų, todėl jų gyventojai, vietos valdžia, NVO ir kiti socialiniai partneriai aktyviai dalyvavo savo gyvenamosios vietovės VPS kūrime. Pradėjus rengti naują VPS, VVG organizavo mokymus seniūnijose, kuriuose buvo atliekama anketinė apklausa, nagrinėjamos stiprybės, silpnybės, galimybės ir grėsmės, identifikuoti kiekvienos teritorijos ištekliai, aktyviai diskutuota dėl naujų projektų, nustatytos vietos gyventojų problemos ir poreikiai skirtingose VVG teritorijos vietovėse. Mokymuose dalyvavo seniūnijų bendruomenių, verslo, jaunimo ir kitų NVO organizacijų atstovai, seniūnijų seniūnai, seniūnaičiai, seniūnijų teritorijoje veikiančių įstaigų atstovai ir kiti veiklūs žmonės, kuriems rūpi kaimo ateitis. Vėliau šie žmonės rengė savo seniūnijos strategijas, rinko projektų poreikius, dalyvavo jų svarstyme, pristatytų projektų pirmumo reitingavime. Susumavus reitingavimo balus, buvo sudaryti numatomų projektų eiliškumo sąrašai ir pateikti VVG. Pavyzdžiui, rengiant Girkalnio seniūnijos strategiją dalyvavo gausus būrys gyventojų. Vien pateiktuose sąrašuose jų skaičiuojama apie 146, tačiau tai mažas užfiksuotų dalyvių skaičius. Aktyvus diskusijų ratas vyko Girkalnio darželio bendruomenėje, kuri pateikė savo strategiją, Girkalnio mokyklos bendruomenė buvo paskelbusi konkursą „Girkalnis po 20 metų“, kuriame dalyvavo moksleiviai ir jų tėveliai. Strategijos diskusijos buvo persikėlusios į Girkalnio bibliotekos erdvę, kurioje gimė graži sveikatingumo takų įrengimo vizija. Gausus iniciatorių būrys svarstė Biliūnų kaimo gyventojų ir bendruomenės verslumo idėjas, kūrė „Kaštonų respubliką“. Girkalniškiai išreikė norą gyventi patogiam miestelyje su gražiais tvenkiniais, sukurta infrastruktūra, išvystytu verslu, teikiančiu įvairiapusias paslaugas. Strategijos privalumai buvo aptarti viešame seniūnijos gyventojų susirinkime, bendruomenių susirinkimuose, išdiskutuoti kiekvienos seniūnijos teritorijos privalumai ir trūkumai, kūrime dalyvavo socialiniai partneriai ir privatūs asmenys, todėl pasiūlytos įvairios ir įdomios idėjos bei dideli planai ateičiai. Girkalnio seniūnijos išskirtinumas – geografinė seniūnijos padėtis, kultūrinės – istorinės vietos, gražus ir turtingas kraštovaizdis, patogus susisiektis su kitomis rajono ir respublikos vietovėmis. Treti metai nemažėja gyventojų ir mokyklinio amžiaus vaikų skaičius Girkalnio miestelyje, auga jaunimo užimtumo poreikis. Girkalnio seniūnijos

stiprybė – žmogiškieji ištekliai, glaudus bendradarbiavimas su socialiniais partneriais – mokykla, darželiu, biblioteka, bažnyčia, bendruomenėmis. Seniūnijoje įregistruotos 3 kaimų bendruomenės: Biliūnų, Girkalnio ir Pramedžiavos. Šių bendruomenių žmonės bendrauja tarpusavyje ir su kitomis rajono bendruomenėmis, dalyvauja vieni kitų renginiuose. Aktyvių bendruomenių nariai projektinėmis lėšomis ir savo pastangomis įsirengė bendruomenės namus, tvarko viešąsias erdves. Seniūnijoje aktyviai veikia moterų ir vaikų folkloriniai ansambliai. Seniūnijos jaunimas aktyvus sportinėje veikloje. Jie puikiai gina seniūnijos vardą įvairiose sportinėse varžybose, koncertuoja, organizuoja švaros akcijas, veda renginius, dalyvauja diskusijose, drąsiai reiškia savo nuomonę ir pageidavimus. Didelę įtaką žmonių bendravimui ir dvasiniam tobulėjimui turi bažnyčia, kurioje vyksta gražūs kultūriniai renginiai, dalyvauja įžymūs operos solistai, chorai ir vietiniai kolektyvai. Girkalnio seniūnijos silpnybės – blogas susisiektimas tarp kaimų. Dar nemažai yra kelių, kuriuos būtina asfaltuoti. Jie duobėti, siauri. Dėl to ypač kenčia Pramedžiavos, Ražaitėlių, Biliūnų, Bakaičių kaimų gyventojai. Viena didžiausių bėdų – girtuoklystė. Dauguma girtaujančių – darbingo amžiaus žmonės. Girtavimą skatina darbo trūkumas. Tarp 25–49 m. amžiaus Girkalnio seniūnijoje gyvenančių gyventojų 76 yra bedarbiai. Dar vienas trūkumas – pačių žmonių neaktyvumas, nenoras ištraukti į bendruomenės gyvenimą. Seniūnijos teritorijoje daugiausia ūkininkaujama, įsikūrę keletas pienininkystės ūkių, Girkalnį garsina D.Šerkšno bitynas, V.Okockio uogininkystės ūkis, UAB „Girkanto“ degalinė, seniūnijos žmonių sveikata rūpinasi miestelyje esančios ambulatorijos šeimos gydytoja, slaugytojos, 1 kartą per savaitę atvyksta stomatologė.

Problemas, gyvenant kaimiškoje teritorijoje, padiktuoja žmonių ne itin džiugius gyvenimas kaime, kai socialinė atskirtis – kasdienybė. Girkalnio seniūnijoje gyvenančioms šeimoms ir jų vaikams akivaizdžiai trūksta pramogų, galimybių turiningam ir kultūringam laisvalaikiui. Iki rajono centro skiria 14 kilometrų, todėl be mokyklos, kultūros centro filialo ir kaimo bendruomenės organizuojamų renginių (dažniausiai vietos atlikėjų) jaunimas ir vyresnio amžiaus žmonės stokoja galimybės aktyviau dalyvauti veikloje, keistis patirtimi, perimti geras iniciatyvas, bendrauti su kitų regionų, o juo labiau kitų šalių žmonėmis. Trūksta viešųjų erdvių, kuriuose jaunimas galėtų turiningai leisti laisvalaikį, kultivuoti įvairesnes sporto šakas.

Girkalnio seniūnijos gyventojams labai trūksta buitinių, aplinkos tvarkymo paslaugų teikimo, vaikų žaidimo, poilsio ir sveikatingumo aikštelių, prasta seniūnijos tvenkinių būklė, nesikuria įvairesnis verslas, išskyrus prekybą.

Kuriant seniūnijos strategiją, buvo galvojama apie galimybę pagerinti gyvenimo gerovę, keičiant kaimo veidą, darant jį šiuolaikišką, patrauklų ir patogų gyventi, kad modernus kaimas taptų įdomus jauniems žmonėms, o dėmesys ir parama pagyvenusiesiems leistų jiems gyventi saugiau, patogiau, turtingiau, prasmingiau. Visas dėmesys – žmogui: jaunam, senam, augančiam, pravažiuojančiam, viešniam, darbingam, neįgaliam. Dėl to strategijos įvairovė apima visas šių žmonių grupes: mąstant kaip padėti įveikti senatvę vienišiesiems, kaip prieglobstį rasti keliaujantiems, kur save realizuoti norintiems kurti verslą, kaip ir kur leisti laisvalaikį jaunimui. Girkalnio seniūnijos parengtos strategijos išskirtinumas – dėmesys visų amžiaus grupių žmonėms. Poreikis turėti gražią vaikystę kaime, dirbančius ir uždirbančius tėvus, sveiką, sportuojantį jaunimą, orią senatvę.

Strategijos kūrime dalyvavo visi socialiniai partneriai: seniūnijos kaimų bendruomenės, mokykla, biblioteka, darželis, vietos verslininkai ir jaunimas, bažnyčios bendruomenė, aktyvūs seniūnijos gyventojai. Susirinkimų metu vyko aktyvios diskusijos, buvo planuojamos aiškios vizijos.

Seniūnijai buvo pateiktos 54 labai atsakingai parinktos ir būtinos būsimų projektų idėjos, siekiant sukurti kompleksiskai patrauklią ir saugią seniūniją gyventi, dirbti, kurti ir

	<p>vystyti smulkų paslaugų ar amatų verslą, aplinką miestelio ir kaimų gyventojams ar į miestelį atvykstantiems svečiams.</p> <p>Panašiu principu kaip Girkalnio seniūnijos buvo kuriamos ir kitos Raseinių rajono kaimiškų seniūnijų strategijos. Rengiant VPS, planuojant jos įgyvendinimo priemones, buvo išanalizuoti apklausų duomenys, atsižvelgta į SSSG analizę.</p> <p>Įgyvendinant 2008 – 2014 metų strategiją, iš 78 rajone įgyvendintų vietos projektų 67 sėkmingai įgyvendino didelę socialinių problemų sprendimo ir projektinę patirtį turinčios NVO. Tai rodo, kad dabartinis kaimo gyvenimas yra stiprių ir aktyvių bendruomenių rankose, su pasiaukojimu dirbančių savo krašto labui. Bendruomenių aktyvistai, bendradarbiaudami su Raseinių VVG administracija bei valdžios atstovais, įgyvendinę projektus, sprendžia opiausias jų gyvenamosios teritorijos problemas. Tai rodo vietos bendruomenių susitelkimą bendriems VPS įgyvendinimo tikslams.</p>
8.1.2.	<p>principo laikymasis įgyvendinant VPS:</p> <p>VVG per veiklos dešimtmetį sukurtas tvarus bendradarbiavimas su kaimo bendruomenėmis, verslo ir valdžios atstovais užtikrino sėkmingą 2008 – 2014 metų vietos plėtros strategijos įgyvendinimą. Įgyvendinamų projektų, įvairių bendrų veiklų ir renginių organizavimui, gerosios patirties išvykoms, bendradarbiavimui buvo tinkamai panaudoti kiekvienos seniūnijos teritorijoje esantys žmogiškieji, gamtos, kultūros, sportinės veiklos, verslo potencialo ir kiti vietos išteklių. Visi šie sukaupti vietos išteklių, patirtis bus efektyviai panaudojami įgyvendinant VPS, t. y. kaimiškų vietovių gyventojų interesų tenkinimui, bendradarbiavimui ir veikimui kartu bei visapusiškai integracijai į VVG teritorijos plėtrą. Bendruomenių aktyvistai, bendradarbiaudami su VVG administracija, VVG valdyba, valdžios atstovais, spręs opiausias jų gyvenamosios teritorijos problemas.</p> <p>Vietos verslininkai, gavę finansavimą iš 2008 – 2014 metų VVG strategijos, sėkmingai įgyvendinę 6 verslo projektus, sukūrė tikrą pridėtinę vertę, steigiant ir plečiant verslus, kuriant pridėtinį produktą, steigiant darbo vietas. Atsižvelgiant į kiekvienos seniūnijos pateiktas sekančio laikotarpio strategijas, tarp silpnųjų minimas nedarbas ir gyventojų skaičiaus mažėjimas, o tarp galimybių – žmonių verslumas ir infrastruktūros gerinimas. Tai leidžia daryti prielaidą, kad nauju strategijos laikotarpiu verslo projektų potencialas tik didės, jis apims visų seniūnijų teritorijas.</p> <p>Strategijoje numatomos veiklos ir projektai bus koordinuojami ir apjungti į vieną visumą. Jų įgyvendinimas bus planuojamas, atsižvelgiant ir į Raseinių rajono savivaldybės veiklos ir ilgalaikius strateginius planus.</p> <p>Sėkmingus strategijos įgyvendinimo rezultatus lėmė dabartinis VVG administracijos, valdybos narių, valdžios atstovų ir pareiškėjų tvarus susitelkimas ir bendras darbas. Įgyta darbinė bei projektinė patirtis bus išlaikyta bei stiprinama, kuriant Raseinių krašto gerovę, didesnę VVG teritorijos pridėtinę vertę 2014 – 2020 metų laikotarpiu. Panaudojant seniūnijų teritorijų išskirtinumą ir pranašumą, parama bus paskirstoma visoje VVG teritorijoje, visose seniūnijose.</p> <p>VVG tolimesnės veiklos gairės nukreiptos į sekančios strategijos potencialių pareiškėjų konsultacijas, vidaus ir tarptautinės partnerystės ryšių plėtrą, kaimo žmonių, ypač jaunimo, aktyvinimą, telkiant juos bendrų tikslų įgyvendinimui, vietos išteklių panaudojimui, NVO, verslo ir valdžios atstovų bendros veiklos apjungimą ir problemų sprendimą.</p> <p>2014 – 2020 metų laikotarpiu VVG toliau stiprės kaip organizacija, stiprins administracinius gebėjimus, valdant finansus, rengiant projektus ir organizuojant jų įgyvendinimą, bei turės didelę įtaką, sprendžiant rajono kaimo plėtros klausimus, ugdant</p>

	kaimo žmonės.
8.2.	„Iš apačios į viršų“ principas:
8.2.1.	<p>principo laikymasis rengiant VPS:</p> <p>Rengiant VPS buvo sudarytas VPS rengimo planas, į visus rengimo procesus buvo įtraukiamos bendruomeninės organizacijos, kitos kaimo teritorijoje veikiančios NVO, pavieniai gyventojai, seniūnaičiai, verslo ir vietos valdžios institucijų atstovai. Kaimo plėtros dalyvių poreikiams tirti buvo taikomi įvairūs poreikių tyrimo metodai, kiekviename rengimo etape reguliariai konsultuotasi su VVG teritorijos kaimo plėtros dalyviais dėl strateginių nuostatų. Tam, kad kaimo žmonės pateiktų savo nuomonę ir įvertintų esamą kaimo padėtį konkrečioje vietovėje ir pateiktų siūlymus dėl kaimo pokyčių, kaimo žmonėms buvo sudarytos sąlygos dalyvauti, priimant galutinį sprendimą, ir jiems buvo leista vadovautis metodu „iš apačios į viršų“.</p> <p>Atliekant VVG teritorijos socialinės, ekonominės ir aplinkos situacijos analizę ir SSGG, dauguma teritorijų vyko susirinkimai, susitikimai ar kitokio pobūdžio renginiai, į kuriuos buvo pakviečiami visi rajono VVG teritorijoje gyvenantys kaimo gyventojai. Informacija apie rengiamą VPS buvo skelbiama interneto svetainėse www.raseiniuvvg.lt, www.raseiniai.lt, seniūnijų ir kaimo bendruomenių, kaime veikiančių įstaigų skelbimų lentose, buvo siunčiama elektroniniu paštu seniūnijoms, mokykloms, kaime veikiančioms NVO ir kt. Dėl VPS rengimo Raseinių VVG 2014 m. kovo 31 d. raštu Nr. SD-140 kreipėsi į Raseinių rajono savivaldybės administracijos direktorių, prašydami pagalbos, kad mokymuose aktyviai dalyvautų seniūnijų seniūnai, seniūnaičiai bei kiti suinteresuoti asmenys. Šių renginių metu buvo diskutuojama, atsirenkamos svarbiausios projektų idėjos. Atliekant VVG teritorijos socialinės, ekonominės ir aplinkos situacijos analizę, buvo surengti 5 mokymai – susitikimai, kuriuose dalyvavo visų 11 kaimiškujų seniūnijų atstovai. Susitikimai vyko Mažosios Viduklės, Norgėlių, Gervinės, Gėluvos, Žaiginio kaimo bendruomenių namuose, juose dalyvavo 93 dalyviai, atstovaujantys įvairias interesų grupes: kaimo bendruomenių, taip pat kitos pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios atstovus. Po mokymų – susitikimų, siekiant dar geriau iširti kaimo vietovių privalumus ir trūkumus bei nustatyti poreikius ir lūkesčius, prioritetus, visose seniūnijose buvo atliekama anketinė gyventojų poreikių ir situacijos vertinimo apklausa. Anketos ir suvestiniai duomenys saugomi VVG būstinėje.</p> <p>Sekančiu etapu buvo rengiamos visų 11 kaimiškujų seniūnijų gyvenamųjų vietovių SSGG analizė, siūlomi prioritetai bei priemonės. Į šį darbą buvo įtraukti ir kaimo bendruomenių atstovai, seniūnai, seniūnijų darbuotojai, kaimo seniūnaičiai, ūkininkai, kiti verslo atstovai ir įvairios savivaldybės institucijos. Kiekviena seniūnija diskutavo, išskyrė tikslinių grupių (moterų, jaunimo, socialinės atskirties žmonių) problemas, visuose strategijų rengimo etapuose suteikė vietos gyventojams galimybę aktyviai įsitraukti į strateginio planavimo procesą, rinko projektų idėjas ir seniūnijų bendruomenės aktyvų susirinkimuose patvirtino savo seniūnijų 2014 – 2020 m. vietos plėtros strategijas. Šiuose susirinkimuose dalyvavo 204 įvairius sektorius atstovaujantys asmenys.</p> <p>SSGG analizę atlikti, suformuoti prioritetų, priemonių, veiklos sričių bei finansavimo šaltinius padėjo suformuotos 6 darbo grupės: koordinavimo grupė, VVG teritorijos gamtos išteklių analizės, teritorijos išskirtinumo, identiteto grupė, VVG teritorijos socialinės situacijos analizės grupė, ekonominės situacijos analizės grupė, socialinės infrastruktūros ir kultūros išteklių analizės grupė. Į grupių sudėtį buvo įtraukti 3 skirtingų sektorių atstovai, jie rengė atvirus posėdžius, konsultavosi su gyventojais.</p> <p>Siekiant, kad vietos projektai pasiektų norimą rezultatą, buvo vykdomas projektų tarp VVG teritorijoje esančių institucijų derinimas, bendradarbiavimas ir partnerystė.</p>

	<p>Pagal pateiktus VVG teritorijos gyventojų poreikius buvo parengtas VPS prioritetų, priemonių, veiklos sričių bei finansavimo šaltinių projektas, planuojami VPS įgyvendinimo etapai. Šis dokumentas buvo paskelbtas interneto svetainėse, pateiktas visiems kaimo gyventojams ir vadovaujantis metodu „iš apačios į viršų“, dalyvaujant kaimo gyventojams, jų atstovams, priimti sprendimai dėl strategijos ir prioritetų, kuriais bus vadovujamasi jų vietovėje. Galutinis sprendimas dėl VPS buvo priimtas 2015 m. rugpjūčio 19 d. Raseinių VVG narių visuotiniame susirinkime.</p>
8.2.2.	<p>principo laikymasis įgyvendinant VPS:</p> <p>VPS įgyvendinimas kiekvienai kaimo vietovei yra svarbus procesas, siekiant maksimalios VPS įgyvendinimo naudos, į visą įgyvendinimo eigą bus įtraukiamos bendruomeninės organizacijos, kitos NVO, taip pat kiti pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios atstovai. Rengiant kvietimų teikti vietos projektus dokumentaciją, bus atsižvelgiama į vietos projektų paraiškų rinkimo, atrankos ir tvirtinimo taisyklių reikalavimus. Rengiant VPS vietos projektų įgyvendinimo tvarkos aprašą ir su juo susijusias dokumentų formas, informacija su šių dokumentų projektais bus paskelbta viešai interneto svetainėje www.raseiniuvg.lt, bus išsiųsta elektroniniu paštu visiems VVG nariams, seniūnijoms, kitiems potencialiems pareiškėjams ir bus kviečiama susipažinti, pateikti pastabas.</p> <p>Kvietimai teikti vietos projektų paraiškas bus pristatomi viešai interneto svetainėje www.raseiniuvg.lt, bus skelbiami viename rajoniniame laikraštyje, bus išsiųsti elektroniniu paštu visiems VVG nariams, seniūnijoms, įvairioms įstaigoms, kitiems potencialiems pareiškėjams.</p> <p>VVG valdymo organas sprendimus dėl lėšų vietos projektams įgyvendinti skyrimo priims posėdžiuose. VVG užtikrins, kad priimant sprendimus dėl lėšų vietos projektui įgyvendinti skyrimo, nebus teikiamos nepagrįstos privilegijos tam tikrai interesų grupei. Atrankos procedūros bus skaidrios, nešališkos ir atliktos laikantis viešumo principų, kartu atsižvelgiant konfidencialumo reikalavimus, sprendimai dėl lėšų vietos projektui įgyvendinti skyrimo bus nuoseklūs, argumentuoti, pagrįsti vietos projektų paraiškų vertinimo ataskaitose išdėstytomis vertinimo išvadomis.</p> <p>Pristatant VPS įgyvendinimo rezultatus ir vykdant stebėseną nuolat bus skelbiama VVG internetiniame puslapyje www.raseiniuvg.lt. Stebėsenos vykdymui bus sudaryta darbo grupė, į kurios sudėtį įeis ne tik VVG valdybos nariai, bet ir bendruomeninių organizacijų, kitų NVO, taip pat kiti pilietinės visuomenės atstovai.</p> <p>Vykdant VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo veiklas, bus užtikrinamas VVG veiklos viešumas, formuojamas teigiamas VVG įvaizdis, palaikoma komunikacija su VVG teritorijos bendruomeninėmis organizacijomis, kitomis NVO, taip pat kitais pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios atstovais, žiniasklaida. Aktyvinant VVG teritorijos gyventojus, skatinant juos aktyviai dalyvauti vietos plėtroje, teikiant vietos projektus, visose seniūnijose, kaimo bendruomenių namuose bus organizuojami įvairaus pobūdžio renginiai, kuriuose galės dalyvauti visi gyventojai.</p>
8.3.	Partnerystės principas:
8.3.1.	<p>principo laikymasis rengiant VPS:</p> <p>VVG atstovaujama kaimo vietovės teritorija yra ekonominiu, socialiniu ir geografiniu atžvilgiu vientisa ir grindžiama 3 sektorių: pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios partnerystės principu. Rengiant VPS VVG visuotiniame narių susirinkime buvo pakeisti VVG įstatai (2015-06-25 protokolas Nr. P-05 saugomas VVG būstinėje),</p>

kad sudaromas kolegialus valdymo organas (valdyba), kuris turi teisę priimti sprendimus dėl projektų įgyvendinimo atstovaujamoje teritorijoje pagal KPP priemonę „LEADER“, susideda iš ne mažiau kaip 11 narių, atstovaujančių skirtingiems sektoriams. VVG įstatuose numatyta pilietinės visuomenės atstovų – ne mažiau kaip 35 proc. ir ne daugiau kaip 49 proc. narių, verslo sektoriui – iki 35 proc. narių, vietos valdžios (savivaldybės) – iki 30 proc. narių. Šiuo metu VVG valdybą jungia 11 narių, kurie visi įtraukti į valdybos sudėtį, iš jų: 3 atstovauja verslo, 3 – vietos valdžios ir 5 nariai, atstovaujantys socialinių ekonominių partnerių bei asociacijų interesus. Vietos valdžios ir verslo atstovai sudaro po 27,273 proc. narių, o pilietinės visuomenės atstovai – 45 proc.

Rengiant VPS VVG siekė nuolatinio bendradarbiavimo su pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios sektoriais. Glaudūs bendradarbiavimo ryšiai nuolat palaikomi su Raseinių rajono savivaldybe, meru, Savivaldybės tarybos Kaimo reikalų, ekologijos ir teritorijų planavimo komiteto nariais, administracijos direktoriumi, savivaldybės specialistais, seniūnais, vietos žiniasklaida, verslininkais, ūkininkais, kaimo bendruomenėmis bei kitomis organizacijomis, įstaigomis. Strategijos rengime dalyvavo Dubysos regioninio parko direkcija, Žemės ūkio švietimo ir mokslo asociacijos atstovai.

Rengiant VPS iš 3 skirtingų sektorių atstovų buvo sudarytos darbo grupės: koordinavimo grupė, teritorijos gamtos išteklių analizės, teritorijos išskirtinumo, identiteto grupė, teritorijos socialinės situacijos analizės grupė, ekonominės situacijos analizės grupė, socialinės infrastruktūros ir kultūros išteklių analizės grupė, išrinkti grupių pirmininkai.

Didelė dalis VVG VPS rengimo priemonių ir veiksmų įgyvendinta, bendradarbiaujant su Raseinių rajono kaimų bendruomenių sąjunga. Šios asociacijos nariais yra 57 Raseinių rajono kaimo bendruomenės. VVG pirmininkas arba atstovai visada dalyvauja Raseinių rajono kaimų bendruomenių sąjungos visuotiniuose susirinkimuose, tarybos posėdžiuose. Nuo 2011 m. buvo surengti 6 visuotiniai susirinkimai, 13 tarybos posėdžių. Daugiausia iš jų dalyvavo ir vietos valdžios atstovai: rajono meras, mero pavaduotoja, Savivaldybės administracijos direktorius, jo pavaduotojas, Savivaldybės administracijos Ekonomikos ir ūkio departamento direktorė, Žemės ūkio ir kaimo plėtros skyriaus vedėjas, Savivaldybės tarybos Kaimo reikalų, ekologijos ir teritorijų planavimo komiteto nariai. Kai kurių susirinkimų metu dalyvavo Raseinių kredito unijos, Raseinių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro, Šiaulių apskrities VPK Raseinių r. policijos komisariato Raseinių priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos atstovai. Raseinių rajono kaimų bendruomenių sąjungos susirinkimuose ir tarybos posėdžiuose buvo aptariami VPS rengimo aktualūs klausimai, problemos. Bendradarbiaujant su Raseinių rajono kaimų bendruomenių sąjunga, kasmet metų pabaigoje arba metų pradžioje yra rengiamas metų apibendrinimo renginys, kuriame dalyvauja apie 180–300 dalyvių, atstovaujančių pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios sektorius. Šių renginių metu aptariami Raseinių rajono kaimų bendruomenių sąjungos ir VVG veiklos rezultatai, apdovanojamos veikliausios bendruomenės, geriausi įvykdyti projektai. Partnerystės principo, ryšių tarp skirtingų sektorių plėtra buvo palaikoma ir kitais būdais. Pavyzdžiui, 2014 m. Raseinių rajono kaimų bendruomenių sąjunga vykdė Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos finansuojamą projektą „Bendruomenių narių institucinių gebėjimų stiprinimas“ ir organizavo 50 atstovų iš 30 rajono kaimo bendruomenių išvyką į Tauragės ir Pagėgių rajonus, kuriuose susipažino su gerąja projektų vykdymo patirtimi, plėtojant bendruomenių verslą ir pasirengimą 2014 – 2023 m. strategijai. Pagėgių ir Tauragės rajonuose buvo susitikta su VVG atstovais. Tauragės rajone prie raseiniškių delegacijos prisijungė Raseinių rajono meras.

Raseinių VVG bendradarbiavimo su Raseinių rajono kaimų bendruomenių sąjunga metu 2011 – 2014 m. įgyvendintos 29 priemonės/renginiai (renginių viešinimo

	<p>straipsniai, susirinkimų, posėdžių protokolai saugomi VVG būstinėje). Visos kaimo bendruomenės, vietos valdžios suinteresuotos struktūros ir verslininkai buvo įtraukti į VPS rengimą.</p>
8.3.2.	<p>principo laikymasis įgyvendinant VPS:</p> <p>Įgyvendindama VPS VVG stiprins bendradarbiavimą tarp pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios. VVG laikysis partnerystės principo, įstatuose nustatyta tvarka sudarant VVG valdybą iš ne mažiau kaip 11 asmenų ir jungiant pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios atstovus, abiejų lyčių santykiu 40:60 tarp moterų ir vyrų.</p> <p>Tam, kad būtų pasiekti geri VPS rezultatai, bus vykdoma VVG teritorijos aktyvinimo programa. Bus kviečiami vietos valdžios atstovai, verslininkai, kaimo bendruomenių atstovai, seniūnijų atstovai, jaunimas ir kitų organizacijų nariai į informacinius renginius, kuriuose bus pristatoma VPS. VVG organizuos konsultacinius renginius, kuriuose taip pat bus įtrauktos rajono kaimo bendruomenės ir kitos organizacijos, ypač dirbančios su jaunimu. Konsultacijas bendraisiais vietos projektų rengimo klausimais nemokamai teiks VPS darbuotojai.</p> <p>VPS įgyvendinimo metu, siekiant stiprinti partnerystę tarp pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios, VVG organizuos išvykas ne tik į Lietuvos rajonų VVG, bet ir užsienio valstybių VVG. Bus siekiama užmegzti naujų ryšių ir pasikeisti bendradarbiavimo patirtimi su esamomis VVG.</p> <p>Visa informacija, susijusi su VPS įgyvendinimu, bus skelbiama internetiniame puslapyje www.raseiniuvg.lt, rajoninėje spaudoje, siunčiame elektroniniu paštu, skelbiama Facebook profilyje bei organizuojamuose įvairiuose susirinkimuose, renginiuose.</p> <p>VVG ir toliau bendradarbiaus su Raseinių rajono kaimų bendruomenių sąjunga, kartu organizuos įvairius renginius, susirinkimus, diskusijas.</p>
8.4.	<p>Inovacijų principas:</p>
8.4.1.	<p>principo laikymasis rengiant VPS:</p> <p>Europos Komisijos išleistoje knygoje „Inovacijų valdymas“ inovacijos sąvoka prilyginama pokyčiui (European Commission, 1999). Inovacine įmone laikoma tokia įmonė, kuri priima pokyčius, nuolat vystosi, imasi naujų veiksmų, siūlo naujų produktų ar paslaugų bei atnaujiną savo gamybinius procesus, kad galėtų sumažinti išlaidas bei padidinti kokybę ir produktyvumą. Šiuolaikinė įmonė norėdama išlikti privalo nuolat atsinaujinti. Inovacijų poreikį pirmiausia lemia pokyčiai, vykstantys visuomeninėje aplinkoje. Tai būdinga ir VVG organizacijai. Šiuo metu plačiai vartojamas šis visus inovacijų tipus apibūdinantis terminas: inovacijos – tai sėkmingas naujų technologijų, idėjų ir metodų komercinis pritaikymas, pateikiant rinkai naujus arba tobulinant jau egzistuojančius produktus ir procesus (Europos Komisija). Pabrėžtina, kad inovacija visada yra aktualus reiškinys, turintis dinamišką prigimtį, dažnai konfrontuojantis su tuo, kas sena, ir griauantis organizacijoje nusistovėjusias normas bei tradicijas. Pabrėžtina, kad svarbiausias kiekvienos veiklos, taip pat ir inovacinės, subjektas yra žmogus. Veiklos procese žmogus su kiekvienu daiktu sąveikauja ne kaip šiam daiktui svetimo poreikio ar tikslo reiškinys, o atsižvelgdamas į to daikto prigimtį ir ypatybes. Jis išmoksta valdyti daiktą, padaro jį savo veiklos matu ir objektu, kartu tenkindamas savo ir visuomenės poreikius, o poreikiai savo esme yra savotiškas pažangos katalizatorius. VVG, įgyvendindama 2008 – 2014 m. strategiją, visų pirma skyrė dėmesį VVG teritorijos žmoniškąjį personalo stiprinimui ir inovacinio mąstymo ugdymui. VVG teritorijos</p>

	<p>gyventojų mokymai, seminarai, gerosios patirties išvykos į Austriją, Lenkiją, Slovakiją, Olandiją, Prancūziją bei vietoje supažindinimas su įgyvendintais projektais keitė vietos gyventojų mąstyseną ir ugdė poreikį ieškoti inovatyvių sprendimų, tobulinant savo gyvenamosios vietovės ekonomines ir socialines sąlygas.</p> <p>VPS buvo rengiama, naudojant novatoriškas bendradarbiavimo formas, sudarant prielaidas inovatyviems sprendimams. Siekiant informuoti bei pasidalinti informacija su kuo platesniu asmenų ratu, strategijos rengimo metu buvo naudojamos šiuolaikinės informacinės erdvės: Raseinių VVG internetinė svetainė (http://www.raseiniuvg.lt/), Raseinių rajono savivaldybės internetinė svetainė (http://www.raseiniai.lt/), įvairūs socialiniai tinklai. Naudojant informacines priemones, vyko sklaida, buvo keičiamasi informacija, derinami poreikiai, aptariamos galimos įgyvendinti priemonės, diskutuota apie kaimo žmonių verslumo skatinimą, siūlyta naudojantis inovatyviais verslo sprendimais, ieškant naujų, modernių reklamos ir realizacijos šaltinių vietos produkcijai, kurie leistų padidinti kaime gaminamų produktų pridėtinę vertę. Turint tikslą gyventojams parodyti natūroje įgyvendintus inovatyvius projektus, strategijos rengimo metu susirinkimai vyko įvairiose VVG vietose, buvo pristatomi toje seniūnijoje jau įgyvendinti projektai, skatinama teikti tęstinius projektus. Susitikimų metu taip pat seniūnijų gyventojai buvo supažindinami su inovatyvių projektų pavyzdžiais Lietuvoje ir užsienyje, pasiūlant labai įvairių inovatyvių verslo idėjų, kurios iki šiol nebuvo vystytos kaimiškose vietovėse. Grįžtamasis bendradarbiavimo ryšys pasijuto, renkant seniūnijų gyventojų projektines idėjas, kuomet buvo pasiūlyta labai įvairių idėjų, įrodančių inovatyvų ir kūrybišką požiūrį į jų gyvenamosios vietovės galimybes. Ypač inovatyviais verslumo projektiniais pasiūlymais pasižymėjo Ariogalos seniūnijos kaimo bendruomenės: miško kirtimo paslaugų teikimas, pjuvenų ir šiaudų briketavimo įrangos bei žemės ūkio technikos įsigijimas (Paliepių kaimo bendruomenė), reklamos gamyba ir pardavimas (Kaimų bendruomenė „Milašaičių Dubysa“), keleivių pervežimo ir autobuso nuomos paslaugų teikimas, traktoriaus su inventoriumi įsigijimas žemės ūkio paslaugų teikimui (Didžiulių kaimo bendruomenė), dažasvydžio komplekso įrengimas, keleivių pervežimo ir autobuso nuomos paslaugų teikimas (Verėduvos kaimo bendruomenė), mobilios scenos su įranga nuomos paslaugų teikimas, natūralaus ir dirbtinio sniego slidinėjimo trasų įrengimas, baidarių prieplaukos įrengimas (Gėluvos kaimo bendruomenė), mikroautobuso įsigijimas ir nuoma (Pagrajos kaimo bendruomenė), sulčių gamyba, naudojant pažangias technologijas, aplinkos tvarkymo paslaugų teikimas (Palūkščio kaimo bendruomenė). Įdomių inovatyvių projektinių pasiūlymų pateikė verslūs gyventojai ir kitose vietovėse: autoserviso įrengimas Betygalos miestelyje (S. Ambrazas), Girkalnio seniūnijos gyventojas E. Laurynaitė ketina užsiimti renginių organizavimo paslauga, Nemaškėčių seniūnijos ūkininkas V. Greičius svajoja apie apiterapijos paslaugų plėtrą Pašėšuvio kaime. Nors inovacijų procesai yra sudėtingi, kartais jų bijomasi, trūksta ryžto, tačiau tikimės, kad sistemingai vykdant mokymosi procesą, nuolat skleidžiant gerąją inovacijų srities patirtį, skatinant naujus veikimo būdus, inovacijų principas bus įgyvendintas ir suteiks naujų užimtumo galimybių, naujų, geresnių ir kokybiškesnių paslaugų, pritaikytų prie kaimo gyventojų poreikio.</p>
8.4.2.	<p>principo laikymasis įgyvendinant VPS:</p> <p>VPS nukreipta vietos gyventojų socialinei įtraukčiai gerinti ir skurdui mažinti – vienai iš opiausių žmonijos raidos problemų, reikalaujančiai gilių mokslinių tyrimų ir inovatyvių ekonominių ir socialinių sprendimų. Tai numatoma įgyvendinti VPS, didesnę dėmesį skiriant ūkio ir verslų plėtrai. Inovatyvūs sprendimai turės būti atliekami tiriant rinką, motyvuojant gyventojus verslumo poreikiui, formuojant naujus, atitinkančius</p>

	<p>rinkos sąlygas verslininko gebėjimus. VPS bus įgyvendinama skatinant novatoriškumą. Projektų atrankos taisyklėse už inovatyvumą: naujų technologijų diegimą, valdymo inovacijas, energijos vartojimo efektyvumą, atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojamą, gamtos išteklių tausojimą bus numatytas papildomų balų skyrimas. Potencialūs pareiškėjai su naujovių svarba, numatomomis įgyvendinti inovacinėmis priemonėmis bus supažindinami VVG tinklaraštyje, seminarų ir kitų renginių metu.</p> <p>Siekiant paskatinti inovacijų kūrimą, diegimą ir sklaidą, apie inovatyvių vietos projektų įgyvendinimo eigą bei pasiektus rezultatus visuomenė bus nuolat informuojama Raseinių rajono savivaldybės ir VVG internetinėse svetainėse, organizuojamos gerosios patirties išvykos į įgyvendinamus projektus.</p>
8.5.	Integruoto požiūrio principas:
8.5.1.	<p>principo laikymasis rengiant VPS:</p> <p>Integruotas vietovės augimas užtikrina įvairiapusę ekonomikos plėtotę, stiprina socialinę ir teritorinę sanglaudą. Rengiant VPS buvo laikomasi integruoto požiūrio principo. Integruotos teritorinės investicijos – tai investicijos pagal daugiau nei vieną prioritetinę kryptį vienoje ar keliuose veiksmų programose. Jos tikslas yra užtikrinti tolygią ir subalansuotą visų rajono kaimiškujų seniūnijų raidą. VVG teritorija apima didžiąją savivaldybės teritorijos dalį, todėl ji nuosekliai įsijungia į integruotos plėtros įgyvendinimo procesą. Įgyvendinant 2008 – 2014 VPS VVG nariai įgijo nemažai integruoto požiūrio principo taikymo patirties. Pavyzdžiui, Užkalnių kaimo bendruomenės strategijos lėšomis įgyvendino projektą „Užkalnių bendruomenės administracinių patalpų rekonstrukcija ir materialinės bazės gerinimas“, kurio metu rekonstravo bendruomenės namų patalpas, įrengė virtuvėlę, žaidimų kambarius. Atsižvelgę į sudarytas geras sąlygas, Raseinių rajono savivaldybė kartu su VšĮ Raseinių socialinių paslaugų centru Užkalnių bendruomenės patalpose įsteigė Vaikų dienos užimtumo centrą, skyrė ir išlaiko darbuotojus. Centro darbuotojai, bendradarbiaudami su Užkalnių kaimo bendruomenės pirmininku, Nemakščių seniūnu bei socialiniu darbuotoju, socialinės rizikos šeimomis, džiaugiasi sėkmingai vykdoma veikla. Užsiėmimų metu darbuotojai su vaikais kalbasi jiems aktualiomis temomis, diskutuoja, užsiima kūrybiniais darbais, įvairiais lavinamaisiais žaidimais.</p> <p>Visuomeninė organizacija „Norgėlų kaimo bendruomenė“ įgyvendino projektą „Norgėlų kaimo viešosios erdvės sutvarkymas“ ir sutvarkė viešąją erdvę, įrengdami lauko sceną su stogu. Raseinių rajono savivaldybė kartu su seniūnija, pasitarę su bendruomene, toje teritorijoje įsikūrusia Raseinių miškų urėdija, organizavo šalia scenos esančios aikštelės išklojimą trinkelėmis ir naujai išasfaltavo krepšinio aikštelę. Šios kompleksiskai panaudotos lėšos prisidėjo prie vietovės problemų sprendimo, taikant integruotą požiūrį.</p> <p>Kaimo gyventojai dažnai pasigenda vietos veikėjų (seniūnijos, kitų kaime veikiančių biudžetinių įstaigų, NVO ir verslo) tarpusavio dialogo ir sistemingo nuoseklaus planavimo. Dėl to rengiant VPS buvo laikomasi integruoto požiūrio principo ir mokymų, susitikimų su gyventojais, informacinių renginių metu buvo siekiama įtraukti pagrindinius veikėjus iš skirtingų sektorių į kaimo vietovių situacijos analizavimą, poreikių indentifikavimą ir plėtros galimybių suvokimą. Strategijos rengimo metu darbo grupės ir vietos aktyvas buvo supažindinami su Raseinių rajono savivaldybės sukaupta 2004 – 2014 m. patirtimi, įgyvendinant projektus pagal daugiau nei vieną veiksmų programą, pagal kelias prioritetines kryptis. Strategijos rengimo metu darbo grupės rinko socialinių, ekonominių, aplinkosauginių sričių informaciją, statistinius duomenis, analizavo situaciją, keitėsi surinkta medžiaga ir išvadomis, todėl parengta VPS yra integruota, tarpusavyje susieta, aprėpia daugiafunkcinį kaimo vietovių spektrą. Darbo</p>

	<p>grupės atliko VVG teritorijos ekonominio, socialinio, aplinkosauginio sektoriaus analizę, palygino ją su šalies ir apskrities esamomis situacijomis, daug dėmesio skyrė, kad VPS būtų geriau pritaikyta naujai kylančioms problemoms spręsti, daugiau dėmesio būtų skiriama tiems dalykams, kurių VVG teritorijos gyventojai iš tiesų nori ir gali pakeisti vietos lygmeniu. Susitikimų, diskusijų, darbo grupių susitikimų metu buvo gvildenamos priemonės bei veiklų sritys, kuriose būtų galima imtis intervencinių veiksmų įvairiose srityse, įskaitant verslumą, mokymą, socialinę ir kultūros infrastruktūrą ir t. t. VPS priemonės buvo derinamos su kitomis priemonėmis, kuriomis skatinama socialinė integracija, kultūra, ekonominė plėtra ir aplinkos apsauga. Rengiant VPS buvo derinami visų sektorių poreikiai ir interesai, todėl strategijoje numatytas platus įgyvendinamų priemonių ratas, t. y. įtraukti įvairių sektorių būklę plėtojantys veiksmai.</p> <p>Kadangi VVG savo finansiniais ištekliais yra nepajėgi išspręsti visų vietos teritorijos problemų, atlikus tyrimus, nustatčius gyventojų poreikius ir jų įgyvendinimui reikiamą lėšų poreikį, su rajono savivaldybe buvo ir yra derinamos galimybės, kad gyventojų poreikiai, kurių nepajėgi tenkinti VVG, būtų įgyvendinami iš kitų fondų, kitų šaltinių lėšomis ir tų problemų sprendėjai būtų rajono savivaldybė, jai pavaldžios biudžetinės įstaigos ir vietos verslo atstovai.</p> <p>Toks VVG integruotas požiūris į VVG teritorijos plėtrą, įvairių problemų sprendimą, ieškant įvairių finansavimo galimybių, gerino vietos gyventojų gyvenimo kokybę, sustiprino visų vietos plėtros dalyvių bendradarbiavimą, bendrą ateities tikslų siekimą.</p>
8.5.2.	<p>principo laikymasis įgyvendinant VPS:</p> <p>VVG vykdoma ir planuojama vykdyti veikla integracijos požiūriu yra siekis sustiprinti teritorijos konkurencingumą, užtikrinti vietos aplinkosauginę, ekonominę, socialinę tvarią plėtrą. Parengta VPS yra integruota ir siekia integruotos kaimo raidos, joje numatyti projektai nėra izoliuoti, o turi sąlyčio su kaimo vietovėmis, kurios siekia integruotai eiti pirmyn. Didžioji strategijos paramos lėšų dalis (ne mažiau kaip 75 proc.) yra skirta smulkiems, vidutiniams ir socialiniams verslams kaime vystyti, laikantis integruoto požiūrio principo. Naujuoju finansinės paramos laikotarpiu yra svarbus pridėtinės vertės kūrimas – smulkaus ir vidutinio verslo kaime skatinimas, darbo vietų kūrimas, socialiniai verslai, kurie prisidėtų prie ekonominių, socialinių, aplinkosauginių bei kitų problemų sprendimo. Laikantis integruoto požiūrio principo, bus siekiama, kad VVG, Raseinių rajono savivaldybės, seniūnijų, NVO ir verslo planai projektų įgyvendinimo srityje būtų koordinuojami, nuolat bus tariamasi, kaip įgyvendinant projektus pasiekti kuo geresnių rezultatų. Palaikant ryšius tarp skirtingų institucijų, planuojama, kad sprendimų priėmimai būtų vieši bei žinomi kaimo gyventojams, kad vietovėse nesidubliuotų vykdomi projektai, o vienas kitą papildytų. VVG kvietimai pagal atskiras VPS priemones, atsižvelgiant į atskirų sektorių tematiką, yra išdėstyti logiškai laike ir pagrįsti finansiniais ištekliais pateikimi VPS 10 dalyje.</p>
8.6.	Tinklaveikos ir bendradarbiavimo principas:

8.6.1. principo laikymasis rengiant VPS:

VVG nuo pat įsikūrimo pradžios yra atvira organizacija, siekianti visapusiško bendradarbiavimo, keitimosi patirtimi, žiniomis ir naujomis idėjomis. VVG nuo 2008 m. vasario 22 d. yra VVG tinklo narė, VVG pirmininkas buvo tinklo valdybos nariu 2010 m. vasario mėn. – 2012 m. kovo mėn. ir 2013 m. vasario mėn. – 2014 m. kovo mėn. laikotarpiais.

Nuo 2009 m. kovo 19 d. VVG yra priimta į Lietuvos kaimo tinklo narius ir priklauso 6 LEADER ir bendruomeniškumo skatinimo komitetui. VVG pirmininkas yra išrinktas LEADER ir bendruomeniškumo skatinimo komiteto pirmininkės pavaduotoju Žemaitijos regionui. Nuo 2011 m. gegužės 6 d. į neformalią grupę susibūrė Šiaulių apskrities (Radviliškio, Šiaulių, Pakruojo, Joniškio, Akmenės, Kelmės) ir Raseinių rajono vietos veiklos grupės, kurios pastoviai rengia įvairaus pobūdžio susitikimus 1 kartą į ketvirtį vis kitame rajone. Būdamas kitų organizacijų nare ir aktyviai dalyvaudama jų veikloje, Raseinių VVG jaučiasi stipresnė, nuolat dalyvauja idėjų, informacijos, žinių, patirties sklaidoje.

2011 – 2014 m. VVG dalyvavo 3 VVG tinklo visuotiniuose susirinkimuose, 7 posėdžiuose, 3 konferencijose, 3 kitokio pobūdžio renginiuose.

Dalyvavimo VVG tinkle 2011 – 2014 m. veiksmų sąrašas:

Eil. Nr.	Renginys	Renginio data	Renginio vieta	rumpas renginio aprašymas	Renginio iniciatorius ar alyvis
1.	Vietos veiklos grupių tinklo narių susirinkimas	2011.04.27	Universiteto 8A, Akademija, Kauno r.	Veiklos ataskaita, finansinė atskaitomybė, einamieji klausimai.	dalyvis
2.	Vietos veiklos grupių susitikimas	2012.03.15	Kėdainių rajono savivaldybė, J. Basanavičiaus g. 36, Kėdainiai	Tarptautinis ir teritorinis bendradarbiavimas, audituotų VVG patirtis, viešųjų ir privačių interesų derinimas, diskusija apie 2014–2020 m. laikotarpį.	dalyvis
3.	Seminaras „Viešųjų ir privačių interesų derinimo aktualios“	2011.04.03	Bažnyčios g. 4, Kaišiadorys	Viešųjų ir privačių interesų derinimas, privačių interesų deklaravimas.	dalyvis
4.	Tarpterritorinė konferencija „Penkeri metai kartu su LEADER metodu“	2012.05.09-10	Viešbutis „Trasalis - Trakai Resort & SPA“, Gedimino g. 26, Trakai	LEADER projektų eiga, strategijų įgyvendinimas, rezultatai, tarpterritorinis bendradarbiavimas, verslumo ir socialinių projektų įgyvendinimas, vietos veiklos	dalyvis

					grupei dabartis ir ateitis.	
5.	Vietos veiklos grupių tinklo ataskaitin s susir nkim s	2013.02.07	Daugiakultūrinis centras, Senoji rinka 12, Kėdainiai	Pranešimai, susiję su 2014–2020 m. laikotarpio finansavimu: „2014–2020 m. laikotarpio programavimas“, „Leader galimybės 2014–2020“.	dalyvis	
6.	Vietos veiklos grupių tinklo valdybos posėdis	2013.02.26	Universiteto 8A, Akademija, Kau o r.	Dėl rengiamo leidinio „VVG darbo vadovas“, VVGT organizaciniai klausimai.	dalyvis	
7.	Vietos veiklos grupių tinklo konferencija	2013.05.08-09	Kaimo turizmo sodyba „Karališkis“, Antaplaštakio k., Kurklių sen	Lyderio asmenybė: tarp maištininko ir reformatoriaus, efektyvus idėjų pristatymas, kaip savo idėja uždegti kitus.	dalyvis	
8.	Vietos veiklos grupių tinklo valdybos posėdis	2013.10.15	Kavinė „Linel s“, Vilties g. 6, Kužių mstl., Šiaulių r. s v.	Bendruomenių projektų lankymas, VVGT valdybos posėdis.	dalyvis	
9.	Vietos veiklos grupių tinklo valdybos posėdis	2013.11.19	Viršuliškių sk. 38, Vilnius	Pastabų ir pasiūlymų VPS atrankos tvarkai aptarimas ir tinklo rašto šiuo klausimu ŽŪM rengimas.	dalyvis	
10.	Pasitarimas dėl LEADER lėšų skirstymo sudarym metodikos	2013.11.28	ASU centriniai rūmai, Studentų g. 11, Akademija, Kau o	Pasitarimas dėl LEADER lėšų skirstymo sudarymo metodikos.	dalyvis	
11.	Vietos veiklos grupių tinklo konferencija	2014.01.0	Pilies takas 1, Raudondvario k., Kauno r.	LEADER priemonės 2014–2020 m. aprašymo projekto pristatymas, nuostatų, susijusių su VVG veiklos organizavimu,	dalyvis	

				VVG sudėtimi 2014–2020 m. projektų svarstymas.	
12.	Vietos veiklos grupių tinklo valdybos posėdis	2014.02.06	Parko g. 5, Rietavas	Dėl ataskaitinio susirinkimo organizavimo, dėl galios mokesčio kaimo bendruomenėms, dėl naujojo NVO įstatymo nuostatų.	dalyvis
13.	Vietos veiklos grupių tinklo ataskaitinis-rinkimasis susirinkimas	2014.02.18	Dariaus ir Girėno g. 120A, Jurbarkas	VVG tinklo veiklos, finansinė ataskaita, VVG tinklo pirmininko, valdybos narių rinkimas.	dalyvis
14.	Vietos veiklos grupių tinklo valdybos posėdis	2014.05.27	Basanavičiaus g. 36, Kėdainiai	Einamieji klausimai.	dalyvis
15.	Vietos veiklos grupių tinklo valdybos posėdis	2014.06.27	Vytauto g. 33, Trakai	Einamieji klausimai.	dalyvis
16.	Vietos veiklos grupių tinklo valdybos posėdis	2014.11.25	A.Stulginskio universiteto III rūmai, Akademija, Kauno r.	Miestų VVG steigimosi aktualijos, kaimų VVG pasirengimas 2014–2020 m. kaimo plėtros programos įgyvendinimui.	dalyvis

VVG siekia nuolat užmegzti naujus ryšius, susipažinti su gerąja LEADER grupių patirtimi. 2005 – 2014 m. pasirašyta 11 bendradarbiavimo sutarčių su kitų rajonų vietos veiklos grupėmis. Sutartys yra pasirašytos su Akmenės r. vietos veiklos grupe, Joniškio r. partnerystės vietos veiklos grupe, Kėdainių vietos veiklos grupe, Prienų rajono vietos veiklos grupe, Šilalės rajono vietos veiklos grupe, Šiaurės vakarų Lietuvos vietos veiklos grupe, Trakų krašto vietos veiklos grupe, Vietos veiklos grupe „Pajūrio kraštas“, Telšių rajono vietos veiklos grupe, Biržų rajono vietos veiklos grupe, Kaišiadorių r. vietos veiklos grupe, Kelmės krašto partnerystės vietos veiklos grupe, Vietos veiklos grupe „Radviliškio lyderis“.

Bendradarbiavimo su šiomis vietos veiklos grupėmis tikslai: dalytis geografijos, ekonomikos išsivystymo, kultūros ir istorijos požiūriu panašių vietovių pasiekimais, spręsti problemas, padedant vietos veiklos grupėms ieškoti partnerių, suteikiant techninę pagalbą, rengiant bendrus projektus ir kt.

Bendradarbiaujant su kitomis Lietuvos VVG, buvo dalyvauta 44 renginiuose, iš jų: 3 inicijavo Raseinių VVG, o 41 renginyje VVG dalyvavo kaip dalyvis. Daugiausiai buvo dalyvauta strategijos įgyvendinimo, patirties pasidalinimo konferencijose – 30 kartų, susitikimuose – 7 kartai, diskusijose/pasitarimuose – 4 kartai. 3 kartus bendradarbiauta rengiant ir vykdant projektus, taip pat VVG buvo ir projektų partneriu.

**Bendradarbiavimo su kitomis vietos veiklos grupėmis VVG 2011 – 2014 metais
veiksmų sąrašas:**

Eil. Nr.	Renginio	Renginio data	Renginio vieta	Trumpas renginio aprašymas	Renginio iniciatorius ar dalyvis
1.	Šilalės rajono partnerystės vietos veiklos grupės konferencija vietos plėtros strategijos įgyvendinimo tema	2011.01.14	Šilalės švietimo centras, Nepriklausomybės g. 1, Šilalė	Konferencijos tikslas: pasidalijimas patirtimi, remiantis kitų VVG patirtimi (patalpų kapitalinis, rekonstrukcinis remontas, aikštynų, poilsio zonų įrengimas, bendradarbiavimas su savivaldybe dėl projektų pateikimo ir dėl lėšų prisidėjimo vietos projektuose, dėl darbo vietų sukūrimo, verslumo skatinimo, tęstinių projektų ir pan.). Raseinių rajono VVG pirmininkas V. Blinstrubas pasidalijo patirtimi projekto įgyvendinimo klausimais.	dalyvis
2.	Apskritojo stalo diskusija „Teritorinio ir tarptautinio bendradarbiavimo projektų įgyvendinimas naudojantis ES parama	2011.02.03	Kaimo turizmo sodyba „Roko sodyba“, Stasiūnų k., Kaišiadorių r.	ES paramos teritorinio ir tarptautinio bendradarbiavimo projektams teikimo nuostatos, projektų administravimas.	dalyvis
3.	Susitikimas su LR Žemės ūkio ministru Kaziu Starkevičiumi	2011.02.11	Nemuno g. 14, Rokai, Kauno r.	Kaimo plėtros politikos gairės po 2013 m., LEADER programos įgyvendinimo patirtis.	dalyvis
4.	Susitikimas prie apskrito stalo su Radviliškio, Šiaulių, Pakruojo, Joniškio vietos veiklos grupėmis patirties pasidalinimo klausimais	2011.05.06	106 kab., Aušros alėja 10, Radvil š k s	Dalijimasis patirtimo projektų įgyvendinimo klausimais.	dalyvis

5.	Konferencija „Bendradarbiaudami ir bendraudami mes – galime daug“	2011.06.03	Šilalės kultūros centras, J. Basanavičiaus g. 2, Šilalė	Projekto „Bendradarbiaudami ir bendraudami mes – galime daug“ baigiamoji konferencija.	dalyvis
6.	Susitikimas prie apskrito stalo su Radviliškio, Šiaulių, Pakruojo, Jonišio vietos veiklos grupėmis patirties pasidalinimo klausimais	2011.06.05	Pakruojo dvaro karčiama „Traktierius“, Karčiamos g., Pakruojo k., Pakruojo r. sav.	Dalijimasis patirtimo projektų įgyvendinimo klausimais.	dalyvis
7.	Konferencija „Versli bendruomenė: kompetencijos, iššūkiai, problemos“	2011.08.05	Žvejų ir medžiotojų namai „Žaliasis slėnis“, Aukštkiemų k., Sendvario sen., Klaipėdos r. sav.	Konferencijos tikslas: identifikuoti bendruomenių mokymų modelį kaip „sėkmės formulę“, rengiant vietos projektus.	dalyvis
8.	Konferencija „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimo aktualijos“	2011.09.07	Kavinė–sodyba „Viliošiai“, Viliošių k., Akmenė r. sav.	VVG strategijų įgyvendinimo aktualijos, problemos, geroji patirtis.	dalyvis
9.	Konferencija „Veikime ir tobulėkime kartu“	2011.09.08	Sodyba „Medžiotojų sostinė“, Kunionių k., Josvainių sen., Kėdainių r. sav.	Raseinių rajono VVG pirmininkas V. Blinstrubas skaitė pranešimą „Projektinės veiklos įgūdžių pritaikymo viet projektuose geroji patirtis“.	dalyvis
10.	Konferencija „Patirties pilni vežimai“	2011.11.11	Kavinė „Nemunas“, Dariaus ir Girėno 23, Jurbarkas	Kaimo bendruomenių ir vietos veiklos grupių pasiekimai ir projektų idėjos 2011 m., sėkmingai įgyvendintų projektų lankymas.	dalyvis

	11.	Konferencija „Trakų krašto VVG „Vietos plėtos 2009–2014 m. strategijos“ įgyvendinimas ir gerosios patirties pasidalijimas su kitomis VVG“	2011.11.24	Juozo Kairio sodyba, Bražuolės k., Trakų r. sav.	Trakų krašto VVG projektų „Vietos plėtos 2009 – 2014 m. strategija“ ir „Vietos plėtos 2009 – 2014 m. strategijos“ įgyvendinimo dalyvių kompetencijų plėtra ir aktyvumo skatrinimas“ pristatymas ir apžvalga.	dalyvis
	2.	Konferencija „Vietos plėtos strategijų įgyvendinimo aktualijos“	2011.11.28	Kaimo bendruomenės namai, Rudiškių k. Joniškio r. sav.	Dalyvių diskusija – Vietos plėtos strategijų įgyvendinimo aktualijos.	dalyvis
	13.	Susitikimas prie apskrito stalo	2011.12.20	Nemuno g. 14, Rokai Kauno r.	VVG strategijų įgyvendinimo aktualijos, problemos, geroji patirtis.	dalyvis
	14.	Konferencija „Tarptautinis ir tarptautinis bendradarbiavimas“	2012.01.26	Sodyba „Graikinė“, Vincentavos k., Josvainių sen., Kėdainių r. sav.	Projektų idėjų generavimas.	dalyvis
	15.	Teminis susitikimas, skirtas viešųjų pirkimų vertinimo metodikos pristatymui	2012.02.08	Kaimo turizmo sodyba „Kernavės bajorynė“, Kernavė, Širvintų r. sav.	Viešųjų pirkimų vertinimo metodikos pristatymas, viešųjų pirkimų vertinimo procedūrų vykdymas, BŽŪP perspektyvos 2014–2020 metams.	dalyvis
	16.	Konferencija „Vietos plėtos strategijų įgyvendinimo aktualijos“	2012.03.02	Kavinė „Isada“, Sujainių k., Raseinių r. sav.	Vietos projektų įgyvendinimo aktualijos, diskusija apie 2014–2020 m. finansavimo laikotarpį.	iniciatorius
	7.	Konferencija „Žvilgsnis atgal – žingsnis pirmyn“	2012.06.27	Svečių namai „Pušyno vila“, Šniūraičių k., Radviliškio r. sav.	Įgyvendintų projektų lankymas, vietos veiklos grupių prisistatymas.	dalyvis
	18.	Konferencija „Bendruomenių verslo iniciatyvų įgyvendinimas: problemos ir perspektyvos“	2012.06.29	Smalininkų technologijų ir verslo mokyklos didžioji salė, Smalininkų k., Jurbarko r.	Socialinio verslo plėtra Lietuvoje ir užsienyje, kaimo plėtos procesų skatinimas, bendruomenių patirtis, įgyvendinant verslo projektus.	dalyvis

				sav.		
19.	Teminis susitikimas „Kompiuterinės stebėsenos programos pristatymas kaimo tinklo nariams“	2012.09.06	Kaimo sodyba „Papartis“, Tytuvėnai	Kompiuterinės stebėsenos programos pristatymas, vietos veiklos grupių pozicija dėl Vietos plėtros strategijų administravimo ir atrankos taisyklių pakeitimo, vietos projektų administravimo patirtis.	dalyvis	
20.	Kauno apskrities VVG lyderių pasitarimas	2012.10.23	Kaišiadorių r. VVG, Gedimino g. 48, Kaišiadorys	Dėl savanorystės VVG, dėl vietos projektų vykdymo sutarčių.	dalyvis	
21.	Konferencija „Vietos plėtros strategijų aktualijos“	2012.11.20	Kavinė „Linelis“, Vilties g. 6, Kužių mstl., Šiaulių r. sav.	Vietos projekto apžiūra, Vietos plėtros strategijų įgyvendinimo ypatumai, finansinių rodiklių vertinimas, kiekvienos dalyvaujančios VVG pasisakymas.	dalyvis	
22.	Konferencija „Bendruomenių savanorystės tendencijos Lietuvoje, socialinio verslumo skatinimas“	2012.12.06	Daugiakultūrinis centras, Senoji rinka 12, Kėdainiai	Savanoriškos veiklos plėtojimo aktualijos ir perspektyvos, ES kaimo plėtros politika 2014 – 2020 m. ir LEADER metodo tęstinumas, socialinio verslumo apžvalga ir pavyzdžiai.	dalyvis	
23.	Kauno apskrities VVG lyderių pasitarimas	2013.01.15	Nemuno g. 14, Rokai, Kauno r.	Pasitarimas dėl strategijų įgyvendinimo.	dalyvis	
24.	Konferencija „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimo aktualijos ir ateities perspektyvos“	2013.03.15	Rimuošės dvaras, Šiaulių pl. 4a, Šniūraičių k., Rviliškio r. sav.	Pranešimas „VVG veiklos strateginės įžvalgos“, diskusijos apie vietos plėtros strategijų įgyvendinimo aktualijas.	dalyvis	
25.	Konferencija „Viešieji pirkimai – sėkmės garantas“	2013.03.27	Kavinė „Linelis“, Vilties g. 6, Kužių mstl. Šiaulių r. sav.	Projekto „Viešieji pirkimai – sėkmės garantas“ pristatymas, leidinio „Viešųjų pirkimų organizavimo metodinės rekomendacijos“ pristatymas.	dalyvis	

26.	Konferencija „Žvilgsnis atgal – žingsnis pirmyn“	2013.05.21-22	Kaimo turizmo sodyba „Jonaitiškių dvaras“, Jonaitiškių k., Radviliškio r. sav.	Vietos projektų lankymas ir susitikimai su bendruomenių nariais, konferencijos aptarimas.	dalyvis
27.	Konferencija „Irmės galime“	2013.05.30	Dariaus ir Girėno g., Tauragė	Įgyvendinamų projektų patirtis, socialinio verslo iniciatyvos, 2014 – 2020 m. laikotarpio programavimas.	dalyvis
28.	Konferencija „Atvirų durų diena“	2013.06.27	Pakruojo dvaro karčiama „Traktierius“, Karčiamos g. Pakruojo k., Pakruojo r. sav.	Šiaulių apskrities ir Raseinių VVG susitikimas, pasisakymai, pranešimas tema „Leader metodo įgyvendinimo analizė“, diskusijos.	dalyvis
29.	Teminis susitikimas	2013.07.05	Kavinė „Suzana“, Žemieji Viesai, Širvintų r.	Strategijos įgyvendinimo priežiūros ir įvertinimo kompiuterinės sisteminės programos pristatymas, rekomendacijos dėl rezultato rodiklių skaičiavimo.	dalyvis
30.	Konferencija „LEADER metodo įgyvendinimo ypatumai ir ateities perspektyvos“	2013.10.17	Akmenės krašto muziejaus konferencijų salė, K.Krasausko g.17, Akmenė	Šiaulių apskrities ir Raseinių VVG susitikimas, vietos veiklos grupių pristatymas, diskusijos, vietos projekto apžiūra.	dalyvis
31.	Konferencija „Kaimo vietovių plėtros LEADER metodu patirtis ir ateities perspektyvos“	2013.12.12	Kavinė „Linelis“, Vilties g. 6, Kužių mstl., Šiaulių r. sav.	Šiaulių apskrities ir Raseinių VVG susitikimas, vietos veiklos grupių pristatymas, diskusijos, vietos projekto apžiūra, ŽŪM pranešimas „Leader dabarties aktualijos Lietuvoje ir 2014–2020 metų laikotarpis“, NMA pranešimas „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimo aktualijos“, V. Blinstrubo pranešimas „Vietos projektų įgyvendinimo geroji patirtis ir iššūkiai Raseinių rajone“.	dalyvis

32.	Konferencija „Vietos plėtos strategijų įgyvendinimo aktualijos“	2014.01.16	Aušros g. 5, Skaistgirys Jon š io r. sav.	Dalyvių diskusija – Vietos plėtos strategijų įgyvendinimo aktualijos, vietos projektų įgyvendinimo aktualijos.	dalyvis
33.	Konferencija „Vietos plėtos strategijų įgyvendinimo aktualijos“	2014.04.16	Kaimo turizmo sodyba Palukščio dvaras „Lokynė“, riogalos sen., Raseinių r. sav.	Pranešimai: „VVG veikla įgyvendinant Vietos plėtos 2007–2014 m. strategijas“, „Kėdainių krašto teminių kaimų kūrimas ir perspektyvos“, įgyvendinto vietos projekto apžiūrėjimas.	iniciatorius
34.	Jubiliejinė 10 veiklos metų konferencija	2014.04.01	Kaimo turizmo sodyba „Gaja“	Veiklos apžvalga, sveikinimai.	dalyvis
35.	Šiaulių rajono vietos veiklos grupės konferencija	2014.07.19	Šiupelių kaimo kultūros namai, A.Griciaus g. 29B, Šiupelių k., Šiaulių r.	Pasiektų Šiaulių VVG vietos plėtos strategijos rezultatų pristatymas, svečių pasisakymai.	dalyvis
36.	VVG „Pakruojo rajono partnerystė konferencija	2014.08.01	Pakruojo dvaras, Žemdirbių g. 13, Pakruojo k., Pakruojo r. sav.	Amatų dvarėlio atidarymas ir Pakruojo VVG 10–mečio šventė.	dalyvis
37.	Konferencija „Raseinių VVG vietos plėtos 2008–2014 metų strateg ja	2014.08.09	Kaimo turizmo sodyba Palukščio dvaras „Rokynė“, Ariogalos sen., Raseinių r. sav.	Pranešimai: Įgyvendintų vietos projektų apžvalga, dažniausiai pasitakiančios klaidos, atliekant viešuosius pirkimus, teikiant mokėjimo prašymus.	iniciatorius
38.	Kauno apskrities VVG pirmininkų susi ikimas Kėdainiuose	2014.08.2	Didžioji g. 8, Kėdainiai	2014–2020 m. laikotarpio VPS kokybės kriterijai, darbo vietų kūrimas.	dalyvi
39.	Kelmės VVG konferencija	2014.09.23	Kražių M.K. Sarbievijaus kultūros centras, Kolegijos g. 5, Kražiai, Kelmės r.	Konferencijos dalyvių pasisakymai, vietos plėtos strategijų ateities perspektyvos, įgyvendinimo aktualijos, įgyvendintų vietos projektų apžiūrėjimas.	dalyvis
40.	Akmenės VVG konferencija	2014.10.03	Akmenės rajono kultūros	LEADER programos įgyvendinimas Lietuvoje, Akmenės rajono VVG	dalyvis

				centras Nepriklauso mybės al. 25, Naujoji Akmenė	veiklos pristatymas.	
41.	Konferencija „10 metų su LE DER“	2014.12.11	PINK LOFT, Kęstučio g. 20–1, Telšiai	Telšių rajono VVG 10–ties veiklos metų, kaimo bendruomenių prisistatymai ir sveikinimai, svečių sveikinimo žodis.	dalyvis	
42.	Projektas „Kėdainių, Raseinių, Šiaulių rajonų piliakalnių sutvarkymas – senųjų tradicijų gaivinimas“			Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos krypties „Leader metodo įgyvendinimas“ priemonė „Teritorinis ir tarptautinis bendradarbiavimas“ (2012 m. teikta paraiška. Paraiška atsiimta dėl neatitikimo finansavimo taisyklėms).	partneris	
43.	Projektas „Nuo Baltijos iki Juodosios jūros – bendradarbiavimo inicijavimas kaimo plėtros srityje“			Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos krypties „Leader metodo įgyvendinimas“ priemonė „Teritorinis ir tarptautinis bendradarbiavimas“ (2013 m. teikta paraiška. Pareiškėja Radviliškio VVG, partneriai: Raseinių VVG ir Ukrainos VO „Konkurencingos teritorijos“. Paraiška atsiimta dėl „force majeure“ aplink bių).	partneris	
44.	Projektas „Pietų Mazovija – R/R. kooperacija“	2014–2015 m.		Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos krypties „Leader metodo įgyvendinimas“ priemonė „Teritorinis ir tarptautinis bendradarbiavimas“ (Pareiškėja Radviliškio VVG, partneriai: Raseinių VVG ir VVG „Puszcza Kozienicka“).	partneris	
VVG bendradarbiauja su kitomis užsienio VVG ar kitomis su vietos plėtros						

skatinimo veikla susijusiomis organizacijomis, susipažįsta ir analizuoja informaciją apie užsienio šalių kaimo plėtros priemones, Leader programos įgyvendinimą, vykdo šios informacijos bei gerosios patirties sklaidą. VVG bendradarbiauja su Talsu partnerystės grupe iš Latvijos, bendradarbiavimo sutartis pasirašyta 2008 m. vasario 27 d., užmegzti ryšiai su Kekavos savivaldybe (Latvijos r.) bei Lenkijos Respublikos VVG „Puszcza Kozienicka“. Rengiant VPS dalyvauta 9 veiklose, iš jų: 2 tarptautiniuose seminaruose (Latvija–Estija–Suomija–Švedija bei Vokietija–Prancūzija–Olandija), rengtos ir teiktos 3 projektų paraiškos, dalyvauta 3 pasitarimuose dėl projektų bei 1 konferencijoje.

Bendradarbiavimo su užsienio vietos veiklos grupėmis ar kitomis su vietos plėtros skatinimo veikla susijusiomis organizacijomis veiklų sąrašas:

Eil. Nr.	Renginys/projektas	Renginio /projekto data	Renginio vieta	Trumpas renginio/projekto aprašymas	Renginio/projekto iniciatorius ar dalyvis
1.	Projektas „Women to women to learn and develop“	2011		Grundtvig mokymosi partnerystės Švietimo mainų fondas 2011 m. teikta paraiška. Pareiškėjas – Ziemeļkurzemes NVO antbalsta centrs, partneriai Poor african refugees community association (PARCA), asociacija Dominou, Raseinių r. VVG. Finansavimas neskirtas dėl lėšų trūkumo.	partneris
2.	Dalykinė kelionė – tarptautinis seminaras Latvijoje, Estijoje, Suomijoje ir Švedijoje	2011.04.11 – 2011.04.15	Latvija, Estija, Suomija ir Švedija	Pasidalinimas gerąja patirtimi LEADER programos vykdymo tema ir aptarimas bendradarbiavimo projektų idėjų.	dalyvis
3.	Aptarimas dėl tarptautinio projekto vykdymo	2011.08.14	Talsu	Aptarimas dėl tarptautinio projekto vykdymo.	dalyvi
4	Dėl tarptautinio projekto vykdymo	2012.09.07	Talsu	Tarptautinio projekto vykdymo sutarties pasirašymas.	dalyvis
5.	Tarptautinis seminaras Vokietijoje–Prancūzijoje–Olandijoje	2013.11.10 – 2013.11.16	Vokietija–Prancūzija–Olandija	Dalykiniai susitikimai su Vokietijos, Prancūzijos ir Olandijos VVG, dalijimasis patirtimi LEADER programos įgyvendinimo klausimais, lankyti vietos projektai.	iniciatorius

	6	Susitikimas su Latvijos Respublikos Kekavos savivaldybės specialistais	2013.11.08	Latvija	Aptartas bendradarbiavimas su latviais.	dalyvis
	7.	Konferencija	2014.06.06 – 2014.06.08	Lenkija	Tarptautinio bendradarbiavimo projekto pristatymas, bendradarbiavimo galimybių paieška.	dalyvis
	8.	Projektas „Nuo Baltijos iki Juodosios jūros – bendradarbiavimo inicijavimas kaimo plėtros srityje“		Ukraina	Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos krypties „Leader metodo įgyvendinimas“ priemonė „Teritorinis ir tarptautinis bendradarbiavimas“ (2013 m. teikta paraiška. Pareiškėja – Radviliškio VVG, partneriai: Raseinių VVG ir Ukrainos VO „Konkurencingos teritorijos“. Paraiška atsiimt dėl „force majeure“ aplinkybių).	partneris
	9.	Projektas „Pietų Mazovija – R/R. kooperacija“	2014–2015 m.	Lenkija	Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos krypties „Leader metodo įgyvendinimas“ priemonė „Teritorinis ir tarptautinis bendradarbiavimas“ (Pareiškėja – Radviliškio VVG, partneriai: Raseinių VVG ir VVG „Puszcza Kozienicka“).	partneris

8.6.2. principo laikymasis įgyvendinant VPS:

VPS įgyvendinimo metu VVG planuoja ir toliau dalyvauti VVG tinklo posėdžiuose, susirinkimuose, kitose organizuojamose veiklose, aktyviai išsakyti savo nuomonę VPS įgyvendinimo klausimais, teikti įvairius pasiūlymus organizacijos veiklos efektyvumui gerinti.

Bendradarbiaujant su kitomis Lietuvos VVG, VVG planuoja būti šių renginių iniciatoriumi: Šiaulių apskrities vietos veiklos grupių ir Raseinių VVG susitikimas „2014 – 2023 m. Vietos plėtros strategijų įgyvendinimo aktualūs klausimai, patirties pasidalijimas“ - 2016 m.; konferencija „2014 – 2023 m. VPS verslo projektų aktyvinimas kaimo vietovėse, verslumo pavyzdžiai“ - 2018 m.

Taip pat planuojama tęsti bendradarbiavimą su 11 vietos veiklos grupių, su kuriomis yra pasirašytos bendradarbiavimo sutartys. VVG yra atvira organizacija, todėl sieks bendradarbiauti ir su visomis Lietuvos vietos veiklos grupėmis, inicijuos bendrus projektus, patirties pasidalijimo, gyventojų aktyvinimo ir kitus ir sklaidos renginius.

	<p>Įgyvendinant bendrus projektus, yra jaučiama konkreti nauda, stiprinamas vietos žmonių sutelkimas ir identitetas, socialinė sanglauda ir kaimiškujų vietovių įvaizdžio gerinimas, skatinamas vietovių konkurencingumas. Bendri projektai duoda naudą gyventojų sąmoningumo stiprinimui, formuojasi ilgalaikiai ir platesni tarpusavio ryšiai.</p> <p>Bendradarbiaujant su kitomis užsienio VVG, VVG planuoja tęsti bendradarbiavimą su Latvijos Respublikos Talsu partnerystės grupe, inicijuoti bendrus projektus. Taip pat planuojama užmegzti platesnius ryšius su užsienio šalių, kurios bendradarbiauja su Raseinių rajono savivaldybe, VVG grupėmis, t. y. su Kekavos rajonu Latvijoje bei Mlavos ir Liubartovo rajonais Lenkijos Respublikoje.</p>
8.7.	Vietos finansavimo ir valdymo principas:
8.7.1.	<p>principo laikymasis rengiant VPS:</p> <p>VPS rengimo eigoje buvo laikomasi vietos finansavimo ir valdymo principo. VVG visada ieško būdų, kaip gauti finansavimą ne tik iš Lietuvos kaimo plėtros programos, bet ir pati ieško galimybių teikti paraiškas kitiems fondams, skatina ir potencialius vietos projektų pareiškėjus savo vietovių problemas spręsti, ieškant kitų finansavimo šaltinių. VVG pirmininkas dalyvauja Raseinių rajono savivaldybės 2014 m. rugpjūčio 27 d. Nr. M-101 mero potvarkiu „Dėl darbo grupės sudarymo“ sudarytos socialinių ir ekonominių partnerių darbo grupės Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginio plano vykdymo priežiūrai veikloje. VVG pirmininkas 2013 m. liepos 22 d. raštu Nr. SD-171 yra deleguotas į Raseinių rajono savivaldybės tarybos Etikos komisiją, 2015 m. kovo 4 d. raštu Nr. SD-29 yra deleguotas į Kauno teritorinės darbo biržos Vietinių užimtumo iniciatyvų projektų atrankos ir įgyvendinimo priežiūros komisiją. VVG finansininkė 2014 m. balandžio 18 d. raštu Nr. SD-174 yra deleguota į Dubysos regioninio parko produkcijos ženklo suteikimo tarybą.</p> <p>Per strategijos rengimo laikotarpį VVG gavo 244 projektų idėjas, kuriose nurodytas daug didesnis lėšų poreikis nei numatoma gauti lėšų visu 2014 – 2023 m. vietos plėtros strategijos laikotarpiu. Siekiant mažinti vietos iniciatyvų finansavimo pasiūlos ir paklausos neatitiktį, dalis idėjų (26 idėjos už 2 942 000 Lt) buvo išsiųstos į Raseinių rajono savivaldybę, siūlant jas įtraukti į Savivaldybės strateginius planus (Projektų idėjų, pasiūlytų įtraukti į Raseinių rajono savivaldybės strateginius planus, sąrašas saugomas VVG būstinėje).</p> <p>VVG ragina potencialius pareiškėjus ieškoti kitų finansavimo šaltinių, suteikia jiems informacijos ir konsultacijas. VVG savo nariams nuolat elektroniniu paštu siunčia informaciją apie įvairių fondų paskelbtus projektų konkursus ir skatina juose dalyvauti. Pavyzdžiui, Žemės ūkio ministerijos paramos kaimo bendruomenių projektų rėmimo konkursui kaimo bendruomenėms, teikiančioms projektų paraiškas, buvo išduodami raštai, kad numatomos išlaidos „nebuvo finansuojamos ir nėra numatytos finansuoti iš Raseinių rajono vietos veiklos grupės „Raseinių krašto bendrija“ vietos plėtros strategijos „Vietos plėtros 2008 – 2014 metų strategija“ lėšų“. Tokių raštų 2014 m. išduota 23, 2015 – 16. VVG konsultavo kaimo bendruomenes šių projektų paraiškų rengimo, įgyvendinimo, viešųjų pirkimų atlikimo ir mokėjimo prašymų teikimo klausimais ir tai davė rezultatų. 2013 m. Žemės ūkio ministerijos paramos kaimo bendruomenių projektų rėmimo konkurso lėšomis finansuoti 6 projektai, gauta parama iš viso 33 840 Eur, 2014 m. – 6 projektai, gauta parama iš viso 33 840 Eur, 2015 m. – 15 projektų, gauta parama 79 887 Eur. Raseinių rajono savivaldybė kasmet skiria lėšų šių projektų kofinansavimui. VVG teikia ir rekomendacijas dėl NVO projektų įgyvendinimo, pavyzdžiui, 2011 m. gegužės 3 d. raštu Nr. SD-33 VO kaimo bendruomenei „Gynėvė“ dėl projekto teikimo Žemės ūkio ministerijai, 2013 m. kovo 13 d. raštu Nr. SD-62 kaimų bendruomenei</p>

„Berteškiai“ dėl projekto teikimo Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, 2013 m. kovo 18 d. raštu Nr. SD-66 Visuomeninei organizacijai „Kaulakių kaimo bendruomenė“ dėl projekto teikimo Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai.

Biliūnų kaimo bendruomenė 2015 m. įgyvendino nekilnojamojo kultūros paveldo pažinimo sklaidos, atgaivinimo ir leidybos projektų dalinio finansavimo valstybės biudžeto lėšomis finansuotą projektą.

Nuo 2012 metų Socialinės apsaugos ir darbo ministerija finansuoja Vietos bendruomenių savivaldos programą, kuria siekiama skatinti bendruomenės visoje Lietuvoje aktyviai dalyvauti, priimant sprendimus dėl lėšų panaudojimo, bendruomenių ir nevyriausybinių organizacijų partnerystės su valstybės ir savivaldybių institucijomis, jų plėtros ir aktyvaus dalyvavimo socialinėje veikloje. Kiekvienoje Raseinių rajono seniūnijoje yra sudarytos vietos bendruomenių tarybos (toliau – VBT), kurioms priklauso šioje teritorijoje veikiančių bendruomeninių organizacijų, vietos bendruomenės gyventojų poreikius tenkinančių nevyriausybinių organizacijų, valstybės ir savivaldybės institucijų ir įstaigų atstovai. 2015 m. VBT taryboms priklauso 139 asmenys, iš jų: 38 asmenys yra kaimo teritorijose veikiančių nevyriausybinių organizacijų pirmininkai. Šios organizacijos yra VVG narės, dalyvavo visuose VPS rengimo procesuose, todėl VBT taryboms, priimant sprendimus dėl lėšų panaudojimo, buvo atsižvelgiama į seniūnijose vykusių VVG mokymų, susitikimų metu iškeltas idėjas, naujas iniciatyvas ir yra tariamasi dėl jų įgyvendinimo finansavimo. Pavyzdžiui, VBT lėšomis finansuotas VVG strategijos lėšomis sutvarkytų viešųjų erdvių inventoriaus įsigijimas arba prisidedama prie kitų veiklų, kurios buvo pradėtos įgyvendinti vietos projektų lėšomis.

Nuo pat VVG įsikūrimo pradžios yra palaikomi glaudūs ryšiai su vietos valdžia – Raseinių rajono savivaldybe, kurios atstovai – tiek savivaldybės taryba, tiek administracija – nuolat bendradarbiauja su VVG, padeda spręsti iškilusias problemas. VVG vietos projektų iniciatoriams, jų iškeltoms projektų idėjomis įgyvendinti dažnai pataria teikti paraiškas Raseinių rajono savivaldybės programos, kurios yra skirtos kaimo veikiančių nevyriausybinių organizacijų projektams finansuoti. Tai Raseinių rajono savivaldybės Kaimo plėtros programa, Raseinių rajono jaunimo pilietinių ir socialinių iniciatyvų projektų konkursas, Raseinių rajono savivaldybės nevyriausybinių organizacijų projektų konkursas, Raseinių rajono savivaldybės aplinkos apsaugos rėmimo specialiosios programos lėšos.

Raseinių rajono savivaldybės Kaimo plėtros programa yra skirta savivaldybės teritorijoje veikiančioms kaimo bendruomenėms, Raseinių rajono kaimų bendruomenių sąjungai, Raseinių rajono vietos veiklos grupėms ir žemdirbių visuomeninėms organizacijoms. VVG administracijos atstovai, valdybos nariai inicijavo keletą susitikimų su Raseinių rajono vadovais dėl vykdomų vietos projektų netinkamų išlaidų padengimo. Susitikimai davė konkrečių rezultatų ir Kaimo plėtros programos lėšomis 2011–2015 m. buvo finansuotos Raseinių rajono vietos veiklos grupės „Raseinių krašto bendrija“ 2008–2014 metų vietos plėtros strategijos vietos projektų nekilnojamo turto ir įrangos draudimo išlaidos, geodezinių matavimų ir kitos sklypų suformavimui reikalingos išlaidos, inventorizacijos bylų rengimo išlaidos ir kitos nenumatytos išlaidos, kurios nepriskiriamos prie tinkamų finansuoti vietos projektų išlaidų. Kaimo plėtros programos lėšos taip pat naudotos kaime veikiančių nevyriausybinių organizacijų instituciniam stiprinimui (bendruomenių centrų komunalinėms, kanceliarinių prekių įsigijimo išlaidoms padengti), kaimo bendruomenių ir žemdirbiškų organizacijų tarpusavio veiklai, bendradarbiavimui su kitų rajonų ir užsienio šalių bendruomenėmis iš dalies finansuoti.

Raseinių rajono savivaldybės teritorijoje veikiančios jaunimo organizacijos,

	<p>neformalios jaunimo grupės, asociacijos, labdaros ir paramos fondai, viešosios įstaigos, valstybės, savivaldybės institucijos ar įstaigos, kurių vienas iš tikslų – į rajono jaunimo politiką bei užimtumo orientuotą veiklą kasmet gali teikti paraiškas konkursui Raseinių rajono jaunimo pilietinių ir socialinių iniciatyvų projektams finansuoti. Konkurso tikslas – stiprinti jaunimo organizacijų, neformalių jaunimo grupių, su jaunimu dirbančių organizacijų, kaip savanoriškos veiklos pagrindu veikiančių asmenų, tenkinančių jaunimo problemas, veiklą. 2015 m. vienas iš konkurso prioritetų buvo projektai, stiprinantys ir didinantys kaimo jaunimo dalyvavimą ir užimtumą, stiprinantys savanorystės kultūros plėtojimą vietos bendruomenėje. Šiame konkurse finansavimas skirtas 12 projektų, iš jų: 4 projektai, kuriuos pateikė kaimo bendruomenių neformalios jaunimo grupės.</p> <p>Raseinių rajono savivaldybės aplinkos apsaugos rėmimo specialiosios programos lėšos yra skirtos aplinkos kokybės gerinimo ir apsaugos priemonėms, želdynų ir želdinių apsaugos, tvarkymo, būklės stebėsenos, želdynų kūrimo, želdinių veisimo ir inventorizavimo priemonėms. Šios programos lėšų naudojimui paraiškas teikia ir kaime veikiančios NVO, ugdymo įstaigos.</p> <p>Rengiant VPS buvo kuriami ir stiprinami ryšiai tarp skirtingų vietos plėtros veikėjų, siekiant realių, konkrečių VVG teritorijos reikalingų plėtros rezultatų, pasirengimui vykdyti verslumo projektus. Raseinių VVG iniciatyva buvo surengtas susitikimas su UAB „Danspin“ direktoriumi dėl paramos kaimo bendruomenėms. Skatinant bendruomenių verslumą, visoms kaimo bendruomenėms buvo perduota UAB „Danspin“ direktoriaus Rosvaldo Kunicko dovana – 2 didelės dėžės spalvotų vilnionių siūlų. Bendruomenių rankdarbių mėgėjai gali megzti, kurti įvairias puošmenas. Gavusi šią paramą, Lenkelių kaimo bendruomenės taryba nusprendė primegzti vilnionių kojinaičių naujagimiams, nuvežė jas į Raseinių ligoninę ir padovanojo Akušerijos – ginekologijos skyriaus klientams.</p> <p>Vietos gyventojų iškeltos idėjos būna išdiskutuojamos vietos lygmenyje, tariamasi su seniūnijų seniūnais, seniūnijose veikiančių įstaigų specialistais, rajono vadovais, savivaldybės tarybos nariais, taip siekiama užtikrinti projektų lyderių ir naudos gavėjų bendradarbiavimą, planuojant tolimesnę veiklą, įvairių kaimo problemų sprendimą.</p>
8.7.2.	<p>principo laikymasis įgyvendinant VPS:</p> <p>VPS strategijos rengimo metu iškeltoms idėjoms įgyvendinti dauguma nevyriausybinių organizacijų paramą gauna iš už organizacijos ribų, t. y. ieškodamos savanoriškos fondų, verslo įmonių, individualių rėmėjų ir vyriausybinių institucijų finansinės paramos. Finansavimo šaltinių paieška bus nuoseklus ir ilgalaikis uždavinys, siekiant VVG tikslų įgyvendinimo. ES parama, Norvegijos, Šveicarijos ir kitų šalių fondų parama galėtų prisidėti prie VPS strategijos rengimo metu iškeltų idėjų įgyvendinimo. Įgyvendindama bendrą užsibrėžtą vietos plėtros uždavinių sprendimą, VVG atliks tarpininko vaidmenį, jungiantį ir vienijantį subjektus, bus idėjų bankas bendruomenių ir verslo projektams. Labai svarbus vaidmuo teks animatoriui, aktyvinant ir pritraukiant verslo subjektus, kurie bendradarbiaus su NVO ir kitais pareiškėjais. VVG planuoja paskirti 1 darbuotoją, kuris bus atsakingas už alternatyvių finansavimo šaltinių paiešką, šis darbuotojas nuolat seks ir analizuos ES ir kitų tarptautinių fondų galimybes, nacionalinės paramos galimybes. Bene sunkiausiai pritraukiama, daugiausiai įdirbio reikalaujanti finansavimo forma yra privačios lėšos iš fizinių ir juridinių asmenų – anoniminės ir atviros rėmėjų lėšos, privatūs indėliai, įtraukiant 2 proc. pajamų mokesčio</p>

	<p>asignavimą, taip pat privačių ar viešų fondų skiriamas finansavimas arba verslo įmonių parama. Nevyriausybinės organizacijos bus skatinamos ieškoti alternatyvių finansavimo šaltinių tiek pasitelkiant privačius rėmėjus, tiek ir įtraukiant organizaciją į ūkinę veiklą ir nuosavų lėšų generavimą. NVO veikla turėtų būti skatinanti skaidrumą, atvirumą visuomenei, o papildomų finansavimo šaltinių paieška turi turėti aiškų adresatą, tikslą, numatomą poveikį ir atgalinį ryšį su aukojančia puse.</p> <p>Taip pat numatoma teikti informaciją asmenims, ketinantiems kaimo vietovėse pradėti verslą, aptarti problemas, susijusias su verslo pradžia, verslo planavimu, finansų valdymu, rinkos planavimu. Planuojama užmegzti bendradarbiavimo ryšius su Raseinių rajono švietimo centru, kuris vykdo ir verslo informacijos funkcijas.</p> <p>VPS strategijos įgyvendinimas leidžia kaimo gyventojams ir organizacijoms įsitraukti į krašto ateities planavimą, naudingą tarpusavio bendradarbiavimą ir dalijimasi vadovavimu bei atsakomybe. Vykdam VPS ypač svarbi bendradarbiavimo su socialiniais–ekonominiais partneriais kokybė, nuolat bendradarbiaudami tarp 3 sektorių, planuojame suvienyti turimus geografinio, aplinkosauginio, kultūrinio, žmogiškojo ar finansinio pobūdžio, vietos institucijų ir administracijos partnerių išteklius. Sugebėjimas iš įvairių šaltinių pritraukti veiklai reikalingas lėšas yra vienas iš pagrindinių VVG veiklos sėkmės veiksmų.</p> <p>VVG sėkmingai įgyvendinusi 2008 – 2014 m. vietos plėtros strategiją užsitikrino patikimumo statusą, nes skatina projektų iniciatorių generuoti idėjas, užtikrina projektų lyderių ir naudos gavėjų bendrą veiklą, kuria ir stiprina ryšius tarp skirtingų vietos plėtros veikėjų ir priderina strategiją prie vietos poreikių.</p> <p>VVG imsis koordinavimo proceso, pareiškėjus orientuodama rengti tokios finansinės apimties projektus, kad kaip galima didesnė VVG teritorijos dalis pajustų naudą ir spręstų opiausias vietos gyventojų problemas. Prieš skelbiant kvietimus, iš anksto bus skelbiama vietos projektų vertinimo sistema, kas padės VPS įgyvendinimo dalyviams orientuotis ir nustatyti, kurie vietos projektai yra naudingiausi, kuriuose lėšų panaudojimas yra efektyviausias ir kurių projektų įgyvendinimas yra geriausiai suplanuotas.</p>
Horizontalieji principai ir prioritetai:	
8.8.	Jaunimas:
8.8.1.	<p>VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi rengiant VPS:</p> <p>Raseinių rajone prie 24 kaimo bendruomenių veikia neformalios jaunimo grupės. VVG visiems savo nariams, atstovaujantiems pilietinį sektorių yra teikusi rekomendaciją į savo organizacijų valdymo organus įtraukti jaunus žmones. Dauguma organizacijų į tai atsižvelgė ir savo tarybose/valdybose turi bent po 1 jauną žmogų, kuris aktyviai dalyvauja savanoriškoje veikloje. Jaunimas nuo 14 m. iki 29 m. ir nuo 30 m. iki 40 m. yra viena svarbiausių VVG strategijos tikslinių grupių, todėl jaunimas buvo įtrauktas į visus strategijos rengimo etapus ir šio principo buvo laikomasi visą vietos plėtros strategijos rengimo laikotarpį. Į Raseinių VVG valdymo organą – valdybą, kurią sudaro 11 asmenų, yra išrinkti 4 jaunimo žmonės, iš jų: 2 yra iki 29 metų amžiaus, 2 – iki 40 metų. Atliekant VVG teritorijos socialinės, ekonominės, aplinkos ir kitų sričių situacijos analizę, visose seniūnijose buvo prašoma, kad jaunimas pateiktų siūlymus, kurie pasitarnautų, numatant strategijos prioritetus ir priemones.</p> <p>SSGG analizę padėjo atlikti suformuotos 6 darbo grupės, į kurių sudėtį įtraukti jaunimo žmonės, t.y. nuo 14 m. iki 29 m. ir nuo 30 m. iki 40 m. VVG ekonominės situacijos analizės grupei vadovauja jaunas žmogus iki 29 metų. 6 darbo grupėse iš viso dalyvavo 9 jauni žmonės, iš jų: 5 – jaunimas nuo 14 iki 29 metų, ir 4 – jaunimas nuo 30 iki 40 metų.</p>

	<p>VVG rengdama strategiją suorganizavo 5 mokymus/susitikimus seniūnijose, kuriuose dalyvavo ir jauni žmonės, t.y nuo 14 m. iki 29 m. ir nuo 30 m. iki 40 m. Diskusijose, individualiuose pokalbiuose jauni žmonės išsakė savo pasiūlymus, kokių būdu galima pagerinti situaciją kaimo vietovėse, ir poreikius, kuriems numatyta suteikti strategijos įgyvendinimo prioritetus. Susitikimų, pokalbių, įvairių renginių metu, kur buvo pristatinėjamas vietos plėtros strategijos rengimas, jauni žmonės buvo kviečiami pateikti projektų idėjas. Per strategijos rengimo laikotarpį VVG gavo 244 projektų idėjas, iš jų: 23 idėjas pateikė jaunimas. Ypač aktyviai idėjas teikė Betygalos miestelio jauni žmonės, kurie kartu su bendruomene rinkosi į kelis susirinkimus, kurių metu diskutavo, svajojo ir drąsiai teikė pasiūlymus. Betygalos miestelio jaunimas pateikė 18 projektų idėjų. Atsižvelgus į jaunų žmonių pasiūlytas projektų idėjas, anketų rezultatus, buvo nustatomi strategijos prioritetai, pasirenkamos veiklos sritys ir numatomos priemonės, kurios prisidės prie kaimo jaunimo problemų sprendimo.</p> <p>VVG siekia skatinti kaimo gyvenamųjų vietovių jaunus žmones aktyviau realizuoti ir įgyvendinti savo idėjas, ypač verslumo srityje, todėl, pasirenkant konkrečias strategijos priemones, veiklos sritis ir joms įgyvendinti reikalingas lėšas, buvo atsižvelgta į strategijos rengime dalyvavusio jaunimo išreikštą nuomonę, pateiktas idėjas.</p>
8.8.2.	<p>VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi įgyvendinant VPS:</p> <p>Organizuojant VVG valdybos darbą, bus vadovaujamosi VVG įstatų 28 punktu: „Valdyba turi turėti bent 2 asmenis iki 40 metų amžiaus (jų išrinkimo į valdybą dieną);“, todėl ne rečiau kaip kas 3 metai visuotinio susirinkimo metu renkant valdybą bus išlaikomas principas, kad joje būtų bent 2 asmenys iki 40 metų amžiaus. Šis principas bus išlaikomas ir vykdant valdybos narių rotaciją – pasikeisti ne mažiau 1/3 narių, ne mažiau kaip po 1 narį iš kiekvieno sektoriaus. Bus siekiama, kad į valdybą būtų išrinktas bent 1 asmuo nuo 14 m. iki 29 m. ir bent 1 asmuo nuo 30 m. iki 40 m.</p> <p>Kvietime teikti vietos projektų paraiškas bus išsamiai aprašomi tinkami vietos projektų paraiškų teikėjai, tarp kurių bus išskiriamas ir jaunimas t.y. asmenys nuo 14 m. iki 29 m. ir nuo 30 m. iki 40 m. Jaunimui yra sudarytos sąlygos prieigai prie interneto (kaimo vietovėse dažniausiai bibliotekose), jie labiau linkę naudotis šiuolaikinėmis technologijomis, todėl kvietimai teikti vietos projektų paraiškas bus skelbiami ne tik interneto svetainėje www.raseiniuvg.lt, bet ir sukurtame Raseinių VVG Facebook profilyje. Jaunimo ir su jaunimu dirbančios organizacijos apie kvietimus teikti vietos projektų paraiškas bus informuojamos elektroniniu paštu bei per rajoninę spaudą. Planuojama užmegzti bendradarbiavimo ryšius su Raseinių krašto nepriklausomu naujienų portalu „Mano Raseiniai“. Vis dėlto jaunus žmones ne visada pavyksta įtraukti į veiklą. 2008 – 2014 m. vietos plėtros strategijos įgyvendinimo laikotarpis parodė, kad pagrindiniai kaimo bendruomenių, kitų institucijų organizuojamų bendrų renginių lankytojai yra vyresnio amžiaus žmonės arba dalyviai, kuriems jau virš 40 metų. Norint skatinti jaunus asmenis nuo 14 m. iki 29 m. ir nuo 30 m. iki 40 m. aktyviau realizuoti ir įgyvendinti savo idėjas, dalintis patirtimi, didinti ir plėtoti jaunų žmonių kompetenciją, rengti kaimo jaunimą aktyviam ir prasmingam dalyvavimui kultūriniame ir sportiniame bendruomenės gyvenime, plėtoti jaunimo bendradarbiavimą ir dalijimasi patirtimi, būtina organizuoti tik jaunimo tikslinei grupei skirtas gyventojų aktyvumo skatinimo priemones. Raseinių rajone 2008 – 2014 m. vietos plėtros strategijos įgyvendinimo laikotarpiu sukurta nebloga kaimo visuomenių pastatų infrastruktūra, beveik kiekviename kaime ne tik suremontuoti pastatai, bet įsigyta materialinė bazė, plečiamos</p>

	<p>atviros erdvės jaunimui, o tai leidžia sudaryti sąlygas įvairių renginių ir veiklų organizavimui. Aktyvinimo renginių metu bus sudarytos sąlygos jauniems žmonėms užmegzti ryšius su kitų kaimo vietovių jaunimu, užmegzti bendradarbiavimą su kitų savivaldybių jaunimu.</p> <p>Atrenkant vietos projektus, bus siekiama ne tik efektyvaus lėšų panaudojimo, geriausių projektų atrinkimo ir atitikimo strategijos tikslams ir prioritetams, bet ir ypatingas dėmesys bus skiriamas jaunimo projektams. Strategijos taisyklėse pareiškėjams, teikiantiems vietos projektų paraiškas pagal vietos plėtros strategiją, bus nustatomi vietos projektų pirmumo kriterijai, tarp kurių, teikiant verslo projektus, bus pirmasis pirmumo kriterijus „pareiškėjas jaunas žmogus iki 40 metų“. Rengiant visus vietos projektų atrankos, tvirtinimo ir kitus administravimo dokumentus, bus laikomasi dėmesio jaunimui principo, jie bus įtraukiami į šių dokumentų rengimą, t.y. jaunus asmenis nuo 14 m. iki 29 m. ir nuo 30 m. iki 40 m.</p> <p>Pristatant VPS įgyvendinimo rezultatus, bus naudojamos įvairios jaunimui patrauklios sklaidos priemonės. Jauniems asmenims nuo 14 m. iki 29 m. el. paštu bus pateikiamos trumpos ataskaitų santraukos, trumpi apibendrinimai. Jaunimui nuo 30 m. iki 40 m. el. paštu bus pateikiamos ilgesnės ataskaitos, su išsamesne analize, apibendrinimais. Abiejų jaunimo amžiaus grupių asmenys bus nuolat kviečiami susipažinti su informacija VVG Facebook profilyje. Planuojama organizuoti ir du specialius rezultatų pristatymo renginius, Jauniems asmenims nuo 14 m. iki 29 m. mobilią konferenciją, jaunimui nuo 30 m. iki 40 m. projektų mugę.</p> <p>Įgyvendinant vietos plėtros strategiją, bus vykdomas reguliarus stebėsenos procesas, bus kaupiami kiekybiniai strategijos įgyvendinimo duomenys apie strategijos įgyvendinimo išteklius, pasiektus rezultatus. Vykdomos stebėsenos tikslas – parodyti VPS įgyvendinimo pasiekimus, įvertinti įgyvendintų projektų poveikį ir veiksmingumą. VPS yra pateikti aiškūs ir sistemingi VPS lėšų panaudojimo rodikliai, tai leidžia sudaryti konkrečius VPS įgyvendinimo stebėsenos pagrindus. Stebėsenos vykdymui bus sudaryta darbo grupė, joje dalyvaus 5 valdybos nariai, į jos sudėtį bus įtraukti 2 jauni VVG valdybos nariai: 1 asmuo nuo 14 m. iki 29 m. ir 1 asmuo nuo 30 m. iki 40 m. Sukaupta informacija bus pristatoma strategijos įgyvendinimo stebėsenos grupei. Vykdamas VPS įgyvendinimo stebėseną, nuolat bus stebima, kaip laikomasi jaunimo prioriteto principo. Jauniems asmenims nuo 14 m. iki 29 m. el. paštu bus siunčiama metinės VPS stebėsenos ataskaitos santrauka, akcentuojant įgyvendintus jaunimui nuo 14 m. iki 29 m. skirtus projektus, aktyvinimo veiklas, kaip gerosios praktikos pavyzdžius. Jaunimui nuo 30 m. iki 40 m. elektroniniu paštu bus siunčiama metinė VPS stebėsenos ataskaita, akcentuojant jaunų žmonių nuo 30 m. iki 40 m. įgyvendintus projektus, aktyvinimo veiklas, skirtas jaunimui nuo 30 m. iki 40 m., kaip gerosios praktikos pavyzdžius.</p>
8.9.	Kultūra:
8.9.1.	<p>VVG veiksmai, susiję su prioriteto laikymusi rengiant VPS:</p> <p>Raseinių rajono vizija - „Raseinių kraštas – modernus Rytų ir Vidurio Europos piligrimystės centras, patogus ir saugus gyventi, viliojantis svečiuotis, patrauklus investuoti“ atspindi ir VVG siekį skirti dėmesį kultūrai. Tarp Šv. J. Pauliaus II piligrimų kelio objektų patenka Šiluvos Šv. Mergelės Marijos gimimo bazilika, Šv. Mergelės Marijos apsireiškimo koplyčia ir tarp jų esanti teritorija. Šiluva – mūsų krašto istorinio</p>

ir kultūrinio paveldo perlas, mūsų dvasios atgaivos šaltinis, paguodos ir ramybės kampelis, kuris dar vadinamas Lietuvos Lurdu, sukviečiantis tūkstantines minias maldininkų.

Raseinių kraštas turi ką pasiūlyti ir besidomintiems technika, ir tiems, kuriems pasigėrėjimą kelia gamta, istorija, literatūra. Nemakščių technikos muziejuje pristatoma visa mūsų krašto technikos istorija, akivaizdžiai rodanti jos evoliuciją per keletą šimtmečių. Begalinį lankytojų smalsumą žadina technikos stebuklas – aštuonratis. Tai pirmoji pasaulyje sukurta savaeigė važiuoklė su 8 ratais – tikra garbingos šio krašto praeities įvykių liudininkė, kurią išrado ir sumeistravo vietos bajoras, auksarankis meistras – konstruktorius Pšemislovas Neveravičius. Nuo senovės laikų mokėjusį kurti neįkainojamas kultūros vertybes, turtingą žemdirbyste bei kraštovaizdžiu Raseinių kraštą reprezentuoja Vosiliškio, Akstinių kaimų bendruomenių patalpose įkurti senovinių daiktų muziejai.

Rajono kaimų bendruomenės nuolat ieško išskirtinių savo krašto reprezentavimo bruožų, siekia formuoti modernaus, turtingo ir vaišingo žemdirbių krašto, turinčio senas istorines tradicijas, tapatybę. Per VVG 2008 – 2014 metų strategiją finansuoti ir įgyvendinti investiciniai projektai Betygaloje, Biliūnuose, Sargeliuose paskatino vietos bendruomenės imtis ilgalaikės kūrybinės veiklos. Štai Betygaloje, atlikus bendruomenės namų rekonstrukciją, vietos bendruomenė pristato iš kartos į kartą perduodamas duonos kepimo ir vaistažolių rinkimo tradicijas. Biliūniškiams, suradus savo identitetą – kaštonus, įrengtoje viešojoje erdvėje pristatinėjamos edukacinės programos bei krašto istorija. Tradicinių amatų centre Sargeliuose lankytojai kviečiami mokytis keramikos, pynimo iš šiaudų, duonos kepimo paslapčių. VVG teritorijoje esančios ir vietos projektų įgyvendinimą įsitraukusios NVO labai sustiprėjo. Visa tai žymiai suaktyvino NVO narius. Natūraliai padidėjo domėjimasis bendrais gyvenamosios vietovės reikalais, kultūrinio ir socialiniu gyvenimu. Užsimezgė NVO atstovų tarpinė bendradarbiavimas su Raseinių rajono kaimuose 18 kultūros ir 24 bibliotekų filialuose dirbančiais darbuotojais. VPS rengimo laikotarpiu VVG nariai, lankydami 2014 m. balandžio 7 d. Kalnų ir Paliepių, 2014 m. balandžio 8 d. Girkalnio ir Raseinių, 2014 m. balandžio 9 d. Ariogalos miesto, Ariogalos ir Betygalos, 2014 m. balandžio 10 d. Nemakščių ir Viduklės, 2014 m. balandžio 11 d. Šiluvos seniūnijose, atliko vietos gyventojų, verslo, jaunimo, NVO atstovų, kultūros centrų ir bibliotekų poreikių identifikavimą. Susitikimų metu buvo pasidalinta gerą patirtimi, organizuojant renginius kaimiškų teritorijų gyventojams, aptartos problemos, darančios nepatrauklius kultūros centrus ir bibliotekas, esančias kaimo vietovėse. Apžvelgus susirinkimų protokolus, išryškėjo kultūriniai veiklai trukdančios pagrindinės problemos: nepatrauklios, reikalaujančios remonto kultūros centrų ir bibliotekų patalpos, modernios įrangos (multimedijos, kompiuterių, fotoaparatus, muzikos instrumentų, garso aparatūros), sceninių rūbų, dekoracijų trūkumas, siaura renginių įvairovė, mažas teikiamų paslaugų pasirinkimas, įvairių kultūrinių renginių organizavimo įgūdžių įsigijimo stoka. Nors nemaža dalis bendruomenėms priklausančių pastatų buvo suremontuoti praėjusios strategijos laikotarpiu, tačiau savo patalpas turintys Raseinių kultūros centro filialai Berteškiuose, Kaulakiuose, Ilgižiuose, Sujainiuose, Betygaloje, Ariogaloje, Viduklėje, Šiluvoje, Milašaičiuose, Gruzdiškėje laukia savo eilės remontui. Aktualia problema taip pat išlieka bibliotekų filialų patalpų atnaujinimas. Dalis filialų patalpų yra nepritaikyti šiuolaikinėms technologijoms, naujoms bibliotekų paslaugoms, 6 filialai dar apšildomi tik elektriniais šildytuvais. Vis aktualesnis tampa atvirų fondų apsaugos klausimas. Suremontuotuose kultūros centruose ir bibliotekose vadovai norėtų įrengti užsienio kalbų ir kompiuterinio raštingumo mokymo kabinetus, užimtumo centrus vaikams ir suaugusiems, praturtinti žaislotekas.

Siekdama puoselėti kaimo gyventojų kūrybiškumą ir bendruomeniškumą, Paliepių seniūnijos Gervinės kaimo kultūros darbuotoja subūrė 6–25 metų amžiaus gyventojus į vaikų ir jaunimo meno mylėtojų kolektyvą. Jie dainuoja, šoka, kuria spektaklius ir vaidina, veda renginius, dalyvauja savo kaimo bei bendruomenės kultūriniame gyvenime bei atstovauja seniūniją rajoniniuose renginiuose, pasirodo kitose bendruomenėse. Kolektyvo veiklai vystyti trūksta dekoracijų ir atitinkamų rūbų. Ariogalos miesto seniūnija ir Gėluvos kaimo bendruomenė svajoja apie mobilių lauko scenų su įranga įsigijimą, kurios palengvintų renginių organizavimą šiltuoju metų laiku bei, teikiant nuomos paslaugas, prisidėtų prie bendruomenės verslumo. Girkalnio Šv. Jurgio bažnyčios pastoracinė taryba nori įrengti patalpas kultūros ir sakralinio paveldo eksplozijų išsaugojimui. Apie meno edukacijos centro įsteigimą galvoja asociacija „Idėjų upė“. Edukacines programas numato vykdyti Betygalos kaimo bendruomenė. Palukščio bendruomenė turi idėją įkurti varpų muziejų, išigyti etnografinius rūbus, muzikos instrumentus kaimo kapelai ir kalvystei reikalingą įrangą bei organizuoti mokymus – plenerus kalvystės meistrams. Tradicinių amatų populiarinimu ketina užsiimti Saugailių ir Pramedžiovos kaimų bendruomenės, o Vengerskų kaimo bendruomenė ketina įkurti krašto senovinių daiktų muziejų.

Įgyvendintos strategijos laikotarpiu VVG įvairiomis temomis rengtuose mokymuose dalyvavę kaimo bendruomenių atstovai ypač sustiprino savo žinias bei sėkmingai pritaikė kultūrinės veiklos organizavimo srityse savo bendruomenėse. Užaugo NVO aktyvistų pasitikėjimas savo jėgomis, organizuojant įvairius renginius, plenerus, parodas, reprezentuojant bendruomenių veiklą išleistuose leidiniuose, publikuojant straipsnius spaudoje. Kultūrinis gyvenimas atgijo visoje VVG teritorijoje, net tose kaimiškuose vietovėse, kuriose nėra veikiančių kultūros centrų, bibliotekų, dirbančių meno vadovų. Tradiciniai bendruomenių organizuojami renginiai Biliūnuose, Dumšiškiuose, Lenkeliuose, Šarkiuose, Steponkaimyje, Saugailiuose laukiami ne tik vietos gyventojų, seniūnijose bet ir visame Raseinių rajone. Lyginant 2011 m. su 2014 m. vykdytų kultūrinių renginių ir juose dalyvavusių dalyvių skaičių, pastebime proporcingą kultūrinio gyvenimo augimą. 2011 m. kaimiškuose vietovėse buvo suorganizuoti 174 tradiciniai renginiai, 2014 m. – 213, t. y. 10,1 proc. daugiau. 2014 m. kultūrinių renginių lankomumas padidėjo 19,8 proc. 2011 m. renginiuose dalyvavo 10 802 dalyviai, 2014 m. – 16 148 dalyviai (NVO organizuojami kultūriniai renginiai pateikiami 3 priede).

Investicijos į kultūrinio gyvenimo stiprinimą svarbios ir ilgalaikės kaimo plėtros požiūriu, nes kaimo gyventojų pasyvumas, įsitikinimas, kad nieko neįmanoma pakeisti, kad kaimo žmogus dažnai yra skriaudžiamas, gana paplitęs ir VVG teritorijoje. Tačiau skirtingai nei kitur, čia kaimo bendruomenės, kitos nevalstybinės organizacijos, kaimų bendruomenių sąjunga ir vietos veiklos grupė sistemingai ir nuolat siekia įveikti minėtą kaimo gyventojų bejėgiškumą, skatindami įvairias bendruomeniškumo apraiškas: kūrybingumą, lyderystę, dalyvavimą kultūrinėje veikloje, užtikrinant kultūros prieinamumą, įvairovę ir sklaidą VVG teritorijoje, informuodami ir konsultuodami vietos gyventojus, kai jie ieško kasdienių problemų sprendimo arba siekia įgyvendinti visai bendruomenei įdomius sumanymus, skatina kaimo gyventojų aktyvumą, stiprina socialinį solidarumą vietos ir viso rajono lygmeniu. Ryšių tarp vietos gyventojų bei valdžios institucijų atstovų plėtojimas padeda vietos gyventojams geriau suvokti esamą situaciją, moko veikti kartu ir priimti paramą iš išorės. Tik susitelkusi rajono bendruomenė yra pajėgi spręsti dabarties iššūkius – ugdyti savo narių kūrybiškumą, plėtoti kultūrinę įvairovę ir sklaidą, suvaldyti neigiamus socialinius reiškinius, sugebėti efektyviai panaudoti rajono įvairialypį kultūros plėtros potencialą bei nuveikti daugelį kitų darbų. Rajono visuomenės tapatumo branda, vietos gyventojų gebėjimas atpažinti

bendras vietos plėtros problemas ir susitelkti jas sprendžiant jau dabar tampa Raseinių rajono viešojo gyvenimo svarbiu faktoriumi, teigiamai įtakojančiu tolesnę kultūrinę krašto plėtrą. Štai kodėl VVG savo veikla siekia ir toliau skatinti savo krašto ekonominę, socialinę ir kultūros integraciją ir mano, kad aktyvios ir tarpusavyje bendradarbiaujančios kaimų bendruomenės sustiprins rajono viešąjį gyvenimą, inicijuos teigiamus gyvenimo pokyčius ir tokiu būdu užtikrins ilgalaikį vietovės gyvybingumą.

VVG darbuotojai įvykusių susitikimų su seniūnijų vietos gyventojais, verslo, jaunimo, kultūros centrų ir bibliotekų filialų darbuotojais, NVO atstovais metu pateikė informaciją apie rengiamą 2015 – 2023 m. strategiją, jos viziją, finansavimo kriterijus. Kultūros centrų ir bibliotekų darbuotojų pasiūlytų idėjų, apklausos analizės rezultatų dėka VPS buvo numatyta vystyti veiklą, skatinančią kaimo bendruomenių gyventojų dalyvavimą kultūrinėje veikloje, užtikrinančią kultūros prieinamumą, įvairovę ir sklaidą, viešosios infrastruktūros kūrimą ir tvarkymą bei kultūros autentiškumo išsaugojimą visoje VVG teritorijoje.

Nustatydama vietos gyventojų idėjų poreikius, VPS rengimo socialinės infrastruktūros ir kultūros išteklių analizės darbo grupė išsamiai analizavo susitikimų seniūnijos medžiagą, gautas idėjas. Atsižvelgdama į išsakytas problemas, pateiktas projektų idėjas susitikimuose, renginiuose ir anketose, VVG VPS rengimo darbo grupė numatė prioritetą „Skatinti vietos gyventojų bendruomeniškumą, ugdant jų gebėjimus, puoselėjant krašto tradicijas, gerinant mažąją infrastruktūrą“.

VVG tikisi dalį numatomų projektų įgyvendinti pasirinkus šias priemones:

1. „Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse“, veiklos sritis „Parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą“, kodas LEADER-19.2-7.2, 6B; Numatoma teikti paramą NVO ir kitų pareiškėjų projektams, skirtiems patalpų remontui, viešųjų erdvių tvarkymui, kuriose bus organizuojami kultūros ir kiti renginiai.

2. „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas“, kodas LEADER-19.2-SAVA-3, 1C;

3. „Kultūros savitumo išsaugojimas, tradicijų tęstinumas“, kodas LEADER-19.2-SAVA-4, 6B. Pareiškėjai projektų vykdymo metu galės organizuoti tradicines šventes, mugės, kitus viešus renginius, stiprinti materialinę bazę, skirtą renginių organizavimui (pavyzdžiui, įsigyti įgarsinimo įrangą, sceninius rūbus). Įgyvendinant tokio pobūdžio projektus, atitinkančius priemonę, bus pasiekta keleriopa nauda: ne tik puoselėjamos vietos tradicijos, stiprinama gyventojų kultūrinė tapatybė ir kūrybingumas, bet ir mažės silpniausių bendruomenės narių atskirtis, padidės jų galimybės dalyvauti renginiuose.

Atsižvelgiant į vietos gyventojų idėjų poreikį bei investavimo logiką, VPS numatytam minėtam prioritetui ir priemonėms, kuriomis siekiama stiprinti VVG teritorijos gyventojų ir jų bendruomenių kultūrinę tapatybę, didinti jų kūrybingumą, bendruomeniškumą ir pilietiškumą buvo suplanuotos lėšos. Planuodami lėšas šiems VPS prioritetams ir priemonėms numatėme finansuoti nedidelės apimties projektus. Toks sprendimas pasirinktas atsižvelgiant į tai, kad Raseinių rajono NVO, ypač kaimo bendruomenės, yra aktyvios ir tradicinių švenčių, kitų viešų renginių organizavimui, materialinės bazės stiprinimui, kasmet teikia projektų paraiškas ir į kitų institucijų organizuojamus projektų atrankos konkursus. Taip pat atsižvelgta į tai, kad praėjusiu 2007-2013 m. laikotarpiu Vietos plėtros strategijos lėšomis dauguma kaimiškųjų vietovių NVO suremontavo ir veiklai pritaikė savo patalpas, o kaimų kultūros namų, bibliotekų filialų patalpų atnaujinimas yra įtrauktas į Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginio plano priemones.

8.9.2.	<p>VVG veiksmi, susiję su prioriteto laikymusi įgyvendinant VPS:</p> <p>VVG grupė įgyvendindama VPS nuolat bendradarbiaus su NVO atstovais, kultūros centrų, muziejų, bibliotekų vadovais ir kultūros paveldo specialistais, kviesdama juos į susirinkimus, mokymus, gerosios patirties išvykas ir konferencijas, kurių metu skatins juos teikti paraiškas ES finansinei paramai gauti, atkreipdama dėmesį į užimtumo kaimo vietovėse didinimą, viešosios infrastruktūros kūrimą ir tvarkymą, ekonominės, socialinės ir kultūrinės veiklos vykdymą, mokymų, gerosios patirties sklaidos ir konsultavimo paslaugų teikimą bendruomenių ir kultūros centrų bei bibliotekų patalpose.</p> <p>VVG skatins kultūros centrų ir bibliotekų vadovus organizuoti kaimo gyventojų apklausas, kad išsiaiškintų jų pomėgius, poreikius, pageidautinų paslaugų teikimo laiką, mokėjimo už paslaugas bei atvykimo į centrus galimybes, kad vystant veiklą būtų atsižvelgta į šiuos kaimo gyventojų pageidavimus.</p> <p>VVG grupė skatins bendradarbiavimą tarp visų socialinių partnerių seniūnijose, kvies kultūros centrų, muziejų, bibliotekų, bendruomenių vadovus į bendrus renginius, kuriuose bus pristatomi labiausiai pavykę ir populiariausi minėtų įstaigų renginiai, dalinamasi sėkmės paslaptimis, planais ir lūkesčiais bendruomeniškumo ir pilietiškumo ugdymo srityje, skatins meno kolektyvų kultūrinius mainus tarp bendruomenių, seniūnijų ir kitų rajonų.</p> <p>Siekdama skatinti VVG teritorijos tautinio tapatumo, pilietiškumo ir bendruomeniškumo veiklas, VVG, bendradarbiaujant su kitais rajonais ir užsienio šalimis, kaimiškų teritorijų aktyvistams organizuos kultūrinius mainus, kontaktų muges bei gerosios patirties išvykas, seminarus bei mokymus.</p> <p>VVG skatins kultūros darbuotojus įtraukti į bendruomeninį gyvenimą jaunimą, bedarbius, neįgalius asmenis, vyresnio amžiaus žmones ar kitokį išskirtinumą turinčius žmones, burti juos į būrelius, draugijas ar klubus, kur jie galėtų dalintis savo gyvenimiška patirtimi, užimtumo problemos sprendimais ar užsiimti kūrybine veikla, susipažinti su naujausia literatūra, puoselėti Raseinių karšto tradicijas.</p> <p>Aktyvinant bendruomenes ir jų atstovus, bus organizuojama VVG teritorijoje įgyvendintų projektų apžiūra, gerosios patirties išvykos. Išvykos metu rajono gyventojai pamatys savo kolegų projektų ir veiklų pavyzdžius, galės motyvuoti savo bendruomenes aktyviau dalyvauti projektuose, bendradarbiauti tarpusavyje, organizuojant kultūrinius mainus, kontaktų muges tarp skirtingų Raseinių rajono bendruomenių ir organizacijų.</p> <p>VVG informacija apie naujos VPS įgyvendinimą bus viešinama vietos žiniasklaidoje, VVG interneto puslapyje ir Facebooko paskyroje, Raseinių rajono savivaldybės puslapyje www.raseiniai.lt ir seniūnijų internetiniuose puslapiuose, rajoniniuose laikraščiuose: „Alio Raseiniai“ ir „Naujas rytas“.</p> <p>Kiekviena VVG teritorijos bendruomenė galės nemokamai dalintis savo informacija VVG internetiniame puslapyje ir Facebook paskyroje, taip pasiekdama didesnę informacijos sklaidą.</p>
8.10.	Darnus vystymasis (įskaitant aplinkosaugą ir klimato kaitos švelninimo veiksmus):
8.10.1.	<p>VVG veiksmi, susiję su principo laikymusi rengiant VPS:</p> <p>Darnus vystymasis neįmanomas be plataus visuomenės dalyvavimo ne tik sprendžiant konkrečius vietos plėtros strategijoje nurodytus uždavinius, bet ir priimant darnaus vystymosi požiūriu svarbius įvairaus lygio sprendimus. Darnų vystymąsi įtakoja</p>

ryšių tarp verslo, NVO ir valdžios kūrimas, siekiant bendrų tikslų, darbo vietų kūrimas, atsakingai naudojant vietos išteklius, bendros pastangos, galimybės visiems vietos gyventojams gyventi švarioje, stiprioje ir saugioje bendruomenėje. VVG teritorijoje NVO efektyvi veikla ne tik neprieštarauja darnaus vystymo principui, bet ir stiprina bei spartina jo įgyvendinimą VVG teritorijoje. Aktyvios bendruomenės, turėdamos išvystytą būtiną materialinę bazę, užtikrina tvirtą iniciatyvų „iš apačios į viršų“ kūrimo pagrindą socialinėje, aplinkosauginėje ir iš dalies ekonominėje sferose. Tai didina galimybes įgyvendinti darnaus vystymosi principą. Darniam vystymuisi yra svarbus ekonominės veiklos poveikis aplinkai, racionalus vietos išteklių naudojimas, vandens telkinių taršos mažinimas. Pavyzdžiui, NVO iniciatyva Raseinių rajono savivaldybė išvalė Žaiginio tvenkinį, išvalė arba naujai įrengė Vosiliškio, Ilgižių, Skirmantiškės gyvenviečių mažus vandens telkinius. Į rajono savivaldybės strateginius planus, atsižvelgus į vietos bendruomenių prašymus, įtraukti Butkiškės, Girkalnio tvenkinių išvalymo projektai. VVG 2008 – 2014 m. strategijos lėšomis įgyvendintas projektas „Berteškių gyvenvietės drenažo sistemų atnaujinimas“. Siekiant saugoti ir gerinti aplinkos kokybę, VVG 2008 – 2014 m. strategijos lėšomis įgyvendintas „Kalnujų civilinių kapinių viešosios infrastruktūros sutvarkymas“, kurio metu užkonservuoti senos bažnyčios griuvėsiai, Dubysos regioninio parko direkcija įkūrė rekreacines poilsio zonas prie Luknės tvenkinio ir Lyduvėnų kaime ties Dubysos upe. Tai leidžia teikti kokybiškesnės aplinkos paslaugas visuomenei, naudojantis kraštovaizdžių privalumais, rekreacijos, sveikatingumo galimybėmis.

VPS numatyti prioritetai ir priemonės, veiklos sritys turės teigiamos įtakos VVG teritorijos darniam vystymuisi. Socialinėje sferoje sustiprintos bendruomenės prisidės prie socialinės atskirties mažinimo, skatindamos dėl vienu ar kitu priežastimi diskriminuojamų visuomenės grupių (neįgalųjų, moterų, jaunimo, senjorų) integraciją.

VVG teritorijoje bus vykdoma darni plėtra, kur derinami ekonominiai, socialiniai, aplinkosauginiai veiksniai ir sprendžiamos vietos gyventojų problemos. Kaimo vietovėse sutvarkyti bendruomeniniai pastatai ir išpuoselėta aplinka tenkina dabartinius visuomenės poreikius, tačiau visuomenei trūksta galimybių išplėtoti verslą ir sukurti socialinių paslaugų infrastruktūrą, tai buvo akcentuota rengiant VPS.

Abu VPS prioritetai ir 7 priemonės bei jų veiklos sritys turės teigiamos įtakos VVG teritorijos darniam vystymuisi, nes jų įgyvendinimo metu bus prisidedama prie darnaus vystymosi principo, užtikrinant geresnę gyvenimo kokybę kiekvienam žmogui dabar ir ateityje:

1. „Ekonominės plėtros skatinimas, kuriant ir plėtojant verslus, darbo vietas ir didinant socialinę įtrauktį“;
2. „Skatinti vietos gyventojų bendruomeniškumą, ugdant jų gebėjimus, puoselėjant krašto tradicijas, gerinant mažąją infrastruktūrą“.

Priemonės, kurios turės tiesioginės teigiamos įtakos darniam vystymuisi:

1. „Ūkio ir verslo plėtra“, veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslo kaimo vietovėse pradėti“, kodas LEADER-19.2-6.2, 6A.
2. „Ūkio ir verslo plėtra“, veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslo kaimo vietovėse plėtoti“, kodas LEADER-19.2-6.4, 6A.
3. „Bendradarbiavimas“, veiklos sritis „Bendradarbiavimas įgyvendinant vietos lygio populiarinimo veiklą, skirtą trumpoms tiekimo grandinėms bei vietos rinkoms plėtoti (reglamentuoja KPP“, kodas LEADER-19.2-16.4, 3A.
4. „NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra“ (kai socialinio verslo iniciatorius – NVO), kodas LEADER-19.2-SAVA-1, 6B.
5. „Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse“, veiklos sritis „Parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą“, kodas LEADER-

	<p>19.2-7.2, 6B.</p> <p>6. „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas (kai mokymai susiję su VPS priemonėmis)“, kodas LEADER-19.2-SAVA-3, 1C;</p> <p>7. „Kultūros savitumo išsaugojimas, tradicijų tęstinumas“, veiklos sritis „NVO iniciatyvų skatinimas, kultūros tradicijų, amatų saugojimas ir sklaida, materialinės bazės stiprinimas“, kodas LEADER-19.2-SAVA-4, 6B.</p> <p>Priemonių, kurios bus neutralios darnaus vystymosi atžvilgiu, nėra, priemonių, kurios turės tiesioginę neigiamą įtaką darniam vystymuisi, taip pat nėra.</p>
8.10.2.	<p>VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi įgyvendinant VPS:</p> <p>Darnus vystymasis, aukštas ir stabilus ekonomikos lygis bei darbo vietų buvimas, aplinkos apsauga, protingas gamtinių išteklių naudojimas tenkina vietos žmonių poreikius. Įgyvendinant VPS bus siekiama užtikrinti darnų vystymąsi, racionaliai naudoti gamtinius ir žmonių išteklius, bus siekiama kelti Raseinių rajono gyventojų gyvenimo kokybę, plėtojant švietimo, sveikatos apsaugos, socialinių ir kitokių paslaugų sferą, smulkųjį ir vidutinį verslą bei techninę infrastruktūrą. Kvietimų teikti vietos projektus metu vietos projektų vykdytojams bus numatyti reikalavimai pagrįsti, kad vietos projektas neturės neigiamos įtakos VVG teritorijos darniam vystymuisi ir jos aplinkos būklei. Bus suteikti papildomi balai, jeigu vietos projekto įgyvendinimas turės teigiamos įtakos VVG teritorijos darniam vystymuisi bei aplinkos kokybei. Vietos projektų įgyvendinimo metu bus teikiama metodinė pagalba vietos projektų vykdytojams, susiduriantiems su aplinkos apsaugos reikalavimais. VPS rezultatų sklaidos metu bus imamasi viešinio būdų (straipsnių, pristatymų renginiuose), informuojant apie vietos projektus, kurių rezultatai prisideda prie darnaus vystymosi arba gerina aplinkos būklę. VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimo metu bus imamasi integruotų veiksmų, telkiančių VVG teritorijos vietos gyventojus veikti kartu, siekiant VVG teritorijos darnaus vystymosi ir aplinkos būklės gerinimo.</p> <p>Vietos projektų poveikis darniam vystymuisi prisidės, skatinant vietos bendruomenių institucinę plėtrą, organizacijų kūrimąsi ir aktyvią veiklą. Kiekviena bendruomenė subręsta ne iš karto, kelerius metus jų veikloje dominuoja kultūrinė veikla, po to tikimasi verslumo idėjų. Dauguma Raseinių rajono NVO jau gyvuoja vidutiniškai po 10 metų, todėl jų veiklai stiprinti, sudaryti palankesnes sąlygas vietos bendruomenėms dalyvauti darnaus vystymosi procese yra numatytos net 2 VPS priemonės „NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra“ ir „Kultūros savitumo išsaugojimas, tradicijų tęstinumas“. Tikimasi, kad įgyvendinusios projektus jos atsiskleis kaip aktyvios, aprūpintos išteklių bendruomenės, vykdydamos veiklą solidarizuosis su kaimo gyventojais, ugdys jų sąmoningumą ir skatins ekologines, ekonomines bei socialines iniciatyvas, duodančias impulsą spręsti įsisenėjusias problemas.</p> <p>VPS vietos projektų vertinimo taisyklėse bus numatyti papildomi balai, jei bus pagrįsta, kad teikiamo vietos projekto įgyvendinimas turės teigiamos įtakos VVG teritorijos darniam vystymuisi ir aplinkos kokybei. Projektų atrankos metu esant poreikiui į projektų atrankos posėdžius bus kviečiami asmenys, turintys gebėjimų darnaus vystymosi ir aplinkos apsaugos srityje, vietos projektų įgyvendinimo metu teiksime metodinę pagalbą vietos projektų vykdytojams, susiduriantiems su aplinkos apsaugos reikalavimais, skatinsime skirtingų sričių specialistų bendradarbiavimą projektų rengimo ir įgyvendinimo metu.</p> <p>VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimo metu, rezultatų sklaidos metu, bus pristatomi įgyvendinti projektai, kurių rezultatai turi teigiamos įtakos VVG teritorijos</p>

	<p>darniam vystymuisi, aplinkos būklės gerinimui. VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimo metu bus taikomos kompleksinės priemonės (vieši susitikimai, individualios konsultacijos ir t.t.) telkiančios vietos gyventojus veikti kartu, siekiant VVG teritorijos darnaus vystymosi ir aplinkos kokybės gerinimo. Potencialūs vietos projektų pareiškėjai bus raginami naudotis gerąja praktika, bus primenama potencialiems vietos projektų vykdytojams, kad VPS lėšomis finansuojamais vietos projektais pirmiausia turi būti siekiama telkti vietos bendruomenę, orientuojantis į darnią ir ilgalaikę krašto plėtrą. VPS rezultatų sklaidos metu darnaus vystymosi principas bus integruotas į VPS įgyvendinimo stebėsenos sistemą. Bus siekiama atrinkti ir atskirai pristatyti geriausius vietos projektus, kurių rezultatai prisideda prie darnaus vystymosi ir (arba) gerina aplinkos būklę.</p>
8.11.	Moterų ir vyrų lygios galimybės ir nediskriminavimo skatinimas
8.11.1.	<p>VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi rengiant VPS:</p> <p>Aktyvi Raseinių VVG veikla, projektinės veiklos, įvairūs mokymai, gerosios patirties išvykos, bendradarbiavimas su kitų rajonų ir šalių VVG savo ruožtu suteikia integracijos galimybes ne tik moterų, bet ir jaunimo, neįgaliųjų, pagyvenusio amžiaus žmonių tikslinėms grupėms, nes suteikia progą realizuoti save visuomeninėje veikloje, leidžia tobulinti ar įgyti socialinius, komunikacinius, organizacinius ir kt. įgūdžius visuomeninėje veikloje, o tai ne tik neprieštaruoja lygių galimybių principams, bet stiprina bei spartina jų užtikrinimą kaimo vietovėje.</p> <p>Visuose VPS rengimo etapuose buvo siekiama surinkti visų Raseinių VVG teritorijoje gyvenančių žmonių poreikius, atsižvelgiant į moterų ir vyrų lyges galimybes ir nediskriminavimo skatinimą dėl tautinės kilmės, religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus, šeimyninės padėties, lytinės orientacijos. Tokiu būdu buvo prisidėta prie įvairių, dažnai labiausiai pažeidžiamų socialinių grupių lygių galimybių plėtros. VPS rengimo metu buvo įgyvendinami lyčių lygybės ir nediskriminavimo principai: priimant visus sprendimus dėl VPS pagrindinių prioritetų, priemonių, veiklos sričių, neatsižvelgiama į sprendimuose dalyvaujančių asmenų lytį, rasę, religiją, amžių ir pan., tokiu būdu užtikrinant lygias galimybes asmenims dalyvauti ir pasireikšti sprendimų priėmimo procese. Nors į VVG organizuojamus mokymus, informacinius renginius, susitikimus, diskusijas buvo kviečiami visi asmenys, neatsižvelgiant į jų lytį ir kitus diskriminuoti galinčius veiksnius, dauguma dalyvių sudarė moterys. Tai leidžia daryti išvadą, kad moterims labiau rūpi jų gyvenamųjų vietovių problemos bei plėtra, jos aktyviau įsitraukia į bendruomeninį gyvenimą.</p>
8.11.2.	<p>VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi įgyvendinant VPS:</p> <p>Organizuojant VVG administracinį ir valdymo organų darbą, įgyvendinant VPS bus atsižvelgiama į moterų ir vyrų lyges galimybes ir nediskriminavimo skatinimą dėl tautinės kilmės, religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus, šeimyninės padėties, lytinės orientacijos. Lygių galimybių principo įgyvendinimą užtikrina ir VVG valdybos sudėtis, kurioje subalansuotas vyrų ir moterų, pagrindinių sektorių ir įvairių amžiaus žmonių atstovavimas. Valdyboje taip pat išlaikyta lyčių pusiausvyra, t. y. 63,63 proc. vyrų ir 36,36 proc. moterų, 4 asmenys iki 40 metų.</p> <p>VPS įgyvendinimo metu, kviečiant teikti vietos projektų paraiškas, visiems potencialiems pareiškėjams bus sudarytos vienodos dalyvavimo projektinėje veikloje galimybės tiek vyrams, tiek moterims, o taip pat bet kokios rasės arba etninės kilmės, religijos arba tikėjimo, amžiaus, negalios, seksualinės orientacijos atstovams. Tokiu būdu bus prisidedama prie įvairių, dažnai labiausiai pažeidžiamų socialinių grupių lygių galimybių plėtros.</p>

Priimant sprendimus bei tvirtinant vietos projektus, bus neatsižvelgiama į sprendimuose dalyvaujančių asmenų lytį, rasę, religiją, amžių ir pan., tuo būdu bus užtikrinamos lygios galimybės asmenims dalyvauti ir pasireikšti sprendimų priėmimo procese.

Nepriklausomai nuo jų lyties, tautybės, rasės, religijos, socialinės padėties visuomenėje, įsitikinimų ar kitokių priklausomybių bus suteiktos vienodos sąlygos ir galimybės naudotis VPS įgyvendinimo rezultatais visiems žmonėms, nes dalyvavimas bendroje veikloje naikina socialinius barjerus, silpnina tradiciniais stereotipais pagrįstą diskriminaciją (jaunimo, senjorų, moterų ir kt.), stiprina visuomenės solidarumą, vienybę, stiprina ryšius tarp skirtingų pažiūrų, lyties, kartų ir įsitikinimų žmonių. Tuo pačiu viešajame gyvenime diegiami partnerystės principai silpnina socialinę atskirtį ir diskriminaciją ne tik VVG viduje, tačiau ir likusioje visuomenės dalyje, kadangi aktyvi VVG veikla įgyvendinant VPS įtrauks vis daugiau visuomenės spaudimą patiriančių žmonių, kurie siekia savirealizacijos.

Lyčių lygybės ir nediskriminavimo principas bus taikomas kiekviename VPS įgyvendinimo etape, t.y. vykdant VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimo veiklas:

- bus plėtojamas bendradarbiavimas su kitomis organizacijomis, viešinant geruosius pavyzdžius;
- bus organizuojami renginiai (susitikimai, vietos projektų lankymas, konkursai ir t. t.);
- bus organizuojamas viešinimas įvairiose informacijos sklaidimo priemonėse (laikraščiai, internetas, televizija ir t. t.).

9. VPS priemonių ir veiklos sričių aprašymas		
9.1.VPS priemonės, neturinčios veiklos sričių		
9.1.1.VPS prioritetas Nr. 1 „EKONOMINĖS PLĖTROS SKATINIMAS, KURIANT IR PLĖTOJANT VERSLUS, DARBO VIETAS IR DIDINANT SOCIALINĘ ĮTRAUKTĮ“		
9.1.1.1. VPS priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra (kai socialinio verslo iniciatorius – NVO)“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-1) NETESIAMA		
9.1.1.1.1.	VPS priemonės tikslas: Įvairinti socialinių paslaugų teikimą vietos gyventojams, kuriant ir plėtojant socialinį verslą.	
9.1.1.1.2.	Priemonės apibūdinimas	<p>VVG teritorijoje, vykstant gyventojų kaitai ir mažėjant jų skaičiui, keičiasi demografinė sudėtis, didėja senyvo amžiaus žmonių skaičius ir keičiasi socialinių paslaugų poreikis. VVG atliktais tyrimais nustatyta, kad didelė dalis jaunų žmonių yra išvykę dirbti į užsienį. VVG teritorijoje likę jų tėvai ir kiti vyresnio amžiaus asmenys neturi galimybės pasinaudoti socialinėmis paslaugomis. Ypač tai aktualu vyresnio amžiaus asmenims, kurie gyvena atokesnėse VVG teritorijos vietovėse. Be to, keičiasi gyventojų socialiniai poreikiai, vis didesniai gyventojų skaičiui reikalinga priežiūra namuose ir įvairių papildomų socialinių paslaugų teikimas senjorams, socialiai atskirties žmonėms: buitinių paslaugų, pavėžėjimo paslaugų pas gydytoją, į renginius, reabilitacinių programų, vaikų priežiūros paslaugų.</p> <p>Valstybinės socialinių paslaugų organizacijos ne visada pajėgios pasirūpinti atokiau gyvenančiais socialinių paslaugų gavėjais. NVO turima materialinė bazė sudaro prielaidas teikti šias paslaugas.</p> <p>Priemonės teikiama parama socialinio verslo kūrimui ir plėtrai.</p> <p>Pagal priemonę teikiama parama NVO socialinių paslaugų bazės sukūrimui ir socialinio verslo kūrimui ir plėtrai, atsižvelgiant į konkrečioje vietovėje iškilusius gyventojų socialinius poreikius. Pagal priemonę bus remiamos veiklos sritys: vaikų priežiūra, paslaugos senjorams, pagalba socialiai atskirtiems žmonėms, reabilitacinės programos.</p> <p>Planuojama įgyvendinti 4 projektus. Planuojama sukurti 8 darbo vietas.</p>
9.1.1.1.3.	Pagal priemonę remiamų vietos	

	projektų pobūdis:	
9.1.1.1.3.1.	<i>pelno</i>	☒
9.1.1.1.3.2.	<i>ne pelno</i>	☐
9.1.1.1.4.	Tinkami paramos gavėjai	Juridiniai asmenys – NVO.
9.1.1.1.5.	Priemonės tikslinė grupė	VVG teritorijos gyventojai: vaikai, senjorai, socialiai atskirti žmonės, kuriems bus teikiamos viešosios paslaugos, NVO.
9.1.1.1.6.	Tinkamumo sąlygos	1. Pareiškėjas ir (arba) projektas atitinka bendrąsias tinkamumo sąlygas ir reikalavimus, nustatytus administravimo taisyklėse; 2. Parama teikiama ekonominei veiklai kurti ir plėtoti, kuria siekiama socialinės naudos; 3. Naudos gavėjai – VVG teritorijos gyventojai; 4. Pareiškėjo registracijos vieta turi būti VVG teritorijos vietovėje.
9.1.1.1.7.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant tikslesnės projekto atitikties priemonės tikslams, efektyvesnio lėšų panaudojimo, vienodų sąlygų ir reikalavimų taikymo visiems pareiškėjams bei proporcingumo veiksmų mastui, ypatingą dėmesį skiriant užimtumui VVG teritorijos vietovėse didinti, bus taikomi vietos projektų atrankos kriterijai: 1. Didesnis naujų darbo vietų skaičius; 2. Diegiamos inovacijos (projekto inovatyvumas vertinamas, vadovaujantis Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos investicinių priemonių projektų inovatyvumo vertinimo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2014 m. gruodžio 2 d. įsakymu Nr. 3D-918 „Dėl Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos investicinių priemonių projektų inovatyvumo vertinimo metodikos patvirtinimo“). <i>Pastaba. Detalus atrankos kriterijų sąrašas bus nustatomas priemonės įgyvendinimo taisyklėse.</i>
9.1.1.1.8.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	Iki 95 700,00 (priemonei iš EŽŪFKP ir Lietuvos valstybės biudžeto lėšų skiriama paramos suma 382490,12 Eur)
9.1.1.1.9.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Iki 95
9.1.2.VPS prioritetas Nr. 2 „SKATINTI VIETOS GYVENTOJŲ BENDRUOMENIŠKUMĄ, UGDANT JŲ GEBĖJIMUS, PUOSELĖJANT KRAŠTO TRADICIJAS, GERINANT MAŽĄJĄ INFRASTRUKTŪRĄ“		

9.1.2.1.VPS priemonė „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas (kai mokymai susiję su VPS priemonėmis)“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-3). NETEŠIAMA		
9.1.2.1.1.	VPS priemonės tikslas: Ugdyti vietos gyventojų įgūdžius, siekiant kelti kvalifikaciją.	
9.1.2.1.2.	Priemonės apibūdinimas	<p>Sparti mokslinė pažanga nuolat tobulina naudojamas technologijas, verčia vykdyti organizacinius ir valdymo pokyčius. Esant laisvai rinkai, didėja konkurencija ir pajėgūs išsilaikyti joje tie ūkio subjektai, kurie teikia rinkai geresnės kokybės ir pigesnę produktą. Ypač sudėtingos darosi verslo ir darbo rinkos sąlygos, kurias įtakoja vidaus ir išorės pokyčiai. Vietos gyventojams savarankiškai sudėtinga prisitaikyti prie rinkos sąlygų ir įgyti reikiamą kvalifikaciją.</p> <p>VVG įgyvendindama 2007–2013 strategiją įsitikino, kad be mokymų, vietos projektų pareiškėjai nebūtų sugebėję jų parengti ir įgyventi, ypač tai aktualu asmenims iki 40 m. amžiaus, kurie pradėjo verslą ir planuoja teikti vietos projektus paramai gauti, įgyvendinant VPS.</p> <p>Priemonės teikiama parama bus skiriama pareiškėjams, kurie numatys vykdyti vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymus įgūdžių įgijimui, susijusius su VPS priemonėmis.</p> <p>Darbo vietos nebus kuriamos. Planuojama įgyvendinti 4 projektus.</p>
9.1.2.1.3.	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.1.2.1.3.1	<i>pelno</i>	☐
9.1.2.1.3.2.	<i>ne pelno</i>	☒
9.1.2.1.4.	Tinkami paramos gavėjai	Juridiniai asmenys – NVO.
9.1.2.1.5.	Priemonės tikslinė grupė	VVG teritorijos vietos gyventojai - vietos projektų pareiškėjai ir vykdytojai.
9.1.2.1.6.	Tinkamumo sąlygos	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pareiškėjas ir (arba) projektas atitinka bendrąsias tinkamumo sąlygas ir reikalavimus, nustatytus administravimo taisyklėse; 2. Naudos gavėjai – VVG teritorijos gyventojai; 3. Pareiškėjo registracijos vieta turi būti VVG teritorijos vietovėje.
9.1.2.1.7.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant tikslesnės projekto atitikties priemonės tikslams, efektyvesnio lėšų panaudojimo, vienodų sąlygų ir reikalavimų taikymo visiems pareiškėjams bei

		<p>proporcingumo veiksmų mastui, bus taikomi vietos projektų atrankos kriterijai:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Didesnis bendras apmokytų asmenų skaičius; 2. Didesnis projekto įgyvendinimo metu suorganizuotų mokymo renginių skirtinga tematika skaičius. <p><i>Pastaba. Detalus atrankos kriterijų sąrašas bus nustatomas priemonės įgyvendinimo taisyklėse.</i></p>
9.1.2.1.8.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	Iki 10 000,00 priemonei iš EŽŪFKP ir Lietuvos valstybės biudžeto lėšų skiriama paramos suma 37576,00 Eur)
9.1.2.1.9.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Iki 100
9.2. VPS priemonės, turinčios veiklos sritis		
9.2.1.	VPS prioritetas Nr. 1 „EKONOMINĖS PLĖTROS SKATINIMAS, KURIANT IR PLĖTOJANT VERSLUS, DARBO VIETAS IR DIDINANT SOCIALINĘ ĮTRAUKTĮ“	
9.2.1.1.	VPS priemonė „Ūkio ir verslo plėtra“ (kodas LEADER-19.2-6) TĘSIAMA	
9.2.1.1.1.	VPS priemonės tikslas: Skatinti ne žemės ūkio verslų kūrimą ir plėtrą.	
9.2.1.1.2.	1 veiklos sritis	„Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse plėtoti“ (reglamentuoja KPP), (kodas LEADER-19.2-6.4).
9.2.1.1.2.1.	Veiklos srities apibūdinimas	<p>Ūkininkų, VVG teritorijos gyventojų, VVG teritorijos veikiančių labai mažų ir mažų įmonių veikla sąlygoja VVG teritorijos vietovių ekonominę plėtrą, mažina atotrūkį tarp miesto ir kaimo, didina jų vietovių gyvybingumą ir patrauklumą gyventi jose. Atlikus VVG teritorijos gyventojų poreikių tyrimą, nustatyta, kad vienas iš svarbiausių poreikių yra remti ir plėtoti veikiančius VVG teritorijoje verslus. Ši veiklos sritis skatins ekonominės veiklos plėtrą, remiant ir plėtojant veikiančius VVG teritorijoje verslus, veiklų įvairinimą, darbo vietų kūrimą, jų išlaikymą.</p> <p>Pagal veiklos sritį teikiama parama įvairiai ne žemės ūkio veiklai, produktų gamybai, apdorojimui, perdirbimui, jų pardavimui, taip pat paslaugų teikimui, įskaitant paslaugas žemės ūkiui.</p> <p>Remiamos veiklos bus patvirtintos LR Žemės ūkio ministerijos, kurios bus išvardintos pagal ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių. Planuojama sukurti 20 darbo vietą, iš jų EURI lėšomis 3. Planuojama įgyvendinti 13 projektų,</p>

		iš jų EURI lėšomis 2.	
9.2.1.1.2.2.	Pagal veiklos sritį remiamų vietos projektų pobūdis:		
9.2.1.1.2.2.1.	<i>pelno</i>	☒	
9.2.1.1.2.2.2.	<i>ne pelno</i>	☐	
9.2.1.1.2.3.	Tinkami paramos gavėjai	Fiziniai ir juridiniai asmenys: ūkininkas ar kitas fizinis asmuo, labai maža įmonė, maža įmonė.	
9.2.1.1.2.4.	Priemonės veiklos srities tikslinė grupė	Verslo fiziniai ir juridiniai subjektai.	
9.2.1.1.2.5.	Tinkamumo sąlygos	<p>1. Pareiškėjas ir (arba) projektas atitinka bendrąsias tinkamumo sąlygas ir reikalavimus, nustatytus KKP 8.1.2 papunktyje, kai taikoma;</p> <p>2. Parama teikiama ekonominei veiklai plėtoti.</p> <p>3. Parama teikiama ne žemės ūkio veiklai, įskaitant paslaugų žemės ūkiui teikimą. Remiama veikla nustatoma, vadovaujantis Ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriumi, patvirtintu Lietuvos statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus įsakymu (toliau – EVRK). Parama neteikiama veiklai, kuri pagal EVRK patenka į žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sekciją, išskyrus veiklą, susijusią su paslaugų žemės ūkiui teikimu;</p> <p>4. Jeigu projekte numatyta produktų gamyba, apdorojimas, perdirbimas, galutinis produktas negali būti Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo I priede nurodytas produktas;</p> <p>5. Pareiškėjo (fizinio asmens) nuolatinė gyvenamoji vietovė arba pareiškėjo (įmonės) registracijos vieta turi būti VVG teritorijos vietovėje;</p>	
9.2.1.1.2.6.	Vietos projektų atrankos kriterijai	<p>Siekiant tikslesnės projekto atitikties priemonės tikslams, efektyvesnio lėšų panaudojimo, vienodų sąlygų ir reikalavimų taikymo visiems pareiškėjams bei proporcingumo veiksmų mastui, ypatingą dėmesį skiriant užimtumui VVG teritorijos vietovėse didinti, kuriuose numatoma vykdyti ne žemės ūkio veiklą, bus taikomi vietos projektų atrankos kriterijai:</p> <p>1. Didesnis naujų darbo vietų skaičius;</p> <p>2. Diegiamos inovacijos (projekto inovatyvumas vertinamas, vadovaujantis Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų</p>	

		<p>programos investicinių priemonių projektų inovatyvumo vertinimo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2014 m. gruodžio 2 d. įsakymu Nr. 3D-918 „Dėl Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos investicinių priemonių projektų inovatyvumo vertinimo metodikos patvirtinimo“).</p> <p><i>Pastaba. Detalus atrankos kriterijų sąrašas bus nustatomas veiklos srities įgyvendinimo taisyklėse.</i></p>
9.2.1.1.2.7.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	<p>Iki 75 303,00</p> <p>(veiklos sričiai iš EŽŪFKP ir Lietuvos valstybės biudžeto lėšų skiriama paramos suma 825582,01 Eur)</p> <p>Iki 75 190,00 (bendra EURI lėšų skiriama paramos suma 150380,00 Eur)</p>
9.2.1.1.2.8.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Juridiniams arba fiziniams asmenims, atitinkančius labai mažai įmonei keliamus reikalavimus iki 70 proc., kitiems tinkamiems pareiškėjams iki 50 proc.
9.2.1.1.2.	2 veiklos sritis	„Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti“ (reglamentuoja KPP), (kodas LEADER-19.2-6.2).
9.2.1.1.2.1	Veiklos srities apibūdinimas	<p>Atlikus VVG teritorijos gyventojų poreikių tyrimą, nustatyta, kad vienas iš svarbiausių poreikių yra remti VVG teritorijoje naujų verslų, darbo vietų kūrimą.</p> <p>Ši veiklos sritis skatins ekonominės veiklos kūrimą, kuriant naujus verslus, įvairinant veiklas, darbo vietų kūrimą, jų išlaikymą. Pagal veiklos sritį teikiama parama kuriant naujus verslus, įvairinant veiklas, įvairiai ne žemės ūkio veiklai, produktų gamybai, apdorojimui, perdirbimui, jų pardavimui, taip pat paslaugų teikimui, įskaitant paslaugas žemės ūkiui.</p> <p>Pagal veiklos sritį teikiama parama kurti verslus įvairiai ne žemės ūkio veiklai, produktų gamybai, apdorojimui, perdirbimui, jų pardavimui, taip pat paslaugų teikimui, įskaitant paslaugas žemės ūkiui.</p> <p>Remiamos veiklos bus patvirtintos LR Žemės</p>

		ūkio ministerijos, kurios bus išvardintos pagal ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių. Veiklos sričiai skiriama 9,71 proc. vietos projektams įgyvendinti numatytų lėšų darbo vietų VVG teritorijoje kūrimui. Planuojama sukurti 6 darbo vietas. Planuojama įgyvendinti 6 projektus.
9.2.1.1.2.2.	Pagal veiklos sritį remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.2.1.1.2.2.1.	<i>pelno</i>	☒
9.2.1.1.2.2.2.	<i>ne pelno</i>	☐
9.2.1.1.2.3.	Tinkami paramos gavėjai	Fiziniai ir juridiniai asmenys: ūkininkas ar kitas fizinis asmuo, labai maža įmonė, maža įmonė.
9.2.1.1.2.4.	Priemonės veiklos srities tikslinė grupė	Verslo fiziniai ir juridiniai subjektai.
9.2.1.1.2.5.	Tinkamumo sąlygos	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pareiškėjas ir (arba) projektas atitinka bendrąsias tinkamumo sąlygas ir reikalavimus, nustatytus KKP 8.1.2 papunktyje, kai taikoma; 2. Parama teikiama ekonominei veiklai pradėti; 3. Parama teikiama ne žemės ūkio veiklai, įskaitant paslaugų žemės ūkiui teikimą. Remiama veikla nustatoma, vadovaujantis Ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriumi, patvirtintu Lietuvos statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus įsakymu (toliau – EVRK). Parama neteikiama veiklai, kuri pagal EVRK patenka į žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sekciją, išskyrus veiklą, susijusią su paslaugų žemės ūkiui teikimu; 4. Jeigu projekte numatyta produktų gamyba, apdorojimas, perdirbimas, galutinis produktas negali būti Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo I priede nurodytas produktas; 5. Pareiškėjo (fizinio asmens) nuolatinė gyvenamoji vietovė arba pareiškėjo (įmonės) registracijos vieta turi būti VVG teritorijos vietovėje.
9.2.1.1.2.6.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant tikslesnės projekto atitikties priemonės tikslams, efektyvesnio lėšų panaudojimo, vienodų sąlygų ir reikalavimų taikymo visiems pareiškėjams bei proporcingumo veiksnių mastui, ypatingą dėmesį skiriant užimtumui VVG teritorijos vietovėse didinti, kuriuose numatoma vykdyti ne žemės ūkio veiklą, bus taikomi vietos

		<p>projektų atrankos kriterijai:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Didesnis naujų darbo vietų skaičius; 2. Diegiamos inovacijos (projekto inovatyvumas vertinamas, vadovaujantis Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos investicinių priemonių projektų inovatyvumo vertinimo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2014 m. gruodžio 2 d. įsakymu Nr. 3D-918 „Dėl Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos investicinių priemonių projektų inovatyvumo vertinimo metodikos patvirtinimo“). <p><i>Pastaba. Detalus atrankos kriterijų sąrašas bus nustatomas veiklos srities įgyvendinimo taisyklėse.</i></p>
9.2.1.1.2.7.	Didžiausia paramos suma projektui (Eur)	Iki 50 000,00 (veiklos sričiai iš EŽŪFKP ir Lietuvos valstybės biudžeto lėšų skiriama paramos suma 289647,56 Eur)
9.2.1.1.2.8	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Juridiniams arba fiziniams asmenims, atitinkančius labai mažai įmonei keliamus reikalavimus iki 70 proc., kitiems tinkamiems pareiškėjams iki 50 proc.
9.2.1.2.	VPS priemonė „Bendradarbiavimas“ (kodas LEADER-19.2-16). TĘSIAMA	
9.2.1.2.1.	VPS priemonės tikslas: Skatinti horizontalų ir vertikalų tiekimo grandinės dalyvių bendradarbiavimą, kuriant ir plėtojant trumpas tiekimo grandines ir vietos rinką bei vietos lygmens rinkodaros veiklai, susijusiai su trumpų tiekimo grandinių ir vietos rinkų plėtra.	
9.2.1.2.2.	Veiklos sritis	„Bendradarbiavimas įgyvendinant vietos lygio populiarinimo veiklą, skirtą trumpoms tiekimo grandinėms bei vietos rinkoms plėtoti“ (reglamentuoja KPP), (kodas LEADER-19.2-16.4).
9.2.1.2.2.1.	Veiklos srities apibūdinimas	Žemės ūkio produktų paklausos augimą, tinkamą žemės ūkio produktų propagavimą bei jų tiekimo rinkai garantavimą užtikrina šios priemonės veiklos sritis, skirta paramai trumpoms tiekimo grandinėms ir vietos rinkoms skatinti vietos lygmeniu. Trumpos tiekimo grandinės plėtra skatina tiesioginius žemės ūkio ir maisto produktų pardavimus, tokiu būdu sukuriama papildoma pridėtinė vertė žemės ūkio sektoriuje. Kad ūkininkai galėtų visapusiškai pasinaudoti savo galimybėmis, turi būti sustiprintas jų vaidmuo tiekimo grandinėje. Trumpos tiekimo grandinės sumažina galimų tarpininkų tarp gamintojo ir

		<p>galutinio vartotojo skaičių, mažina produkcijos transportavimo kaštus. Trumpos tiekimo grandinės lokalizuoja žemės ūkio ir maisto produktus ir juos sieja su kilmės vieta. Tai turi reikšmingą įtaką, užtikrinant mažųjų ir vidutinių ūkių gyvybingumą, aktyvesnę gamintojų integraciją į maisto tiekimo grandinę. Veiklos sritis skatins kurti įvairaus lygio tiekimo grandines ir skatinti ūkininkus, VVG teritorijos vietovėse veikiančias MVĮ, kitus VVG teritorijos plėtros dalyvius dalyvauti jose ir užtikrinti tinkamą žemės ūkio ir maisto produktų tiekimą rinkai. Parama bus teikiama pareiškėjams, kurių registracijos vieta VVG teritorijos vietovėje.</p> <p>Veiklos srities parama teikiama horizontaliam ir vertikaliam tiekimo grandinės dalyvių bendradarbiavimui, kuriant ir plėtojant trumpas tiekimo grandines ir vietos rinką bei vietos lygmens rinkodaros veiklai, susijusiai su trumpų tiekimo grandinių ir vietos rinkų plėtra. Planuojama sukurti 3 darbo vietas. Planuojama įgyvendinti 2 projektus.</p>
9.2.1.2.2.2.	Pagal veiklos sritį remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.2.1.2.2.2.1.	<i>pelno</i>	☒
9.2.1.2.2.2.2.	<i>ne pelno</i>	☐
9.2.1.2.2.3.	Tinkami paramos gavėjai	Žemės ūkio ir maisto sektoriuose veikiančios juridiniai ir fiziniai asmenys (ūkininkai, žemės ūkio ir maisto produktų gamintojai ir perdirbėjai, VVG teritorijos vietovėse veikiančios MVĮ).
9.2.1.2.2.4.	Priemonės veiklos srities tikslinė grupė	Verslo fiziniai ir juridiniai subjektai.

9.2.1.2.2.5.	Tinkamumo sąlygos	<p>1. Pareiškėjas turi atitikti bendrąsias tinkamumo sąlygas ir reikalavimus, nustatytus KPP 8.1.2 papunktyje, kai taikoma;</p> <p>2. Parama skiriama projektams, kuriuose dalyvauja ne mažiau kaip 2 subjektai;</p> <p>3. Parama skiriama toms tiekimo grandinėms, kuriose dalyvauja ne daugiau kaip 1 tarpininkas (pardavėjas, mažmeninės prekybos atstovas ir pan.) tarp gamintojo ir galutinio vartotojo. Perdirbėjas nelaikomas tarpininku, jei teikia gamintojui produkto perdirbimo paslaugą, nedalyvaudamas tolesniame produkto realizavimo procese;</p> <p>4. Tarpininkas atitinka labai mažos, mažos ir vidutinės įmonės kriterijus.</p> <p>5. Pareiškėjo registracijos vieta turi būti VVG teritorijos vietovėje.</p>
9.2.1.2.2.6.	Vietos projektų atrankos kriterijai	<p>Siekiant tikslesnės projekto atitikties priemonės tikslams, efektyvesnio lėšų panaudojimo, vienodų sąlygų ir reikalavimų taikymo visiems pareiškėjams bei proporcingumo veiksnių mastui, taikomi šie vietos projektų atrankos kriterijai:</p> <p>1. Numatomi bendradarbiavimo veiksmai ir planuojamos investicijos jungia daugiau trumpos tiekimo grandinės dalyvių;</p> <p>2. Didėsni naujų darbo vietų skaičius;</p> <p>3. Diegiamos inovacijos (projekto inovatyvumas vertinamas, vadovaujantis Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos investicinių priemonių projektų inovatyvumo vertinimo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2014 m. gruodžio 2 d. įsakymu Nr. 3D-918 „Dėl Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos investicinių priemonių projektų inovatyvumo vertinimo metodikos patvirtinimo“).</p> <p><i>Pastaba. Detalus atrankos kriterijų sąrašas bus nustatomas veiklos srities įgyvendinimo taisyklėse.</i></p>
9.2.1.2.2.7.	Didžiausia paramos suma projektui (Eur)	Iki 76 560,00 (priemonei iš EŽŪFKP ir Lietuvos valstybės biudžeto lėšų skiriama paramos suma 153118,17 Eur)
9.2.1.2.2.8.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Juridiniams arba fiziniams asmenims, atitinkančius labai mažai įmonei keliamus reikalavimus iki 70 proc., kitiems tinkamiems pareiškėjams iki 50 proc.

9.2.2.	VPS prioritetas Nr. 2 „SKATINTI VIETOS GYVENTOJŲ BENDRUOMENIŠKUMĄ, UGDANT JŲ GEBĖJIMUS, PUOSELĖJANT KRAŠTO TRADICIJAS, GERINANT MAŽĄJĄ INFRASTRUKTŪRĄ“	
9.2.2.1.	VPS priemonė „Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse“ (kodas LEADER-19.2-7). TĘSIAMA	
9.2.2.1.1.	VPS priemonės tikslas: Kurti ir gerinti VVG teritorijos mažąją infrastruktūrą.	
9.2.2.1.2.	Veiklos sritis	„Parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą“ (reglamentuoja KPP), (kodas LEADER-19.2-7.2).
9.2.2.1.2.1.	Veiklos srities apibūdinimas	<p>VVG teritorijos vietovėse viešojo infrastruktūra yra svarbus veiksnys, turintis įtakos teritorijos patrauklumui ir pasiekiamumui, tai yra būtina ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo bei išlaikymo sąlyga.</p> <p>Pagal veiklos sritį pagrindinės investicijų sritys, kurioms teikiama parama:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Investicijos skiriamos viešiesiems pastatams, statiniams gerinti, atnaujinti, aplinkai tvarkyti, siekiant gyvenimo kokybės gerinimo, VVG teritorijos gyvenamųjų vietovių patrauklumo didinimo; 2. Parama pagal priemonę teikiama objektų, kuriose teikiamos paslaugos VVG teritorijos vietovėse – prekyviečių, bendruomenės namų, aikščių ir kt. – atnaujinimui ir tvarkymui. Remiamos investicijos, skirtos viešojo naudojimo infrastruktūrai, susijusiai su laisvalaikio, poilsio, sporto ir kultūrine veikla VVG teritorijoje. Svarbus tvarios VVG teritorijoje plėtros aspektas – joje teikiamos kokybiškos ir įvairiapusiškos paslaugos. Paslaugų trūkumas VVG teritorijoje daro neigiamą įtaką jos vietovių gyvybingumui, riboja ekonomikos plėtrą. Paslaugų teikimas yra būtina sąlyga, norint pritraukti asmenis, galinčius dirbti ir investuoti VVG teritorijoje; 3. Parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūros kūrimą, gerinimą arba plėtojimą, įskaitant investicijas į atsinaujinančiosios energijos gamybą ir energijos taupymą VVG teritorijoje. <p>Dėl ribotų finansavimo galimybių VVG praėjusiame laikotarpyje pilnai nepajėgė atnaujinti naudojimos infrastruktūros, susijusios su laisvalaikio, poilsio, sporto ir kultūrine veikla. Šia priemone bus siekiama sudaryti geresnes laisvalaikio ir sporto sąlygas</p>

		jaunimui ir jauniems žmonėms. Darbo vietos nebus kuriamos. Planuojama įgyvendinti 7 projektus.
9.2.2.1.2.2.	Pagal veiklos sritį remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.2.2.1.2.2.1.	<i>pelno</i>	☐
9.2.2.1.2.2.2.	<i>ne pelno</i>	☒
9.2.2.1.2.3.	Tinkami paramos gavėjai	Juridiniai asmenys: savivaldybės administracija ir (arba) savivaldybės įsteigti juridiniai asmenys, kiti viešieji juridiniai asmenys, NVO.
9.2.2.1.2.4.	Priemonės veiklos srities tikslinė grupė	VVG teritorijos vietos gyventojai.
9.2.2.1.2.5.	Tinkamumo sąlygos	1. Pareiškėjas ir projektas atitinka bendrąsias tinkamumo sąlygas ir reikalavimus, nustatytus KKP 8.1.2 papunktyje, kai taikoma; 2. Parama skiriama mažos apimties infrastruktūrai, viešųjų paslaugų gerinimui. 3. Veiklą vykdančių subjektų registracijos vieta turi būti VVG teritorijos vietovėje (taikoma juridiniams asmenims, išskyrus NVO, savivaldybių administracijas ir kitas biudžetines įstaigas). 4. Remiama veikla turi būti vykdoma VVG teritorijos vietovėje.
9.2.2.2.1.2.6.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Projektų atrankos kriterijais sudaromos vienodos sąlygos projektų paraiškų teikėjams, siekiama efektyvesnio lėšų panaudojimo ir geriausios projektų atitikties priemonės tikslams, taikomi vietos projektų atrankos kriterijai: 1. Didesnis naudos gavėjų skaičius; 2. Didesnis jaunimo ir jaunų žmonių gavėjų skaičius. <i>Pastaba. Detalus atrankos kriterijų sąrašas bus nustatomas veiklos srities įgyvendinimo taisyklėse.</i>
9.2.2.2.1.2.7.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	Iki 70 874,00 (priemonei iš EŽŪFKP ir Lietuvos valstybės biudžeto lėšų skiriama paramos suma 431658,49 Eur)
9.2.2.2.1.2.8.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Iki 80
9.2.2.2.	VPS priemonė „Kultūros savitumo išsaugojimas, tradicijų tęstinumas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-4). TĖSIAMA	
9.2.2.2.1.	VPS priemonės tikslas: Išsaugoti ir puoselėti krašto savitumą ir	

	tradicijas.	
9.2.2.2.2.	Veiklos sritis	„NVO iniciatyvų skatinimas, kultūros tradicijų, amatų saugojimas ir sklaida, materialinės bazės stiprinimas“, (kodas LEADER-19.2-SAVA-4.1).
9.2.2.2.2.1.	Veiklos srities apibūdinimas	VVG rengdama VPS, nustatė vietos gyventojų pagrindinius poreikius, kur vienas iš pagrindinių poreikių buvo „Skatinti NVO veiklą, stiprinant jų materialinę bazę, išsaugant krašto identitetą, kultūrą ir tradicijas“. Vietovės kultūrinio lygio sudedamoji dalis yra krašto tradicijos, jų išsaugojimas ir perdavimas ateinančioms kartoms. Įsikūrusios NVO aktyviai dalyvauja kultūrinės veiklos organizavime, krašto tradicijų puoselėjime ir išsaugojime ateinančioms kartoms. Bus remiamos šios veiklos: tradicinių VVG teritorijos švenčių organizavimas, kultūros ir meno, sporto kolektyvų veiklos skatinimas, vietos krašto amatų veiklos skatinimas, kultūrinės materialinės bazės stiprinimas ir kt. Minėtose veiklose aktyviausiai dalyvauja jaunimas. Ši priemonė sudarys jiems galimybę kelti kultūrinį lygį ir puoselėti tradicijas. Darbo vietos nebus kuriamos. Planuojama įgyvendinti 13 projektų.
9.2.2.2.2.2.2.	Pagal veiklos sritį remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.2.2.2.2.2.2.1.	<i>pelno</i>	☐
9.2.2.2.2.2.2.	<i>ne pelno</i>	☒
9.2.2.2.2.3.	Tinkami paramos gavėjai	Juridiniai asmenys –NVO.
9.2.2.2.2.4.	Priemonės veiklos srities tikslinė grupė	VVG teritorijos gyventojai.
9.2.2.2.2.5.	Tinkamumo sąlygos	1. Pareiškėjas ir (arba) projektas atitinka bendrąsias tinkamumo sąlygas ir reikalavimus, nustatytus administravimo taisyklėse; 2. Naudos gavėjai – VVG teritorijos gyventojai; 3. Pareiškėjo registracijos vieta turi būti VVG teritorijos vietovėje.
9.2.2.2.2.6.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Projektų atrankos kriterijais sudaromos vienodos sąlygos projektų paraiškų teikėjams, siekiama efektyvesnio lėšų panaudojimo ir geriausios projektų atitikties priemonės tikslams, taikomi vietos projektų atrankos

		<p>kriterijai:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Didesnis naudos gavėjų skaičius; 2. Didesnis jaunimo naudos gavėjų skaičius. <p><i>Pastaba. Detalus atrankos kriterijų sąrašas bus nustatomas veiklos srities įgyvendinimo taisyklėse.</i></p>
9.2.2.2.2.7.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	Iki 10 000,00 (priemonei iš EŽŪFKP ir Lietuvos valstybės biudžeto lėšų skiriama paramos suma 115107,45 Eur)
9.2.2.2.2.8.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	<p>Iki 80 proc. tinkamų finansuoti išlaidų - kai vietos projekto metu įsigyjamas ilgalaikis turtas, paslaugos ir (arba) prekės (kurios vietos projekto metu sunaudojamos);</p> <p>Iki 95 proc. tinkamų finansuoti išlaidų - kai vietos projekto metu įsigyjamos tik paslaugos (ilgalaikio turto įsigijimas negalimas).</p>

10. VPS įgyvendinimo veiksmų planas		
	Planuojami veiksmai	Sąsaja su VPS ir priemonėmis
10.1.	2015 m.	
10.1.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu:	
10.1.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:	
10.2.	2016 m.	
10.2.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu: 1. Su VPS administravimu susijusių dokumentų tvarkymas. 2. Privalomos viešinimo priemonės (aiškinamojo stendo rengimas).	1-2 veiklos susijusios su VPS priemonėmis.
10.2.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu: 1. 2016 m. viešinimo ir gyventojų aktyvinimo plano sudarymas ir tvirtinimas; 2. Interneto svetainės www.raseiniuvg.lt medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas, VPS įgyvendinimo eigos ir rezultatų viešinimas; 3. Socialinio tinklo „Facebook“ sukūrimas, medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas; 4. Popierinių (pvz., plakatai, lankstinukai, informaciniai biuletiniai, skrajutės ir pan.) leidinių rengimas; 5. Informacinių skelbimų, pranešimų rengimas, siuntimas turimais kontaktais (el. paštu), straipsnių interneto svetainėms rengimas; 6. Informacinių renginių, konferencijos apie VPS įgyvendinimo pradžią organizavimas; 7. VPS eigos viešinimo pristatymas dalyvaujant NVO, VVG narių susirinkimuose ir kt. renginiuose.	1-5 ir 7 veiklos susijusios su VPS priemonėmis. 6 veikla susijusi su Kvietimo Nr. 1 planuojamomis priemonėmis ir veiklos sritimis.
10.3.	2017 m.	
10.3.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu: 1. Kvietimas Nr. 1 teikti vietos projektų paraiškas:	Kvietimą Nr. 1 planuojama skelbti pagal priemones: „Ūkio ir verslo plėtra“, „Vietos pareiškėjų ir

	<p>1.1. kvietimo teikti vietos projektų paraiškas dokumentacijos rengimas, skelbimas;</p> <p>1.2. vietos projektų paraiškų rinkimas ir vertinimas;</p> <p>2. Su VPS administravimu susijusių dokumentų tvarkymas.</p>	vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas (kai mokymai susiję su VPS priemonėmis“).
10.3.2.	<p>Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2017 m. viešinio ir gyventojų aktyvinimo plano sudarymas ir tvirtinimas; 2. Interneto svetainės www.raseiniuvvg.lt medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas, VPS įgyvendinimo eigos ir rezultatų viešinimas; 3. Socialinio tinklo „Facebook“ medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas; 4. Priemonių su išoriniu ženklinimu (pvz., lipdukai, raštinės reikmenys su Viešinio taisyklių reikalaujama atributika, kt.) rengimas ir gaminimas; 5. Informacinių skelbimų, pranešimų rengimas, siuntimas turimais kontaktais (el. paštu), straipsnių interneto svetainėms rengimas; 6. Informacinių renginių organizavimas; 7. VPS eigos viešinio pristatymas dalyvaujant NVO, VVG narių susirinkimuose ir kt. renginiuose. 	<p>1-5 ir 7 veiklos susijusios su visomis VPS priemonėmis.</p> <p>6 veikla susijusi su kvietimo Nr. 1 VPS priemonėmis ir veiklos sritimis.</p>
10.4.	2018 m.	
10.4.1.	<p>Susiję su VPS įgyvendinimu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2017 m. gautų vietos projektų atranka, tvirtinimas, sutarčių pasirašymas, įgyvendinimas, administravimas ir priežiūra. 2. Kvietimų Nr. 2; 3 ir 4 teikti vietos projektų paraiškas: <ol style="list-style-type: none"> 2.1. kvietimų teikti vietos projektų paraiškas dokumentacijos rengimas, skelbimas; 2.2. vietos projektų paraiškų rinkimas ir vertinimas; 2.3. vietos projektų atranka ir tvirtinimas; 2.4. vietos projektų paramos sutarčių sudarymas. 3. Su VPS administravimu susijusių dokumentų tvarkymas. 	<p>Kvietimą Nr. 2 planuojama skelbti: pagal priemonę priemonė „Kultūros savitumo išsaugojimas, tradicijų tęstinumas“; Kvietimą Nr.3 pagal priemonę „Ūkio ir verslo plėtra“; „Bendradarbiavimas“; ir Kvietimas Nr. 4 pagal priemonę „Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse“. „Vietos pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas (kai mokymai susiję su VPS priemonėmis“).</p>
10.4.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:	1-5 ir 7 veiklos susijusios su visomis

	<ol style="list-style-type: none"> 1. 2018 m. viešinimo ir gyventojų aktyvinimo plano sudarymas ir tvirtinimas; 2. Interneto svetainės www.raseiniuvvg.lt medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas, VPS įgyvendinimo eigos ir rezultatų viešinimas; 3. Socialinio tinklo „Facebook“ medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas; 4. Popierinių (pvz., plakatai, lankstinukai, informaciniai biuletiniai, skrajutės) leidinių rengimas; 5. Informacinių skelbimų, pranešimų rengimas, siuntimas turimas kontaktais (el. paštu), straipsnių interneto svetainėms rengimas; 6. Informacinių renginių, konferencijos apie VPS įgyvendinimo eigą organizavimas; 7. VPS eigos viešinimo pristatymas dalyvaujant NVO, VVG narių susirinkimuose ir kt. renginiuose. 	<p>VPS priemonėmis. 6 veikla susijusi su kvietimo Nr. 2 VPS priemonėmis ir veiklos sritimis.</p>
10.5.	2019 m.	
10.5.1.	<p>Susiję su VPS įgyvendinimu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2017 - 2018 m. gautų ir patvirtintų vietos projektų įgyvendinimas, administravimas ir priežiūra. 2. Kvietimų Nr. 5 ir 6 teikti vietos projektų paraiškas: <ol style="list-style-type: none"> 2.1. kvietimų teikti vietos projektų paraiškas dokumentacijos rengimas, skelbimas; 2.2. vietos projektų paraiškų rinkimas ir vertinimas; 2.3. vietos projektų atranka ir tvirtinimas; 2.4. vietos projektų paramos sutarčių sudarymas. 3. Su VPS administravimu susijusių dokumentų tvarkymas. 	<p>Kvietimą Nr. 5 planuojama skelbti pagal priemones „Ūkio ir verslo plėtra“. Kvietimą Nr. 6 planuojama skelbti pagal priemones „Bendradarbiavimas“, „NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra“, „Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse“.</p>
10.5.2.	<p>Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2019 m. Viešinimo ir gyventojų aktyvinimo plano sudarymas ir tvirtinimas. 2. Interneto svetainės www.raseiniuvvg.lt medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas, VPS įgyvendinimo eigos ir rezultatus viešinimas. 3. Socialinio tinklo „Facebook“ medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas. 	<p>1-5 ir 7 veiklos susijusios su visomis VPS priemonėmis. 6 veikla susijusi su kvietimo Nr. 3 VPS priemonėmis ir veiklos sritimis.</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 4. Popierinių (pvz., plakatai, lankstinukai, informaciniai biuleteniai, skrajutės) leidinių rengimas. 5. Informacinių skelbimų, pranešimų rengimas, siuntimas turimas kontaktais (el. paštu), straipsnių interneto svetainėms rengimas. 6. Informacinių renginių, konferencijos apie VPS įgyvendinimo eigą, išvykos „VPS vykdomų projektų geroji patirtis“ organizavimas; 7. VPS eigos viešinimo pristatymas dalyvaujant NVO, VVG narių susirinkimuose ir kt. renginiuose. 	
10.6.	2020 m.	
10.6.1.	<p>Susiję su VPS įgyvendinimu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2017 - 2019 m. gautų ir patvirtintų vietos projektų įgyvendinimas, administravimas ir priežiūra. 2. Kvietimų Nr. 7 ir Nr. 8 teikti vietos projektų paraiškas: <ol style="list-style-type: none"> 2.1. kvietimų teikti vietos projektų paraiškas dokumentacijos rengimas, skelbimas; 2.2. vietos projektų paraiškų rinkimas ir vertinimas; 2.3. vietos projektų atranka ir tvirtinimas; 2.4. vietos projektų paramos sutarčių sudarymas. 3. Su VPS administravimu susijusių dokumentų tvarkymas. 	<p>Kvietimą Nr. 7 planuojama skelbti pagal priemones „Kultūros savitumo išsaugojimas, tradicijų tęstinumas“ ir „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas (kai mokymai susiję su VPS priemonėmis)“. Kvietimą Nr. 8 planuojama skelbti pagal priemones „Ūkio ir verslo plėtra“ bei „Bendradarbiavimas“.</p>
10.6.2.	<p>Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2020 m. viešinimo ir gyventojų aktyvinimo plano sudarymas ir tvirtinimas; 2. Interneto svetainės www.raseiniuvvg.lt medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas, VPS įgyvendinimo eigos ir rezultatų viešinimas; 3. Socialinio tinklo „Facebook“ medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas; 4. Priemonių su išoriniu ženkliniu (pvz., lipdukai, raštinės reikmenys su Viešinimo taisyklių reikalaujama atributika, kt.) rengimas ir gaminimas; 5. Informacinių skelbimų, pranešimų rengimas, siuntimas turimais kontaktais (el. paštu), straipsnių interneto svetainėms rengimas; 6. Informacinių renginių organizavimas; 7. VPS eigos viešinimo pristatymas dalyvaujant NVO, VVG narių susirinkimuose ir kt. renginiuose. 	<p>1-5 ir 7 veiklos susijusios su visomis VPS priemonėmis. 6 veikla susijusi su kvietimo Nr. 4 VPS priemonėmis ir veiklos sritimis.</p>

10.7.	2021 m.	
10.7.1.	<p>Susiję su VPS įgyvendinimu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2017 - 2020 m. gautų ir patvirtintų vietos projektų įgyvendinimas, administravimas ir priežiūra. 2. Kvietimas Nr. 9 ir Nr. 10 teikti vietos projektų paraiškas: <ol style="list-style-type: none"> 2.1. kvietimų teikti vietos projektų paraiškas dokumentacijos rengimas, skelbimas; 2.2. vietos projektų paraiškų rinkimas ir vertinimas; 2.3. vietos projektų atranka ir tvirtinimas; 2.4. vietos projektų paramos sutarčių sudarymas. 3. Su VPS administravimu susijusių dokumentų tvarkymas. 	<p>Kvietimą Nr. 9 planuojama skelbti pagal priemonės „Bendradarbiavimas“, „NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra“ ir „Kultūros savitumo išsaugojimas, tradicijų tęstinumas“. Kvietimą Nr. 10 planuojama skelbti pagal priemonės: „Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse“, „Ūkio ir verslo plėtra“ ir „Bendradarbiavimas“.</p>
10.7.2.	<p>Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2021 m. viešinimo ir gyventojų aktyvinimo plano sudarymas ir tvirtinimas; 2. Interneto svetainės www.raseiniuvg.lt medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas, VPS įgyvendinimo eigos ir rezultatų viešinimas; 3. Socialinio tinklo „Facebook“ medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas; 4. Priemonių su išoriniu ženkliniu (pvz., lipdukai, raštinės reikmenys su Viešinimo taisyklių reikalaujama atributika, kt.) rengimas ir gaminimas; 5. Informacinių skelbimų, pranešimų rengimas, siuntimas turimais kontaktais (el. paštu), straipsnių interneto svetainėms rengimas; 6. Informacinių renginių organizavimas; 7. VPS eigos viešinimo pristatymas dalyvaujant NVO, VVG narių susirinkimuose ir kt. renginiuose. 	<p>1-5 ir 7 veiklos susijusios su visomis VPS priemonėmis. 6 veikla susijusi su kvietimo Nr. 9 ir Nr. 10 VPS priemonėmis ir veiklos sritimis.</p>
10.8.	2022 m.	
10.8.1.	<p>Susiję su VPS įgyvendinimu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2017 - 2021 m. gautų ir patvirtintų vietos projektų įgyvendinimas, administravimas ir priežiūra. 2. Kvietimas Nr. 11 teikti vietos projektų paraiškas: 	<p>Kvietimą Nr. 11 planuojama skelbti pagal priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“, „Kultūros savitumo išsaugojimas, tradicijų tęstinumas“, „Pagrindinės paslaugos ir kaimų</p>

	<p>2.1. kvietimo teikti vietos projektų paraiškas dokumentacijos rengimas, skelbimas;</p> <p>2.2. vietos projektų paraiškų rinkimas ir vertinimas;</p> <p>2.3. vietos projektų atranka ir tvirtinimas;</p> <p>2.4. vietos projektų paramos sutarčių sudarymas.</p> <p>3. Su VPS administravimu susijusių dokumentų tvarkymas.</p>	<p>atnaujinimas kaimo vietovėse“.</p> <p>Vietos projektų įgyvendinimas, administravimas ir priežiūra, susiję su visų kvietimų priemonėmis ir veiklos sritimis.</p>
10.8.2.	<p>Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</p> <p>1. 2022 m. viešinimo ir gyventojų aktyvinimo plano sudarymas ir tvirtinimas;</p> <p>2. Interneto svetainės www.raseiniuvvg.lt medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas, VPS įgyvendinimo eigos ir rezultatų viešinimas;</p> <p>3. Socialinio tinklo „Facebook“ medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas;</p> <p>4. Priemonių su išoriniu ženkliniu (pvz., lipdukai, raštinės reikmenys su Viešinimo taisyklių reikalaujama atributika, kt.) rengimas ir gaminimas;</p> <p>5. Informacinių skelbimų, pranešimų rengimas, siuntimais turimas kontaktai (el. paštu), straipsnių interneto svetainėms rengimas;</p> <p>6. Informacinių renginių organizavimas;</p> <p>7. VPS eigos viešinimo pristatymas dalyvaujant NVO, VVG narių susirinkimuose ir kt. renginiuose.</p>	<p>Veiklos susijusios su visomis VPS priemonėmis ir veiklos sritimis siekiant sėkmingo VPS įgyvendinimo.</p>
10.9.	2023 m.	
10.9.1.	<p>Susiję su VPS įgyvendinimu:</p> <p>1. 2017 m-2022 m. gautų ir patvirtintų vietos projektų įgyvendinimas, administravimas ir priežiūra.</p> <p>2. Kvietimas Nr. 12 teikti vietos projektų paraiškas:</p> <p>2.1. kvietimo teikti vietos projektų paraiškas dokumentacijos rengimas, skelbimas;</p> <p>2.2. vietos projektų paraiškų rinkimas ir vertinimas;</p> <p>2.3. vietos projektų atranka ir tvirtinimas;</p> <p>2.4. vietos projektų paramos sutarčių sudarymas.</p> <p>34. Su VPS administravimu susijusių dokumentų tvarkymas</p> <p>4. Ataskaitų rengimas, VPS įgyvendinimo apibendrinimas.</p>	<p>Kvietimą Nr, 12 planuojama skelbti pagal priemones „Ūkio ir verslo plėtra“ ir „Kultūros savitumo išsaugojimas, tradicijų tęstinumas“.</p> <p>Vietos projektų įgyvendinimas, administravimas ir priežiūra, susiję su visų kvietimų priemonėmis ir veiklos sritimis</p>

10.9.2.	<p>Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2023 m. viešinimo ir gyventojų aktyvinimo plano sudarymas ir tvirtinimas; 2. Interneto svetainės www.raseiniuvvg.lt medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas, VPS įgyvendinimo eigos ir rezultatus viešinimas; 3. Socialinio tinklo „Facebook“ medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas; 4. Priemonių su išoriniu ženkliniu (pvz., lipdukai, raštinės reikmenys su Viešinimo taisyklių reikalaujama atributika, kt.) rengimas ir gaminimas; 5. Informacinių skelbimų, pranešimų rengimas, siuntimas turimais kontaktais (el. paštu), straipsnių interneto svetainėms rengimas; 6. Informacinių renginių organizavimas; 7. VPS eigos viešinimo pristatymas dalyvaujant NVO, VVG narių susirinkimuose ir kt. renginiuose; 	<p>Veiklos susijusios su visomis VPS priemonėmis ir veiklos sritimis siekiant sėkmingo VPS įgyvendinimo.</p>
10.10.	2024 m.	
10.10.1.	<p>Susiję su VPS įgyvendinimu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2017 m. -2023 m. gautų ir patvirtintų vietos projektų įgyvendinimas, administravimas ir priežiūra. 2. Su VPS administravimu susijusių dokumentų tvarkymas 3. Ataskaitų rengimas, VPS įgyvendinimo apibendrinimas. 	<p>Vietos projektų įgyvendinimas, administravimas ir priežiūra, susiję su visų kvietimų priemonėmis ir veiklos sritimis</p>
10.10.2.	<p>Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2024 m. viešinimo ir gyventojų aktyvinimo plano sudarymas ir tvirtinimas; 2. Interneto svetainės www.raseiniuvvg.lt medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas, VPS įgyvendinimo eigos ir rezultatus viešinimas; 3. Socialinio tinklo „Facebook“ medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas; 4. Priemonių su išoriniu ženkliniu (pvz., lipdukai, raštinės reikmenys su Viešinimo taisyklių reikalaujama atributika, kt.) rengimas ir gaminimas; 5. Informacinių skelbimų, pranešimų rengimas, siuntimas turimais kontaktais (el. paštu), straipsnių interneto svetainėms rengimas; 	<p>Veiklos susijusios su visomis VPS priemonėmis ir veiklos sritimis siekiant sėkmingo VPS įgyvendinimo.</p>

	6. Informacinių renginių organizavimas; 7. VPS eigos viešinio pristatymas dalyvaujant NVO, VVG narių susirinkimuose ir kt. renginiuose;	
10.11.	2025 m.	
10.11.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu: 1.2017 m. -2024 m. gautų ir patvirtintų vietos projektų įgyvendinimas, administravimas ir priežiūra. 2. Su VPS administravimu susijusių dokumentų tvarkymas 3.. Ataskaitų rengimas, VPS įgyvendinimo apibendrinimas.	Vietos projektų įgyvendinimas, administravimas ir priežiūra, susiję su visų kvietimų priemonėmis ir veiklos sritimis
10.11.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu: 1. 2024 m. viešinio ir gyventojų aktyvinimo plano sudarymas ir tvirtinimas; 2. Interneto svetainės www.raseiniuvvg.lt medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas, VPS įgyvendinimo eigos ir rezultatus viešinimas; 3. Socialinio tinklo „Facebook“ medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas; 4. Priemonių su išoriniu ženkliniu (pvz., lipdukai, raštinės reikmenys su Viešinio taisyklių reikalaujama atributika, kt.) rengimas ir gaminimas; 5. Informacinių skelbimų, pranešimų rengimas, siuntimas turimais kontaktais (el. paštu), straipsnių interneto svetainėms rengimas; 6. Informacinių renginių organizavimas; 7. VPS eigos viešinio pristatymas dalyvaujant NVO, VVG narių susirinkimuose ir kt. renginiuose; 8. . Leidinio „2014-2023 m. VPS pasiekimai“ rengimas ir išleidimas.	Veiklos susijusios su visomis VPS priemonėmis ir veiklos sritimis siekiant sėkmingo VPS įgyvendinimo.

11. VPS finansinis planas				
VPS finansinis planas pagal prioritetus:				
11.1.	Prioriteto Nr.	VPS prioriteto pavadinimas	Planuojama paramos lėšų suma (Eur)	Planuojama lėšų (proc.)
11.1.1.	I	EKONOMINĖS PLĖTROS SKATINIMAS, KURIANT IR PLĖTOJANT VERSLUS, DARBO VIETAS IR DIDINANT	1801217,86	75,51

		SOCIALINĖ ĮTRAUKTĪ, IŠ JŲ:			
11.1.1.1.	I	EŽŪFKP ir Lietuvos valstybės biudžeto lėšos		1650837,86	
11.1.1.2.	I	EURI lėšos		150380,00	
11.1.2.	II	SKATINTI VIETOS GYVENTOJŲ BENDRUOMENIŠKUMĄ, UGDANT JŲ GEBĖJIMUS, PUOSELĖJANT KRAŠTO TRADICIJAS, GERINANT MAŽĄJĄ INFRASTRUKTŪRĄ		584341,94	24,49
				Iš viso: 2385559,80	Iš viso: 100
VPS finansinis planas pagal priemones:					
11.2.	VPS priemonės pavadinimas	VPS prioriteto Nr., kuriam priskiriama priemonė	VPS priemonės kodas	Planuojama lėšų suma (Eur)	Planuojama lėšų (proc.)
11.2.1.	Ūkio ir verslo plėtra, iš jų:	1	LEADER-19.2-6	1265609,57	53,05
11.2.1.1.	EŽŪFKP ir Lietuvos valstybės biudžeto lėšos	1	LEADER-19.2-6	1115229,57	46,75
11.2.1.2.	EURI lėšos	1	LEADER-19.2-6	150380,00	6,30
11.2.2.	Bendradarbiavimas	1	LEADER-19.2-16	153118,17	6,42
11.2.3.	NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra (kai socialinio verslo iniciatorius – NVO)	1	LEADER-19.2-SAVA-1	382490,12	16,03
11.2.4.	Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse	2	LEADER-19.2-7	431658,49	18,09
11.2.5.	Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas (kai mokymai susiję su VPS priemonėmis)	2	LEADER-19.2-SAVA-3	37576,00	1,58
11.2.6.	Kultūros savitumo išsaugojimas, tradicijų tęstinumas	2	LEADER-19.2-SAVA-4	115107,45	4,83
				Iš viso: 2385559,80	Iš viso: 100 (nuo vietos projektams įgyvendinti planuojamos sumos)

VPS administravimo išlaidų finansinis planas:											
11.3.	VPS administravimo išlaidų (KPP kodas 19.4) kategorijos	Planuojama lėšų (Eur)					Planuojama lėšų (proc.)				
11.3.1.	VVG veiklos išlaidos, iš jų:	447292,65					75				
11.3.1.1.	<i>EŽŪFKP ir Lietuvos valstybės biudžeto lėšos</i>	409697,65									
11.3.1.2.	<i>EURI lėšos</i>	37595,00									
11.3.2.	VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo išlaidos	149097,55					25				
11.3.3.	Iš viso:	596390,20					20				
11.4.	Indikatyvus VPS lėšų poreikis pagal metus:	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Iš viso:
11.4.1.	Planuojamas lėšų poreikis vietos projektams pagal VPS finansuoti pagal metus (proc. nuo vietos projektams numatytos sumos) (<i>EŽŪFKP ir Lietuvos valstybės biudžeto lėšos</i>)	0	6,25	27,73	16,92	26,80	8,95	8,88	4,47		100 proc.
11.4.2.	Planuojamas lėšų poreikis vietos projektams pagal VPS finansuoti pagal metus (proc. nuo vietos projektams numatytos sumos) (<i>EURI lėšos</i>)						100				100 proc.
11.4.3.	Planuojamas lėšų poreikis VPS administravimo išlaidoms pagal metus (proc. nuo VPS administravimui numatytos sumos) (<i>EŽŪFKP ir Lietuvos valstybės biudžeto lėšos</i>)	12,30	10,38	12,28	11,45	12,71	12,97	12,97	8,68	6,26	100 proc.
11.4.4.	Planuojamas lėšų poreikis VPS administravimo išlaidoms pagal metus (proc. nuo VPS administravimui numatytos sumos) (<i>EURI lėšos</i>)								63,84	36,16	100 proc.
11.5.	Planuojami papildomi VPS finansavimo šaltiniai	Pagrindimas									
11.5.1.											
11.5.2.											
<...>											

12. VPS įgyvendinimo rodikliai												
12.1. VPS pasiekimų produkto (anglų k. „output“) rodikliai												
Eil. Nr.	VPS įgyvendinimo rodiklių pavadinimas	ESIF teminiai tikslai										Iš viso:
		1	10	3	3	5-6	4	8	9	2		

		EŽŪFKP prioritetai ir tikslinės sritys									
		1A	1C	2B	3A	4A	5C	6A	6B	6C	
12.1.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.):										49
12.1.1.1.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė NVO, skaičius (vnt.)		4						21		25
12.1.1.2.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė vietos valdžios institucija (savivaldybė) arba valstybės institucija / organizacija, skaičius (vnt.)								3		3
12.1.1.3.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė MVĮ, skaičius (vnt.), iš jų:				2			15			17
12.1.1.3.1.	<i>EŽŪFKP ir Lietuvos valstybės biudžeto lėšos</i>				2			13			15
12.1.1.3.2.	<i>EURI lėšos</i>							2			2
12.1.1.4.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė fiziniai asmenys, skaičius (vnt.):							4			4
12.1.1.4.1.	<i>iš jų: iki 40 m.</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	iš viso:2 moterų:1 vyrų:1
12.1.1.4.2.	<i>iš jų: daugiau kaip 40 m.</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	iš viso:2 moterų:1 vyrų:1
12.1.1.5.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė 12.1.1.1–12.1.1.4 papunkčiuose neišvardyti asmenys, skaičius (vnt.)										
12.1.2.	Priemonės veiklos srities kodas: LEADER-19.2-4.2										
12.1.2.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-		-	-	-	-	-	
12.1.3.	Priemonės veiklos srities kodas: LEADER-19.2-6.2										
12.1.3.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-		6	-	-	6
12.1.4.	Priemonės veiklos srities kodas: LEADER-19.2-6.4										
12.1.4.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.) ,iš jų:							13			13
12.1.4.1.1.	<i>EŽŪFKP ir Lietuvos valstybės biudžeto lėšos</i>							11			11
12.1.4.1.2.	<i>EURI lėšos</i>							2			2
12.1.5.	Priemonės veiklos srities kodas: LEADER-19.2-7.2										
12.1.5.1.	Paremtų vietos projektų, skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	7	-	7

12.1.5.2	VVG teritorijos gyventojų, gaunančių naudą dėl pagerintos infrastruktūros, skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	2200	-	2200
12.1.6.	Priemonės veiklos srities kodas: LEADER-19.2-7.6										
12.1.6.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12.1.6.2.	VVG teritorijos gyventojų, gaunančių naudą dėl pagerintos infrastruktūros, skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12.1.7.	Priemonės veiklos srities kodas: LEADER-19.2-16.3										
12.1.7.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12.1.8.	Priemonės veiklos srities kodas: LEADER-19.2-16.4										
12.1.8.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2
12.1.9.	Priemonės veiklos srities kodas: LEADER-19.2-16.9										
12.1.9.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12.1.10.	Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-1 (savarankiška VPS priemonė)										
12.1.10.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	4	-	4
12.1.11.	Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-4 (savarankiška VPS priemonė)										
12.1.11.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	13	-	13
12.1.12.	Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-3 (savarankiška VPS priemonė)										
12.1.12.1.	Paremtų vietos projektų, susijusių su inovacijų ir bendradarbiavimo skatinimo mokymais, skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12.1.12.2.	Paremtų vietos projektų, susijusių su VVG teritorijos gyventojų kompiuterinio raštingumo mokymais, skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12.1.12.3.	Paremtų vietos projektų, susijusių su verslumo (žemės ūkio srityje, ne žemės ūkio srityje, socialinio verslo srityje) skatinimo mokymais, skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12.1.12.4.	Paremtų vietos projektų, susijusių su kitais nei 12.1.12.1–12.1.12.3 papunkčiuose minimais mokymais, skaičius	-	4	-	-	-	-	-	-	-	4
12.1.12.5.	Planuojamas mokymų dalyvių skaičius (vnt., ne unikalių)	-	200	-	-	-	-	-	-	-	200
12.1.13.	Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA- (savarankiška VPS priemonė)										
12.1.13.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

12.1.14.	Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-<...> (savarankiška VPS priemonė)										
12.1.14.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)										
12.2. VPS pasiekimų tikslo rodikliai (anglų k. „target“) rodikliai											
12.2.1. Vietos projektų įgyvendinimas											
12.2.1.1.	Sukurtų naujų darbo vietų (naujų etatų) skaičius įgyvendinus vietos projektus (vnt.)				3			26	8		37
12.2.2.2.	Išlaikytų darbo vietų (etatų) skaičius įgyvendinus vietos projektus (vnt.)										
12.2.2. VPS administravimas											
12.2.2.1.	Sukurtų naujų darbo vietų skaičius VVG administracijoje, vykdančią VPS administravimo veiklą (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
12.2.2.2.	Išlaikytų darbo vietų skaičius VVG administracijoje, vykdančią VPS administravimo veiklą (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2

13. VPS įgyvendinimo vidaus valdymas ir stebėseną		
13.1.	VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos funkcijos pagal subjektus	
13.1.1.	VVG nariai	<ul style="list-style-type: none"> - VVG nariai, vadovaudamiesi įstatais ir jų pagrindu, priima sprendimus, susijusius su VPS įgyvendinimu; - vykdo asociacijos visuotinio narių susirinkimo ir valdybos sprendimus; - aktyviai dalyvauja asociacijos veikloje ir VPS įgyvendinime; - tvirtina valdybos pirmininko metinę ataskaitą bei finansinę atskaitomybę.
13.1.2.	VVG valdymo organo nariai	<p>Pagal įstatus valdyba vykdo šias funkcijas įgyvendinant VPS:</p> <ul style="list-style-type: none"> - atleidžia ir priima į darbą VPS įgyvendinančius administracijos darbuotojus, nustato jiems atlyginimus; - tvirtina vietos projektų atrankos darbo reglamentą; - tvirtina vietos projektų kvietimų dokumentaciją; - priima sprendimus dėl vietos projektų finansavimo ir lėšų paskyrimo; - tvirtina VPS įgyvendinimo tarpines ir metines ataskaitas.
13.1.3.	VPS administravimo vadovas	Atsakingas už vadovavimą VPS įgyvendimą, vykdo kontrolę, parengia ir teikia valdybai tvirtinti VPS įgyvendinimo tarpines ir metines ataskaitas.
13.1.4.	VPS finansininkas ir (arba) buhalteris	Atsakingas už buhalterinės apskaitos vedimą ir viešųjų lėšų administravimą, VPS administravimo vadovui teikia finansines ataskaitas apie VPS įgyvendinimo rezultatus.
13.1.5.	kiti VVG administracijos darbuotojai:	
13.1.5.1.	VPS administratorius (-iai)	Atsakingas ir rengia kvietimų dokumentus, paramos sutartis, administruoja vietos projektus, vertina viešųjų pirkimų dokumentus, mokėjimo prašymus ir kt., teikia tarpines ir metines ataskaitas VPS administravimo vadovui apie įgyvendinamus vietos projektus, apie VPS įgyvendinimo eigą ir pasiektus rezultatus.
13.1.5.2.	VPS viešųjų ryšių specialistas (-ai)	Atsakingas už VVG veiklos ir VPS įgyvendinimo veiklos viešinimą.
13.2.	VVG darbuotojų gebėjimai įgyvendinti VPS	
13.2.1.	VPS administravimo vadovas	VPS administravimo vadovas turės ne mažesnę negu 5 m. darbo patirtį VPS administravimo ir įgyvendinimo srityje.
13.2.2.	VPS finansininkas ir (arba) buhalteris	VPS finansininkas turės ne mažesnę negu 2 m. darbo patirtį buhalterinės apskaitos tvarkymo ir (arba) finansų valdymo srityje įgyvendinant VPS.
13.2.3.	kiti VVG administracijos darbuotojai:	
13.2.3.1.	VPS administratorius	VPS administratorius turės ne mažesnę negu 2 m. darbo patirtį VPS administravimo ir įgyvendinimo srityje.

		sirtyje arba aukštąjį išsilavinimą.
13.2.3.2.	VPS viešųjų ryšių specialistas	VPS viešųjų ryšių specialistas turės aukštąjį išsilavinimą, taip pat turės žinių LEADER metodo įgyvendinimo ir kitose kaimo plėtros politikos srityse; arba turės ne mažesnę negu 1 m. darbo patirtį VPS administravimo ir įgyvendinimo srityje.
13.3.	VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos vidaus sistemos apibūdinimas	
13.3.1.	<p>VVG VPS įgyvendinimo valdymą ir stebėseną įgyvendins pagal „Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu, administravimo taisyklių“ reikalavimus. VPS įgyvendinimo valdymas – tai veiksmų visuma, kuriuos atliekant VVG sieks užtikrinti: skaidrų, efektyvų ir veiksmingą EŽŪFKP bei Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų panaudojimą, patikrinamą ir kontroliuojamą VPS įgyvendinimą.</p> <p>VVG VPS įgyvendinimo vidaus valdymą ir kontrolę vykdys vadovaudamasi taisyklių 13 dalyje „VPS įgyvendinimo vidaus valdymas ir stebėseną“ nustatyta tvarka. VVG už VPS įgyvendinimo rezultatus, įskaitant įgyvendintus VPS įgyvendinimo vidaus valdymo veiksmus, atsiskaitys teikdama metines VPS įgyvendinimo ataskaitas. VVG privalės informuoti NMA apie VPS įgyvendinimo valdymo, kontrolės ir patikrinimo sistemos trūkumus, nustatytus įgyvendinant VPS.</p> <p>VPS stebėsenos vidaus sistema – tai reguliarių ir sistemingų veiksmų visuma, kuriuos atliekant bus vykdomas kokybinių ir kiekybinių duomenų apie VPS įgyvendinimo pažangą rinkimas, apibendrinimas ir teikimas. Stebėseną vykdoma, rengiant ir teikiant metines VPS įgyvendinimo ataskaitas. Vykdydama VPS stebėseną VVG iki vasario 1 d. teiks NMA metinę VPS įgyvendinimo ataskaitą už praėjusius metus (nuo sausio 1 d. iki gruodžio 31 d.) ir ją viešins.</p> <p>VVG vykdys VPS įgyvendinimo vertinimą – tai procesas, kurio metu bus analizuojama VPS įgyvendinimo pažanga, identifikuojamos VPS įgyvendinimo problemos, pasiūlomi problemų sprendiniai ir jų įgyvendinimo užtikrinimo priemonės. VPS įgyvendinimo vidaus vertinimą atliks VVG.</p> <p>VPS įgyvendinimo vidinis vertinimas – tai VVG veikla, apimanti VPS įgyvendinimo stebėsenos duomenų ir rodiklių vertinimą, VPS įgyvendinimo problemų identifikavimą, NMA ir (arba) ŽŪM informavimą apie jas, siūlymų teikimą NMA ir (arba) ŽŪM dėl VPS įgyvendinimo problemų sprendimo. VPS įgyvendinimo vidinis vertinimas – tai VPS įgyvendinimo rezultatų ir tikslų pasiekimo analizė, VPS įgyvendinimo problemų identifikavimas ir šių problemų sprendimų suradimas. Už VPS įgyvendinimo vidinį vertinimą bus atsakinga VVG administracija, valdyba.</p> <p>Pagal aukščiau pateiktą VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos vidaus sistemą VVG paskirstyta atsakomybė:</p> <p><i>VVG administracija atsako už:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - už VPS administravimą, metodinius ir finansinius valdymo gebėjimus įgyvendinti VPS ir administruoti viešąsias lėšas, tinkamą valdybos informavimą; - už finansų valdymo gebėjimus įgyvendinant VPS ir viešųjų lėšų administravimą; - už vietos projektų vykdymo gebėjimus, administruojant viešąsias lėšas. <p><i>VVG valdyba atsako už:</i></p>	

- sprendimų priėmimą, skirstant lėšas vietos projektų įgyvendinimui;
 - tinkamą viešųjų ir privačių interesų derinimą.
- VVG nariai atsako už:*
- už tinkamą kolegialaus valdymo organo suformavimą.

VVG administracijos darbuotojai betarpiškai informuoja vienas kitą apie VPS įgyvendinimo eigą, kylančias problemas, vietos projektų vykdytojų pageidavimus ir pasiūlymus, VVG valdybos įpareigojimus. Informacijos teikimas pateiktas 11 pav. VVG viešųjų ryšių specialistas ir administracijos vadovas informuoja visuomenę ir potencialius vietos projektų vykdytojus ir VVG narius. VVG pirmininkas informuoja VVG valdybą apie VPS įgyvendinimo eigą, įgyvendinimo pažangą, kylančias problemas, siūlo jų sprendimo būdus. VVG valdyba teikia informaciją VVG administracijai, VVG nariams ir narių visuotiniam susirinkimui. VVG narių visuotinis susirinkimas informuoja VVG valdybą ir VVG pirmininką.

VVG administracijos darbuotojai atsiskaito VVG pirmininkui. VVG pirmininkas atsiskaito VVG valdybai ir VVG narių visuotiniam susirinkimui už administracijos darbą įgyvendinant VPS ir valdybos įpareigojimų vykdymą. VVG valdyba atsiskaito VVG narių visuotiniam susirinkimui už suteiktų įgaliojimų įvykdymą. Atskaitomybė pateikiama 12 pav.

VPS įgyvendinimo stebėseną vykdoma „iš apačios į viršų“:

Administracija:

- įgyvendina VPS ir stebi VPS įgyvendinimo eigą;
- administruoja viešąsias lėšas;
- informuoja VVG valdybą ir valdybos pirmininką apie VPS įgyvendinimo eigą, lėšų naudojimą;
- vykdo vertinimo rezultatų sklaidą (duomenys pateikiami viešai VVG interneto puslapyje);
- vykdo VPS rodiklių įgyvendinimo stebėseną ir apibendrinimą;
- renka kiekybinę informaciją iš vietos veiklos projektų įgyvendinimo ataskaitų ir MP, ją apibendrina ir vykdo projektų įgyvendinimo priežiūrą;
- teikia kasmetinę ataskaitą NMA apie VPS įgyvendinimą;
- kaupia stebėsenos duomenis.

VVG valdyba:

- stebi ir vertina administracijos darbą, visuotinio narių susirinkimo ir VVG valdybos sprendimų vykdymą numatytu laiku, informacijos sklaidą.

VVG nariai:

- stebi administracijos ir valdybos darbą, VVG įvaizdžio formavimą, įstatų laikymasi, demokratinių procedūrų laikymasi, renkant VVG valdybą, VVG pirmininką, stebi strategijos įgyvendinimo eigą, VVG įsipareigojimų vykdymą.

Pagal aukščiau pateiktą VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos vidaus sistemą VPS administravimo vadovas, VPS finansininkas, administratorius vykdys jiems priskirtas pagal darbo pobūdį funkcijas, kurios bus apibrėžtos jų pareigybinėse instrukcijose. VPS

administravimo vadovas bus atsakingas už visą VVG administracijos darbą ir pasiektus darbo rezultatus, įgyvendinant VPS. Jam pavaldūs: VPS finansininkas, VPS administratorius, VPS viešųjų ryšių specialistas. VPS finansininkas tvarkys buhalterinę apskaitą ir administruos viešąsias lėšas, teiks finansines ataskaitas apie VPS įgyvendinimą. VPS administratorius administruos vietos projektus, rengs kvietimų dokumentaciją, paramos sutartis, vertins viešųjų pirkimų dokumentus, mokėjimo prašymus ir kt., teiks tarpines ir metines ataskaitas VPS vadovui apie įgyvendinamus vietos projektus, apie VPS įgyvendinimo eigą ir rezultatus. VPS administravimo vadovas teiks tarpines ir metines VPS įgyvendinimo ataskaitas VVG valdybos pirmininkui ir nariams. Valdyba minėtas ataskaitas svarstys, teiks siūlymus dėl nustatytų VPS įgyvendinimo valdymo, kontrolės ir patikrinimo sistemos trūkumų bei jų šalinimo tvarkos. Nustačius VPS įgyvendinimo trūkumų, juos šalins VPS administracija – VPS administravimo vadovas ir kiti darbuotojai, kurie yra atsakingi už VPS įgyvendinimą, pasiektus rezultatus.

VVG valdybos pirmininkas teiks VVG valdybai VPS įgyvendinimo rezultatus, teikdamas metines VPS įgyvendinimo ataskaitas. Valdyba tvirtins minėtas ataskaitas. Patvirtintos metinės VPS ataskaitos apie VPS įgyvendinimo rezultatus bus teikiamos NMA nustatyta tvarka pagal minėtų taisyklių reikalavimus. VPS viešųjų ryšių specialistas, kuris bus pavaldus VPS administravimo vadovui, viešins VPS įgyvendinimo ataskaitas.

Už bendrą VPS įgyvendinimo eigą ir pasiektus rezultatus atsakingas VPS administravimo vadovas. Už atskirus pažeidimus, kurie nustatyti dėl konkretaus administracijos darbuotojo kaltės, atsakomybę neš atsakingas darbuotojas.

	Pagal gyvenamąją vietovę	Pagal lytį		65 m. ir vyresni	40–64 m. (įskaitytinai)
		vyrai	moterys		
		gyvenantys viensėdžiuose (vienkiemiuose)	gyvenantys gyv. vietovėse iki 200 gyventojų (išskyrus viensėdžius)		
x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	12487
x	x	x	x	7858	x
x	x	x	12 532	2636	6022
x	x	13 895	x	5222	6465
x	x	n.d.	n.d.	x	x
x	9238	n.d.	n.d.	x	x
x	x	n.d.	n.d.	x	x
1768	x	948	820	x	x
x	x	1723	1559	x	x
x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x
n.d.	n.d.	n.d.	x	x	x
n.d.	n.d.	n.d.	x	x	x
n.d.	n.d.	n.d.	x	x	x

socialinės rizikos šeimose augančių vaikų skaičius	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	590
Statistinės informacijos šaltiniai ir metai	<p><i>Pateikiami 2011 m. sausio 1 d. duomenys:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <u>VVG atstovaujamos teritorijos gyventojų skaičius pagal amžių</u> (duomenų šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru, 3 priedo 13 lentelė; duomenų metai: 2011 m.); 2. <u>VVG atstovaujamos teritorijos gyventojų skaičius pagal lytį</u> (duomenų šaltinis: Raseiniu r. sav. 2015-04-29 raštas Nr. 5.19R5-1616). Raseinių r. sav. duomenys pateikiami be savivaldybės centro, 3 priedo 6 lentelė (duomenų metai: 2011m.) ir 3 priedo 13 lentelė (Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru, duomenų metai: 2011m.) ir 3 priedo 9 lentelė (šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami be savivaldybės centro) (duomenų metai: 2011 m.); 3. <u>VVG atstovaujamos teritorijos gyventojų skaičius pagal gyvenamąją vietovę</u> (duomenų šaltinis: Raseinių r. sav. duomenys. Duomenys pateikiami be savivaldybės centro, 3 priedo 6 lentelė; duomenų metai: 2011 m.); 4. <u>VVG atstovaujamos teritorijos gyventojų skaičius pagal užimtumą</u> : <ul style="list-style-type: none"> - <i>dirbantys (išskyrus savarankiškai dirbančiuosius</i> (duomenų šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys. Raseiniu r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru, 3 priedo 26 lentelė; duomenų metai: 2011 m.); - <i>savarankiškai dirbantys pagal verslo liudijimą</i> (duomenų šaltinis: VMI duomenys. (www.vmi.lt/cms/gyventojai). Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru, 3 priedo 54 lentelė; duomenų metai: 2011 m.); - <i>ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo įstaigas, veikiančias VVG atstovaujamoje teritorijoje, lankantys asmenys</i> (duomenų šaltinis: Raseinių r. sav. duomenys. Duomenys pateikiami be savivaldybės centro, 3 priedo 66 lentelė; duomenų metai: 2011 m.); - <i>bedarbiai (išskyrus gaunančius senatvės pensiją arba nedirbančius dėl negalios)</i> (duomenų šaltinis: Lietuvos darbo biržos prie socialinės ministerijos duomenys (darbo išteklių skyriaus duomenys). Duomenys pateikiami <u>be</u> savivaldybės centro, 3 priedo 30 lentelė; duomenų metai: 2011 m.); 5. <u>VVG atstovaujamos teritorijos gyventojų skaičius pagal socialinę padėtį (socialinės rizikos šeimų skaičius; socialinės rizikos šeimose augančių vaikų skaičius)</u>(duomenų šaltinis: Raseinių r. sav. duomenys. Duomenys pateikiami be savivaldybės centro, 3 priedo 36 lentelė; duomenų metai: 2011 																								

	m.).
Paaiškinimai	<p>1. Pagal amžių , t. y. pagal nurodytas amžiaus grupes, ir lytį pateikiami duomenys Raseinių rajono mastu, nes VVG teritorijoje pagal nurodytas amžiaus grupes duomenys nevedami.</p> <p>2. Duomenys apie savarankiškai dirbančius pagal verslo liudijimą pateikiami Raseinių rajono mastu. VVG kreipėsi į Mokesčių inspekciją, ji atsakė, kad VVG teritorijoje tokia apskaita nevedama ir duomenų nėra.</p> <p>3. Duomenų apie pensiją VVG teritorijoje dirbančius (išskyrus savarankiškai dirbančiuosius) ir gaunančius senatvės pensiją nėra. Nei Lietuvos statistikos departamentas, nei Raseinių r. savivaldybė, nei Raseinių r. sav. seniūnijos, nei Sodra tokios apskaitos neveda ir duomenų neturi.</p> <p>4. Pagal socialinę padėtį ir gyvenamąją vietovę bei skurdą patiriančius asmenis VVG teritorijoje duomenų nėra. Nei Lietuvos statistikos departamentas, nei Raseinių r. savivaldybė, nei Raseinių r. sav. seniūnijos tokios apskaitos neveda ir duomenų neturi.</p>

VVG atstovaujamos teritorijos situacijos analizei naudojama statistinė informacija apie VVG atstovaujamos teritorijos gyventojus (2014-01-01)																						
VVG atstovaujamos teritorijos gyventojų skaičius iš viso:		Pagal amžių			Pagal lytį			Pagal gyvenamąją vietovę				Pagal užimtumą			Pagal socialinę padėtį							
		iki 7 m.	7–13 m. (įskaitytinai)	14–29 m. (įskaitytinai)	30–39 m. (įskaitytinai)	40–64 m. (įskaitytinai)	65 m. ir vyresni	vyrų	moterų	gyvenantys viensėdžiuose (vienkiemiuose)	gyvenantys gyv. vietovėse iki 200 gyventojų (išskyrus viensėdžius)	gyvenantys gyv. vietovėse nuo 201 iki 1000 gyventojų	gyvenantys gyv. vietovėse nuo 1001 iki 2999 gyventojų	gyvenantys gyv. vietovėse nuo 3000 iki 6000 gyventojų (išskyrus savivaldybių centrus)	dirbantys (išskyrus savarankiškai dirbančiuosius)	savarankiškai dirbantys pagal verslo lūdimą	ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo įstaigas, veikiančias VVG atstovaujamoje teritorijoje, lankantys asmenys	bedarbiai (išskyrus: gaunančius senatvės pensiją; nedirbančius dėl negalios)	gaunantys senatvės pensiją	skurdą patiriantys asmenys	socialinės rizikos šeimų skaičius	socialinės rizikos šeimose augančių vaikų skaičius
Pagal amžių	iki 7 m.	x	x	x	x	x	3897	1034	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	n.d.
	7–13 m. (įskaitytinai)	x	2433	x	x	x	1257	1176	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	n.d.
	14–29 m. (įskaitytinai)	x	x	7353	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	n.d.

Pagal gyvenamąją vietovę	Pagal lytį		30–39 m. (įskaitytinai)	40–64 m. (įskaitytinai)	65 m. ir vyresni
	vyrai	moterys			
	gyvenantys viensėdžiuose (vienkiemiuose)	gyvenantys gyv. vietovėse iki 200 gyventojų (išskyrus viensėdžius)			
x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x
x	x	x	3611	x	x
x	x	x	x	12455	x
x	x	x	x	x	x
x	x	x	11 708	6000	1824
x	12 891	X	5027	6455	1787
x	n.d.	n.d.	x	x	x
x	n.d.	n.d.	x	x	x
11840	n.d.	n.d.	x	x	x
x	890	770	x	x	x
x	1622	1416	x	x	x
x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x

	gyvenantys gyv. vietovėse nuo 1 001 iki 2 999 gyventojų	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	1660	x	x	x	x
	gyvenantys gyv. vietovėse nuo 3 000 iki 6 000 gyventojų (išskyrus savivaldybių centrus)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	3038	x	x	x	x
Pagal užimtumą	dirbantys (išskyrus savarankiškai dirbančiuosius)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	13900	x	x	x
	savarankiškai dirbantys pagal verslo liudijimą	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	932	x	x	x
	ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo įstaigas, veikiančias VVG atstovaujamoje teritorijoje, lankantys asmenys	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	2485	x	x	x	x
	bedarbiai (išskyrus gaunančius senatvės pensiją arba nedirbančius dėl negalios)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	1509	x	x	x	x
	gaunantys senatvės pensiją	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	n.d.	x	x	x	x
Pagal socialinę padėtį	skurdą patiriantys asmenys	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	4880	x	x	x	x	

socialinės rizikos šeimų skaičius	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	200	x
socialinės rizikos šeimose augančių vaikų skaičius	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	429

Statistinės informacijos šaltiniai ir metai

Pateikiami 2014 m. sausio 1 d. duomenys:

1. VVG atstovaujamos teritorijos gyventojų skaičius pagal amžių (duomenų šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru, 3 priedo 13 lentelė; duomenų metai: 2014 m.);
2. VVG atstovaujamos teritorijos gyventojų skaičius pagal lytį (duomenų šaltinis: Raseiniu r. sav. 2015-04-29 raštas Nr. 5.19R5-1616). Raseinių r. sav. duomenys pateikiami be savivaldybės centro, 3 priedo 6 lentelė (duomenų metai: 2014 m.) ir 3 priedo 13 lentelė (Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru, duomenų metai: 2014 m.) ir 3 priedo 9 lentelė (šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami be savivaldybės centro) (duomenų metai: 2014 m.);
3. VVG atstovaujamos teritorijos gyventojų skaičius pagal gyvenamąją vietovę (duomenų šaltinis: Raseinių r. sav. duomenys. Duomenys pateikiami be savivaldybės centro, 3 priedo 6 lentelė; duomenų metai: 2014 m.);
4. VVG atstovaujamos teritorijos gyventojų skaičius pagal užimtumą :
 - *dirbantys (išskyrus savarankiškai dirbančiuosius* (duomenų šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys, www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize>. Raseiniu r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru, 3 priedo 26 lentelė; duomenų metai: 2014 m.);
 - *savarankiškai dirbantys pagal verslo liudijimą* (duomenų šaltinis: VMI duomenys. (www.vmi.lt/cms/gyventojai). Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru, 3 priedo 54 lentelė; duomenų metai: 2014 m.);
 - *ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo įstaigas, veikiančias VVG atstovaujamoje teritorijoje, lankantys asmenys* (duomenų šaltinis: Raseinių r. sav. duomenys. Duomenys pateikiami be savivaldybės centro, 3 priedo 66 lentelė; duomenų metai: 2014 m.);
 - *bedarbiai (išskyrus gaunančius senatvės pensiją arba nedirbančius dėl negalios)* (duomenų šaltinis: Lietuvos darbo biržos prie socialinės ministerijos duomenys (darbo išteklių skyriaus duomenys). Duomenys pateikiami be savivaldybės centro, 3 priedo 30 lentelė; duomenų metai: 2014 m.);

	<p>5. <u>VVG atstovaujamos teritorijos gyventojų skaičius pagal socialinę padėtį (skurdą patiriantys asmenys; socialinės rizikos šeimų skaičius; socialinės rizikos šeimose augančių vaikų skaičius)</u> (duomenų šaltinis: Raseinių r. sav. duomenys. Duomenys pateikiami be savivaldybės centro, 3 priedo 36 lentelė; duomenų metai: 2014 m.).</p>
<p>Paaiškinimai</p>	<p>1. Pagal amžių , t. y. pagal nurodytas amžiaus grupes, ir lytį pateikiami duomenys Raseinių rajono mastu, nes VVG teritorijoje pagal nurodytas amžiaus grupes duomenys nevedami.</p> <p>2. Duomenys apie savarankiškai dirbančius pagal verslo liudijimą pateikiami Raseinių rajono mastu. VVG kreipėsi į Mokesčių inspekciją, ji atsakė, kad VVG teritorijoje tokia apskaita nevedama ir duomenų nėra.</p> <p>3. Duomenų apie pensiją VVG teritorijoje dirbančius (išskyrus savarankiškai dirbančiuosius) ir gaunančius senatvės pensiją nėra. Nei Lietuvos statistikos departamentas, nei Raseinių r. savivaldybė, nei Raseinių r. sav. seniūnijos, nei Sodra tokios apskaitos neveda ir duomenų neturi.</p>

Kaimo vietovių VPS formos 3 priedo pastaba. Pagal instrukciją reikalaujama pateikti 2011 m., 2013 m. ir vėlesnių metų duomenis. VVG, atlikdama analizę ir norėdama parodyti kitimo būklę iki krizinio ir po krizinio laikotarpio, dalį rodiklių pateikė ilgesniu ir įvairesniu laiko tarpsniu. Tai leido nustatyti, kada ekonominė, socialinė ir kt. padėtis šalyje, rajone, VVG teritorijoje blogėjo ir nuo kada pradėjo gerėti. Tai leido nustatyti, kokias tempais vyko pokyčiai, lyginant atskiras teritorijas. Lentelėse naudojamas trumpinys „n. d.“ reiškia, kad duomenų nėra.

1 lentelė. Vietos veiklos grupės narių sąrašas

Eil. Nr.	Juridinio/fizinio asm. pavadinimas/ vardas, pavardė	Juridinio asmens kodas	Adresas, tel. nr., el. paštas	Deleguotas asmuo	Atstovaujamas sektorius
1.	Visuomeninė organizacija kaimo bendruomenė „Gynėvė“	172777763	LT-60280 Raseinių r. sav., Ariogalos sen., Plikių k., Švelnupio g. 6 vilma.segzdiene@gmail.com	Vilma Šegždienė vilma.segzdiene@gmail.com 8 615 24 962, 8 620 50 958	Pilietinė visuomenė
2.	Visuomeninė organizacija kaimų bendruomenė „Butkiškės“	172778527	LT-60271 Raseinių r. sav., Ariogalos sen., Butkiškės k., Dubysos g. 34 lbielskis@gmail.com	Linas Bielskis lbielskis@gmail.com 8 615 25 004, 8 600 21 190	Pilietinė visuomenė
3.	Visuomeninė organizacija kaimo bendruomenė „Paliepiei“	272777230	LT-60221 Raseinių r. sav., Ariogalos sen., Paliepių k. paliepiei@bendruomenes.lt	Arūnas Stumbra paliepiei@bendruomenes.lt 8 648 21 175	Pilietinė visuomenė
4.	Gėluvos kaimo bendruomenė	272778670	LT-60246 Raseinių r. sav., Ariogalos sen., Gėluvos k., Dubysos g. 33 jonasvazgys@takas.lt	Jonas Vazgys jonasvazgys@takas.lt 8 615 24 963, 8 612 87 170 (8 428) 50 288	Pilietinė visuomenė
5.	Didžiulių kaimo bendruomenė	172779967	LT-60295 Raseinių r. sav., Ariogalos sen., Didžiulių k., Lentpjūvės g. 7 jurgita248@gmail.com	Jurgita Jankauskienė jurgita248@gmail.com 8 615 25 386, 8 676 32 968	Pilietinė visuomenė
6.	Milašaičių kaimo bendruomenė	7278294	LT-60231 Raseinių r. sav., Ariogalos sen., Milašaičių k., Šventupio g. 12 romas.daujotas@gmail.com	Romanas Daujotas romas.daujotas@gmail.com 8 686 02 863, 8 615 25 336	Pilietinė visuomenė
7.	VO „Ariogalos santara“	172773747	LT – 60236 Raseinių r. sav., Ariogala, Vytauto g. 103 mmarkai@gmail.com	Marytė Kvietkuvienė mmarkai@gmail.com 8 428 50 354	Pilietinė visuomenė

				8 611 51 234	
8.	Kaimų bendruomenė „Steponkaimis“	300070222	LT-60483 Raseinių r. sav., Betygalos sen., Steponkaimio k., Pamūkio g. 6 audre.st40@gmail.com	Audronė Stankevičienė audre.st40@gmail.com 8 615 25 822, 8 675 30 208	Pilietinė visuomenė
9.	Visuomeninė organizacija Ilgižių krašto kaimų bendruomenė „Santaka“	172777197	LT-60067 Raseinių r. sav., Betygalos sen., Ilgižių k., Tildo g. 15 santaka.ilgiziai@gmail.com g.stulpiniene@gmail.com	Gražina Stulpinienė santaka.ilgiziai@gmail.com g.stulpiniene@gmail.com 8 615 26 192, 8 621 41 993	Pilietinė visuomenė
10.	Kaimų bendruomenė „Betygala“	172777044	LT-60209 Raseinių r. sav., Betygalos sen., Betygalos mstl., Dubysos g. 8 bendruomenebetygala@gmail.com	Gema Račienė bendruomenebetygala@gmail.com 8 615 26 162, 8 616 50 251 (8 428) 43 319	Pilietinė visuomenė
11.	Kaimų bendruomenė „Berteškiai“	172784576	LT- 60212 Raseinių r. sav., Betygalos sen., Berteškių k., Sodų g. 4 berteskiai@gmail.com	Loreta Sirvidienė berteskiai@gmail.com. 8 615 31 960, 8 615 43 059	Pilietinė visuomenė
12.	Požečių kaimų bendruomenė	301791104	LT-60204 Raseinių r. sav., Betygalos sen., Požečių k., Mokyklos g. 1 pozeciuk.bendruomene@inbox.lt	Albina Kaupienė pozeciuk.bendruomene@inbox.lt, 8 615 26 271	Pilietinė visuomenė
13.	Kaimų bendruomenė „Saugailiai“	300034151	LT-60214 Raseinių r. sav., Betygalos sen., Saugailių k., Kranto g. 19 gitanalu@gmail.com; saugailiai@gmail.com	Gitana Lušienė gitanalu@gmail.com; saugailiai@gmail.com 8 615 26 040, 8 658 34 589	Pilietinė visuomenė
14.	Pramedžiavos kaimų bendruomenė	301906851	LT-60025 Raseinių r. sav., Girkalnio sen., Pramedžiavos k., Klevų g. 1 Linajauskiene@gmail.com Pramedziavosbendruomene@gmail.com	Lina Jašauskienė Linajauskiene@gmail.com; 8 615 29 530	Pilietinė visuomenė
15.	Kaimų bendruomenė „Biliūnai“	300658463	LT- 60310 Raseinių r. sav., Girkalnio sen., Biliūnų k. 3 rackauskiene.vilma@gmail.com	Vilma Račauskienė rackauskiene.vilma@gmail.com 8 615 26 418, 8 686 67 097	Pilietinė visuomenė
16.	Kaimų bendruomenė „Girkalnis“	172783855	LT-60028 Raseinių r. sav., Girkalnio sen., Girkalnio k., Šėtopio g. 61 klemensasaulys575@gmail.com	Klemensas Šaulys klemensasaulys575@gmail.com 8 615 26 328, 8 620 45 804	Pilietinė visuomenė
17.	Kaimo bendruomenė „Bliūdžiai“	172781651	LT-60326 Raseinių r. sav., Kalnujų sen., Bliūdžių k., Beržų g. 5 laimute19600920@gmail.com	Laima Kauneckienė laimute19600920@gmail.com 8 615 26546, 8 618 05736	Pilietinė visuomenė

18.	Palendrių kaimo bendruomenė	301798636	LT-60320 Raseinių r. sav., Kalnujų sen., Palendrių k., Piliakalnio g. 20 auligis@draugas.lt	Linas Girdžius auligis@draugas.lt 8 615 26 686, 8 698 37 757	Pilietinė visuomenė
19.	Balčių kaimo bendruomenė	172787490	LT-60373 Raseinių r. sav., Nemakščių sen., Balčių k., Vilties g. 8 balciu.bendruomene@gmail.com	Angelė Zubrickienė balciu.bendruomene@gmail.com, 8 615 26 831, 8 676 32 855	Pilietinė visuomenė
20.	Visuomeninė organizacija Pašešuvio kaimo bendruomenė	300010093	LT-60391 Raseinių r. sav., Nemakščių sen., Pašešuvio k., Dvaro g. 5 jolantazalkauskiene@gmail.com	Jolanta Žalkauskienė jolantazalkauskiene@gmail.com 8 615 26 845, 8 600 29 646	Pilietinė visuomenė
21.	Užkalnių kaimo bendruomenė	172787533	LT-60347 Raseinių r. sav., Nemakščių sen., Užkalnių k. gitanaskybartas@gmail.com	Gitanas Kybartas gitanaskybartas@gmail.com 8 615 26 870, 8 682 20 842	Pilietinė visuomenė
22.	Nemakščių bendruomenės santalka	172785863	LT-60382 Raseinių r. sav., Nemakščių sen., Nemakščių mstl., Dainavos g. 22 lina.mejeriene@gmail.com	Lina Mejerienė lina.mejeriene@gmail.com 8 615 26861	Pilietinė visuomenė
23.	Visuomeninė organizacija „Vosiliškio kaimo bendruomenė“	172784957	LT-60061 Raseinių r. sav., Pajojukų sen. Vosiliškio k., Pagirio g. 1 vosiliskiokb@gmail.com	Feliksas Petrėtis vosiliskiokb@gmail.com 8 652 31 839, 8 615 26 918	Pilietinė visuomenė
24.	Visuomeninė organizacija „Kaulakių kaimo bendruomenė“	172773366	LT-60457 Raseinių r. sav., Pajojukų sen., Kaulakių k., Liolingės g.1 pocienelena@gmail.com	Elena Pocienė pocienelena@gmail.com 8 615 26 946, 8 694 01 665	Pilietinė visuomenė
25.	Akstinų kaimo bendruomenė	172788788	LT-60452 Raseinių r. sav., Pajojukų sen., Akstinų k., Alyvų g. 1 zitukass@gmail.com	Zita Baltrušaitienė zitukass@gmail.com 8 615 27 157, 8 674 57 132	Pilietinė visuomenė
26.	Sargelių bendruomenės centras	172788069	LT-60443 Raseinių r. sav., Pajojukų sen., Sargelių k., Papušynio k. 14 sargeliai@bendruomenes.lt; daivases@yahoo.de www.sargeliai.org	Daiva Šeškauskaitė sargeliai@bendruomenes.lt; daivases@yahoo.de www.sargeliai.org 8 615 27 359, 8 699 45 718 (8 428) 77 175	Pilietinė visuomenė
27.	Kaimų bendruomenė „Sujainiai“	172782753	LT-60344 Raseinių r. sav., Paliepių sen., Sujainių k., Mokyklos g. 6 rsebeliskiene@gmail.com; ulinskienedaiva02@gmail.com	Daiva Ulinskienė rsebeliskiene@gmail.com ulinskienedaiva02@gmail.com 8 615 27 709, 8 656 68 088	Pilietinė visuomenė

28.	Kaimų bendruomenė „Anžiliai“	172783474	LT-60343 Raseinių r. sav., Paliepių sen., Anžilių k., Tvekinio g. 9 anziliai@gmail.com	Virginija Šadauskienė anziliai@gmail.com 8 618 39 880, 8 615 27 709	Pilietinė visuomenė
29.	Visuomeninė organizacija „Slabada“	172784042	LT-60109 Raseinių r. sav., Paliepių sen., Slabados k., Minionių g. 1 lkuzmarskiene@gmail.com	Lina Kuzmarskienė lkuzmarskiene@gmail.com 8 676 32 949	Pilietinė visuomenė
30.	Gervinės kaimo bendruomenė	300082954	LT-60197 Raseinių r. sav., Paliepių sen., Gervinės k., Paupio g. 4 jurate.garliauskiene@gmail.com	Jūratė Garliauskienė jurate.garliauskiene@gmail.com 8 615 27 600, 8 672 37 462	Pilietinė visuomenė
31.	Ramonų kaimo bendruomenė	172787871	LT-60106 Raseinių r. sav., Raseinių sen., Ramonų k., Raseinių g. 20 d.raudoniene@gmail.com	Dalytė Raudonienė d.raudoniene@gmail.com; 8 615 28 304, 8 673 00 182	Pilietinė visuomenė
32.	Alėjų kaimo bendruomenė	172780211	LT-60100 Raseinių r. sav., Raseinių sen., Alėjų k., Bažnyčios g. 12 rasdita@gmail.com	Irena Grigienė rasdita@gmail.com 8 615 28 359, 8 601 23 832 (8 428) 77 658	Pilietinė visuomenė
33.	Gintaro kaimų bendruomenė	301852653	LT-60162 Raseinių r. sav., Raseinių sen., Šarkių k., Žemaičių g. 54 nijolelauraitiene@gmail.com jbonaite@gmail.com	Nijolė Lauraitienė nijolelauraitiene@gmail.com jbonaite@gmail.com 8 615 29 672, 8 621 97 684	Pilietinė visuomenė
34.	Lenkelių kaimo bendruomenė	300036939	LT-60160 Raseinių r. sav., Raseinių sen., Lenkelių k., Mokyklos g. 6 zuvelaitiene@gmail.com	Skaidrutė Žuvelaitienė 8 615 28 394, 8 611 35 861	Pilietinė visuomenė
35.	Visuomeninė organizacija „Norgėlų kaimo bendruomenė“	172784195	LT-60189 Raseinių r. sav., Raseinių sen., Norgėlų k., Akacijų g. 1 gciariene@gmail.com	Gražina Čiarienė gciariene@gmail.com 8 615 28 402, 8 614 03 199 (8 428) 70 508	Pilietinė visuomenė
36.	Visuomeninė organizacija „Gabšių kaimo bendruomenė“	172786584	LT-60192 Raseinių r. sav., Raseinių sen., Gabšių k. gabsiai.bendruomene@gmail.com	Vaida Kropaitienė gabsiai.bendruomene@gmail.com 8 685 60539	Pilietinė visuomenė
37.	Kaimų bendruomenė „Gruzdiškė“	300518145	LT-60105 Raseinių r. sav., Raseinių sen., Gruzdiškės k., Dubysos g. 55 dngl.klusiene@gmail.com	Danguolė Klusienė dngl.klusiene@gmail.com 8 615 28 752, 8 610 21 973	Pilietinė visuomenė
38.	Žaiginio bendruomenė „Bitupis“	172783093	LT-60445 Raseinių r. sav., Šiluvos sen., Žaiginio mstl., Mokyklos g. 1	Rita Šilvienė rita.silviene@gmail.com;	Pilietinė visuomenė

			rita.silviene@gmail.com; zaiginis@bendruomenes.lt www.bitupis.lt	zaiginis@bendruomenes.lt www.bitupis.lt 8 615 28 794, 8 616 37 221	
39.	Katauskių kaimo bendruomenė	172785144	LT- 60049 Raseinių r. sav., Šiluvos sen., Katauskių k., Kopyčios g. 2 jonasgalinaitis@gmail.com	Jonas Galinaitis jonasgalinaitis@gmail.com 8 682 47 257	Pilietinė visuomenė
40.	Kaimų bendruomenė „Lyduvėnai“	301650534	LT-60046 Raseinių r. sav., Šiluvos sen., Lyduvėnų mstl., Piliakalnio g. 2 Vileikiene.janina@gmail.com	Janina Vileikienė Vileikiene.janina@gmail.com 8 614 95 659, (8 428) 46 121 8 615 28 359	Pilietinė visuomenė
41.	Kaimų bendruomenė „Viduklė“	301695006	LT- 60347 Raseinių r. sav., Viduklės sen., Viduklės mstl., Kęstučio g. 16 g.sulinkas@gmail.com vidukles@gmail.com	Algimantas Mielinis g.sulinkas@gmail.com vidukles@gmail.com 8 615 29 596, 8 612 28 310	Pilietinė visuomenė
42.	Visuomeninė organizacija Paupio bendruomenė „Paupys“	302757069	LT- 60034 Raseinių r. sav., Viduklės sen., Paupio k., Atetities g. 5A uabnikola@gmail.com	Nikolaj Majeuskij uabnikola@gmail.com 8 698 34 350	Pilietinė visuomenė
43.	Gylių kaimo bendruomenė	300044220	LT-60408 Raseinių r. sav., Viduklės sen., Gylių k., Uosių g. 1 gyliukaimobendruomene@gmail.com	Antanas Kleinauskas gyliukaimobendruomene@gmail.com 8 615 29 630	Pilietinė visuomenė
44.	Skirmantiškės kaimo bendruomenė	300509438	LT-60473 Raseinių r. sav., Pajojuku sen., Šimkaičių k. 3 skirmantiskes.bendruomene@gmail.com	Roma Toleikienė skirmantiskes.bendruomene@gmail.com. 8 615 27 289, 8 614 74 002	Pilietinė visuomenė
45.	Kaimo bendruomenė „Gyvoji versmė“	302551927	LT-60111 Raseinių r. sav., Ramonų k., Kantrolių g. 2 ramonu.klubas@gmail.com	Arūnas Misius ramonu.klubas@gmail.com 8 688 18 338	Pilietinė visuomenė
46.	Mažosios Viduklės kaimų bendruomenė	302323635	LT- 60340 Raseinių r. sav., Viduklės sen., Aukštkelių k., Žemaičių plento g. 8 ro.baltrusaitis@gmail.com	Rolandas Baltrušaitis ro.baltrusaitis@gmail.com 8 615 28 969	Pilietinė visuomenė
47.	Kaimų bendruomenė „Dumšiškiai“	172783321	Raseinių r. sav. Dumšiškių k. reginute02@gmail.com	Regina Lukošienė reginute02@gmail.com 8 615 25 792, 8 677 50 374	Pilietinė visuomenė
48.	Lakštučių kaimų	302673518	LT-60342 Raseinių r. sav.	Donatas Baukys	Pilietinė visuomenė

	bendruomenė		Lakštučių k. Lakštučių g. 14 dbaukys@gmail.com krisbauk@gmail.com	dbaukys@gmail.com krisbauk@gmail.com 8 615 25 843, 8 655 00 982	
49.	Verėduvos kaimo bendruomenė	172780364	LT-60291 Raseinių r. sav., Ariogalos sen., Verėduvos k. vereduva@gmail.com	Vytautas Jucys vereduva@gmail.com 8 615 25 765, 8 699 99 258	Pilietinė visuomenė
50.	Visuomeninė organizacija Kaimų bendruomenė „Pagraja“	172776138	LT-60241 Raseinių r. sav., Ariogalos sen., Grajauskų k., Beržų g. 2 lukosiusvidas@gmail.com	Vidas Lukošius lukosiusvidas@gmail.com 8 676 36 386, 8 615 24982	Pilietinė visuomenė
51.	IĮ „Vigruva“	172383334	LT-60190 Raseinių r. sav., Norgėlai, Putinų g. 10 Vincas.blinstrubas@gmail.com	Vincas Blinstrubas Vincas.blinstrubas@gmail.com 8 699 94460	Verslo sektorius
52.	Romano Daujoto IĮ paminklų dirbtuvės	172246759	LT-60231 Raseinių r. sav., Ariogalos sen., Milašaičių k. romas.daujotas@gmail.com	Romanas Daujotas romas.daujotas@gmail.com 8 686 02 863	Verslo sektorius
53.	Jaunasis ūkininkas	-----	LT- 60212 Raseinių r. sav., Betygalos sen., Berteškių k. valentas.balsys@gmail.com	Valentas Balsys valentas.balsys@gmail.com 8 676 98 457	Verslo sektorius
54.	Raseinių rajono savivaldybės taryba	288740810	LT-60150 Raseiniai, V. Kudirkos g.5 meras@raseiniai	Algirdas Gričius meras@raseiniai (8 428) 79 550, 8 686 18 110	Vietos valdžios sektorius
55.	Raseinių r. ŽŪB „Džeirana“	172277651	Pakapurnio k. 12, Raseinių sen., Raseinių r. sav. e.jonyliene@dzeirana.lt	Eligija Jonylienė e.jonyliene@dzeirana.lt 8 615 51 855	Verslo sektorius
56.	Palendrių slidinėjimo klubas	302561259	LT-60320 Raseinių r. sav., Kalnujų sen., Palendrių k. auligis@draugas.lt	Audronė Girdžienė auligis@draugas.lt 8 615 26 686, 8 698 37 757	Pilietinė visuomenė
57.	Raseinių rajono sodų bendrija „Prabauda“	272765790	Raseiniai, Prabaudos g. 102 grazina.andraitiene@gmail.com	Algimantas Andraitis grazina.andraitiene@gmail.com 8 975 21 124	Pilietinė visuomenė
58.	Raseinių krašto žemės ir miško savininkų asociacija	302472764	LT-60171 Raseiniai, Sporto g. 9 rkzmsa@gmail.com	Mykolas Hofertas 8 611 35861	Pilietinė visuomenė
59.	UAB „Danspin“	111776255	LT-60162 Raseinių r. sav., Andrušaičių k., Danų g. 3 rosvaldas@danspin.lt	Rosvaldas Kunickas rosvaldas@danspin.lt (8 428) 70 052	Verslo sektorius

60.	UAB „Bilderis“	300092197	LT-60188, Raseinių r. sav., Norgėlų k. saulius@bilderis.lt	Saulius Matelis saulius@bilderis.lt (8 428) 51 979	Verslo sektorius
61.	UAB „Dumbulė“	302515849	LT-60187 Raseiniai, Vilniaus g. 1 dvaras.fondas@mail.lt	Kęstutis Skamarakas dvaras.fondas@mail.lt 8 615 90 677	Verslo sektorius
62.	Kaimo bendruomenė „Vengerskai“	172780898	60324 Raseinių r. sav., Kalnujų sen., Vengerskų k. vengerskai@gmail.com	Laima Valinčienė vengerskai@gmail.com 8 615 26 558, (8 428) 47 888	Pilietinė visuomenė
63.	Kaimų bendruomenės „Savi namai“	300136124	60049 Raseinių r. sav., Šiluvos sen., Katauskių k. jolanta@pakalne.lt	Jolanta Aukštakienė jolanta@pakalne.lt 8 615 35 222	Pilietinė visuomenė
64.	Kaimo bendruomenė „Palukštys“	302943255	60231 Raseinių r. sav., Ariogalos sen., Palukščio k. romas@rokyne.lt	Romas Rudžianskas romas@rokyne.lt 8 698 04 555	Pilietinė visuomenė
65.	Asociacija „Ariogalos bendruomenė“	302757090	60263 Raseinių r. sav., Ariogala, Vytauto g. 103 balcaitiene@gmail.com	Regina Balčaitienė balcaitiene@gmail.com 8 687 53 949	Pilietinė visuomenė
66.	Dubysos regioninio parko direkcija	288642280	Jurbarko g.35, LT-60177 Raseiniai dubysosrp@raseiniai.lt	Vaidas Greičius dubysosrp@raseiniai.lt (428) 70330	Biudžetinė įstaiga
67.	Šiluvos bendruomenė „Aušrinė“	172776476	LT-60432 Raseinių r. sav., Šiluvos sen., Šiluvos mstl., Jono Pauliaus II g. 12 violeta.sinusiene@gmail.com	Violeta Sinušienė violeta.sinusiene@gmail.com 8 615 28 758, 8 611 30 130	Pilietinė visuomenė
68.	Viešoji įstaiga „Aštuonračio muziejukas“	302739427	Vyšnių g. 22, Nemakščiai, LT- 960382, Raseinių r. sav. astuonratis@gmail.com	Leonas Tamulevičius astuonratis@gmail.com 8 687 49215	Pilietinė visuomenė
69.	Raseinių rajono Mirklių kaimo bendruomenė	303400508	Aviečių g. 4, Mirklių k., LT-60192 Raseinių r. sav. grazina.andraitiene@gmail.com	Gražina Andraitienė grazina.andraitiene@gmai.com 8 675 21122	Pilietinė visuomenė

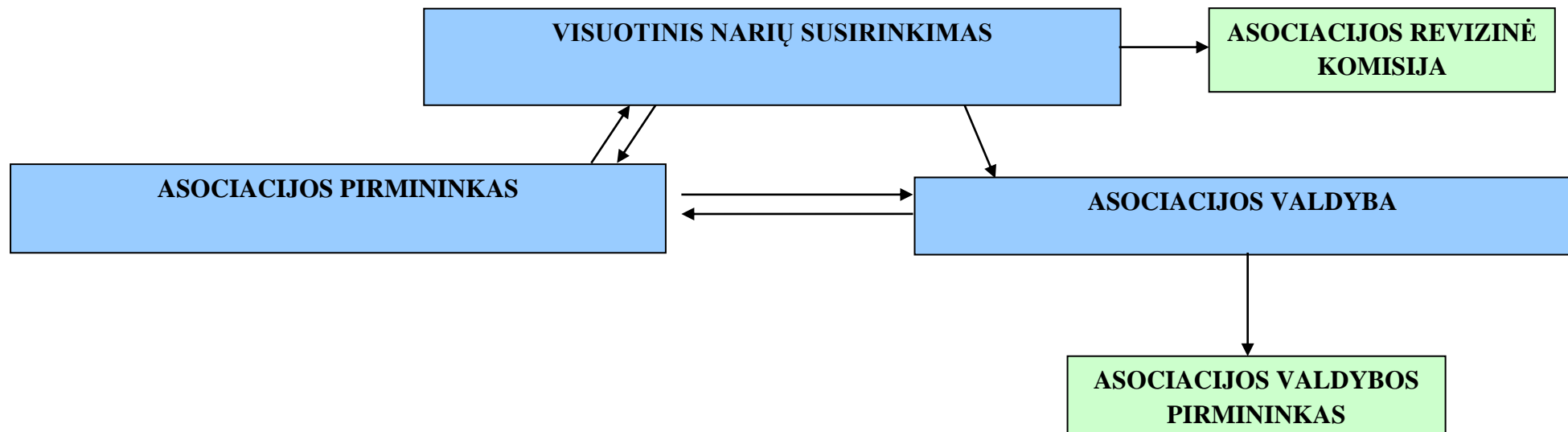
Šaltinis: VVG duomenys (saugomi VVG būstinėje).

2 lentelė. Vietos veiklos grupės valdybos narių sąrašas

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Gimimo metai	Atstovavimo pagrindas
Pilietinės visuomenės atstovai, 45,46 proc.			
1.	Dalytė Raudonienė	1952 11 29	Ramonų kaimo bendruomenės 2011 m. birželio 6 d. tarybos posėdžio protokolas Nr. 5; Raseinių rajono vietos veiklos grupės „Raseinių krašto bendrija“ 2015 m. birželio 25 d. visuotinio rinkiminio susirinkimo protokolas Nr. P-05.
2.	Klemensas Šaulys	1956 08 06	Kaimų bendruomenės „Girkalnis“ 2011 m. birželio 16 d. tarybos posėdžio protokolas Nr.-; Raseinių rajono vietos veiklos grupės „Raseinių krašto bendrija“ 2015 m. birželio 25 d. visuotinio rinkiminio susirinkimo protokolas Nr. P-05.
3.	Jonas Galinaitis	1957 06 19	Katauskių kaimo bendruomenės 2011m. liepos 13 d. tarybos posėdžio protokolas Nr. 01; Raseinių rajono vietos veiklos grupės „Raseinių krašto bendrija“ 2015 m. birželio 25 d. visuotinio rinkiminio susirinkimo protokolas Nr. P-05.
4.	Regina Lukošienė	1959 04 01	Kaimų bendruomenės „Dumšiškės“ 2011 m. birželio 17 d. visuotinio susirinkimo protokolas Nr.6; Raseinių rajono vietos veiklos grupės „Raseinių krašto bendrija“ 2015 m. birželio 25 d. visuotinio rinkiminio susirinkimo protokolas Nr. P-05.
5.	Rolandas Baltrušaitis	1980 12 03	Mažosios Viduklės kaimo bendruomenės 2015 m. birželio 19 d. tarybos posėdžio protokolas Nr. 2; Raseinių rajono vietos veiklos grupės „Raseinių krašto bendrija“ 2015 m. birželio 25 d. visuotinio rinkiminio susirinkimo protokolas Nr. P-05.
Verslo atstovai 27,27 proc.			
6.	Eligija Jonylienė	1976 06 11	Visuotinis bendrovės narių susirinkimo protokolas Nr. 113, 2011 m. liepos 11 d.; Raseinių rajono vietos veiklos grupės „Raseinių krašto bendrija“ 2015 m. birželio 25 d. visuotinio rinkiminio susirinkimo protokolas Nr. P-05.
7.	Kęstutis Skamarakas	1952 07 03	Visuotinis akcininkų susirinkimo protokolo išrašas 2011 m. balandžio 29 d.; Raseinių rajono vietos veiklos grupės „Raseinių krašto bendrija“ 2015 m. birželio 25 d. visuotinio rinkiminio susirinkimo protokolas Nr. P-05.
8.	Romanas Daujotas	1954 05 23	Raseinių rajono vietos veiklos grupės „Raseinių krašto bendrija“ 2015 m. birželio 25 d. visuotinio rinkiminio susirinkimo protokolas Nr. P-05.
Vietos valdžios atstovai 27,27 proc.			
9.	Rytis Radavičius	1986 09 16	Raseinių rajono savivaldybės mero potvarkis 2015 birželio 25 d. Nr. M-100; Raseinių rajono vietos veiklos grupės „Raseinių krašto bendrija“ 2015 m. birželio 25 d. visuotinio rinkiminio susirinkimo protokolas Nr. P-05.
10.	Darius Morkus	1990 08 31	Raseinių rajono savivaldybės mero potvarkis 2015 birželio 25 d. Nr. M-100; Raseinių rajono vietos veiklos grupės „Raseinių krašto bendrija“ 2015 m. birželio 25 d. visuotinio rinkiminio susirinkimo protokolas Nr. P-05.

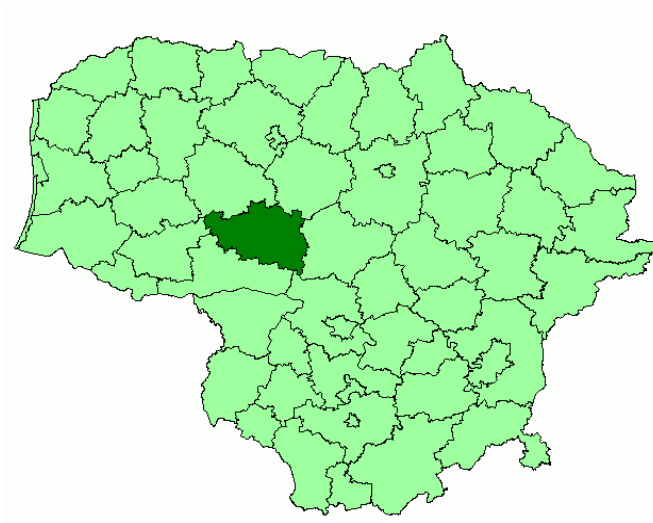
11.	Loreta Sirvidienė	1967 01 27	Raseinių rajono savivaldybės mero potvarkis 2015 birželio 25 d. Nr. M-100; Raseinių rajono vietos veiklos grupės „Raseinių krašto bendrija“ 2015 m. birželio 25 d. visuotinio rinkiminio susirinkimo protokolas Nr. P-05.
-----	-------------------	------------	--

Šaltinis: VVG duomenys (saugomi VVG būstinėje).

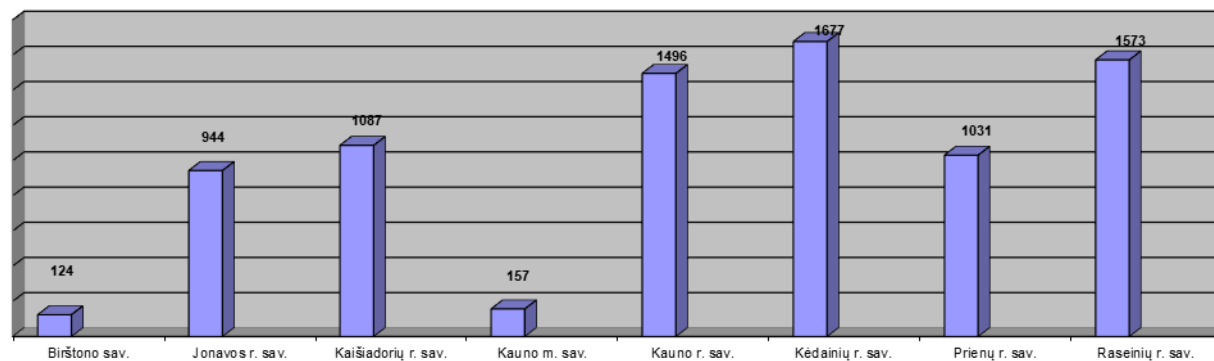
1 pav. VVG valdymo struktūros schema

Šaltinis: VVG duomenys (saugomi VVG būstinėje).

2 pav. Raseinių rajono savivaldybė

Šaltinis: www.wikipedia.org

3 pav. Kauno apskrities sav. teritorija 2014 m. sausio 1 d., km²

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize>.

3 lentelė. Teritorija metų pradžioje

	Teritorija metų pradžioje, km ²					Gyventojų tankis metų pradžioje 1 km ²				
	2006	2009	2011	2013	2014	2006	2009	2011	2013	2014
<i>Lietuvos Respublika</i>	<i>65 300</i>	<i>65 300</i>	<i>65 300</i>	<i>65 300</i>	<i>65 300</i>	<i>50,4</i>	<i>48,8</i>	<i>46,7</i>	<i>45,5</i>	<i>45,1</i>
<i>Kauno apskritis</i>	<i>8 089</i>	<i>8 089</i>	<i>8 089</i>	<i>8 089</i>	<i>8 089</i>	<i>81,4</i>	<i>78,9</i>	<i>75,4</i>	<i>73,3</i>	<i>72,6</i>
Birštono sav.	124	124	124	124	124	40,1	38,5	37,0	36,0	35,2
Jonavos r. sav.	944	944	944	944	944	53,4	51,7	49,4	47,8	47,1
Kaišiadorių r. sav.	1 087	1 087	1 087	1 087	1 087	33,3	32,4	31,2	30,3	29,8
Kauno m. sav.	157	157	157	157	157	2 219,8	2 136,3	2 021,1	1 954,7	1 936,4
Kauno r. sav.	1 496	1 496	1 496	1 496	1 496	55,5	57,3	57,4	57,8	58,2
Kėdainių r. sav.	1 677	1 677	1 677	1 677	1 677	36,0	34,2	32,4	31,0	30,3
Prienų r. sav.	1 031	1 031	1 031	1 031	1 031	32,1	30,5	29,0	28,2	27,7
<i>Raseinių r. sav.</i>	<i>1 573</i>	<i>1 573</i>	<i>1 573</i>	<i>1 573</i>	<i>1 573</i>	<i>26,4</i>	<i>25,2</i>	<i>23,9</i>	<i>22,9</i>	<i>22,6</i>

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

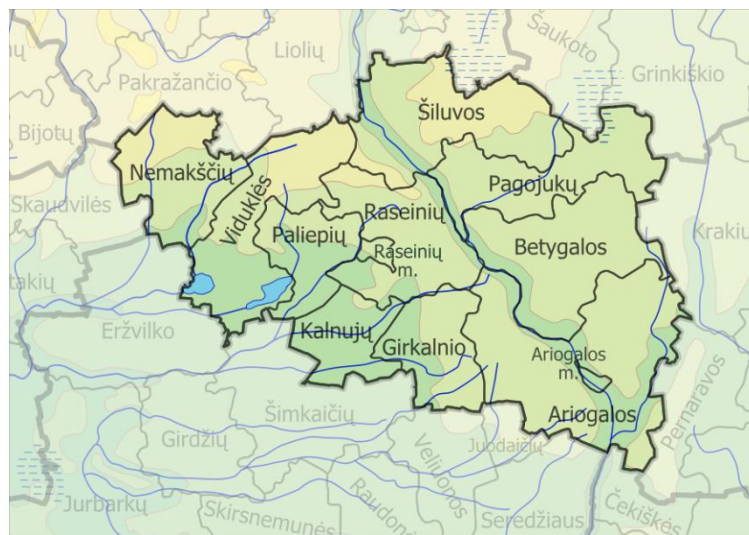
Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize>.

4 lentelė. Gyventojų skaičius, teritorija, tankis apskrityse ir savivaldybėse

Eil. Nr.		Gyventojų skaičius metų pradžioje			Teritorija 2014 m. pradžioje, km ²	Gyventojų skaičius 1 km ² 2014 m. pradžioje
		2011	2013	2014		
1.	<i>Lietuvos Respublika</i>	<i>3 052 588</i>	<i>2 971 905</i>	<i>2 943 472</i>	<i>65 300</i>	<i>45,1</i>
2.	<i>Kauno apskritis</i>	<i>610 225</i>	<i>592 816</i>	<i>587 238</i>	<i>8 089</i>	<i>72,6</i>
3.	Raseinių r. sav.	37 628	36 056	35 489	1 573	22,6
4.	<i>VVG teritorijoje</i>	<i>26 427</i>	<i>25 023</i>	<i>24 599</i>	<i>1 564,49</i>	<i>15,7</i>

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize>.

4 pav. Raseinių rajono seniūnijos

Šaltinis: www.wikipedia.org

5 lentelė. VVG teritorijos administracinis susiskirstymas sausio 1 d.

Eil. Nr.	Seniūnija	2011-01-01			2013-01-01			2014-01-01		
		Plotas, km ²	Gyventojų skaičius, vnt.	Tankumas / km ²	Plotas, km ²	Gyventojų skaičius, vnt.	Tankumas / km ²	Plotas, km ²	Gyventojų skaičius, vnt.	Tankumas / km ²
1.	Ariogalos miesto seniūnija	4,82	3282	680,91	4,82	3105	644,19	4,82	3038	630,291
2.	Ariogalos seniūnija	298,23	3884	13,00	298,23	3755	12,6	298,23	3684	12,36
3.	Betygalos seniūnija	166,45	2268	13,63	166,45	2171	13,07	166,45	2150	12,92
4.	Girkalnio seniūnija	105	1844	17,56	105	1800	17,14	105	1748	16,65
5.	Kalnujų seniūnija	75,302	1051	13,96	75,302	1011	13,43	75,302	1027	13,64
6.	Nemakščių seniūnija	114,36	2102	18,38	114,36	2052	17,9	114,36	1995	17,4
7.	Pagojuku seniūnija	159,0	1588	9,98	159,0	1664	10,47	159,0	1625	10,22
8.	Paliepių seniūnija	92	2053	22,31	92	1976	21,5	92	1976	21,5

9.	Raseinių (be Raseinių miesto) seniūnija	147,71	3438	23,28	147,71	3302	22,35	147,71	3313	22,4
10.	Šiluvos seniūnija	201,14	2586	12,86	201,14	2447	12,17	201,14	2396	11,91
11.	Viduklės seniūnija	174,48	3710	21,26	174,48	3629	20,79	174,48	3597	20,61
	Viso:		27806			26912			26549	

Pastaba. Lietuvos statistikos departamento ir seniūnijų duomenys skiriasi dėl skirtingai taikomų apskaičiavimo metodikų.

Šaltinis: Raseinių r. sav. seniūnijų duomenys (saugomi VVG būstinėje).

6 lentelė. VVG teritorijos susiskirstymas pagal gyvenamąsias vietas sausio 1 d.

Eil. Nr.		2011-01-01				2013-01-01				2014-01-01			
		Skaičius, vnt.	Gyventojų skaičius viso	Vyrai	Moterys	Skaičius, vnt.	Gyventojų skaičius viso	Vyrai	Moterys	Skaičius, vnt.	Gyventojų skaičius viso	Vyrai	Moterys
1.	Vienkiemiuose ir viensėdžiuose	386	899	d. n.	d. n.	380	858	d. n.	d. n.	376	843	d. n.	d. n.
2.	Kaimuose iki 200 gyventojų	362	9 238	d. n.	d. n.	360	9 006	d. n.	d. n.	359	9 168	d. n.	d. n.
3.	Kaimuose ir miesteliuose nuo 201–1 000 gyventojų	101	12 619	d. n.	d. n.	102	12 257	d. n.	d. n.	102	11 840	d. n.	d. n.
4.	Miesteliuose nuo 1 001 iki 2 999 gyventojų	1	1 768	820	948	1	1 687	769	918	1	1 660	770	890
5.	Miestuose nuo 3 000–6 000 gyventojų	1	3 282	1 559	1 723	1	3 104	1 444	1 660	1	3 038	1 416	1 622
	Iš viso:	851	27 806			844	26 912			839	26 549		

Pastaba. Lietuvos statistikos departamento ir seniūnijų duomenys skiriasi dėl skirtingai taikomų skaičiavimo metodikų.

Šaltinis: Raseinių r. sav. seniūnijų ir Raseinių r. sav. administracijos duomenys (saugomi VVG būstinėje).

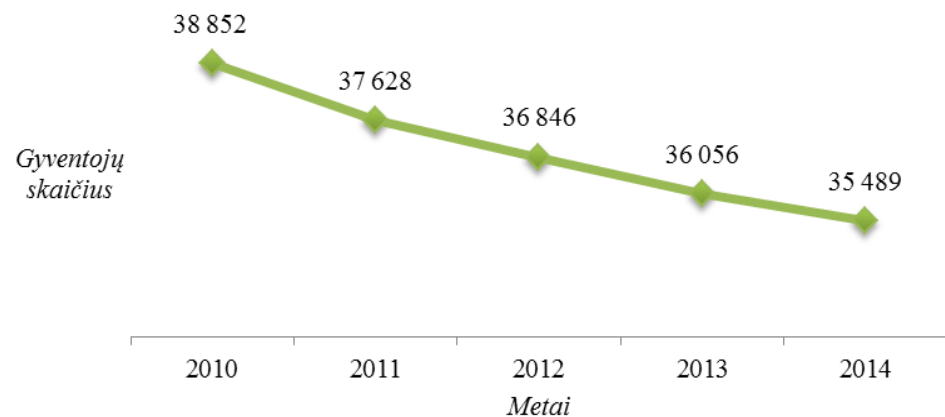
7 lentelė. Gyventojų skaičius pagal lytį metų pradžioje

	2011*			2013			2014		
	Iš viso	Vyrai	Moterys	Iš viso	Vyrai	Moterys	Iš viso	Vyrai	Moterys
Lietuvos Respublika	3052588	1407223	1645365	2971905	1368891	1603014	2943472	1355995	1587477
Miesto gyventojai	2037126	915987	1121139	1989268	892201	1097067	1974580	884956	1089624
Kaimo gyventojai	1015462	491236	524226	982637	476690	505947	968892	471039	497853
Kauno apskritis	610225	278856	331369	592816	270399	322417	587238	267773	319465
Miesto gyventojai	430553	191573	238980	416310	184480	231830	411924	182285	229639
Kaimo gyventojai	179672	87283	92389	176506	85919	90587	175314	85488	89826
Raseinių r. sav.	37628	17501	20127	36056	16790	19266	35489	16549	18940
Miesto gyventojai	14428	6467	7961	14039	6299	7740	13829	6199	7630
Ariogala	3227	1498	1729	3006	1392	1614	2939	1358	1581
Raseiniai	11201	4969	6232	11033	4907	6126	10890	4841	6049
Kaimo gyventojai	23200	11034	12166	22017	10491	11526	21660	10350	11310

* Gyventojų skaičius 2011 m. pradžioje perskaičiuotas remiantis Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatais.

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles>.

5 pav. Raseinių rajono savivaldybės gyventojų skaičius 2010 – 2014 m. pradžioje

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles>.

8 lentelė. Gyventojai pagal tautybę

Eil. Nr.	Tautybė	2001 m.		2011 m.	
		Gyventojų skaičius, vnt.	Struktūra, proc.	Gyventojų skaičius, vnt.	Struktūra, proc.
1.	Raseinių r. sav.	44 154	100,00	37 494	100,00
2.	Lietuviai	43 668	98,9	36 984	98,64
3.	Rusai	244	0,55	183	0,49
4.	Lenkai	43	0,1	31	0,08
5.	Baltarusai	34	0,08	27	0,07
6.	Kiti	165	0,37	269	0,72

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas>, Lietuvos Respublikos 2001 m. ir 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatai.

9 lentelė. Gyventojų skaičius pagal lytį VVG teritorijoje metų pradžioje

	2011*			2013			2014		
	Iš viso	Vyrai	Moterys	Iš viso	Vyrai	Moterys	Iš viso	Vyrai	Moterys
Ariogala	3 227	1 498	1 729	3 006	1 392	1 614	2 939	1 358	1 581
Kaimo gyventojai	23 200	11 034	12 166	22 017	10 491	11 526	21 660	10 350	11 310
VVG teritorijos gyventojai	26 427	12 532	13 895	25 023	11 883	13 140	24 599	11 708	12 891

* Gyventojų skaičius 2011 m. pradžioje perskaičiuotas remiantis Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatais.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles>.

Pastaba. VVG teritorijos gyventojų duomenys pateikiami be savivaldybės centro.

10 lentelė. Gyventojai pagal amžiaus grupes 2014 m. pradžioje

Vietovė	Gyventojai				Darbingo amžiaus gyventojai, proc.
	Iš viso pagal amžių	0–15 metų amžiaus	Darbingo amžiaus	Pensinio amžiaus	
<i>Lietuvos Respublika</i>	<i>2 943 472</i>	<i>463 251</i>	<i>1 820 517</i>	<i>659 704</i>	<i>61,8</i>
<i>Kauno apskritis</i>	<i>587 238</i>	<i>92 033</i>	<i>359 609</i>	<i>135 596</i>	<i>61,2</i>
Birštono sav.	4 369	597	2 614	1 158	59,8
Jonavos r. sav.	44 470	7 626	27 258	9 586	61,3
Kaišiadorių r. sav.	32 358	4 759	20 404	7 195	63,1
Kauno m. sav.	304 012	45 933	185 899	72 180	61,1

Kauno r. sav.	87 138	15 360	55 287	16 491	63,4
Kėdainių r. sav.	50 881	8 122	30 142	12 617	59,2
Prienų r. sav.	28 521	4 231	16 900	7 390	59,2
Raseinių r. sav.	35 489	5 405	21 105	8 979	59,5

Šaltinis Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 m. strateginio plano duomenys.

Pastaba. VVG teritorijos gyventojų duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

11 lentelė. Gyventojų skaičius pagal amžiaus grupes VVG teritorijoje metų pradžioje

	2011*				2013				2014			
	Iš viso	0-14	15-64	65 ir virš	Iš viso	0-14	15-64	65 ir virš	Iš viso	0-14	15-64	65 ir virš
VVG teritorijos gyventojai	26 427	3 917	16 828	5 682	25 023	3 497	16 092	5 434	24 599	3 376	15 868	5 355
Struktūra, proc.	100	14,8	63,7	21,5	100	14,0	64,3	21,7	100	13,7	64,5	21,8

* Gyventojų skaičius 2011 m. pradžioje perskaičiuotas remiantis Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatais.

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles>.

12 lentelė. Gyventojų skaičius metų pradžioje

	Gyventojų skaičius metų pradžioje, asmenys											
	2014											
	Vyrai ir moterys				Vyrai				Moterys			
	Iš viso pagal amžių	Gyventojai (0–15 metų amžiaus)	Darbingo amžiaus gyventojai	Pensinio amžiaus gyventojai	Iš viso pagal amžių	Gyventojai (0–15 metų amžiaus)	Darbingo amžiaus gyventojai	Pensinio amžiaus gyventojai	Iš viso pagal amžių	Gyventojai (0–15 metų amžiaus)	Darbingo amžiaus gyventojai	Pensinio amžiaus gyventojai

											amžiaus)		
Lietuvos Respublika	2 943 472	463 251	1 820 517	659 704	1 355 995	237 626	905 053	213 316	1 587 477	225 625	915 464	446 388	
Kauno apskritis	587 238	92 033	359 609	135 596	267 773	47 236	177 218	43 319	319 465	44 797	182 391	92 277	
Birštono sav.	4 369	597	2 614	1 158	1 944	293	1 304	347	2 425	304	1 310	811	
Jonavos r. sav.	44 470	7 626	27 258	9 586	20 608	3 921	13 633	3 054	23 862	3 705	13 625	6 532	
Kaišiadorių r. sav.	32 358	4 759	20 404	7 195	16 427	2 431	11 611	2 385	15 931	2 328	8 793	4 810	
Kauno m. sav.	304 012	45 933	185 899	72 180	133 711	23 516	87 857	22 338	170 301	22 417	98 042	49 842	
Kauno r. sav.	87 138	15 360	55 287	16 491	41 671	7 957	27 984	5 730	45 467	7 403	27 303	10 761	
Kėdainių r. sav.	50 881	8 122	30 142	12 617	23 436	4 202	15 197	4 037	27 445	3 920	14 945	8 580	
Prienų r. sav.	28 521	4 231	16 900	7 390	13 427	2 145	8 800	2 482	15 094	2 086	8 100	4 908	
Raseinių r. sav.	35 489	5 405	21 105	8 979	16 549	2 771	10 832	2 946	18 940	2 634	10 273	6 033	

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles>.

13 lentelė. Gyventojai pagal amžiaus grupes

Eil. Nr.		2011-01-01						2013-01-01						2014-01-01					
		Lietuvos Respublika			Raseinių r. sav.			Lietuvos Respublika			Raseinių r. sav.			Lietuvos Respublika			Raseinių r. sav.		
		Iš viso	Vyrai	Moterys	Iš viso	Vyrai	Moterys	Iš viso	Vyrai	Moterys	Iš viso	Vyrai	Moterys	Iš viso	Vyrai	Moterys	Iš viso	Vyrai	Moterys
1.	Iš viso:	3052588	1407223	1645365	37628	17501	20127	2971905	1368891	1603014	36056	16790	19266	2943472	1355995	1587477	35489	16549	18940
2.	0–6	202165	103389	98776	2169	1103	1066	205065	105066	99999	2068	1026	1042	206879	106012	100867	2073	1034	1039
3.	7–13 m.	216113	111286	104827	2966	1537	1429	198150	101726	96424	2618	1351	1267	190758	97716	93042	2433	1257	1176
4.	14–29 m.	664716	339066	325650	7828	4079	3749	630603	323292	307311	7465	3949	3516	617152	316971	300181	7353	3897	3456
5.	30–39 m.	393283	193296	199987	4320	2124	2196	365181	180663	184518	3755	1881	1874	359760	178832	180928	3611	1824	1787
6.	40–64 m.	1031004	475608	555396	12487	6022	6465	1030708	475674	555034	12522	6015	6507	1026184	474047	552137	12455	6000	6455
7.	65 ir vyresni	545307	184578	360729	7858	2636	5222	542198	182470	359728	7628	2568	5060	542739	182417	360322	7564	2537	5027

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru. Šią informaciją VVG gavo el. paštu iš Lietuvos statistikos departamento.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys.

14 lentelė. Natūrali gyventojų kaita apskrityse ir savivaldybėse, asmenys

	2012			2013		
	Gyvų gimusių kūdikių skaičius	Mirusiųjų skaičius	Natūrali gyventojų kaita	Gyvų gimusių kūdikių skaičius	Mirusiųjų skaičius	Natūrali gyventojų kaita
Lietuvos Respublika	30459	40938	-10479	29885	41511	-11626
Miestas	21393	25030	-3637	20195	25403	-5208
Kaimas	9066	15908	-6842	9690	16108	-6418
Kauno apskritis	5978	8012	-2034	5789	8042	-2253
Miestas	4307	5480	-1173	4042	5503	-1461
Kaimas	1671	2532	-861	1747	2539	-792
Raseinių r. sav.	340	605	-265	315	572	-257
Miestas	153	185	-32	115	197	-82
Ariogala	29	43	-14	20	55	-35
Raseiniai	124	142	-18	95	142	-47
Kaimas	187	420	-233	200	375	-175
VVG teritorijoje	216	463	-247	220	430	-210

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys. Demografijos metraštis 2013 m.

15 lentelė. Bendrasis gimstamumo ir mirtingumo rodiklis

	Bendras gimstamumo rodiklis 1 000 gyventojų				Bendras mirtingumo rodiklis 1 000 gyventojų			
	2006	2009	2011	2013	2006	2009	2011	2013
Lietuvos Respublika	9,1	10,2	10,0	10,1	13,7	13,3	13,6	14,0
Kauno apskritis	8,7	10,2	9,9	9,8	13,1	12,9	13,2	13,6
Birštono sav.		11,9	n .d.	n. d.	14,2	13,8	17,1	19,7
Jonavos r. sav.	9,5	9,9	10,2	9,9	12,9	13,2	13,1	14,4
Kaišiadorių r. sav.	7,9	9,1	8,4	8,5	15,9	15,0	15,5	16,0
Kauno m. sav.	8,6	10,5	10,2	9,9	12,1	12,2	12,5	12,8
Kauno r. sav.	9,2	11,0	10,6	10,8	11,1	10,3	10,9	10,8
Kėdainių r. sav.	9,2	10,1	9,8	9,8	14,9	15,7	14,9	16,0
Prienuų r. sav.	7,3	8,7	9,2	8,6	18,6	16,9	18,2	18,9
Raseinių r. sav.	9,2	8,8	8,8	8,8	16,0	15,3	15,9	16,0

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

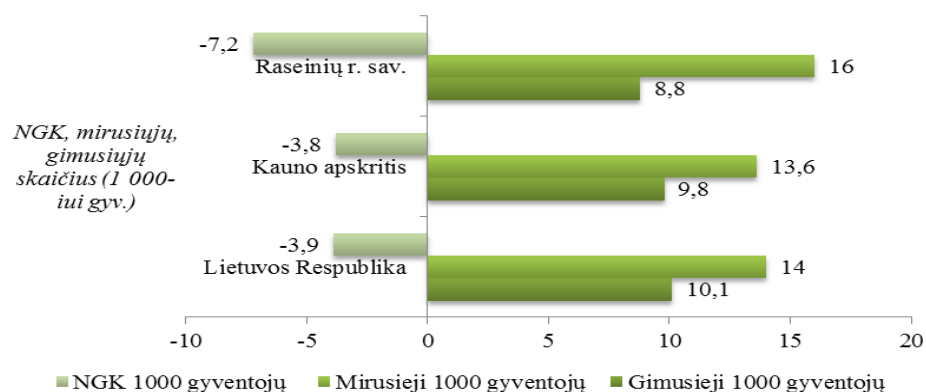
Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize>.

16 lentelė. Natūrali gyventojų kaita

	Natūrali gyventojų kaita, asmenys					Bendras natūralios gyventojų kaitos rodiklis 1 000 gyventojų			
	2006	2009	2011	2013	2014	2006	2009	2011	2013
<i>Lietuvos Respublika</i>	-15 207	-9 867	-10 769	-11 626	-9 883	-4,6	-3,1	-3,6	-3,9
<i>Kauno apskritis</i>	-2 863	-1 711	-1 966	-2 253	-1 890	-4,4	-2,7	-3,3	-3,8
Birštono sav.	-44	-9	-38	-47	-18		-1,9		
Jonavos r. sav.	-172	-161	-134	-203	-154	-3,4	-3,3	-2,9	-4,5
Kaišiadorių r. sav.	-288	-204	-237	-245	-226	-8,0	-5,9	-7,1	-7,5
Kauno m. sav.	-1 212	-569	-731	-874	-697	-3,5	-1,7	-2,3	-2,9
Kauno r. sav.	-156	59	-23	-7	-27	-1,9	0,7	-0,3	-0,1
Kėdainių r. sav.	-342	-318	-271	-323	-357	-5,7	-5,6	-5,1	-6,3
Prienų r. sav.	-369	-255	-268	-297	-224	-11,3	-8,2	-9,0	-10,3
Raseinių r. sav.	-280	-254	-264	-257	-187	-6,8	-6,5	-7,1	-7,2

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize>.

6 pav. Gimstamumas, mirtingumas ir natūrali gyventojų kaita 2013 m.

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize>.

17 lentelė. Vidaus migracija apskrityse ir savivaldybėse 2013 m.

Eil. Nr.		Atvyko	Išvyko	Neto vidaus migracija	Bendras atvykimo rodiklis (1 tūkst. gyventojų)	Bendras išvykimo rodiklis (1 tūkst. gyventojų)	Bendras neto vidaus migracijos rodiklis (1 tūkst. gyventojų)
1.	<i>Lietuvos Respublika</i>	57 243	57 243	-	19,4	19,4	-
2.	Miestas	35 837	33 710	2 127	18,1	17,0	1,1
3.	Kaimas	21 406	23 533	-2 127	21,9	24,1	-2,2
4.	<i>Kauno apskritis</i>	11 786	10 995	791	20,0	18,6	1,4
5.	<i>Raseinių r. sav.</i>	586	791	-205	16,4	22,1	-5,7

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas>, Demografijos metraštis 2013 m.

18 lentelė. Neto tarptautinė migracija metų pradžioje

	Neto tarptautinė migracija, asmenys					Emigrantai, asmenys					Imigrantai, asmenys				
	2006	2009	2011	2013	2014	2006	2009	2011	2013	2014	2006	2009	2011	2013	2014
<i>Lietuvos Respublika</i>	-24 645	-32 013	-38 178	-16 807	-12 327	32 390	38 500	53 863	38 818	36 621	7 745	6 487	15 685	22 011	24 294
<i>Kauno apskritis</i>	-5 115	-6 986	-8 779	-4 116	-3 121	6 577	8 304	11 820	8 301	7 624	1 462	1 318	3 041	4 185	4 503
Birštono sav.	-74	-80	-58	-35	-7	80	88	82	59	49	6	8	24	24	42
Jonavos r. sav.	-555	-661	-732	-385	-356	705	769	959	718	705	150	108	227	333	349
Kaišiadorių r. sav.	-141	-196	-310	-246	-148	177	226	419	405	348	36	30	109	159	200
Kauno m. sav.	-2 729	-4 019	-4 995	-2 224	-1 712	3 704	4 804	6 658	4 486	4 118	975	785	1 663	2 262	2 406
Kauno r. sav.	-315	-530	-1 106	-446	-310	433	710	1 525	1 056	948	118	180	419	610	638

Kėdainių r. sav.	-765	-979	-875	-514	-372	869	1 107	1 210	922	808	104	128	335	408	436
Prienų r. sav.	-282	-239	-293	-161	-98	318	278	408	313	289	36	39	115	152	191
Raseinių r. sav.	-254	-282	-410	-105	-118	291	322	559	342	359	37	40	149	237	241

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize>.

19 lentelė. Vidaus ir tarptautinė migracija 2009 – 2014 m.

Vietovė	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Lietuvos Respublika	-32 013	-77 944	-38 178	-21 257	-16 807	-12 327
Kauno apskritis	-6 778	-17 612	-8 621	-4 784	-3 325	-2 301
Birštono sav.	-83	-60	-23	-49	-44	20
Jonavos r. sav.	-595	-1 234	-806	-452	-406	-441
Kaišiadorių r. sav.	-175	-631	-294	-245	-319	-217
Kauno m. sav.	-5 282	-11 581	-5 815	-3 047	-2 002	-1 958
Kauno r. sav.	1 167	-1 102	210	316	726	1 285
Kėdainių r. sav.	-1 056	-1 418	-1 072	-682	-765	-585
Prienų r. sav.	-213	-720	-303	-99	-205	-116
Raseinių r. sav.	-541	-866	-518	-526	-310	-289

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize>.

20 lentelė. Demografinės senatvės koeficientas metų pradžioje

	Demografinės senatvės koeficientas metų pradžioje, asmenys				
	2006	2009	2011	2013	2014
<i>Lietuvos Respublika</i>	98	114	120	124	126
<i>Kauno apskritis</i>	98	115	123	128	131
Birštono sav.	126	158	179	178	177
Jonavos r. sav.	72	86	93	103	108
Kaišiadorių r. sav.	105	117	125	131	137
Kauno m. sav.	103	121	133	137	139
Kauno r. sav.	81	92	89	92	94
Kėdainių r. sav.	96	114	126	134	139
Prienų r. sav.	128	148	155	161	163
<i>Raseinių r. sav.</i>	107	127	140	148	153

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize>.

21 lentelė. Gyventojai pagal išsilavinimą

Administracinė teritorija	Iš viso	Aukštasis	Aukštesnysis ir specialusis vidurinis	Vidurinis	Pagrindinis	Pradinis	Nebaigė pradinės mokyklos, nelankė mokyklos, neraštingi	Nenurodė
Lietuvos Respublika								
Gyventojų skaičius	2758069	585841	466686	843225	404418	411892	45790	217

Struktūra, proc.	100,00	21,24	16,92	30,57	14,66	14,93	1,66	0,02
Kauno apskritis								
Gyventojų skaičius	551064	130732	86560	174924	72392	78368	7988	100
Struktūra, proc.	100,00	23,73	15,71	31,75	13,14	14,22	1,44	0,01
Raseinių r. sav.								
Gyventojų skaičius	34237	3853	5690	10706	6318	6918	752	-
Struktūra, proc.	100	11,20	16,60	31,30	18,40	20,30	2,20	

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas>, Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatai.

22 lentelė. Vyrų išsilavinimą

Administracinė teritorija	Iš viso	Aukštasis	Aukštesnysis ir specialusis vidurinis	Vidurinis	Pagrindinis	Pradinis	Nebaigė pradinės mokyklos, nelankė mokyklos, neraštingi	Nenurodė
Lietuvos Respublika								
Gyventojų skaičius	1256458	229880	188307	428374	217704	173264	18810	119
Struktūra, proc.	100,00	18,30	14,99	34,09	17,33	13,79	1,49	0,01
Kauno apskritis								
Gyventojų skaičius	248572	51601	33079	88346	38794	33350	3352	50
Struktūra, proc.	100,00	20,76	13,31	35,54	15,61	13,42	1,35	0,01
Raseinių r. sav.								
Gyventojų skaičius	15747	1409	2265	5593	3405	2790	285	-
Struktūra, proc.	100,00	8,95	14,38	35,52	21,62	17,72	1,80	0,01

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas>, Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatai.

23 lentelė. Moterys pagal išsilavinimą

Administracinė teritorija	Iš viso	Aukštasis	Aukštesnysis ir specialusis vidurinis	Vidurinis	Pagrindinis	Pradinis	Nebaigė pradinės mokyklos, nelankė mokyklos, neraštingi	Nenurodė
Lietuvos Respublika								
Gyventojų skaičius	1501611	355961	278379	414851	186714	238628	26980	98
Struktūra, proc.	100,00	23,71	18,54	27,63	12,43	15,89	1,79	0,01
Kauno apskritis								
Gyventojų skaičius	302492	79131	53481	86578	33598	45018	4636	50
Struktūra, proc.	100,00	26,16	17,68	28,62	11,11	14,88	1,54	0,01
Raseinių r. sav.								
Gyventojų skaičius	18490	2444	3425	5113	2913	4128	467	-
Struktūra, proc.	100,00	13,22	18,52	27,65	15,75	22,33	2,53	

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas>, Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatai.

24 lentelė. Kaimo gyventojai pagal išsilavinimą

Administracinė teritorija	Iš viso	Aukštasis	Aukštesnysis ir specialusis vidurinis	Vidurinis	Pagrindinis	Pradinis	Nebaigė pradinės mokyklos, nelankė mokyklos, neraštingi	Nenurodė
Lietuvos Respublika								
Gyventojų skaičius	917212	107810	140790	287752	174577	184150	22117	16
Struktūra, proc.	100,00	11,75	15,35	31,37	19,03	20,08	2,41	0,01
Kauno apskritis								
Gyventojų skaičius	161487	25687	23571	51575	27289	30004	3356	5
Struktūra, proc.	100,00	15,91	14,60	31,94	16,90	18,57	2,07	0,01
Raseinių r. sav.								
Gyventojų skaičius	21076	1762	3189	6655	4234	4698	538	-
Struktūra, proc.	100,00	8,37	15,13	31,58	20,08	22,29	2,55	-

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas>, Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatai.

25 lentelė. Gyventojų išsilavinimo lygis*

Administracinė teritorija	Aukštasis	Aukštesnysis ir specialusis vidurinis	Vidurinis	Pagrindinis	Pradinis
Lietuvos Respublika					
Gyventojų skaičius	212	169	306	147	149
Kauno apskritis					
Gyventojų skaičius	237	157	317	131	142
Raseinių r. sav.					
Gyventojų skaičius	113	166	313	185	202

*1 tūkst. 10 metų ir vyresnių gyventojų teko turinčių išsilavinimą.

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas>, Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatai.

26 lentelė. Vidutinis metinis užimtųjų skaičius 2009 – 2013 m., tūkst.

Vietovė	2009	2010	2011	2012	2013	Pokytis 2013 m. lyginant su 2009 m., proc.
<i>Lietuvos Respublika</i>	<i>1 317,4</i>	<i>1 247,7</i>	<i>1 253,6</i>	<i>1 275,7</i>	<i>1 292,8</i>	<i>-1,9</i>
<i>Kauno apskritis</i>	<i>261,7</i>	<i>249,9</i>	<i>250,7</i>	<i>258,3</i>	<i>268,3</i>	<i>2,5</i>
<i>Raseinių r. sav.</i>	<i>15,7</i>	<i>15,1</i>	<i>14,5</i>	<i>13,5</i>	<i>13,9</i>	<i>-11,5</i>

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize>.

27 lentelė. Bedarbių skaičius 2009 – 2013 m., tūkst.

Vietovė	2009	2010	2011	2012	2013	Pokytis 2013 m. lyginant su 2009 m., proc.
<i>Lietuvos Respublika</i>	203,1	312,1	247,2	216,9	201,3	-0,9
<i>Kauno apskritis</i>	35,3	55,9	45,5	39,7	36,3	2,8
Birštono sav.	0,2	0,3	0,3	0,2	0,2	-
Jonavos r. sav.	3,3	5	4,2	3,8	3,8	15,1
Kaišiadorių r. sav.	1,9	3,3	2,9	2,3	2,2	15,8
Kauno m. sav.	18,7	28,8	22,9	20,1	18,1	-3,2
Kauno r. sav.	4,3	7,5	6,4	5,6	5,1	18,6
Kėdainių r. sav.	2,9	4,7	3,7	3,1	2,9	-
Prienų r. sav.	1,6	2,7	2,2	1,9	1,6	-
Raseinių r. sav.	2,4	3,6	2,9	2,7	2,4	-

Šaltinis: Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 m. strateginio plano duomenys.

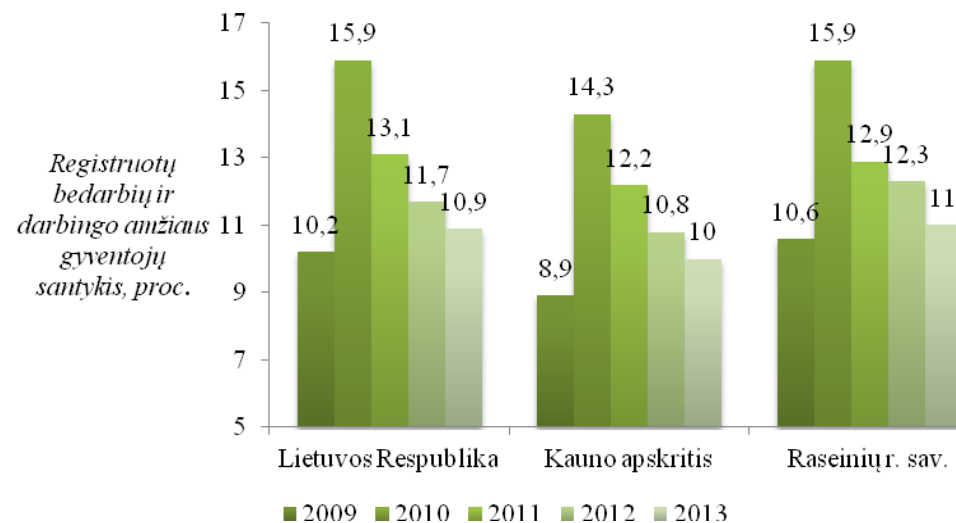
Pastaba. VVG teritorijos gyventojų duomenys pateikiami be savivaldybės centro.

28 lentelė. Registruoti bedarbiai, registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis

	Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis, proc.					
	2006	2009	2011	2012	2013	2014
<i>Lietuvos Respublika</i>	3,6	10,2	13,1	11,7	10,9	9,5
<i>Kauno apskritis</i>	2,8	8,9	12,2	10,8	10,0	8,5
Birštono sav.	2,6	7,8	10,0	9,2	9,2	7,8
Jonavos r. sav.	6,3	10,7	14,5	13,7	13,9	12,1
Kaišiadorių r. sav.	2,1	9,1	13,9	11,2	10,7	8,3
Kauno m. sav.	2,5	8,8	11,7	10,6	9,6	8,2
Kauno r. sav.	2,6	7,9	11,9	10,3	9,5	7,7
Kėdainių r. sav.	2,1	8,3	11,4	10,0	9,4	8,3
Prienų r. sav.	2,7	8,7	12,5	10,8	9,2	8,1
Raseinių r. sav.	4,3	10,6	12,9	12,3	11,0	9,6

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize>.

7 pav. Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis 2009 – 2013 m., proc.

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize>.

29 lentelė. Bedarbių proc. nuo darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus metų pradžioje

Eil. Nr.		2011			2013			2014		
		Vyrų	Moterų	Jaunimo	Vyrų	Moterų	Jaunimo	Vyrų	Moterų	Jaunimo
1.	<i>Lietuvos Respublika</i>	17,7	14,0	10,6	12,0	10,7	6,7	11,5	10,7	6,2
2.	<i>Kauno apskritis</i>	15,9	12,4	9,6	10,2	9,2	5,4	10,4	9,4	5,1
3.	<i>Raseinių r. sav.</i>	17,6	12,6	9,3	12,2	9,9	6,0	11,6	9,1	4,2

Šaltinis: Lietuvos darbo biržos prie socialinės ministerijos duomenys (darbo išteklių skyriaus duomenys)(Pateikti el. paštu, saugomi VVG būstinėje).

30 lentelė. Bedarbiai Raseinių r. sav. (išskyrus gaunančius senatvės pensiją, nedirbančius dėl negalios) metų pradžioje

Eil. Nr.		2011							2014						
		Pagal amžių				Pagal lytį			Pagal amžių				Pagal lytį		
		16-29 m. (įskaitytinai)	30-39 m. (įskaitytinai)	40-iki pensinio amžiaus (įskaitytinai)	Viso:	vyrų	Moterys	Viso	16-29 m. (įskaitytinai)	30-39 m. (įskaitytinai)	40-iki pensinio amžiaus (įskaitytinai)	Viso:	vyrų	Moterys	Viso
1.	<i>Raseinių r. sav.</i>	448	735	2232	3415	2020	1395	3415	211	405	1588	2204	1265	939	2204
2.	Miesto teritorijoje	n.d.	n.d.	n.d.	1264	772	492	1264	n.d.	n.d.	n.d.	695	430	265	695
3.	Kaimo teritorijoje	n.d.	n.d.	n.d.	2151	1248	903	2151	n.d.	n.d.	n.d.	1509	835	674	1509
4.	Ariogalos miesto seniūnija	n.d.	n.d.	n.d.	339	203	136	339	n.d.	n.d.	n.d.	260	147	113	260
5.	Ariogalos seniūnija	n.d.	n.d.	n.d.	471	270	201	471	n.d.	n.d.	n.d.	214	129	85	214
6.	Betygalos seniūnija	n.d.	n.d.	n.d.	201	118	83	201	n.d.	n.d.	n.d.	137	80	57	137
7.	Girkalnio seniūnija	n.d.	n.d.	n.d.	120	203	136	339	n.d.	n.d.	n.d.	77	45	32	77
8.	Kalnujų seniūnija	n.d.	n.d.	n.d.	82	52	30	82	n.d.	n.d.	n.d.	53	32	21	53
9.	Nemakščių seniūnija	n.d.	n.d.	n.d.	159	91	68	159	n.d.	n.d.	n.d.	98	61	37	98
10.	Pagojukų seniūnija	n.d.	n.d.	n.d.	127	68	59	127	n.d.	n.d.	n.d.	100	51	49	100
11.	Paliepių seniūnija	n.d.	n.d.	n.d.	144	81	63	144	n.d.	n.d.	n.d.	103	58	45	103
12.	Raseinių miesto	n.d.	n.d.	n.d.	882	543	339	882	n.d.	n.d.	n.d.	602	348	254	602
13.	Raseinių seniūnija	n.d.	n.d.	n.d.	391	223	168	391	n.d.	n.d.	n.d.	144	73	71	144
14.	Šiluvos seniūnija	n.d.	n.d.	n.d.	211	130	81	211	n.d.	n.d.	n.d.	168	106	62	168

15.	Viduklės seniūnija	n.d.	n.d.	n.d.	288	164	124	288	n.d.	n.d.	n.d.	248	135	113	248
-----	--------------------	------	------	------	-----	-----	-----	-----	------	------	------	-----	-----	-----	-----

Šaltinis: Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenys (darbo išteklių skyriaus duomenys)(Pateikti el. paštu, saugomi VVG būstinėje).

31 lentelė. Darbo jėgos pasiūla, paklausa ir įdarbinimas Raseinių rajono savivaldybėje 2009 – 2013 m.

Rodiklis	2009	2010	2011	2012	2013
Registruota laisvų darbo vietų	1 301	1 736	1 812	2 281	2 365
Įdarbinta asmenų, iš jų:	1 416	2 264	2 531	2 419	2 198
– pastovus darbas	908	1 655	1 840	2 010	1 961
– terminuotas darbas	508	609	691	409	237
Bedarbių veikla pagal lengvatinį verslo liudijimą	224	173	229	210	254
Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės	810	1 108	786	786	663
Registruota bedarbių per metus	4 511	3 934	3 727	3 967	3 947
Vidutinis metinis bedarbių skaičius	2 438	3 583	2 862	2 653	2 349

Šaltinis Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 m. strateginio plano duomenys.

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

32 lentelė. Gyventojų *ekonominis aktyvumas savivaldybėse

Administracinė teritorija	Iš viso		Užimti gyventojai		Bedarbiai		Ekonomiškai neaktyvūs gyventojai		Nenurodė	
	Gyventojų skaičius	Struktūra proc.	Gyventojų skaičius	Struktūra proc.	Gyventojų skaičius	Struktūra proc.	Gyventojų skaičius	Struktūra proc.	Gyventojų skaičius	Struktūra proc.
<i>Lietuvos Respublika</i>	<i>2590217</i>	<i>100,00</i>	<i>1175447</i>	<i>45,38</i>	<i>291604</i>	<i>11,26</i>	<i>1122989</i>	<i>43,35</i>	<i>177</i>	<i>0,01</i>
<i>Kauno apskritis</i>	<i>517679</i>	<i>100,00</i>	<i>239964</i>	<i>46,35</i>	<i>50902</i>	<i>9,83</i>	<i>226750</i>	<i>43,81</i>	<i>63</i>	<i>0,01</i>
Birštono sav.	4049	100,0	1801	44,48	396	9,78	1852	45,74	-	-
Jonavos r. sav.	38577	100,00	17174	44,52	4704	12,20	16688	43,27	11	0,01
Kaišiadorių r. sav.	28944	100,00	11211	38,74	2762	9,55	14962	51,69	9	0,01
Kauno m. sav.	271614	100,00	135331	49,82	23863	8,79	112398	41,38	22	0,01
Kauno r. sav.	71247	100,00	34507	48,43	7132	10,01	29601	41,55	7	0,01
Kėdainių r. sav.	45724	100,00	18549	40,57	5310	11,61	21862	47,81	3	0,01
Prienų r. sav.	25615	100,00	9393	36,67	3109	12,14	13107	51,18	6	0,01
<i>Raseinių r. sav.</i>	<i>31909</i>	<i>100,00</i>	<i>11998</i>	<i>37,60</i>	<i>3626</i>	<i>11,37</i>	<i>16280</i>	<i>51,02</i>	<i>5</i>	<i>0,01</i>

*15 metų ir vyresni gyventojai.

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas>, Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatai.

33 lentelė. Užimti gyventojai, bedarbiai ir ekonomiškai neaktyvūs gyventojai* savivaldybėse

Administracinė teritorija	Užimti gyventojai	Bedarbiai	Ekonomiškai neaktyvūs gyventojai
	Gyventojų skaičius	Gyventojų skaičius	Gyventojų skaičius
<i>Lietuvos Respublika</i>	454	113	433
<i>Kauno apskritis</i>	464	98	438
Birštono sav.	445	98	457
Jonavos r. sav.	445	122	433
Kaišiadorių r. sav.	387	95	517
Kauno m. sav.	498	88	414
Kauno r. sav.	484	100	415
Kėdainių r. sav.	406	116	478
Prienų r. sav.	367	121	512
<i>Raseinių r. sav.</i>	376	114	510

*1 tūkst. 15 metų ir vyresnių gyventojų teko užimtų, bedarbių ir ekonomiškai neaktyvių gyventojų.

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas>, Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatai.

34 lentelė. Gyventojai pagal pagrindinį pragyvenimo šaltinį savivaldybėse*

Administracinė teritorija	Darbo užmokestis	Pajamos iš savo ar šeimos verslo, pajamos iš nuosavybės ar investicijų	Pajamos iš žemės ūkio veiklos	Pensija	Pašalpa	Stipendija	Valstybės išlaikymas	Šeimos ir (ar) kitų asmenų išlaikymas	Kitas pragyvenimo šaltinis, nenurodė
<i>Lietuvos Respublika</i>	359	16	12	235	71	5	10	275	17
<i>Kauno apskritis</i>	366	16	7	235	61	5	13	281	16
Birštono sav.	358	17	12	280	56	6	5	251	15
Jonavos r. sav.	351	12	5	237	80	5	7	291	12
Kaišiadorių r. sav.	315	8	10	231	75	4	91	253	13
Kauno m. sav.	398	17	1	231	55	5	8	271	14
Kauno r. sav.	370	21	8	197	57	5	4	320	18
Kėdainių r. sav.	324	13	15	267	64	6	9	285	17
Prienų r. sav.	287	12	23	276	83	7	13	275	24
<i>Raseinių r. sav.</i>	276	15	34	275	63	6	10	296	25

* 1 tūkst. gyventojų.

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas>, Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatai.

35 lentelė. Darbo apmokėjimas

Eil. Nr.	Administracinė teritorija	Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis, Lt			Vidutinis mėnesinis neto darbo užmokestis, Lt		
		2011 m.	2013 m.	2014 m.	2011 m.	2013 m.	2014 m.
1.	Birštono sav.	1713,00	1816,00	1883,85	1352,00	1427,00	1492,30
2.	Jonavos r. sav.	2091,00	2232,00	2362,41	1628,00	1730,00	1837,23
3.	Kaišiadorių r. sav.	1700,00	1863,00	1950,83	1342,00	1461,00	1540,64
4.	Kauno m. sav.	2031,00	2228,00	2347,21	1584,00	1727,00	1826,19
5.	Kauno r. sav.	1749,00	1979,00	2014,36	1378,00	1546,00	1586,22
6.	Kėdainių r. sav.	1968,00	2142,00	2262,27	1538,00	1666,00	1765,07
7.	Prienų r. sav.	1571,00	1679,00	1739,87	1248,00	1327,00	1388,37
8.	Raseinių r. sav.	1565,00	1720,00	1825,50	1244,00	1357,00	1450,18

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/interaktyvusis-atlasas>.

36 lentelė. Socialinės rizikos šeimų skaičius sausio 1 d.

	2010	2011	2012	2013	2014
Raseinių rajono savivaldybėje					
Socialinės rizikos šeimos	246	245	267	280	236
Socialinės rizikos šeimose augančių vaikų skaičius	634	652	682	581	505
Iš jų:					
iki 7 metų	150	141	139	133	129
nuo 7 – 14 m.	281	297	284	274	275

VVG teritorijoje (Raseinių rajono savivaldybėje be Raseinių miesto duomenų)					
Socialinės rizikos šeimos	217	217	233	246	200
Socialinės rizikos šeimose augančių vaikų skaičius	570	590	615	512	429
Iš jų:					
iki 7 metų	d. n.	d. n.	d. n.	d. n.	d. n.
nuo 7 – 13 m.	d. n.	d. n.	d. n.	d. n.	d. n.

Šaltinis: Raseinių r. sav. duomenys (saugomi VVG būstinėje).

37 lentelė. Neįgalūs asmenys sausio 1 d.

Eil. Nr.		Gyventojų skaičius			
		2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.
Raseinių rajono savivaldybėje					
1.	Suaugę neįgalūs asmenys	2 304	2 738	1 784	1 674
2.	Pensinio amžiaus neįgalūs asmenys	2 011	1 627	1 313	2 376
3.	Vaikai su negalia	197	227	200	222
VVG teritorijoje (Raseinių rajono savivaldybėje be Raseinių miesto duomenų)					
1.	Suaugę neįgalūs asmenys	d. n.	d. n.	d. n.	d. n.
2.	Pensinio amžiaus neįgalūs asmenys	d. n.	d. n.	d. n.	d. n.
3.	Vaikai su negalia	138	174	150	170

Šaltinis: Raseinių r. sav. duomenys (saugomi VVG būstinėje).

38 lentelė. Sergantys priklausomybės ligomis sausio 1 d.

Eil. Nr.		Gyventojų skaičius			
		2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.
Raseinių rajono savivaldybėje					

1.	Sergantys priklausomybės ligomis (VšĮ Raseinių psichikos sveikatos centro registre esančių asmenų skaičius)	504	425	342	373
VVG teritorijoje (Raseinių rajono savivaldybėje be Raseinių miesto duomenų)					
1.	Sergantys priklausomybės ligomis (VšĮ Raseinių psichikos sveikatos centro registre esančių asmenų skaičius)	385	317	251	274

Šaltinis: Raseinių r. sav. duomenys (saugomi VVG būstinėje).

39 lentelė. Vieniši, socialinės rūpybos ar globos reikalaujantys asmenys sausio 1 d.

Eil. Nr.		Gyventojų skaičius			
		2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.
Raseinių rajono savivaldybėje					
1.	Vieniši, socialinės rūpybos ar globos reikalaujantys asmenys	554	536	517	468
VVG teritorijoje (Raseinių rajono savivaldybėje be Raseinių miesto duomenų)					
1.	Vieniši, socialinės rūpybos ar globos reikalaujantys asmenys	390	375	362	326

Šaltinis: Raseinių r. sav. duomenys (saugomi VVG būstinėje).

40 lentelė. Pašalpų gavėjų skaičius sausio 1 d.

Rodiklio pavadinimas	2011 m.		2013 m.		2014 m.	
	Gavėjų sk.	Išlaidos, tūkst. Lt	Gavėjų sk.	Išlaidos, tūkst. Lt	Gavėjų sk.	Išlaidos, tūkst. Lt
Raseinių rajono savivaldybėje						
Suteikta piniginė parama:						
Šalpos išmokos	4573	21964,7	3500	18289,3	3493	20349,7
Transporto išlaidų bei spec. lengvojo automobilio įsigijimo išlaidų kompensacijos	81	46,6	92	41,5	96	46,4
Išmokos vaikams	2900	3742,4	2564	3193,9	2357	2842,6

Laidojimo pašalpa	589	666,6	570	592,8	530	551,2
Socialinės pašalpos	3450	9883,2	2603	5402,2	2083	4528,0
Kieto kuro kompensacijos	710	496,8	1151	426,1	1182	484,1
Būsto šildymo išlaidų ir išlaidų karštam, geriamam vandeniui kompensacijos	2600	1233,4	1048	836,7	882	630,5
Parama mokinio reikmenims įsigyti	2200	347,7	1800	285,9	1500	239,0
Vienkartinės pašalpos, nukentėjusiems nuo gaisro ar kitų ekstremalių įvykių bei laidojimo pašalpos	314	100,1	195	66,6	223	86,1
Viso:	17 417	38 481,50	13 523	29 135,00	12 346	29 757,60
VVG teritorijoje (Raseinių rajono savivaldybėje be Raseinių miesto duomenų)						
Šalpos išmokos	3389	15560,8	2636	13457,7	2619	15159,3
Transporto išlaidų bei spec. lengvojo automobilio įsigijimo išlaidų kompensacijos	61	38,7	72	33,7	19	35,0
Išmokos vaikams	2398	2564,6	2050	2302,5	1881	2770,2
Laidojimo pašalpa	417	487,7	407	423,3	392	376,5
Socialinės pašalpos	2742	8217,6	2126	4430,8	1753	3875,4
Kieto kuro kompensacijos	440	366,9	1077	369,3	1013	423,1
Būsto šildymo išlaidų ir išlaidų karštam, geriamam vandeniui kompensacijos	210	229,4	169	197,1	128	147,9
Parama mokinio reikmenims įsigyti	1660	263,9	1451	231,5	1227	196,9
Vienkartinės pašalpos, nukentėjusiems nuo gaisro ar kitų ekstremalių įvykių bei laidojimo pašalpos	248	83,6	152	51,1	164	64,3
Viso:	11 565	27 813,20	10 140	21 497,00	9 196	23 048,30

Šaltinis: Raseinių r. sav. duomenys (saugomi VVG būstinėje).

41 lentelė. Žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės makroekonominiai rodikliai 2009 – 2013 metais

Rodikliai	2009	2010	2011	2012	2013*
Bendrasis vidaus produktas to meto kainomis, mln. Lt	92032	95676	106893	113735	119575
Bendroji pridėtinė vertė to meto kainomis, mln. Lt	82910	85914	96066	102678	107656
Bendroji pridėtinė vertė, sukurta žemės ūkyje,	2318	2815	3658	4074	4139

miškininkystėje ir žuvininkystėje, mln. Lt					
Žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės dalis nuo bendrosios pridėtinės vertės, proc.	2,8	3,3	3,8	4,0	3,8

Šaltinis: LR statistikos departamentas, Lietuvos žemės ir maisto ūkis, 2013 m.

42 lentelė. Tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui, metų pabaigoje

	Tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui, metų pabaigoje, Eur					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
<i>Lietuvos Respublika</i>	2 930	3 286	3 672	4 072	4 321	4 134*
<i>Kauno apskritis</i>	1 849	1 927	2 225	2 521	2 196	–
Birštono sav.	12	23	29	29	34	–
Jonavos r. sav.	101	81	78	88	102	–
Kaišiadorių r. sav.	125	141	76	73	34	–
Kauno m. sav.	2 904	2 883	3 605	3 810	3 171	–
Kauno r. sav.	462	568	645	635	478	–
Kėdainių r. sav.	2 373	3 346	2 492	4 584	4 935	–
Prienuų r. sav.	9	34	41	60	72	–
Raseinių r. sav.	636	564	509	666	696	–

* išankstiniai duomenys.

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize>.

43 lentelė. Materialinės investicijos to meto kainomis

	Materialinės investicijos to meto kainomis, tūkst. Eur					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
<i>Lietuvos Respublika</i>	8 328 780	4 518 664	4 153 679	5 068 977	5 305 553	5 151 526**
<i>Kauno apskritis</i>	1 338 905	638 998	625 000	779 789	869 357	787 534**

Birštono sav.	6 878	3 337	3 268	7 309	10 950	4 663**
Jonavos r. sav.	91 895	76 558	24 546	53 170	61 644	67 631**
Kaišiadorių r. sav.	46 708	29 414	24 076	44 144	30 176	26 398**
Kauno m. sav.	860 080	335 852	355 060	467 396	496 368	432 650**
Kauno r. sav.	157 977	103 400	109 908	109 787	159 288	132 777**
Kėdainių r. sav.	111 511	47 468	72 247	51 073	69 962	78 662**
Prienų r. sav.	18 110	16 664	12 852	17 361	11 854	11 320**
Raseinių r. sav.	45 746	26 305	23 043	29 549	29 115	33 433**

** išankstinis įvertinimas.

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize>.

44 lentelė. Įgyvendinti projektai 2011 – 2014 m.

Eil. Nr.	Programos pavadinimas, priemonės pavadinimas	Projekto pavadinimas	Projektų skaičius	Projekto vertė, Eur	Projekto nauda
2011 m.					
1.	Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa, priemonė „Regioninės plėtros tobulinimas, regionų plėtros planai ir savivaldybių (ilgalaikiai/trumpalaikiai) strateginiai plėtros planai“	Kultūros paveldo objektų išsaugojimas ir pritaikymas viešajam turizmui studijos rengimas	1	19 982,33	Šio projekto metu buvo parengta galimybių studija, kurioje yra išanalizuota esama kultūros paveldo objektų situacija Raseinių rajono savivaldybėje, atlikta objektų išsaugojimo galimybių analizė, išaiškinti ir nustatyti jų apsaugos ir veiklos reglamentai, įvertintas objektų remonto, restauravimo, konservavimo, atkūrimo poreikis bei jų pritaikymo viešajam turizmui galimybės.
2.	Sanglaudos skatinimo	Raseinių rajono	1	296 653,56	Projekto įgyvendinimo metu buvo pakeisti Ariogalos lopšelio–darželio langai ir lauko durys, apšiltintas fasadas,

	veiksmų programa, priemonė „Viešosios paskirties pastatų renovavimas regioniniu lygiu“	Ariogalos lopšelio–darželio pastato rekonstravimas ir energetikos sistemos modernizavimas			rekonstruota šildymo sistema, įrengti saulės kolektoriai, pakeista danga ir apšiltintas plokščias stogas.
3.	Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 m. programa, priemonė „Kaimo atnaujinimas ir plėtra“	Raseinių rajono Ariogalos gimnazijos bendrabučio (meno mokyklos) pastato rekonstrukcija	1	292 000,00	Buvo užbaigta Raseinių meno mokyklos Ariogalos filialo pastato rekonstrukcija: sutvarkytos pirmojo ir antrojo aukšto patalpos, įrengta koncertų salė, choreografijos klasė su veidrodžiais, mokymų klasės, pakeistos durys ir atlikta patalpų šildymo, vėdinimo, elektros instaliacijos, vandentiekio rekonstrukcija. Meno mokyklos visos patalpos aprūpintos baldais: įsigyta stalų, kėdžių, spintų, lentynų, molbertų, neužmirštos ir nuorodų lentelės ant durų, skelbimų lentos, veidrodžiai, pakabintos žaliuzės. Taip pat projekto metu įsigyta įgarsinimo aparatūra, kompiuteriai, vaizdo kamera, projektorius, muzikiniai centrai. Visi šie įrenginiai skirti geresniam, kokybiškesniam Raseinių meno mokyklos Ariogalos filialo darbui.
4.	Finansinė parama buvo skirta iš Raseinių rajono vietos veiklos grupės „Raseinių krašto bendrija“ Vietos plėtros 2008–2014 metų strategijos lėšų	Kalnujų civilinių kapinių viešosios infrastruktūros sutvarkymas	1	109 350,00	Projekto metu sutvarkyta Kalnujų civilinių kapinių infrastruktūra: įrengti takai, automobilių stovėjimo aikštelės, pastatyta nauja tvora, konservuoti kapinių teritorijoje esantys bažnyčios griuvėsiai. Sutvarkyta viešoji erdvė džiugina Kalnujų ir aplinkinių kaimų gyventojus, svečius, nes įgyvendintas projektas sudarė patogesnes sąlygas vietos gyventojams ir atvykstantiems kapų lankytojams.
5.	Sanglaudos skatinimo veiksmų programa, priemonė „Ekologinio (pažintinio) turizmo, aktyvaus poilsio ir sveikatos gerinimo infrastruktūros kūrimas ir plėtra“	Dubysos upės gamtinių išteklių panaudojimas turizmo plėtrai Raseinių ir Kelmės rajonuose (buvo kartu įgyvendinamas su Kelmės rajono savivaldybe)	1	401 063,29	Projekto metu buvo įrengta stovyklavietė Kelmės r., Maironių k. bei poilsiavietė Raseinių r., Padubysio k. Šiose vietose atvykę poilsiautojai ras automobilių stovėjimo aikšteles, šiuolaikiškas ir patogias pavėšines, laužavietes, vaikų žaidimų aikšteles, pasivaikščiavimo takus, stendus su informacija apie vandens trasos lankytinus objektus bei kitą infrastruktūrą. Dubysos upėje įrengtoje vandens trasos atkarpoje sustatytos rodyklės į lankytinus objektus, sustojimo vietose upės krantai pritaikyti baidarių nuleidimui į upę.

6.	Finansinė parama buvo gauta iš Norvegijos finansinio mechanizmo	Molavėnų piliakalnių komplekso išsaugojimas ir pritaikymas kultūros ir viešojo turizmo reikmėms	1	623 087,00	2010 m. birželio mėn. buvo baigtas įgyvendinti projektas, kurio metu buvo įrengti takai ir aikštelės piliakalnio aplinkoje, laiptai ir medienos dangos aikštės piliakalnio aplinkoje, teritorijos apžvalginis takas/kelias (piliakalnių, Molavėnų ažuolo), elektros tinklai, žiūrovinės aikštės, kilnojami suolai, drenažo sistemos, teritorija prekyvietėms, biotualetai (6 vnt.) ir jų aikštelės, atokvėpio aikštelės, pavėsinės su suolais, lauko baldai, teritorijos informaciniai stendai, atskirų objektų informaciniai stendai, nukreipiamosios/informacinės rodyklės, šiukšlių dėžės, konteineriai, laužavietės bei sutvirtinti Molavėnų-Griaužų šiaurės-vakarų ir Molavėnų piliakalnio šiaurinio ir šiaurės-rytinio šlaitai. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad projekto įgyvendinimo metu susitaupe lėšų, buvo nuspręsta papildomai įrengti automobilių stovėjimo aikšteles, užtvartas automobiliams, vaikų žaidimų aikšteles, naują sceną patogesnėje vietoje, papildomas šiukšlių dėžes, suolelius bei ženklus draudžiančius bet kokį eismą paveldo objekte. Minėti darbai buvo atlikti per 2011 m.
7.	Viso:	–	–	1 742 136,10	–
2014 m.					
1.	Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa, priemonė „Teritorijų planavimas“	Raseinių rajono savivaldybės viešosios infrastruktūros plėtrai reikalingų specialiųjų ir detaliųjų planų parengimas	1	60 100,68	Projekto tikslas – skatinti Raseinių r. sav. viešosios infrastruktūros darnią plėtrą, parengiant reikalingus teritorijų planavimo dokumentus. Pagrindinės projekto veiklos: 1. Raseinių m. Prabaudos parko teritorijos, dviračių tako bei Dumšiškių kaime Paliepių sen. numatomų įrengti kapinių detaliųjų planų rengimas; 2. Raseinių rajono vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros specialiojo plano rengimas.
2.	Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa, priemonė „Teritorijų planavimas“	Katauskių, Kaulakių k. teritorijų detaliųjų ir Lyduvėnų, Betygalos mstl. teritorijų bendrųjų planų rengimas	1	136 987,09	Projektas yra naudingas ir būtinas, nes parengti Katauskių ir Kaulakių k. teritorijų detalieji bei Lyduvėnų ir Betygalos mstl. teritorijų bendrieji planai, buvo sudarytos sąlygos jų kaip Raseinių r. sav. satelitai prie Dubysos upės – darniai ir subalansuotai plėtrai, investiciniam aktyvumui ir ekonominiam augimui didėti, kadangi bendrajam planui yra

					keliami subalansuotos plėtros, urbanistinės sistemos vystymo, erdvinės sistemos tobulinimo uždaviniai, kurie konkretizuojami iš bendrojo planavimo tikslo – skatinti investicijas socialiniam ekonominiam vystymuisi. Parengus teritorijų detaliuosius ir bendruosius planus, galima integruoti ir įteisinti jau parengtus ir perspektyvoje rengtinius specialiuosius ir detaliuosius planus, kurie reikalingi statant naujus objektus.
3.	Sanglaudos skatinimo veiksmų programa, priemonė „Vandens telkinių būklės gerinimas“	Viduklės miestelio tvenkinių išvalymas	1	187 837,04	Iš tvenkinių buvo pašalintas dumblas, sutvarkytos pakrantės, dėl to pagerėjo vandens telkinių ekologinė ir juose esančių ekosistemų būklė. Projekto nauda pasiekia Raseinių rajono gyventojus ir lankytojus. Projekto tikslas – išvalyti Viduklės miestelio tvenkinius, prisidedant prie Raseinių rajono savivaldybės vandens telkinių ekologinės būklės gerinimo.
4.	Sanglaudos skatinimo veiksmų programa, priemonė „Viešosios paskirties pastatų renovavimas nacionaliniu lygiu“	Energijos vartojimo efektyvumo didinimas Raseinių rajono Betygalos Maironio vidurinėje mokykloje (pareiškėjas Raseinių r. Betygalos Maironio vidurinė mokykla)	1	368 577,75	Įgyvendinus šį projektą, pagerėjo pastato energetinės charakteristikos ir taip buvo užtikrintas taupus ir efektyvus energijos vartojimas. Kasmet yra sutaupoma šildymo sezonui šilumos energijos, naudojamos pastato patalpoms šildyti. Projekto nauda – efektyviai naudoti energiją ir mažinti aplinkos taršą.
5.	Melioracijos programa – Žemės ūkio ministerija	Ariogalos seniūnijos Verėduvos kadastro vietovės melioracijos griovių Mituva, M-9, Liogė (M-5), M-5-4, M-5-2 remontas	1	124 896,19	Įgyvendinant projektą suremontuota 8,64 km melioracijos griovių – pašalinti ant šlaitų augantys krūmai, griovių dugne susikaupusios sąnašos, pakeistos 102 drenažo žiotys, suremontuota 14 vandens pralaidų.
6.	Melioracijos programa – Žemės ūkio ministerija	Betygalos seniūnijos Betygalos ir Berteškių kadastro vietovių melioracijos griovių Lelykas ir L-1 remontas	1	121 218,61	Įgyvendinant projektą suremontuota 5,19 km melioracijos griovių – pašalinti ant šlaitų augantys krūmai, griovių dugne susikaupusios sąnašos, pakeista 60 drenažo žiočių, suremontuotos 6 vandens pralaidos.
7.	Melioracijos programa –	Nemakščių seniūnijos	1	17 377,20	Įgyvendinant projektą suremontuota 4,07 km melioracijos

	Žemės ūkio ministerija	kryžkalnio kadastro vietovės Balčios upelio baseino melioracijos griovių remontas			griovių – pašalinti ant šlaitų augantys krūmai, griovių dugne susikaupusios sąnašos, pakeistos 53 drenažo žiotys, suremontuotos 7 vandens pralaidos.
8.	Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 m. programa	Parko prie Viduklės Šv. Kryžiaus bažnyčios sutvarkymas	1	128 732,03	Projekto įgyvendinimo metu yra atnaujinta teritorija prie Viduklės Šv. Kryžiaus bažnyčios: įrengtas pagrindinis takas nuo šventoriaus iki Kęstučio g., takeliai, apšvietimas, pastatyti suoleliai ir šiukšliadėžės, įrengta automobilių stovėjimo aikštelė, o vasarą vidukliškius ir miestelio svečius džiugins fontanas.
9.	Viso:	–	–	1 145 726,50	–

Šaltinis: Raseinių r. sav. duomenys (saugomi VVG būstinėje).

45 lentelė. Užimti gyventojai pagal ekonomines veiklos rūšis

Metai	Iš viso pagal ekonomines veiklos rūšis	A Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė	B_TO_E Pramonė	F Statyba	G_TO_U Paslaugos
Lietuvos Respublika					
2010	1 247,7	110,2	219,5	86,9	831,1
2011	1 253,6	106,4	222,7	85,1	839,4
2012	1 275,7	112,2	230,5	89,5	843,5
2013	1 292,8	108,9	230,7	99,3	853,9
2014	1319,0	120,9	226,8	99,3	872,0
2014 struktūra, proc.	100	9,2	17,2	7,5	66,1
Kauno apskritis					
2010	249,9	13,6	52,8	13,4	170,1

2011	250,7	14,4	48,5	14,4	173,4
2012	258,3	16,4	48,7	17,7	175,5
2013	268,3	16,2	52,6	18,1	181,3
2014	272,2	18,1	52,1	19,0	183,0
2014 struktūra, proc.	100	6,6	19,2	7,0	67,2

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles>.

46 lentelė. Užimti gyventojai* pagal ekonominės veiklos rūšis savivaldybėse

Eil. Nr.	Administracinė teritorija	Iš viso	Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė	Pramonė	Statyba	Didmeninė ir mažmeninė prekyba, variklių transporto priemonių ir motociklų remontas	Transportas ir saugojimas	Apgyvandinimo ir maitinimo paslaugų veikla	Informacija ir ryšiai
1.	Kauno apskritis	239964	11480	45792	15120	47027	14403	6154	4612
2.	Birštono sav.	1801	94	245	125	236	64	80	17
3.	Jonavos r. sav.	17174	1043	4363	1296	2593	1406	377	161
4.	Kaišiadorių r. sav.	11211	1586	2283	618	1649	607	162	128
5.	Kauno m. sav.	135331	1626	24572	7941	28611	7863	3874	3395
6.	Kauno r. sav.	34507	1614	6155	2515	7256	2083	823	574
7.	Kėdainių r. sav.	18549	2883	3638	1082	3136	1160	326	175
8.	Prienų r. sav.	9393	869	1814	765	1567	569	211	91
9.	Raseinių r. sav.	11998	1765	2722	778	1979	651	301	71

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas>, Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatai.

Tęsinys

Eil. Nr.	Administracinė teritorija	Finansinė ir draudimo veikla	Nekilnojamojo turto operacijos	Profesinė, mokslinė ir techninė veikla	Administracinė ir aptarnavimo veikla	Viešasis valdymas ir gynyba, privalomasis socialinis draudimas	Švietimas	Žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla	Kita veikla**	Nenurodė
1.	<i>Kauno apskritis</i>	3055	2507	9494	6680	12439	28740	20500	3998	4901	3062
2.	Birštono sav.	20	11	36	83	145	232	288	64	36	25
3.	Jonavos r. sav.	160	111	278	676	1410	1623	1016	181	237	207
4.	Kaišiadorių r. sav.	104	99	222	245	995	1241	751	281	157	83
5.	Kauno m. sav.	2034	1732	6598	3942	6015	16965	12709	2542	3132	1780
6.	Kauno r. sav.	407	348	1457	827	1949	4173	2786	428	653	459
7.	Kėdainių r. sav.	151	110	519	301	855	2223	1239	196	368	187
8.	Prienų r. sav.	86	41	203	266	554	1071	841	136	123	186
9.	<i>Raseinių r. sav.</i>	93	55	181	340	516	1212	870	170	159	135

* 15 metų ir vyresni.

** Kita aptarnavimo veikla; namų ūkių, samdančių darbininkus, veikla; namų ūkių veikla, susijusi su savoms reikmėms tenkinti skirtų nediferencijuojamų gaminių gamyba ir paslaugų teikimu; ekstrateritorinių organizacijų ir įstaigų veikla.

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas>, Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatai.

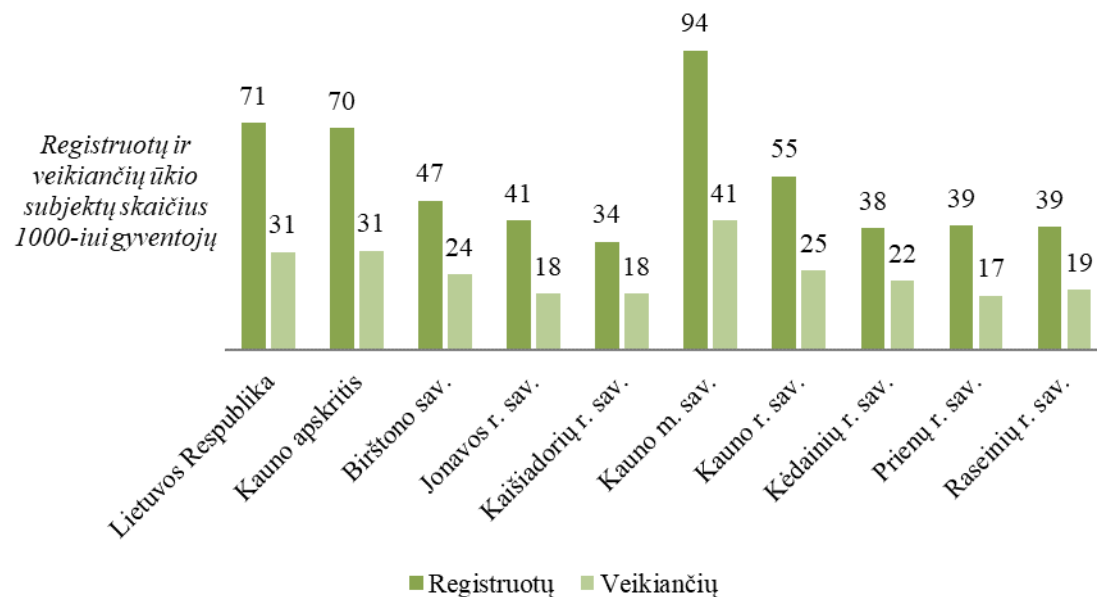
47 lentelė. Veikiančių ūkio subjektų skaičius metų pradžioje

Eil. Nr.	Apskritis, savivaldybė	2011	2012	2013	2014
1.	<i>Lietuvos Respublika</i>	86987	83624	86929	90790
2.	<i>Kauno apskritis</i>	17661	17121	17573	18327
3.	Birštono sav.	100	101	103	104
4.	Jonavos r. sav.	798	773	770	791
5.	Kaišiadorių r. sav.	580	536	552	576
6.	Kauno m. sav.	12142	11681	11932	12405
7.	Kauno r. sav.	1842	1848	1995	2184

8.	Kėdainių r. sav.	1082	1065	1092	1109
9.	Prienų r. sav.	487	479	477	489
10.	Raseinių r. sav.	630	638	652	669

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas>, Ūkio subjektai. Pagrindiniai duomenys 2013.

8 pav. Registruotų ir veikiančių ūkio subjektų skaičius 1 000 gyventojų 2014 m. pradžioje, vnt.

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas>, Ūkio subjektai. Pagrindiniai duomenys 2013.

48 lentelė. Veikiančių ūkio subjektų skaičius pagal apskritis, savivaldybes ir ūkio subjekto teisinę formą metų pradžioje

Eil. Nr.	Ūkio subjekto teisinė forma	2012	2013	2014
1.	<i>Lietuvos Respublika</i>	83 624	86 929	90 790
2.	<i>Kauno apskritis</i>	17 121	17 573	18 327
3.	<i>Raseinių r. sav.</i>	638	652	669
	Valstybės įmonė	1	1	1
	Savivaldybės įmonė	1	1	1
	Bendrija	-	-	-
	Sodininkų bendrija	2	2	2
	Uždaroji akcinė bendrovė	245	275	286
	Akcinė bendrovė	2	2	1
	Žemės ūkio bendrovė	11	10	10
	Viešoji įstaiga	14	17	19
	Valstybinė biudžetinė įstaiga	4	3	3
	Asociacija	143	149	154
	Labdaros ir paramos fondas	-	-	-
	Savivaldybės biudžetinė įstaiga	32	31	31
	Tradicinė religinė bendruomenė ar bendrija	2	3	3
	Kooperatinė bendrovė	10	10	11
	Šeimyna	1	1	1
	Profesinė sąjunga	1	1	1
	Individualioji įmonė	169	146	143
	Mažoji bendrija	-	-	2

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas>, Ūkio subjektai. Pagrindiniai duomenys 2013.

49 lentelė. Įregistruotų ir veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius pagal ekonominės veiklos rūšį ir apskritis

Eil. Nr.	Ekonominės veiklos rūšis	2014-01-01	
		Įregistruotų	Veikiančių
Raseinių r. sav.			
1.	Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė	75	45

2.	Kasyba ir karjerų eksploatavimas	1	-
3.	Apdirbamoji gamyba	91	57
4.	Elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas	26	7
5.	Vandens tiekimas, nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas	3	1
6.	Statyba	47	30
7.	Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklių transporto priemonių ir motociklų remontas	303	173
8.	Transportas ir saugojimas	42	24
9.	Apgyvandinimo ir maitinimo paslaugų teikimas	69	49
10.	Informacija ir ryšiai	12	8
11.	Finansinė ir draudimo veikla	2	2
12.	Nekilnojamojo turto operacijos	13	10
13.	Profesinė, mokslinė ir techninė veikla	56	22
14.	Administracinė ir aptarnavimo veikla	14	9
15.	Viešasis valdymas ir gynyba; privalomas socialinis draudimas	-	-
16.	Švietimas	4	2
17.	Žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	19	10
18.	Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla	1	-
19.	Kita aptarnavimo veikla	11	4
20.	Nenurodyta veiklos rūšis	165	-
	Iš viso:	954	454

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas>, Ūkio subjektai. Pagrindiniai duomenys 2013.

50 lentelė. Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius pagal apskritis, savivaldybes ir ūkio subjekto teisinę formą 2014 m. sausio 1 d.

Eil. Nr.		Įmonės teisinė forma														Iš viso MVĮ	Iš viso įmonių	MVĮ dalis nuo visų įmonių, proc.
		Valstybės įmonė	Savivaldybės įmonė	Tikroji ūkinė bendrija	Komandinė ūkinė bendrija	Uždaroji akcinė bendrovė	Akcinė bendrovė	Žemės ūkio bendrovė	Lietuvos radijo ir televizijos komisija	Užsienio įmonės filialas (ne juridinis asmuo)	Kooperatinė bendrovė	Individualioji įmonė	Europos ekonominių interesų grupėse c	Europos bendrovė	Mažoji bendrija			
1.	<i>Lietuvos Respublika</i>	75	31	92	26	55016	236	397	1	158	373	10900	1	1	636	67943	68279	99,5
2.	<i>Kauno apskritis</i>	13	4	17	2	11387	50	68	-	20	70	1968	-	-	153	13752	13814	99,6
3.	Birštono sav.	-	-	-	-	38	1	1	-	-	1	18	-	-	1	60	60	100,0

4.	Jonavos r. sav.	1	-	-	-	426	2	12	--	2	14	81	-	-	3	541	545	99,3
5.	Kaišiadorių r. sav.	2	1	3	-	280	-	3	-	-	7	90	-	-	5	391	393	99,5
6.	Kauno m. sav.	5	2	10	2	8389	37	1	-	17	20	1089	-	-	97	9669	9713	99,5
7.	Kauno r. sav.	2	-	-	-	1420	2	16	-	1	7	220	-	-	27	1695	1699	99,8
8.	Kėdainių r. sav.	1	-	2	-	346	5	21	-	-	8	217	-	-	12	612	618	99,0
9.	Prienų r. sav.	1	-	2	-	203	2	4	-	-	2	110	-	-	6	330	331	99,7
10.	Raseinių r. sav.	1	1	-	-	285	1	10	-	-	11	143	-	-	2	454	455	99,8

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas>, Ūkio subjektai. Pagrindiniai duomenys 2013.

51 lentelė. Veikiančių ūkio subjektų, veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius pagal apskritis, tenkantis tūkstančiui gyventojų 2014 m. sausio 1 d.

Eil. Nr.		Gyventojų skaičius	Veikiančių ūkio subjektų skaičius	Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius	Tūkstančiui gyventojų tenka	
					Veikiančių ūkio subjektų skaičius	Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius
1.	Lietuvos Respublika	2 943 472	90 790	67943	30,85	23,09
2.	Kauno apskritis	587 238	18 327	13752	31,22	23,43
3.	Birštono sav.	4 369	104	60	26,00	15,00
4.	Jonavos r. sav.	44 470	791	541	17,98	12,30
5.	Kaišiadorių r. sav.	32 358	576	391	18,00	12,22
6.	Kauno m. sav.	304 012	12 405	9669	40,81	31,81
7.	Kauno r. sav.	87 138	2 184	1695	25,10	19,48
8.	Kėdainių r. sav.	50 881	1 109	612	22,18	12,24
9.	Prienų r. sav.	28 521	489	330	17,46	11,79
10.	Raseinių r. sav.	35 489	669	454	19,11	12,97

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas>, Ūkio subjektai. Pagrindiniai duomenys 2013.

52 lentelė. Apgyvandinimo įstaigų skaičius, apgyvendintų turistų skaičius apgyvandinimo įstaigose

Eil. Nr.	Savivaldybė	Apgyvandinimo įstaigų skaičius		Apgyvendintų turistų skaičius apgyvandinimo įstaigose	
		2011 m.	2014 m.	2011 m.	2014 m.
1.	Birštono sav.	10	15	24 861	37 047
2.	Jonavos r. sav.	1	5	1 199	6 797
3.	Kaišiadorių r.sav.	6	6	2 609	1 557
4.	Kauno m. sav.	48	77	164 615	204 186
5.	Kauno r. sav.	16	17	8 428	5 124
6.	Kėdainių r. sav.	10	5	8 690	7 430
7.	Prienų r. sav.	3	6	1 588	7 308
8.	Raseinių r. sav.	4	5	133	1 608

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami be savivaldybės centro.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/interaktyvusis-atlasas>.

53 lentelė. Kaimo turizmo sodybų ir vietų skaičius Kauno apskrityje 2009 – 2013 m.

	2009	2010	2011	2012	2013
Kaimo turizmo sodybų skaičius	66	65	70	67	68
Vidutinis vietų skaičius vienoje sodyboje	22	29	28	27	28
Vietų skaičius	1 477	1 871	1 943	1 792	1 909

Šaltinis: Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 m. strateginio plano duomenys.

Pastaba. VVG teritorijos gyventojų duomenys pateikiami be savivaldybės centro.

54 lentelė. Individuali veikla, įsigyjus verslo liudijimą

Savivaldybė	2011 m.				2013 m.				2014 m.			
	Gyventojų skaičius	Mokėtina suma, Lt	Gyventojų su lengvatomis skaičius	Lengvatų suma, Lt	Gyventojų skaičius	Mokėtina suma, Lt	Gyventojų su lengvatomis skaičius	Lengvatų suma, Lt	Gyventojų skaičius	Mokėtina suma, Lt	Gyventojų su lengvatomis skaičius	lengvatų suma, Lt
Birštono sav.	173	5 114	121	1.912	210	24 835	155	8 415	217	23 800	155	11 757
Kauno m. sav.	9 537	1 480 582	7 814	975 339	8 474	2 416 003	6 765	1 110 067	9 011	2 804 973	6 867	1 637 528
Jonavos r. sav.	1 004	114 343	0	0	1 019	88 946	762	48 384	1 057	103 337	795	54 530
Kaišiadorių r. sav.	613	43 632	454	36 165	579	87 579	465	100 825	601	95 896	472	108 391
Kauno r. sav.	3 095	127 840	430	4 958	2 553	355 987	227	12 953	2 790	395 575	203	13 075
Kėdainių r. sav.	1 053	150 848	634	62 912	1 072	179 252	249	19 693	1 138	200 912	247	20 931
Prienų r. sav.	710	48 958	472	20 301	710	70 326	484	25 154	783	87 591	506	29 278
Raseinių r. sav.	845	47 547	434	42 236	828	78 997	572	59 912	932	83 499	633	64 698

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: VMI duomenys, www.vmi.lt/cms/gyventojai.

54.1. lentelė. Duomenys apie Raseinių r. sav. gyventojų, vykdančių individualią veiklą pagal pažymą, pagrindines vykdomas veiklas 2011 – 2014 m.

Kodas	Ekonominė veikla/ Pavadinimas	Mokesčių mokėtojų skaičius	Mokesčių mokėtojų skaičius	Mokesčių mokėtojų skaičius	Mokesčių mokėtojų skaičius
		2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.

662200	Draudimo agentų ir brokerių veikla	29	37	30	33
412020	Pastatų remontas, restauravimas ir rekonstravimas	5	7	10	12
470000	Mažmeninė prekyba, išskyrus variklinių transporto priemonių ir motociklų prekybą	7	12	12	13
960200	Kirpyklų ir kitų grožio salonų veikla	7	7	15	13
855900	Kitas, niekur kitur nepriskirtas, švietimas	18	13	23	28
731100	Reklamos agentūrų veikla	4	10	13	19
479100	Užsakomasis pardavimas paštu arba internetu	5	5	3	4
662900	Kita pagalbinė draudimo ir pensijų lėšų kaupimo veikla	8	12	10	9
016000	Žemės ūkiui būdingų paslaugų ir derliaus apdorojimo veikla	1	2	1	1
022000	Medienos ruoša	12	17	15	15
	Viso:	96	122	132	147

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: VMI duomenys, www.vmi.lt/cms/gyventojai.

55 lentelė. Veikiančios įmonės VVG teritorijoje 2014 m.

Eil. Nr.	Seniūnija	Veikiančių įmonių skaičius	Dirbančiųjų skaičius
1.	Ariogalos miesto seniūnija	9	519
2.	Ariogalos seniūnija	6	73

3.	Betygalos seniūnija	12	21
4.	Girkalnio seniūnija	20	42
5.	Kalnujų seniūnija	11	17
6.	Nemakščių seniūnija	28	170
7.	Pagojukų seniūnija	7	119
8.	Paliepių seniūnija	7	63
9.	Raseinių seniūnija	6	1 263
10.	Šiluvos seniūnija	5	170
11.	Viduklės seniūnija	8	25
12.	VVG teritorija	119	2 482

Šaltinis: VVG apibendrinti duomenys pagal Raseinių r. seniūnijų duomenis (saugomi VVG būstinėje).

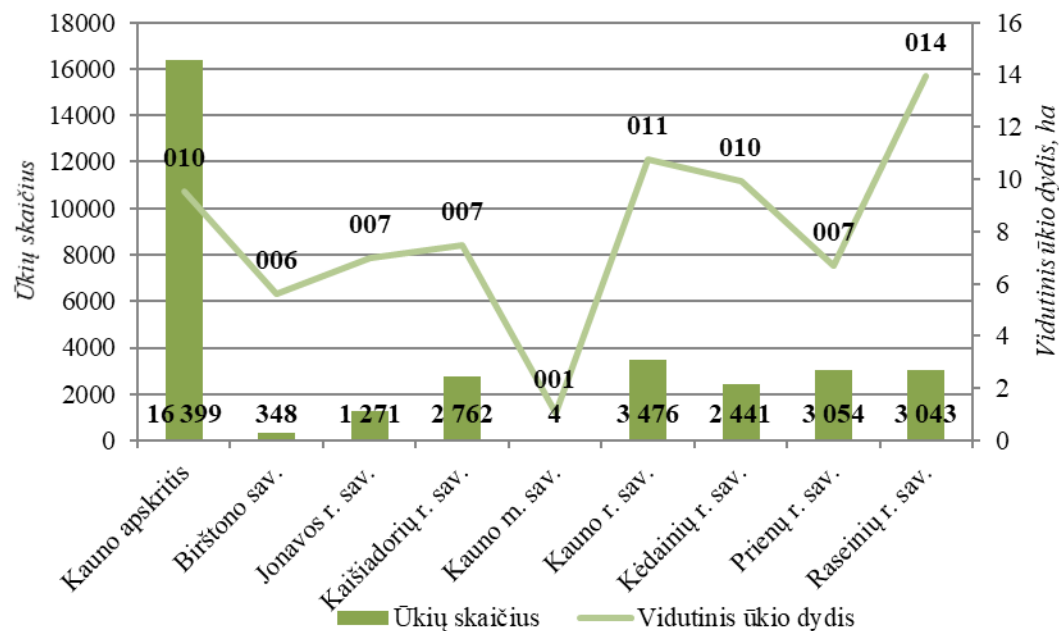
56 lentelė. Žemės fondo sudėtis 2014 m. pradžioje, ha

Vietovė	Bendras žemės plotas	Žemės ūkio naudmenos				
		Iš viso	Proc. nuo bendro ploto	Iš jų:		
				Ariama žemė	Sodai	Pievos ir natūralios ganyklos
<i>Lietuvos Respublika</i>	<i>6 530 023</i>	<i>3 461 942</i>	<i>53,0</i>	<i>2 925 111</i>	<i>58 248</i>	<i>478 584</i>
<i>Kauno apskritis</i>	<i>808 933</i>	<i>452 859</i>	<i>56,0</i>	<i>406 204</i>	<i>10 336</i>	<i>36 319</i>

Vietovė	Bendras žemės plotas	Žemės ūkio naudmenos				
		Iš viso	Proc. nuo bendro ploto	Iš jų:		
				Ariama žemė	Sodai	Pievos ir natūralios ganyklos
Birštono sav.	12 407	4 529	36,5	3 643	112	774
Jonavos r. sav.	94 404	43 414	46,0	39 489	985	2 940
Kaišiadorių r. sav.	108 701	54 618	50,2	43 492	1 650	9 476
Kauno m. sav.	15 715	1 556	9,9	1 184	226	146
Kauno r. sav.	149 595	76 541	51,2	70 692	2 482	3 367
Kėdainių r. sav.	167 700	109 275	65,2	101 643	1 807	5 825
Prienų r. sav.	103 073	61 199	59,4	51 193	1 924	8 081
Raseinių r. sav.	157 337	101 728	64,7	94 867	1 150	5 710

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: Nacionalinės žemės tarnybos prie žemės ūkio ministerijos duomenys, Lietuvos respublikos žemės fondas 2014 m. sausio 1 d.

9 pav. Ūkių skaičius ir vidutinis ūkio dydis 2014 m. lapkričio 1 d., ha

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami be savivaldybės centro.

Šaltinis: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro duomenys (saugomi VVG būstinėje).

57 lentelė. Žemės ūkio subjektų skaičius 2009 – 2014 m. sausio 1 d.

Eil. Nr.	Metai	Lietuvos Respublikoje				Kauno apskr.				Raseinių r. sav.			
		Žemės ūkio valdų skaičius	Fizinių valdų valdytojų skaičius	Juridinių valdų valdytojų skaičius	Ūkininkų ūkių skaičius	Žemės ūkio valdų skaičius	Fizinių valdų valdytojų skaičius	Juridinių valdų valdytojų skaičius	Ūkininkų ūkių skaičius	Žemės ūkio valdų skaičius	Fizinių valdų valdytojų skaičius	Juridinių valdų valdytojų skaičius	Ūkininkų ūkių skaičius
1.	2014	196862	195212	1650	117456	26407	26110	297	16259	5633	5574	59	2970
2.	2013	195340	193846	1494	114625	26170	25910	260	15938	5576	5523	53	2944
3.	2012	205864	204531	1333	111741	27799	27571	228	15644	5770	5724	46	3004
4.	2011	272609	271450	1159	109184	38225	38020	205	15271	7177	7137	40	2975
5.	2010	272260	271273	987	107308	38233	38050	183	15039	7193	7159	34	2981

6.	2009	271912	271072	840	108306	38185	38026	159	15236	7167	7139	28	3128
----	------	--------	--------	-----	--------	-------	-------	-----	-------	------	------	----	------

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami be savivaldybės centro.

Šaltinis: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro duomenys (saugomi VVG būstinėje).

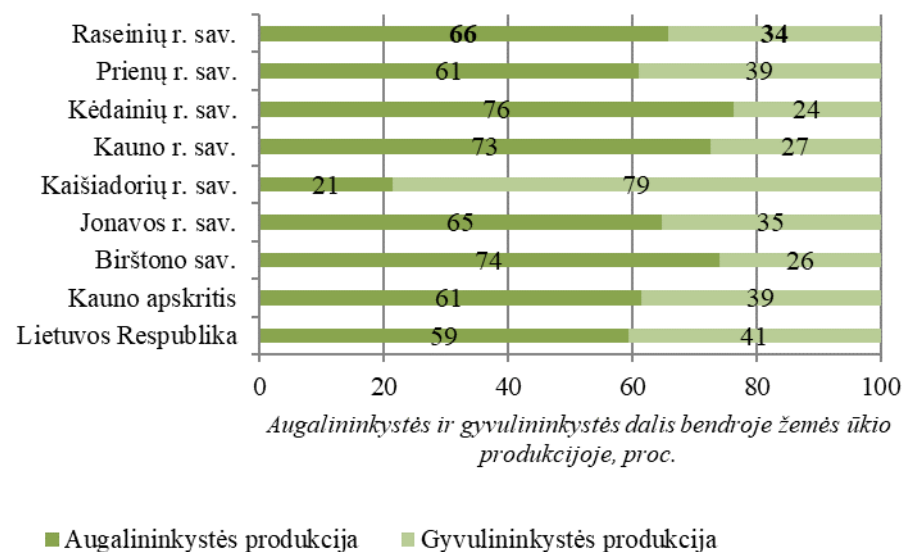
58 lentelė. Valdų pasiskirstymas pagal žemės ūkio naudmenas sausio 1 d.

Eil. Nr.	Metai	Lietuvos Respublikoje					Kauno apskr.					Raseinių r. sav.				
		iki 5*	nuo 5 iki 20	nuo 20 iki 50	nuo 50 iki 100	nuo 100	iki 5*	nuo 5 iki 20	nuo 20 iki 50	nuo 50 iki 100	nuo 100	iki 5*	nuo 5 iki 20	nuo 20 iki 50	nuo 50 iki 100	nuo 100
1.	2014	126217	52494	10742	4115	3305	18093	6102	1151	534	528	3263	1619	403	196	152
2.	2013	124373	52882	10850	4047	3197	17857	6118	1166	520	510	3199	1627	416	188	146
3.	2012	133125	54667	10987	3985	3111	19275	6324	1188	511	502	3354	1660	427	186	143
4.	2011	186081	63450	11555	4109	7515	27651	7447	1265	542	1346	4477	1838	449	204	215
5.	2010	191427	60049	10636	3436	6832	28524	6968	1103	462	1211	4652	1777	432	171	173
6.	2009	191503	61039	10224	2953	6346	28386	7225	1214	376	1031	4585	1833	447	140	179

* - valdų plotų dydis matuojamas hektarais (ha).

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami be savivaldybės centro.

Šaltinis: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro duomenys (saugomi VVG būstinėje).

10 pav. Žemės ūkio produkcija 2013 m., proc.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/rodikliai53>, <http://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles57>

59 lentelė. Subjektų, užsiimančių žemės ūkio arba alternatyvia veikla, skaičius 2009 – 2014 m. sausio 1 d.

Metai	Lietuvos Respublikoje													Alternatyvi veikla	
	Žemės ūkio veikla											Pagrindinė	Papildoma		
	Pagrindinė						Papildoma								
	Augalininkystė	Gyvulininkystė	Žuvininkystė	Mišrus žemės ūkis	Miškininkystė	Žemės išteklių kasyba arba gavyba	Augalininkystė	Gyvulininkystė	Žuvininkystė	Mišrus žemės ūkis	Miškininkystė	Žemės išteklių kasyba arba gavyba	Pagrindinė	Papildoma	
2014	99880	17502	24	63950	2283	5	45548	38406	56	1817	1092	7	1625	632	
2013	99666	17389	20	62994	1953	5	45279	38618	45	1835	1005	6	1655	581	
2012	102752	17097	17	63438	1565	3	45710	39062	43	1846	915	5	1619	509	
2011	100247	16814	12	61944	1094	2	45081	39241	35	1767	793	3	1475	459	
2010	78702	14513	11	45767	548	0	33532	34189	20	1404	544	1	944	299	

2009	7589	1776	0	2332	76	0	2919	4796	1	183	94	0	40	40
Metai	Kauno apskr.													
	Žemės ūkio veikla												Alternatyvi veikla	
	Pagrindinė						Papildoma						Pagrindinė	Papildoma
	Augalininkystė	Gyvulininkystė	Žuvininkystė	Mišrus žemės ūkis	Miškininkystė	Žemės išteklių kasyba arba gavyba	Augalininkystė	Gyvulininkystė	Žuvininkystė	Mišrus žemės ūkis	Miškininkystė	Žemės išteklių kasyba arba gavyba		
2014	16514	3094	5	5739	200	0	7692	5775	11	300	125	0	106	68
2013	16482	3039	4	5608	176	0	7609	5755	6	306	109	0	95	54
2012	16913	2976	4	5480	143	0	7663	5794	6	314	97	0	63	32
2011	16696	2836	3	5299	98	0	7531	5806	3	299	76	0	58	28
2010	14489	2619	3	3231	38	0	6192	4636	2	254	45	0	38	21
2009	1065	227	0	138	7	0	419	607	0	4	9	0	8	7
Metai	Raseinių r. sav.													
	Žemės ūkio veikla												Alternatyvi veikla	
	Pagrindinė						Papildoma						Pagrindinė	Papildoma
	Augalininkystė	Gyvulininkystė	Žuvininkystė	Mišrus žemės ūkis	Miškininkystė	Žemės išteklių kasyba arba gavyba	Augalininkystė	Gyvulininkystė	Žuvininkystė	Mišrus žemės ūkis	Miškininkystė	Žemės išteklių kasyba arba gavyba		
2014	3802	1421	1	791	48	0	967	1840	1	10	71	0	15	10
2013	3797	1415	1	756	45	0	967	1825	1	12	56	0	11	5
2012	3866	1426	1	754	33	0	958	1818	1	12	48	0	4	4
2011	3798	1385	1	702	28	0	927	1823	1	11	36	0	4	4
2010	2604	1237	1	291	8	0	652	1396	1	8	25	0	4	3

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami be savivaldybės centro.

Šaltinis: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro duomenys (saugomi VVG būstinėje).

60 lentelė. Dirbančių skaičius 2009 – 2014 m. sausio 1 d.

Eil. Nr.	Metai	Lietuvos Respublikoje		Kauno apskr.		Raseinių r. sav.	
		Žemės ūkio valdų narių skaičius	Ūkininkų ūkių narių skaičius	Žemės ūkio valdų narių skaičius	Ūkininkų ūkių narių skaičius	Žemės ūkio valdų narių skaičius	Ūkininkų ūkių narių skaičius
1.	2014	273480	127924	37079	17959	8684	3299
2.	2013	276113	125111	37348	17642	8847	3282
3.	2012	294554	122354	40216	17381	9316	3371
4.	2011	414681	120122	60074	17061	12138	3370
5.	2010	425117	118685	61169	16909	12514	3410
6.	2009	437068	120330	62877	17200	12934	3595

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami be savivaldybės centro.

Šaltinis: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro duomenys (saugomi VVG būstinėje).

61 lentelė. Ūkininkų pasiskirstymas pagal amžių savivaldybėse 2012 – 2014 m. sausio 1 d.

Eil. Nr.	Savivaldybė	2012			2013			2014		
		Iki 40 m.	Nuo 40 iki 55 m.	Virš 55 m.	Iki 40 m.	Nuo 40 iki 55 m.	Virš 55 m.	Iki 40 m.	Nuo 40 iki 55 m.	Virš 55 m.
1.	Birštono sav.	44	98	169	42	99	179	40	98	195
2.	Kauno m. sav.	0	0	0	0	0	0	0	2	0
3.	Jonavos r. sav.	189	342	613	184	348	660	169	361	700
4.	Kaišiadorių r. sav.	429	611	1412	426	628	1507	418	640	1604
5.	Kauno r. sav.	599	895	1602	616	912	1772	616	930	1903
6.	Kėdainių r. sav.	494	711	1045	458	745	1103	457	761	1154
7.	Prienų r. sav.	436	763	1554	422	798	1664	428	841	1717
8.	Raseinių r. sav.	548	986	1338	530	1021	1313	517	1053	1368

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami be savivaldybės centro.

Šaltinis: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro duomenys (saugomi VVG būstinėje).

62 lentelė. Valdų valdytojų išsilavinimas sausio 1 d.

Eil. Nr.	Metai	Lietuvos Respublikoje					Kauno apskr.					Raseinių r. sav.				
		Aukštasis universitetinis	Aukštasis neuniversitetinis	Aukštesnysis	Profesinis	Minimalus profesinis	Aukštasis universitetinis	Aukštasis neuniversitetinis	Aukštesnysis	Profesinis	Minimalus profesinis	Aukštasis universitetinis	Aukštasis neuniversitetinis	Aukštesnysis	Profesinis	Minimalus profesinis
1.	2014	4360	1418	11138	7523	10805	766	191	1321	1087	1805	146	24	351	260	256
2.	2013	4335	1428	11303	7614	10721	750	187	1330	1099	1787	145	24	353	258	249
3.	2012	4440	1480	11829	7938	10897	770	194	1392	1155	1808	147	24	361	271	248
4.	2011	5083	1724	13813	9063	12134	925	248	1699	1348	2109	158	30	415	297	276
5.	2010	5001	1711	13967	9011	11271	902	253	1692	1338	2017	157	33	418	300	258
6.	2009	4952	1706	14139	8920	10756	875	248	1670	1224	1909	155	33	424	309	243

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami be savivaldybės centro.

Šaltinis: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro duomenys (saugomi VVG būstinėje).

63 lentelė. VVG teritorijos NVO skaičius ir jų įgyvendinti projektai

Eil. Nr.	Seniūnija, NVO pavadinimas	NVO įkūrimo metai				NVO įgyvendintų projektų skaičių				NVO įgyvendintų projektų vertė, Lt			
		2000 m.	2007 m.	2011 m.	2014 m.	2000 m.	2007 m.	2011 m.	2014 m.	2000 m.	2007 m.	2011 m.	2014 m.
	Ariogalos seniūnija	-	8	-	2	-	12	23	14	-	595 710	141 291	730 570
1.	Visuomeninė organizacija kaimo bendruomenė „Gynėvė“		2002			-	1	3	6	-	25000	5 300	170 880
2.	Visuomeninė organizacija kaimų bendruomenė „Butkiškės“		2002			-	3	4	-	-	480 700	340 000	-
3.	Visuomeninė organizacija kaimo bendruomenė „Paliepiei“		2002			-	3	-	1	-	31311	-	1 100
4.	Gėluvos kaimo bendruomenė		2002			-	4	6	2		33699	15 000	217 500
5.	Visuomeninė organizacija kaimų bendruomenė „Pagraja“		2002			-		6	1			57 741	1 100
6.	Didžiulių kaimo bendruomenė		2003			-	1	1	1		25000	3500	90 000
7.	Verėduvos kaimo bendruomenė		2002			-	-	1	1	-	-	19 410	70 000
8.	Milašaičių kaimo bendruomenė		2006			-	-	2	1	-	-	40 000	169 990

9.	Kaimo bendruomenė „Palukštys“				2012				1				10 000
10.	Kaimų bendruomenė „Milašaičių Dubysa“				2013	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ariogalos miesto seniūnija	-	1	-	1	-	2	1	1	-	7 300	9 879	150 000
11.	Asociacija „Ariogalos bendruomenė“				2012	-	-	-	-	-	-	-	-
12.	„Ariogalos santara“		2002				2	1	1		7 300	9 879	150 000
	Betygalos seniūnija	-	7	-	1	-	17	18	17		124 532	674 232	296 081
13.	Kaimų bendruomenė „Steponkaimis“		2004			-	-	2	3	-	-	40 000	127 000
14.	Kaimų bendruomenė „Žibuliai“		2003			-	-	1	-	-	-	23 560	-
15.	Visuomeninė organizacija Ilgižių krašto kaimų bendruomenė „Santaka“		2002			-	1	2	2	-	25 000	65 000	20 000
16.	Kaimų bendruomenė „Betygala“		2002			-	2	4	2	-	19 500	339 926	14 500
17.	Kaimų bendruomenė „Berteškiai“		2003			-	11	5	8	-	51 623	65 941	134 449
18.	Požečių kaimų bendruomenė		2008			-	-	2	-	-	-	109 805	-
19.	Kaimų bendruomenė „Saugailiai“		2004			-	3	2	2	-	28 409	30 000	132 000
20.	Betygalos kaimų bendruomenė „Židinys“				2013	-	-	-	-	-	-	-	-
	Girkalnio seniūnija	-	3	-	-	-	2	11	9	-	3 000	149 581	689 000
21.	Pramedžiavos kaimų bendruomenė		2008			-	-	4	3	-	-	45 819	130 000
22.	Kaimų bendruomenė „Biliūnai“		2007			-	-	4	3	-	-	54 200	220 000
23.	Kaimų bendruomenė „Girkalnis“		2003			-	2	3	3	-	3 000	49 562	339 000
	Kalnujų seniūnija	-	5	-	-	-	-	8	7	-	-	136 661	194 241
24.	Kaimo bendruomenė „Bliūdžiai“		2007			-	-	2	3	-	-	31 957	93500
25.	Kaimo bendruomenė „Vengerskai“		2003			-	-	1	2	-	-	24 998	74 000
26.	Visuomeninė organizacija Pašaltuonio bendruomenė „Šaltuona“		2002			-	-	-	-	-	-	-	-
27.	Kaimo bendruomenė „Kalnųjai“		2003			-	-	3	-	-	-	37 000	-
28.	Palendrių kaimo bendruomenė		2008			-	-	2	2	-	-	42 706	110 891
	Nemakščių seniūnija	-	4	-	-	-	13	10	18	-	110 306	406 220	505 544
29.	Balčių kaimo bendruomenė		2003			-	1	2	4	-	2 000	317 000	16 000
30.	Visuomeninė organizacija Pašešuvio kaimo bendruomenė		2004				2	3	3	-	39 768	55 535	129 644
31.	Užkalnių kaimo bendruomenė		2003			-	7	1	1	-	34 488	3 015	300 000
32.	Nemakščių bendruomenės santalka		2003			-	5	4	10	-	34 050	27 500	59 900
	Pagojukų seniūnija	-	5	-	-	-	27	12	15	-	631 021	144 399	570 639
33.	Visuomeninė organizacija „Vosiliškio kaimo bendruomenė“		2003			-	2	2	2	-	22 000	37 000	98 000
34.	Visuomeninė organizacija „Kaulakių		2002			-	13	1	1	-	204 788	30 000	27 500

	kaimo bendruomenė“												
35.	Akstinų kaimo bendruomenė		2003			-	2	4	6	-	2 060	30 817	138 790
36.	Skirmantiskės kaimo bendruomenė		2005			-	-	1	1	-	-	21 816	90 000
37.	Sargelių bendruomenės centras		2003			-	10	4	5	-	402 173	24 766	216 349
	Paliepių seniūnija	-	6	1	-	-	13	16	20	-	84 596	376 708	601 060
38.	Kaimų bendruomenė „Sujainiai“		2003			-	2	2	1	-	17535	21758	100 000
39.	Kaimų bendruomenė „Anžiliai“		2003			-	1	2	2	-	3 500	24 000	227 500
40.	Visuomeninė organizacija „Slabada“		2003			-	2	2	2	-	17 500	24750	118 000
41.	Kaimų bendruomenė „Dumšiškiei“		2003			-	-	-	2	-	-	-	63 800
42.	Gervinės kaimo bendruomenė	-	2005			-	8	10	9	-	46 061	306 200	45 110
43.	Visuomeninė organizacija Blinstrubiškių kaimo bendruomenė		2002			-	-	-	2	-	-	-	5 650
44.	Lakštučių kaimų bendruomenė			2011		-	-	-	2	-	-	-	41000
	Raseinių seniūnija	-	8	-	1	-	11	9	12	2	104 197	516 230	999 713
45.	Ramonų kaimo bendruomenė		2003			-	2	3	4	-	25 958	41 522	313 818
46.	Alėjų kaimo bendruomenė		2002			-	1	-	1	-	19 960	-	80 008
47.	Gintaro kaimų bendruomenė		2008			-	-	1	1	-	-	25 000	80 000
48.	Lenkelių kaimo bendruomenė		2004			-	1	2	-	-	24 590	117 500	-
49.	Visuomeninė organizacija „Norgėlų kaimo bendruomenė“		2003			-	-	1	2	-	-	15 500	327 500
50.	Visuomeninė organizacija „Gabšių kaimo bendruomenė“		2003			-	4	3	2	-	22 314	29 822	193 000
51.	Kaimų bendruomenė „Gruzdiškė“		2005			-	3	1	3	-	11 375	286 886	5 387
52.	Kaimo bendruomenė „Gyvoji versmė“		2009			-	-	-	-	-	-	-	-
53.	Raseinių rajono Mirklių kaimo bendruomenė				2013	-	-	-	-	-	-	-	-
	Šiluvos seniūnija	-	4	-	1	-	7	12	10	-	37 584	567 679	411 000
54.	Visuomeninė organizacija Šiluvos bendruomenė „Aušrinė“		2002			-	2	-	5	-	19 360	-	140 500
55.	Žaiginio bendruomenė „Bitupis“		2003			-	1	4	2	-	1 000	400 000	37 000
56.	Katauskių kaimo bendruomenė		2003			-	4	5	2		17 224	40 680	206 000
57.	Kaimų bendruomenė „Lyduvėnai“		2008			-	-	3	1	-	-	126 999	27 500
58.	Kaimų bendruomenės „Savi namai“				2012	-	-	-	-	-	-	-	-
	Viduklės seniūnija	-	4	-	1	-	-	6	11	-	22 059	644 370	172 840
59.	Kaimų bendruomenė „Viduklė“		2008			-	-	3	4	-	-	339 050	40 940
60.	Mažosios Viduklės kaimų		2009			-	-	2	3	-	-	25 000	129 000

	bendruomenė												
61.	Visuomeninė organizacija Paupio bendruomenė „Paupys“		2003				-	-	-	-	-	-	-
62.	Paupio kaimų bendruomenė				2012	-	-	-	3	-	-	-	2 900
63.	Gylių kaimo bendruomenė		2004			-	-	1	1	-	22 059	280 320	-
	Iš viso:	-	55	1	7	-	104	127	128	-	1 720 305	3 767 250	5 320 688

Šaltinis: VVG duomenys (saugomi VVG būstinėje).

64 lentelė. Jaunimo organizacijos sausio 1 d.

Eil. Nr.	Organizacijos pavadinimas	Raseinių rajono savivaldybėje							
		2011 m.		2012 m.		2013 m.		2014 m.	
		Jaunimo organizacijų skaičius	Narių skaičius	Jaunimo organizacijų skaičius	Narių skaičius	Jaunimo organizacijų skaičius	Narių skaičius	Jaunimo organizacijų skaičius	Narių skaičius
Raseinių rajono savivaldybėje									
1.	Asociacija „Svajoklio projektai“	1	25	1	31	1	27	1	35
2.	Draugija „Ariogalos vienybė“	1	14	1	14	-	14	-	14
3.	Raseinių rajono jaunimo organizacijų sąjunga „Apskritasis stalas“	-	-	-	-	-	-	1	9
4.	Neringos šokių studija	1	96	1	100	1	100	1	100
5.	Žemės ūkio švietimo ir mokslo asociacija	-	-	1	9	1	10	1	10
6.	Sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Raseinių viltis“	1	21	1	24	1	25	1	25
7.	Medžio meninio drožinėjimo studija „DRUVIS“	1	13	1	15	1	15	1	15
8.	Jaunimo organizacija DARBAS (Raseinių skyrius)	1	40	1	30	1	36	1	60

VVG teritorijoje (Raseinių rajono savivaldybėje be Raseinių miesto duomenų)									
1.	Chorinės – instrumentinės muzikos klubas „Sodauto“	1	40	1	40	1	40	1	40
2.	Asociacija „Sielos būrys“	1	15	1	20	1	20	1	20

Šaltinis: Raseinių r. sav. duomenys (saugomi VVG būstinėje).

65 lentelė. Švietimo įstaigos

Eil. Nr.	Savivaldybė	Ikimokyklinio ugdymo įstaigų ir lankančių skaičius						Bendrojo ugdymo mokyklų ir mokinių skaičius					
		Ikimokyklinio ugdymo įstaigų skaičius			Vietų skaičius, tenkantis 100 vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas			Bendrojo ugdymo mokyklų skaičius			Bendrojo ugdymo mokyklų mokinių skaičius		
		2011 m.	2013 m.	2014 m.	2011 m.	2013 m.	2014 m.	2011 m.	2013 m.	2014 m.	2011 m.	2013 m.	2014 m.
1.	Birštono sav.	1	1	1	170	222	161	2	2	2	637	613	578
2.	Kauno m. sav.	86	90	93	94	98	101	87	85	85	41232	37561	36287
3.	Jonavos r. sav.	7	7	9	103	94	101	16	16	21	6477	5783	5601
4.	Kaišiadorių r. sav.	7	7	7	94	103	103	16	16	16	4099	4136	3950
5.	Kauno r. sav.	25	20	24	102	87	106	34	30	29	9797	9132	8909
6.	Kėdainių r. sav.	7	7	7	109	76	113	28	20	20	7435	6598	6187
7.	Prienų r. sav.	3	3	3	109	113	103	18	12	12	3676	3064	2941
8.	Raseinių r. sav.	7	6	7	121	103	106	15	14	14	4992	4373	4150

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami be savivaldybės centro.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/interaktyvusis-atlasas>.

66 lentelė. Švietimo įstaigų 2011 – 2014 m. kaita

	Gimnazijos, progimnazijos		Vidurinės		Pagrindinės		Pradinės (skyriniai)		Lopšeliai – darželiai	
	Įstaigų skaičius	Moksleivių skaičius	Įstaigų skaičius	Moksleivių skaičius	Įstaigų skaičius	Moksleivių skaičius	Įstaigų skaičius	Moksleivių skaičius	Įstaigų skaičius	Vaikų skaičius
Raseinių r. sav.										
2011-09-01	3	1602	5	2628	7	806	6	81	6	733
2013-09-01	3	1703	3	689	8	2086	2	21	6	785
2014-09-01	6	2742	1	184	7	1335	2	20	6	812
VVG teritorijoje (be Raseinių miesto)										
2011-09-01	2	1205	3	732	7	806	6	81	4	261
2013-09-01	2	1082	3	689	5	546	2	21	4	275
2014-09-01	4	1479	1	184	5	541	2	20	4	261

Šaltinis: Raseinių r. sav. duomenys (saugomi VVG būstinėje).

67 lentelė. Profesinio mokymo įstaigų skaičius, jose parengtų specialistų skaičius

Eil. Nr.	Savivaldybė	Profesinio mokymo įstaigų skaičius			Parengta specialistų profesinio mokymo įstaigose		
		2011 m.	2013 m.	2014 m.	2011 m.	2013 m.	2014 m.
1.	Birštono sav.	-	-	-	-	-	-
2.	Kauno m. sav.	8	8	8	3087	3152	3152
3.	Jonavos r. sav.	1	1	1	119	113	133
4.	Kaišiadorių r. sav.	1	1	1	113	91	91
5.	Kauno r. sav.	1	1	1	87	130	130
6.	Kėdainių r. sav.	1	1	1	324	148	148
7.	Prienų r. sav.	-	-	-	-	-	-
8.	Raseinių r. sav.	1	1	1	49	104	104

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/interaktyvusis-atlasas>.

68 lentelė. Įstaigos, teikiančios socialines paslaugas

Eil. Nr.	Socialinių paslaugų įstaigos tipas pagal žmonių socialines grupes	Socialinių paslaugų įstaigos pavadinimas	Įstaigų skaičius				Patvirtintas vietų skaičius				Faktinis paslaugų gavėjų skaičius			
			2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
Raseinių rajono savivaldybėje														
1.	Užimtumas neįgaliems asmenims	VŠĮ Raseinių dienos centras „Vilties takas“	1	1	1	1	-	-	-	-	19	18	18	18
2.	Užimtumas neįgaliems asmenims, nuo 2013 m. teikiamos trumpalaikės socialinės globos paslaugos	VŠĮ Raseinių neįgaliųjų dienos užimtumo centras	1	1	1	1	-	-	16	16	280	475	497	507
3.	Vaikams, netekusiems tėvų globos, teikiama ilgalaikė (trumpalaikė) socialinė globa	Aldonos Sereikienės šeimyna	1	1	1	1	12	12	12	12	9	9	8	7
4.	Bendrujų ir specialiųjų (dienos asmens namuose) paslaugų teikimas	VŠĮ Raseinių socialinių paslaugų centras	1	1	1	1	-	-	-	-	300	386	386	386
5.	Senyvo amžiaus asmenų ir senyvo amžiaus asmenų su sunkia negalia ilgalaikė (trumpalaikė) socialinė globa	Raseinių r. Blinstrubiškių socialinės globos namai	1	1	1	1	230	230	230	210	200	186	186	186
6.	Vaikams, netekusiems tėvų globos, teikiama ilgalaikė (trumpalaikė) socialinė globa	Raseinių vaikų globos namai	1	1	1	1	-	-	-	-	46	46	44	38
VVG teritorijoje (Raseinių rajono savivaldybėje be Raseinių miesto duomenų)														
1.	Vaikams, netekusiems tėvų globos, teikiama	Aldonos Sereikienės šeimyna	1	1	1	1	12	12	12	12	9	9	8	7

	ilgalaikė (trumpalaikė) socialinė globa													
2.	Senyvo amžiaus asmenų ir senyvo amžiaus asmenų su sunkia negalia ilgalaikė (trumpalaikė) socialinė globa	Raseinių r. Blinstrubiškių socialinės globos namai	1	1	1	1	230	230	230	210	200	186	186	186

Šaltinis: Raseinių r. sav. duomenys (saugomi VVG būstinėje).

69 lentelė. Kultūros centrų, muziejų, bibliotekų skaičius

Eil. Nr.	Savivaldybės	Kultūros centrų skaičius		Muziejų skaičius		Bibliotekų skaičius	
		2011 m.	2014 m.	2011 m.	2014 m.	2011 m.	2014 m.
1.	Birštono sav.	1	1	1	1	4	4
2.	Kauno m. sav.	2	2	14	10	32	31
3.	Jonavos r. sav.	15	13	1	1	17	17
4.	Kaišiadorių r. sav.	15	15	2	2	25	25
5.	Kauno r. sav.	26	26	2	1	32	32
6.	Kėdainių r. sav.	19	18	2	2	39	37
7.	Prienų r. sav.	10	10	1	1	24	24
8.	Raseinių r. sav.	23	1	1	1	26	25

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/interaktyvusis-atlasas>.

70 lentelė. Bibliotekos lankytojų ir apsilankymų skaičius sausio 1 d.

Įstaigos pavadinimas	2011			2012			2013			2014		
	Įstaigų skaičius	Registruotų vartotojų skaičius	Apsilankymų skaičius	Įstaigų skaičius	Registruotų vartotojų skaičius	Apsilankymų skaičius	Įstaigų skaičius	Registruotų vartotojų skaičius	Apsilankymų skaičius	Įstaigų skaičius	Registruotų vartotojų skaičius	Apsilankymų skaičius
Raseinių rajono savivaldybėje												
Raseinių Marcelijaus Martinaičio viešoji biblioteka	1	3307	48582	1	3291	44003	1	3093	44661	1	2955	41245
Ariogalos miesto filialas	1	675	12640	1	677	12337	1	660	11612	1	654	9856
Berteškių filialas	1	174	1201	1	172	1477	1	173	2095	1	178	2245
Betygalos filialas	1	303	9136	1	313	11043	1	309	10076	1	309	8692
Butkiškės filialas	1	258	938	1	211	1423	1	177	1384	1	157	1124
Girkalnio filialas	1	301	5825	1	303	7254	1	302	6336	1	281	5170
Gruzdiškės filialas	1	205	3415	1	188	2254	1	189	2809	1	191	3785
Ilgižių filialas	1	214	3345	1	174	4522	1	179	4547	1	164	5444
Kalnujų filialas	1	224	4003	1	206	2933	1	109	3287	1	194	2132
Katauskių filialas	1	205	2531	1	200	3092	1	191	3213	1	179	3019
Kaulakių filialas	1	180	1716	1	184	1938	1	181	1938	1	193	2083
Milašaičių filialas	1	174	2357	1	124	2355	1	108	1938	1	120	1688
Nemakščių filialas	1	287	6480	1	285	6602	1	272	6848	1	277	6999

Paliepių filialas	1	201	1645	1	196	1198	1	181	955	1	193	1367
Pašaltuonio filialas	1	100	1741	1	93	1515	1	94	1741	1	95	1963
Paupio filialas	1	168	1938	1	179	1954	1	158	2925	1	147	2393
Pikčiūnų filialas	1	114	1573	1	75	885	1	81	815	panaikintas	-	-
Pramedžiavos filialas	1	274	2114	1	268	2078	1	257	2771	1	262	2131
Pryšmančių filialas	1	185	3032	1	192	3647	1	183	3763	1	184	4549
Sujainių filialas	1	341	3755	1	349	4367	1	314	2764	1	264	2690
Šiluvos filialas	1	305	6447	1	250	3460	1	278	3824	1	280	6074
Užkalnių filialas	1	143	1742	1	130	1209	1	131	1898	1	122	1917
Verėduvos filialas	1	118	722	1	123	2237	1	136	1608	1	137	1259
Viduklės filialas	1	300	4337	1	262	2744	1	258	3266	1	245	3856
Vosiliško filialas	1	106	4088	1	95	3473	1	100	3387	1	92	2951
Žaiginio filialas	1	294	7787	1	302	7702	1	301	8539	1	305	9610
Iš viso:	26	9156	143090	26	8842	137702	26	8415	139000	25	8178	134242
VVG teritorijoje (Raseinių rajono savivaldybėje be Raseinių miesto duomenų)												
Ariogalos miesto filialas	1	675	12640	1	677	12337	1	660	11612	1	654	9856
Berteškių filialas	1	174	1201	1	172	1477	1	173	2095	1	178	2245

Betygalos filialas	1	303	9136	1	313	11043	1	309	10076	1	309	8692
Butkiškės filialas	1	258	938	1	211	1423	1	177	1384	1	157	1124
Girkalnio filialas	1	301	5825	1	303	7254	1	302	6336	1	281	5170
Gruzdiškės filialas	1	205	3415	1	188	2254	1	189	2809	1	191	3785
Ilgizių filialas	1	214	3345	1	174	4522	1	179	4547	1	164	5444
Kalnujų filialas	1	224	4003	1	206	2933	1	109	3287	1	194	2132
Katauskių filialas	1	205	2531	1	200	3092	1	191	3213	1	179	3019
Kaulakių filialas	1	180	1716	1	184	1938	1	181	1938	1	193	2083
Milašaičių filialas	1	174	2357	1	124	2355	1	108	1938	1	120	1688
Nemakščių filialas	1	287	6480	1	285	6602	1	272	6848	1	277	6999
Paliepių filialas	1	201	1645	1	196	1198	1	181	955	1	193	1367
Pašaltuonio filialas	1	100	1741	1	93	1515	1	94	1741	1	95	1963
Paupio filialas	1	168	1938	1	179	1954	1	158	2925	1	147	2393
Pikčiūnų filialas	1	114	1573	1	75	885	1	81	815	panaikintas	-	-
Pramedžiovos filialas	1	274	2114	1	268	2078	1	257	2771	1	262	2131
Pryšmančių filialas	1	185	3032	1	192	3647	1	183	3763	1	184	4549
Sujainių filialas	1	341	3755	1	349	4367	1	314	2764	1	264	2690

Šiluvos filialas	1	305	6447	1	250	3460	1	278	3824	1	280	6074
Užkalnių filialas	1	143	1742	1	130	1209	1	131	1898	1	122	1917
Verėduvos filialas	1	118	722	1	123	2237	1	136	1608	1	137	1259
Viduklės filialas	1	300	4337	1	262	2744	1	258	3266	1	245	3856
Vosiliško filialas	1	106	4088	1	95	3473	1	100	3387	1	92	2951
Žaiginio filialas	1	294	7787	1	302	7702	1	301	8539	1	305	9610
Iš viso:	25	5849	94508	25	5551	93699	25	5322	94339	24	5223	93997

Šaltinis: Raseinių rajono savivaldybės duomenys (saugomi VVG būstinėje).

71 lentelė. Muziejų, renginių, dalyvių skaičius sausio 1 d.

Įstaigos pavadinimas	2011			2012			2013			2014		
	Įstaigų skaičius	Renginių skaičius	Renginių dalyvių skaičius	Įstaigų skaičius	Renginių skaičius	Renginių dalyvių skaičius	Įstaigų skaičius	Renginių skaičius	Renginių dalyvių skaičius	Įstaigų skaičius	Renginių skaičius	Renginių dalyvių skaičius
Raseinių rajono savivaldybėje												
Raseinių krašto istorijos muziejus su padaliniais	1	27	2 400	1	50	3 800	1	62	4 900	1	57	5 500
Iš viso:	1	27	2 400	1	50	3 800	1	62	4 900	1	57	5 500
VVG teritorijoje (Raseinių rajono savivaldybėje be Raseinių miesto duomenų)												
Raseinių krašto istorijos muziejus su padaliniais	1	27	2 400	1	50	3 800	1	62	4 900	1	57	5 500

Iš viso:	1	27	2 400	1	50	3 800	1	62	4 900	1	57	5 500
----------	---	----	-------	---	----	-------	---	----	-------	---	----	-------

Šaltinis: Raseinių rajono savivaldybės duomenys (saugomi VVG būstinėje).

72 lentelė. Įstaigos, susijusios su visuomenės sveikatos gerinimu, sausio 1 d.

Eil. Nr.		2011 m.		2012 m.		2013 m.		2014 m.	
		Įstaigų skaičius	Apsilankymų skaičius	Įstaigų skaičius	Apsilankymų skaičius	Įstaigų skaičius	Apsilankymų skaičius	Įstaigų skaičius	Apsilankymų skaičius
Raseinių rajono savivaldybėje									
1.	Ligoninės ir centrai:								
	VšĮ Raseinių ligoninė	1	99981	1	97214	1	97286	1	100466
	VšĮ Raseinių pirminės sveikatos priežiūros centras	1	88861	1	81576	1	96779	1	91131
	VšĮ Ariogalos pirminės sveikatos priežiūros centras	1	30952	1		1	30663	1	31582
2.	Ambulatorijos	5	26240	5	23044	5	22430	5	27218
3.	Kaimo bendruomenės medicinos punktai:	18	45675	18	42424	11	35078	11	27207
4.	Dantų priežiūros įstaigas:	d. n.	d. n.	d. n.	d. n.	d. n.	d. n.	13	d. n.
VVG teritorijoje (Raseinių rajono savivaldybėje be Raseinių miesto duomenų)									
1.	Ligoninės	1	243	1	523	1	138	1	178
2.	Ambulatorijos	5	26240	5	23044	5	22430	5	27218
3.	Kaimo bendruomenės medicinos punktai	18	45675	18	42424	11	35078	11	27207
4.	Dantų priežiūros įstaigas	d. n.	d. n.	d. n.	d. n.	d. n.	d. n.	1	d. n.

Šaltinis: Raseinių r. sav. duomenys (saugomi VVG būstinėje).

73 lentelė. Nusikalstamumas

Eil. Nr.	Savivaldybė	2011 m.		2014 m.	
		Užregistruotas nusikalstamų veikų skaičius	Ištirtų nusikalstamų veikų dalis, proc.	Užregistruotas nusikalstamų veikų skaičius	Ištirtų nusikalstamų veikų dalis, proc.
1.	Birštono sav.	39	51	75	84
2.	Kauno m. sav.	8 806	45	9 623	53
3.	Jonavos r. sav.	1 114	52	1 065	59
4.	Kaišiadorių r. sav.	651	48	702	55
5.	Kauno r. sav.	2 101	44	2 177	47
6.	Kėdainių r. sav.	1 308	47	1 670	65
7.	Prienų r. sav.	661	49	602	70
8.	Raseinių r. sav.	688	42	1 072	68

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/interaktyvusis-atlasas>

74 lentelė. Užregistruotų gaisrų skaičius

Eil. Nr.	Savivaldybė	2011 m.	2014 m.
1.	Birštono sav.	12	19
2.	Kauno m. sav.	967	873
3.	Jonavos r. sav.	202	256

4.	Kaišiadorių r. sav.	179	192
5.	Kauno r. sav.	359	411
6.	Kėdainių r. sav.	226	288
7.	Prienų r. sav.	131	149
8.	Raseinių r. sav.	113	133

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/interaktyvusis-atlasas>

75 lentelė. Sporto organizacijos sausio 1 d.

Eil. Nr.	Organizacijos pavadinimas								
		2011 m.		2012 m.		2013 m.		2014 m.	
		Sporto organizacijų skaičius	Narių skaičius	Sporto organizacijų skaičius	Narių skaičius	Sporto organizacijų skaičius	Narių skaičius	Sporto organizacijų skaičius	Narių skaičius
Raseinių rajono savivaldybėje									
1.	Sporto klubai	25	1204	25	1764	25	1482	26	1432
2.	Raseinių kūno kultūros ir sporto centras	1	481	1	479	1	478	1	469
VVG teritorijoje (Raseinių rajono savivaldybėje be Raseinių miesto duomenų)									
1.	Sporto klubai	9	433	9	540	9	533	10	571
2.	Raseinių kūno kultūros ir sporto centras	0	127	0	134	0	133	0	148

Šaltinis: Raseinių r. sav. duomenys (saugomi VVG būstinėje).

76 lentelė. Meno mėgėjų kolektyvai, renginių skaičius sausio 1 d.

Eil. Nr.	Kultūros centrai, padaliniai	Meno mėgėjų kolektyvai, studijos, būreliai				Meno mėgėjų kolektyvų, studijų, būrelių dalyvių skaičius				Suorganizuotų renginių skaičius				Dalyvavusių renginiuose žiūrovų skaičius			
		2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
Raseinių rajono savivaldybėje																	
1.	Raseinių rajono kultūros centras	18	107	107	115	246	897	960	961	25	353	385	410	5090	44115	42917	44713

Šaltinis: Raseinių rajono savivaldybės duomenys (saugomi VVG būstinėje).

77 lentelė. Sertifikuoti tautinio paveldo produktai

Eil. Nr.	Vardas, pavardė/ Įmonė	Pavadinimas – porūšis	Produktų kiekis
1.	Danutės Lukšienės parduotuvė	Mieliniai pyragai, figūriniai meduoliai, minkšti meduoliai	3
2.	Audronė Žilienė	Dešros, nugarinė, kumpiai, lašiniai	11
3.	Gendrūta Kauneckienė	Riešinės	12
4.	Nijolė Rimkienė	Paveikslai, langų užuolaidos, eglių papuošalai	15
5.	Vitalija Miklienė	Puošybos detalės, galvos apdangalai	17
6.	Romas Rudžinskas	Duona su priedais	18
	Viso:	–	76

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.marketing-europe.eu

78 lentelė. Raseinių rajono savivaldybės kultūros įstaigų organizuojami tradiciniai renginiai

Eil. Nr.	Seniūnija	Tradicinių renginių skaičius, vnt.		Vidutinis lankytojų skaičius	
		2011 m.	2014 m.	2011 m.	2014 m.
1.	Ariogalos miesto	5	5	3 000	4 500
2.	Ariogalos	5	5	4 700	5 500
3.	Girkalnio	4	4	3 500	4 500
4.	Betygalos	3	3	600	1 200
5.	Viduklės	3	3	700	6 000
6.	Nemakščių	3	3	900	1 300
7.	Kalnujų	3	3	400	600
8.	Pagojukų	3	3	800	1 000
9.	Šiluvos	3	4	700	3 000
10.	Paliepių	3	5	1 800	5 500
11.	Raseinių miesto	13	16	8 000	37 400
12.	Raseinių kaimiškoji	3	3	550	600
	Iš viso:	51	57	25 650	69 600

Šaltinis: Raseinių rajono savivaldybės duomenys (saugomi VVG būstinėje).

79 lentelė. NVO organizuojami kultūriniai renginiai

Eil. Nr.	Seniūnija, renginio pavadinimas	Renginių skaičius, vnt.		Vidutinis lankytojų skaičius	
		2011 m.	2014 m.	2011 m.	2014 m.
	Ariogalos seniūnija	33	42	2 305	3 645
1.	Visuomeninė organizacija kaimo bendruomenė „Gynėvė“	5	6	620	750
2.	Visuomeninė organizacija kaimų bendruomenė „Butkiškės“	5	4	80	90
3.	Visuomeninė organizacija kaimo bendruomenė „Paliepiei“	4	4	160	180
4.	Gėluvos kaimo bendruomenė	7	7	1 000	1 500
5.	Visuomeninė organizacija Kaimų bendruomenė „Pagraja“	1	3	50	50
6.	Didžiulių kaimo bendruomenė	5	4	100	80
7.	Verėduvos kaimo bendruomenė	3	3	220	280
8.	Milašaičių kaimo bendruomenė	3	3	75	75

9.	Kaimo bendruomenė „Palukštys“	-	4	-	540
10.	Kaimų bendruomenė „Milašaičių Dubysa“	-	4	-	100
	Ariogalos miesto seniūnija	3	4	600	570
11.	Asociacija „Ariogalos bendruomenė“	-	2	-	120
12.	„Ariogalos santara“	3	2	600	450
	Betygalos seniūnija	18	23	995	1 434
13.	Kaimų bendruomenė „Steponkaimis“	2	3	160	410
14.	Kaimų bendruomenė „Žibuliai“	-	-	-	-
15.	Visuomeninė organizacija Ilgižių krašto kaimų bendruomenė „Santaka”	4	4	215	184
16.	Kaimų bendruomenė „Betygala“	4	4	120	140
17.	Kaimų bendruomenė „Berteškiai“	2	2	100	80
18.	Požečių kaimų bendruomenė	4	4	80	90
19.	Kaimų bendruomenė „Saugailiai“	2	4	320	460
20.	Betygalos kaimų bendruomenė „Židinys“	-	2	-	70
	Girkalnio seniūnija	11	14	1 440	2 380
21.	Pramedžiovos kaimų bendruomenė	4	6	500	800
22.	Kaimų bendruomenė „Biliūnai“	2	3	250	480
23.	Kaimų bendruomenė „Girkalnis“	5	5	690	1 100
	Kalnujų seniūnija	11	11	470	480
24.	Kaimo bendruomenė „Bliūdžiai“	3	3	80	70
25.	Kaimo bendruomenė „Vengerskai“	1	1	50	40
26.	Visuomeninė organizacija Pašaltuonio bendruomenė „Šaltuona“	2	2	240	260
27.	Kaimo bendruomenė „Kalnėjai“	1	1	50	50
28.	Palendrių kaimo bendruomenė	4	4	50	60
	Nemakščių seniūnija	17	14	600	750
29.	Balčių kaimo bendruomenė	2	2	60	80
30.	Visuomeninė organizacija Pašešuvio kaimo bendruomenė	3	2	120	150
31.	Užkalnių kaimo bendruomenė	3	4	80	120

32.	Nemakščių bendruomenės santalka	4	6	340	400
	Pagojukų seniūnija	21	19	852	895
33.	Visuomeninė organizacija „Vosiliškio kaimo bendruomenė“	2	3	87	210
34.	Visuomeninė organizacija „Kaulakių kaimo bendruomenė“	3	2	350	195
35.	Akstinų kaimo bendruomenė	6	4	65	200
36.	Skirmantiškės kaimo bendruomenė	4	2	150	90
37.	Sargelių bendruomenės centras	6	8	200	220
	Paliepių seniūnija	23	33	1 080	1 380
38.	Kaimų bendruomenė „Sujainiai“	2	3	120	210
39.	Kaimų bendruomenė „Anžiliai“	2	4	65	110
40.	Visuomeninė organizacija „Slabada“	6	8	150	180
41.	Kaimų bendruomenė „Dumšiškiai“	1	1	70	75
42.	Gervinės kaimo bendruomenė	5	4	480	360
43.	Visuomeninė organizacija Blinstrubiškių kaimo bendruomenė	-	3	-	145
44.	Lakštučių kaimų bendruomenė	1	2	45	120
45.	Visuomeninė organizacija „Slabada“	6	8	150	180
	Raseinių seniūnija	19	25	1 170	1 424
46.	Ramonų kaimo bendruomenė	2	1	200	200
47.	Alėjų kaimo bendruomenė	2	2	80	80
48.	Gintaro kaimų bendruomenė	2	1	40	44
49.	Lenkelių kaimo bendruomenė	5	8	30	45
50.	Visuomeninė organizacija „Norgėlų kaimo bendruomenė“	2	3	170	250
51.	Visuomeninė organizacija „Gabšių kaimo bendruomenė“	4	3	350	240
52.	Kaimų bendruomenė „Gruzdiškė“	2	5	300	500
53.	Kaimo bendruomenė „Gyvoji versmė“	-	-	-	-
54.	Mirklių kaimo bendruomenė	-	2	-	55
	Šiluvos seniūnija	9	14	930	1 620
55.	Visuomeninė organizacija Šiluvos bendruomenė „Aušrinė“	-	3	-	350

56.	Žaiginio bendruomenė „Bitupis“	4	4	300	500
57.	Katauskių kaimo bendruomenė	3	4	450	520
58.	Kaimų bendruomenė „Lyduvėnai“	2	3	180	250
59.	Kaimų bendruomenės „Savi namai“	-	-	-	-
	Viduklės seniūnija	9	14	360	1 510
60.	Kaimų bendruomenė „Viduklė“	2	3	110	1 200
61.	Mažosios Viduklės kaimų bendruomenė	3	3	100	150
62.	Visuomeninė organizacija Paupio bendruomenė „Paupys“	2	2	80	60
63.	Paupio kaimų bendruomenė	-	4	-	100
64.	Gylių kaimo bendruomenė	2	2	70	60
	Iš viso:	174	213	10 802	16 148

Šaltinis: VVG duomenys (saugomi VVG būstinėje).

80 lentelė. Lietuvos Respublikos žemės fondo sudėtis pagal apskritis ir savivaldybes 2014 m. sausio 1 d., ha

	Lietuvos Respublika		Kauno apskritis		Raseinių r. sav.	
	Plotas, ha	Struktūra, proc.	Plotas, ha	Struktūra, proc.	Plotas, ha	Struktūra, proc.
Bendras plotas	6530023,32	100,00	808933,10	100,00	157336,50	100,00
Žemės ūkio naudmenos:	3461942,22	53,02	452859,41	55,98	101727,52	64,66
Iš jų:						
– ariama žemė	2925110,74	84,49*	406203,61	89,70*	94866,90	93,26*
– sodai	58247,91	1,68*	10336,38	2,28*	1150,48	1,13*
– pievos ir natūralios ganyklos	478583,57	13,82*	36319,42	8,02*	5710,14	5,61*
Miškai(miško žemė)	2130209,55	32,62	238642,68	29,50	36111,17	22,95
Keliai	131385,45	2,01	17556,68	2,17	3047,08	1,94
Užstatyta teritorija	181988,39	2,79	34704,60	4,29	3967,66	2,52
Vandenys	262538,75	4,02	26364,83	3,26	3817,92	2,43
Kita žemė	361958,96	5,54	38804,90	4,80	8665,15	5,50

*skaičiuojama nuo žemės ūkio naudmenų.

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: Nacionalinės žemės tarnybos prie žemės ūkio ministerijos duomenys, Lietuvos respublikos žemės fondas 2014 m. sausio 1 d.

81 lentelė. Žemės ūkio naudmenų plotas, kuriame ekologiškai ūkininkaujama

Eil. Nr.	Metai	Lietuvos Respublikoje					Kauno apskr.					Raseinių r. sav.				
		ŽŪN, ha	Iš jų:				ŽŪN, ha	Iš jų:				ŽŪN, ha	Iš jų:			
			Javai, ha	Bulvės, ha	Daržovės, ha	Kiti, ha		Javai, ha	Bulvės, ha	Daržovės, ha	Kiti, ha		Javai, ha	Bulvės, ha	Daržovės, ha	Kiti, ha
1.	2014	157057,42	95873,63	220,22	141,38	60822,19	18672,74	12159,86	20,34	9,46	6483,08	7958,54	5723,46	7,96	0,51	2226,61
2.	2013	163812,89	98595,11	258,26	186,24	64773,28	19584,65	11654,81	25,96	45,6	7858,28	8234,35	5561,34	9,12	1,4	2662,49
3.	2012	155781,65	96320,04	302,15	202,28	58957,18	19175,24	11835,49	32,04	14,95	7292,76	8022,16	5306,78	8,77	2,53	2704,08
4.	2011	150720,39	79595,44	338,17	153,21	70633,57	19500,07	9662,75	34,25	13,1	9789,97	8482,65	5806,9	11,01	3,45	2661,29
5.	2010	96741,16	57976,50	237,03	107,42	38420,21	13284,99	8429,87	37,29	10,22	4807,61	5856,22	4319,09	7,06	3,6	1526,47
6.	2009	51559,24	34982,76	130,12	61,42	16384,94	6461,32	4872,61	8,21	2,68	1577,82	3844,21	3199,05	2,57	0	642,59

Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami be savivaldybės centro.

Šaltinis: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro duomenys (saugomi VVG būstinėje).

82 lentelė. Vandens ištekliai

Eil. Nr.	Savivaldybė	Sunaudota vandens, tūkst. m ³		Paimta vandens, tūkst. m ³		Ūkio, buities ir gamybos nuotekų išleidimas į paviršinius vandenis, tūkst. m ³	
		2011 m.	2012 m.	2011 m.	2012 m.	2011 m.	2012 m.
1.	Birštono sav.	187,90	198,40	253,20	259,5	893,00	838,00
2.	Kauno m. sav.	15984,00	17250,00	16389,00	17611,00	12666,00	6801,00
3.	Jonavos r. sav.	2423776,00	2294595,00	2424046,00	2294887,00	2422333,00	2293279,00
4.	Kaišiadorių r. sav.	15859,00	16010,00	23799,00	23308,00	25195,00	24581,00
5.	Kauno r. sav.	1374,00	1014,50	1650,00	1160,00	734,00	721,00
6.	Kėdainių r. sav.	8096,00	8051,00	8596,00	8577,00	6182,00	6024,00

7.	Prienų r. sav.	2939,00	3318,10	3213,70	3584,50	2657,80	3040,00
8.	Raseinių r. sav.	4837,00	4822,30	5064,00	4976,30	1880,00	2015,00

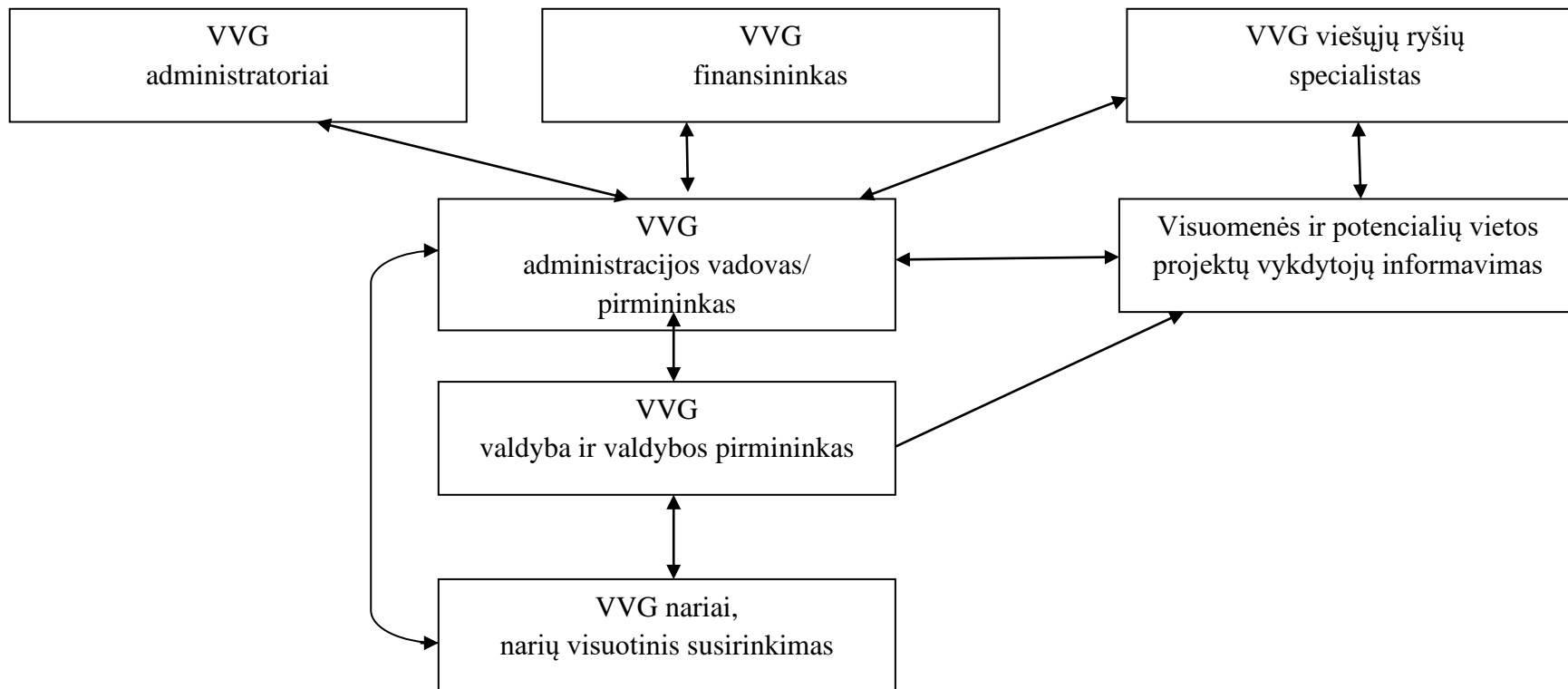
Pastaba. Raseinių r. sav. duomenys pateikiami su savivaldybės centru.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/interaktyvusis-atlasas>.

83 lentelė. Atsinaujinančios energijos gamybos objektų skaičius sausio 1 d.

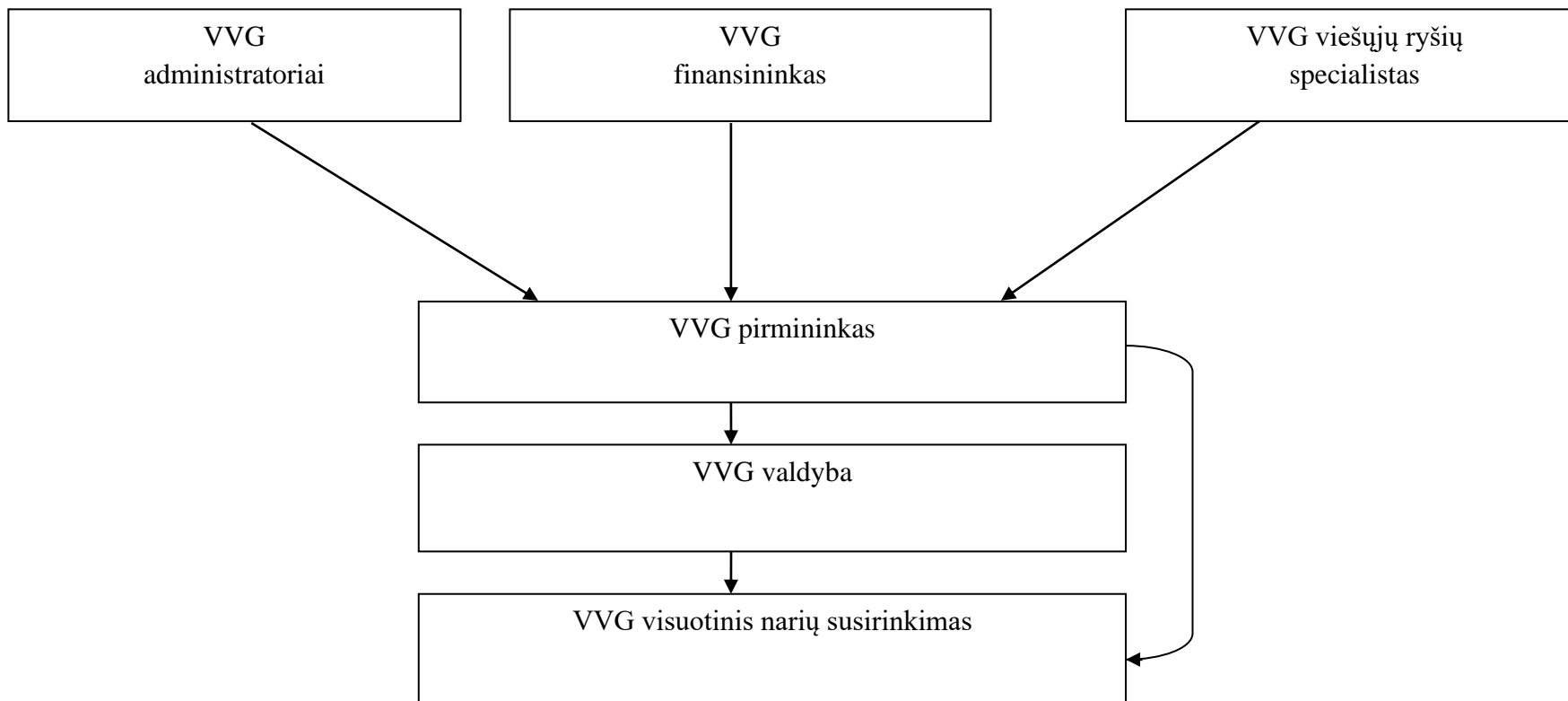
Eil. Nr.		Objektų skaičius			
		2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.
Raseinių rajono savivaldybėje					
1.	Saulės energija	0	3	38	n.d.
2.	Vėjas (vėjo energija)	1	1	1	1
3.	Hidroenergija	1	1	2	2
VVG teritorijoje (Raseinių rajono savivaldybėje be Raseinių miesto duomenų)					
1.	Saulės energija:	0	3	38	n.d.
2.	Vėjas (vėjo energija):	1	1	1	1
3.	Hidroenergija:	1	1	2	2

Šaltinis: Raseinių r. sav. duomenys (saugomi VVG būstinėje).

11 pav. Informacijos teikimas

Šaltinis: VVG duomenys (saugomi VVG būstinėje).

12 pav. Atsakomybės paskirstymas

Šaltinis: VVG duomenys (saugomi VVG būstinėje).